

Uchwała Nr XVI.91.2020
Rady Gminy Głowaczów
z dnia 31 stycznia 2020 roku

w sprawie częściowej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.) oraz art. 12 ust. 1 i art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.), w związku z uchwałą Nr VII.43.2019 z dnia 29 marca 2019 r. Rady Gminy Głowaczów w sprawie przystąpienia do sporządzenia częściowej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, Rada Gminy Głowaczów uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, przyjętego uchwałą Nr XXIII/185/2000 Rady Gminy Głowaczów z dnia 28 grudnia 2000 r.

§ 2.

Załącznikami do niniejszej uchwały są:

- 1) załącznik nr 1 – „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Uwarunkowania rozwoju” – część tekstowa zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, stanowiąca tekst ujednolicony;
- 2) załącznik nr 2 – „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Kierunki zagospodarowania przestrzennego” – część tekstowa zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, stanowiąca tekst ujednolicony;
- 3) załącznik nr 3 – „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – uwarunkowania rozwoju” – część graficzna zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, stanowiąca rysunek ujednolicony w skali 1:10 000;
- 4) załącznik nr 4 – „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – kierunki zagospodarowania przestrzennego” – część graficzna zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, stanowiąca rysunek ujednolicony w skali 1:10 000;
- 5) załącznik nr 5 – Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag złożonych do projektu zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Głowaczów.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

§ 5.

Uchwała podlega podaniu do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Głowaczów oraz na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Głowaczów.

UZASADNIENIE

do uchwały Nr XVI.91.2020 Rady Gminy Głowaczów
z dnia 31 stycznia 2020 roku

w sprawie częściowej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów

Projekt zmiany Studium sporządzony został w następstwie podjęcia uchwały Nr VII.43.2019 z dnia 29 marca 2019 r. Rady Gminy Głowaczów w sprawie przystąpienia do sporządzania częściowej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów. Zmiana dotyczy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów przyjętego uchwałą Nr XXIII/185/2000 Rady Gminy Głowaczów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów”.

Obszar objęty niniejszą zmianą studium obejmuje 3 tereny o powierzchni ok. 5,5 ha. Obszar nr 1 położony w miejscowości Marianów jest obecnie niezagospodarowany i stanowi nieużytkowane, zarastające tereny rolnicze. Obszar nr 2 położony w miejscowości Adamów również jest niezagospodarowany i stanowi grunt porośnięty lasem. Obszar nr 3 w miejscowości Brzoza obejmuje tereny po były Państwowym Gospodarstwem Rolnym. Znajduje się tu zabudowa dawnego spichlerza folwarcznego z połowy XIX w., objętego ochroną konserwatorską, a także inne zabudowania oraz zieleń nieurządzona towarzysząca zabudowie. Na wskazanych obszarach planuje się utworzenie terenów usług sportu i rekreacji oraz usług publicznych. Mają one stworzyć przestrzeń do wypoczynku dla mieszkańców gminy.

Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.) w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określa się m.in. kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenu. Celem opracowania niniejszej zmiany jest dokonanie modyfikacji ustaleń obowiązującego studium, w szczególności poprzez określenie nowych sposobów zagospodarowania w obrębie wskazanych obszarów. Omawiana zmiana przyczyni się do optymalnego wykorzystania i zagospodarowania przestrzeni.

Zgodnie z bilansem terenów przeznaczonych pod zabudowę, opracowanym w ramach „Analizy potrzeb i możliwości rozwoju gminy Głowaczów wraz z bilansem terenów przeznaczonych pod zabudowę”, przedstawionym w rozdziale IV. tekstu zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Uwarunkowania rozwoju, możliwe jest wyznaczenie, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej i obszarami wskazanymi w planach miejscowych pod zabudowę, terenów o funkcji usługowej komercyjnej o powierzchni około 26,5 ha, o funkcji usługowej publicznej o powierzchni około 21,0 ha oraz o funkcji produkcyjnej o powierzchni około 18,5 ha.

Zmiana studium, zgodnie z wynikami bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, wyznacza nowe tereny zabudowy usługowej o powierzchni ok. 5,5 ha wykorzystując częściowo opisane w rozdziale IV, możliwe do dodania w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, tereny zabudowy o funkcji usługowej. Należy więc stwierdzić, że zmiana studium jest zgodna z wynikami bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Biorąc pod uwagę potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związanych z lokalizacją nowej zabudowy, oraz możliwości finansowania przez gminę inwestycji z zakresu sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej i społecznej należy stwierdzić, że gmina Głowaczów posiada wystarczające możliwości finansowania przyszłych zamierzeń inwestycyjnych.

Projekt zmiany studium został sporządzony w formie ujednoliconej, w której uwzględniono zmiany wprowadzone do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów

przez Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 listopada 2015 r. oraz Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 1 marca 2018 r., znak WNP-II.742.90.2017.

Projekt zmiany studium sporządzono z zachowaniem wymogów proceduralnych określonych w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 ze zm.). W ramach procedury sporządzania zmiany studium kolejno:

- Rada Gminy Głowaczów podjęła uchwałę Nr VII.43.2019 z dnia 29 marca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów,
- 20 maja 2019 r. ogłoszono w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium, określając formę, miejsce i termin składania wniosków do 21 dni od dnia ogłoszenia,
- zawiadomiono na piśmie o podjęciu ww. uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium (maj 2019 r.),
- sporządzono ujednolicony projekt zmiany studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (czerwiec – lipiec 2019 r.),
- uzyskano od Gminnej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej opinię do projektu zmiany studium (sierpień 2019 r.),
- dokonano uzgodnień projektu zmiany studium i uzyskano opinie dotyczące rozwiązań przyjętych w projekcie zmiany studium (wrzesień – październik 2019 r.),
- ogłoszono o wyłożeniu projektu zmiany studium do publicznego wglądu i wyłożono projekt wraz z prognozą oddziaływania na środowisko w dniach od 20 listopada 2019 r. do 12 grudnia 2019 r. zorganizowano dyskusję publiczną nad przyjętymi w projekcie zmiany studium rozwiązaniami w dniu 2 grudnia 2019 r.,
- wyznaczono w ogłoszeniu termin, w którym osoby prawne i fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej mogą wносить uwagi dotyczące projektu zmiany studium do 3 stycznia 2020 r.
- w wyznaczonym terminie tj. do dnia 3 stycznia 2020 r. nie wpłynęła żadna uwaga dotycząca projektu zmiany studium,
- przedstawiono Radzie Gminy Głowaczów do uchwalenia projekt zmiany studium.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r. poz. 2081 ze zm.) uzyskano wymagane ww. ustawą uzgodnienia Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, dotyczące zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko, sporządzonej do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów. Na podstawie tej ustawy Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Radomiu zaopiniowali projekt zmiany studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Biorąc pod uwagę powyższe, przedstawiono Radzie Gminy Głowaczów projekt uchwały w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów. Przyjęcie niniejszej uchwały pozwoli na zrównoważony rozwój gminy poprzez wprowadzenie zasad zagospodarowania przestrzennego, tworzących ład przestrzenny, a także odpowiadających aktualnym potrzebom i oczekiwaniom społecznym oraz umożliwi określenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenów w planach miejscowych opracowywanych w oparciu o studium.

ZARZĄD GMINY GŁOWACZÓW

GMINA GŁOWACZÓW

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

(Część I)

Uwarunkowania rozwoju

*Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XVI.91.2020
Rady Gminy Głowaczów
z dnia 31 stycznia 2020 r.*

**-TEKST UJEDNOLICONY-
2020 ROK**

Opracowanie

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy GŁOWACZÓW”

Integralne części elaboratu „studium” opracowanego w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.Nr 15/99 poz.139 - tekst jednolity) stanowią:

- **Część graficzna - załącznik Nr 1:**
Uwarunkowania rozwoju: skala 1:10 000;
Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy: skala 1:10 000;
- **Część tekstowa - załącznik Nr 2:**
Uwarunkowania rozwoju;
Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy;

Część graficzna oraz część tekstowa stanowią załączniki Nr 1 i Nr 2 do

Uchwały Nr XXIII/185/2000 Rady Gminy w Głowaczowie z dnia 28.12.2000 roku

w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów”

Elaborat „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów” opracowany został zgodnie z „Umową o dzieło” 27 grudnia 1999 roku, w trybie ustawy o zamówieniach publicznych /art.13 pkt 3, Dz.U.Nr76, poz. 344 z dnia 10.06.1994 roku z późniejszymi zmianami/.

Podstawowy zespół autorski

Główny projektant

mgr Kazimiera Denkiewicz

uprawnienia urbanistyczne Nr 27/88 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa

Projektant

mgr inż.arch. Elżbieta Mazurkiewicz-Pietruczenia

uprawnienia urbanistyczne Nr 1125/90 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa

Prawa autorskie zastrzeżone: Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U.Nr 24 poz.83).

Opracowanie „Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów”

Następujące części opracowania pt. „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów” stanowią załączniki do uchwały Nr XVI.91.2020 Rady Gminy Głowaczów z dnia 31 stycznia 2020 r.:

- 1. Tekst: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Uwarunkowania rozwoju”, stanowiący **załącznik nr 1** do uchwały.*
- 2. Tekst: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, stanowiący **załącznik nr 2** do uchwały.*
- 3. Rysunek w skali 1:10 000: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – uwarunkowania rozwoju”, stanowiący **załącznik nr 3** do uchwały.*
- 4. Rysunek w skali 1:10 000: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – kierunki zagospodarowania przestrzennego”, stanowiący **załącznik nr 4** do uchwały.*
- 5. Rozstrzygnięcie Rady Gminy Głowaczów o sposobie rozpatrzenia uwag złożonych do projektu „Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, stanowiące **załącznik nr 5** do uchwały.*

Tekst ujednolicony zawiera zmiany wyróżnione kolorem fioletowym i kursywą, wprowadzone do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów przez Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 listopada 2015 r., oraz Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 1 marca 2018 r., znak WNP-II.742.90.2017.

Tekst ujednolicony zawiera zmiany wyróżnione kolorem niebieskim i kursywą, wprowadzone do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów uchwałą Nr XVI.91.2020 Rady Gminy Głowaczów z dnia 31 stycznia 2020 r.

Zespół autorski zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów

Budplan Sp. z o.o.

ul. Kordeckiego 20, 04-327 Warszawa

tel./fax.: 22 870 42 62, e-mail: kontakt@budplan.net

Główny projektant:

mgr inż. Anna Bereś

Zagospodarowanie przestrzenne:

inż. Monika Nasiłowska

inż. Adam Potapowicz

inż. Agnieszka Szaniawska

mgr inż. Magda Walczewska

Środowisko przyrodnicze:

inż. Zuzanna Górecka-Gąbka

mgr inż. Aleksandra Kowalczyk

Spis treści:

I. WSTĘP

1. Informacje formalno-prawne
2. Przedmiot i cel opracowania
3. Rola i zadania studium

II. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa
 - 1.1. Obszar subregionu radomskiego w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Polska 2000 Plus”
 - 1.2. Obszar gminy Głowaczów w regionalnych opracowaniach planistycznych

III. DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA ORAZ WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Założenia rozwoju gminy w obowiązujących ustaleniach planistycznych
2. Struktura użytkowania i władania gruntów
3. **Sfery społeczno-gospodarcze oraz zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego**
 - 3.1. **SFERA SPOŁECZNA**
 - 3.1.1. Procesy demograficzne
 - 3.1.2. Zjawiska społeczne
 - 3.1.3. Mieszkalnictwo
 - 3.1.4. Sieć osadnicza
 - 3.1.5. Obsługa ludności
 - 3.1.6. Wypoczynek i turystyka
 - 3.1.7. Poziom życia ludności
 - 3.2. **SFERA GOSPODARCZA**
 - 3.2.1. Gospodarka rolna
 - 3.2.2. Działalność produkcyjna pozarolnicza

3.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- 3.3.1. Komunikacja
- 3.3.2. Telekomunikacja
- 3.3.3. Elektroenergetyka
- 3.3.4. Gospodarka wodna
- 3.3.5. Gospodarka ściekowa
- 3.3.6. Zaopatrzenie w ciepło
- 3.3.7. Zaopatrzenie w gaz
- 3.3.8. Gospodarka odpadami

3.4. SFERA EKOLOGICZNA

- 3.4.1. Zasoby środowiska przyrodniczego
- 3.4.2. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego
- 3.4.3. Diagnoza stanu środowiska
- 3.4.4. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z zasobów, ochrony i stanu środowiska przyrodniczego

3.5. SFERA KULTUROWA

- 3.5.1. Rys historyczny
- 3.5.2. Ochrona dóbr kultury

IV. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

- 1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne*
- 2. Prognozy demograficzne*
- 3. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę*

- 3.1. Metodyka*
- 3.2. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę*
- 3.3. Chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej*
- 3.4. Chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w rozdziale 3*
- 3.5. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy*
- 4. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy*
- 5. Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z realizacją nowej zabudowy*
- 6. Podsumowanie*

I. WSTĘP

1. Informacje formalno-prawne

Artykuły 6 i 67 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15/99, poz. 139 - tekst jednolity) zobowiązywały wszystkie Zarządy Gmin w Polsce do sporządzenia i uchwalenia „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”. Uchwalenie przez Radę Gminy tego dokumentu planistycznego było obowiązkowe do końca 1999 r. tj. przed utratą mocy prawnej przez plany miejscowe sporządzone w trybie nieobowiązującej już ustawy z 1984 r. o planowaniu przestrzennym.

Z dniem 1 stycznia 2000 roku znowelizowana została ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie artykułu 67. Zmiana objęła przedłużenie ważności mocy prawnej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o dalsze 2 lata tj. do końca 2001 roku. Tym samym zobowiązanie Rady Gminy do uchwalenia „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” analogicznie zostało przedłużone do końca 2001 roku.

Wcześniejsza nowelizacja ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzona z dniem 1 stycznia 1999 roku określała zgodnie z art. 6 ust 2, że Zarząd Gminy sporządza „studium gminy” uwzględniając ustalenia strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Tą regulacją prawną został wprowadzony „plan zagospodarowania województwa” w miejsce dotychczasowego „studium zagospodarowania przestrzennego województwa”, które w latach dziewięćdziesiątych zostały opracowane dla wszystkich dawnych 49 województw w kraju, w tym również w 1996 roku dla byłego już województwa radomskiego.

Do czasu sporządzenia strategii i planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego „studium województwa” pozostaje podstawowym koordynującym dokumentem planistycznym w zakresie polityki przestrzennej w obszarze subregionu radomskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega zaopiniowaniu między innymi przez „organy powiatu” i „organy gminy”.

„Studium gminy” jest przedmiotem opiniowania przez Wojewodę, Zarządy Gmin sąsiednich, właściwe terytorialnie organy wojskowe, bezpieczeństwa państwa i zarządy dróg.

Na podstawie uchwały Nr VII.43.2019 z dnia 29 marca 2019 r. Rady Gminy Głowaczów przystąpiła do sporządzenia częściowej zmiany Studium

uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

Zakres zmiany studium jest zgodny z zakresem określonym w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r., poz. 1945 ze zm.) oraz w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r., poz. 1233). Do studium wprowadzono zmianę treści wymagane w powyższych aktach prawnych, a które dotychczas w studium nie występowały. Jednocześnie zmieniono ustalenia studium dotyczące obszaru zmiany, które na czas przyjmowania zmiany studium były nieaktualne. Ustalenia aktualne oraz odnoszące się do obszarów nieobjętych zmianą studium zachowano bez zmian.

2. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy **Głowaczów**” w granicach administracyjnych gminy.

Zgodnie z regulacją art. 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym „studium gminy” określa „politykę przestrzenną gminy”. Celem opracowania jest rozpoznanie uwarunkowań rozwoju gminy oraz określenie i wykładnia kierunków polityki przestrzennej gminy.

W „studium” uwzględnia się uwarunkowania rozwoju gminy wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
- stanu funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- prawa własności gruntów;
- jakości życia mieszkańców;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;

W „studium” określa się w szczególności:

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych;
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe;
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy;
- obszary zabudowane i obszary które mogą być wskazane do zabudowy;
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary dla realizacji celów publicznych;
- obszary wskazane do sporządzenia planów miejscowych;

Dla pełnego uwzględnienia wyżej wymienionych delegacji ustawowych przyjęto, że opracowywane „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Głowaczów” obejmować będzie jako integralne część tekstową i przestrzenną - graficzną stanowiącą całość.

Będą to:

- **Uwarunkowania rozwoju:** Uwarunkowania rozwoju gminy obejmować będą rozpoznanie w zakresie: zewnętrznych warunków rozwoju; sfery społecznej; sfery gospodarczej; infrastruktury technicznej; sfery ekologicznej; sfery kulturowej; podstawowych szans i problemów rozwoju gminy.

Elaborat „uwarunkowań rozwoju” stanowić będzie: rysunek w granicach administracyjnych gminy w skali 1: 10 000; część opisowa (tekst - część I):

- **Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy:** W polityce przestrzennego zagospodarowania gminy Głowaczów określone będą przede wszystkim: kierunki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego gminy; kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy w tym, rozwój sieci osadniczej z wielofunkcyjnymi obszarami zabudowanymi i wskazanymi do zabudowy, kierunki rozwoju komunikacji oraz podstawowych systemów infrastruktury komunalnej z zadaniami dla realizacji celów publicznych; kierunki rozwoju terenów otwartych, w tym wskazane do zachowania i ochrony obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz tereny systemu przyrodniczego. Określone zostaną również standardy i zasady gospodarowania w poszczególnych elementach struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz tereny wskazane do objęcia opracowaniami szczegółowymi.

Elaborat „kierunków zagospodarowania przestrzennego” stanowić będzie: rysunek w granicach administracyjnych gminy w skali 1: 10 000; część opisowa (tekst- część II):

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów dotyczy trzech obszarów: obszar nr 1 o powierzchni ok. 0,43 ha położony w obrębie geodezyjnym Marianów, obszar nr 2 o powierzchni ok. 0,40 ha położony w obrębie geodezyjnym Adamów, obszar nr 3 o powierzchni ok. 4,63 ha położony w obrębie geodezyjnym Brzoza. Granice obszarów objętych zmianą studium zostały oznaczone na rysunkach studium.

Powyższa zmiana wynika ze zmiany polityki przestrzennej gminy w odniesieniu do terenów stanowiących własność gminy, gdzie planuje się wyznaczenie terenów usług sportu i rekreacji oraz usług publicznych.

3. Rola i zadania studium

Studium pełni rolę narzędzia służącego do osiągnięcia celów stawianych wobec zagospodarowania przestrzennego gminy. Ustalenia studium, uchwalone przez Radę Gminy, stanowią zobowiązania własne samorządu Gminy do prowadzenia określonej polityki przestrzennej dotyczącej zasobów i uwarunkowań rozwojowych gminy.

Studium jako jedyne kompleksowe opracowanie planistyczne sporządzone dla obszaru całej gminy stanowi podstawę do koordynacji działań przestrzennych w sytuacji gdy plany miejscowe będą sporządzane dla odrębnych części obszarów gminy. Opracowane studium jest więc najważniejszym punktem odniesienia i źródłem informacji merytorycznych i koordynacyjnych dla planów miejscowych oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych bez planu miejscowego.

Studium gminy przez zawarte w nim informacje może również pełnić znaczącą rolę do prowadzenia polityki promocyjnej i ofertowej na rzecz rozwoju gminy.

Studium może i powinno być również wykorzystane jako materiał informacyjny i wnioskowo-opiniujący do planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, w zakresie możliwości rozwojowych gminy, ponadlokalnych potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej, technicznej oraz skutków realizowania na terenie gminy zadań rządowych.

II. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY GŁOWACZÓW

1. Uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa (art. 6 ust.2 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym)

1.1. Obszar subregionu radomskiego w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Polska 2000 Plus”

„Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju - Polska 2000 Plus” opracowana została w Rządowym Centrum Studiów Strategicznych (ostateczna edycja, październik 1999 rok).

Wprowadzenie reformy administracyjnej kraju z podziałem kraju na 16 dużych regionów (województw) wywołało potrzebę korekty prac planistycznych w skali kraju i województw. Rezolucja Sejmowa z dnia 2 marca 1999 roku zobowiązuje Radę Ministrów do przedstawienia, w terminie do 30 czerwca 2000 roku „Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do roku 2025” (M.P. Nr 8/99, poz. 96). Władze samorządowe Województwa Mazowieckiego (w obszarze którego między innymi znajduje się gmina Głowaczów) realizując swoje zadania statutowe

uruchomiły prace obejmujące sporządzenie do czerwca 2000 roku „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego”.

Określone w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju - Polska 2000 Plus” podstawowe elementy stabilizujące rozwój, stanowiąc mają:

- **Krajowy system osadniczy** z aglomeracjami wielkomiejskimi wśród których jest miasto Warszawa oraz krajowymi ośrodkami rozwoju (miasta wojewódzkie). Uzupełnienie tej sieci stanowią regionalne ośrodki równoważenia rozwoju którymi uznano dawne miasta wojewódzkie, wśród których jest także m.Radom. Polityka kształtowania ich wielofunkcyjności ma prowadzić do łagodzenia i stopniowej likwidacji dysproporcji zaistniałych w dotychczasowym rozwoju systemu osadniczego kraju.

Gęsta sieć względnie równomiernie rozmieszczonych małych miast i osiedli wiejskich stanowiących siedziby ośrodków gminnych umożliwiać powinna organizację racjonalnej obsługi zaplecza rolniczego na szczeblu lokalnym, dla sprawnego funkcjonowania rolnictwa, rekreacji, gospodarki leśnej oraz poprawy życia warunków ludności wiejskiej.

- **Systemy infrastruktury technicznej** o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i międzyregionalnym z polityką kształtowania pasm rozwojowych poprzez modernizację i budowę infrastruktury technicznej

Za konieczny uznawany jest przyspieszony rozwój infrastruktury komunalnej na szczeblu lokalnym umożliwiający rozwój podstawowych urządzeń produkcyjnych.

- **Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich** z polityką modernizacji i powstawania nowych urządzeń infrastruktury technicznej, zmiany struktury rolnictwa, tworzenia nowych miejsc pracy w procesie rozwoju usługowego i produkcyjnego otoczenia rolnictwa, w tym agroturystyki.

Prognozy przemian obszarów wiejskich wiązane są z tempem rozwoju całej gospodarki narodowej, a wpływ na nie mogą mieć również warunki wynegocjowane w związku z przyjęciem Polski do Unii Europejskiej. Przemiany w rolnictwie i na obszarach wiejskich muszą wiązać się z dopływem kapitału, zwłaszcza długoterminowych kredytów do rozwijających się i nowo powstających gospodarstw rolnych. Istotnym warunkiem przekształceń powinna być powszechna dostępność i zmiana systemu edukacji młodzieży wiejskiej, zgodna z wymogami nowoczesnej gospodarki rynkowej i agrobiznesu.

- **Krajowa sieć ekologiczna „ECONET POLSKA”** z polityką zachowania i ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej obszarów najcenniejszych przyrodniczo stanowiących spójny system osłony ekologicznej. Koncepcja krajowej sieci ekologicznej przyjmuje, że około 30 % powierzchni kraju to obszary, których walory przyrodnicze mają najwyższą rangę międzynarodową i krajową. System ten ma być powiązany z systemem ochrony środowiska przyjętym w Unii Europejskiej („NATURA 2000”). W obszarze subregionu radomskiego wyróżnione zostały: dolina Wisły, Pilicy i Zwoleńki o znaczeniu międzynarodowym; Lasy Przysusko-Szydłowieckie i Puszcza Kozienicka - o znaczeniu krajowym.

1.2. Obszar gminy Głowaczów w regionalnych opracowaniach planistycznych (w tym „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa radomskiego - subregionu radomskiego” I wersja-lipiec1996r)

Studium zagospodarowania przestrzennego województwa radomskiego zwane „studium” opracowane w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, w lipcu 1996 roku przekazane zostało przez Wojewodę Radomskiego do ówczesnego Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa.

Wdrażana w życie reforma samorządowa i nowy podział administracyjny kraju stanowią, że od 1 stycznia 1999 roku obszar dotychczasowego województwa radomskiego (z wyjątkiem dwóch gmin Gowarczów i Drzewica) znajduje się w województwie mazowieckim. Wprowadzona z dniem 1 stycznia 1999 roku zmiana ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym zobowiązuje do sporządzenia i uchwalenia przez Sejmik Wojewódzki „strategii rozwoju województwa” oraz „planu zagospodarowania przestrzennego województwa” podlegającego zaopiniowaniu między innymi przez „organy gminy”.

Do czasu sporządzenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania województwa mazowieckiego „studium” pozostaje koordynacyjnym dokumentem planistycznym dla subregionu radomskiego.

1.2.1. Podstawowe informacje o gminie

- **Gmina Głowaczów w subregionie radomskim**

Gmina Głowaczów obejmuje obszary wiejskie z 40 sołectwami. Administracyjnie od 1 stycznia 1999 roku znajduje się w powiecie kozienickim, który tworzy 7 jednostek podstawowych (w skład których wchodzi 175 sołectw) i są to: miasto i gmina Kozienice; gminy: Garbatka Letnisko, **Głowaczów**, Gniewoszów, Grabów n/Pilicą, Magnuszew, Sieciechów.

Sąsiaduje z gminami: Kozienice, Pionki, Jastrzębia, Jedlińsk, Stromieć, Grabów n/Pilicą, Magnuszew.

Powiat kozienicki stanowi jeden z 42 powiatów wchodzących w skład województwa mazowieckiego. Pod względem liczby ludności zajmuje 28 miejsce, a pod względem powierzchni 17 miejsce w województwie mazowieckim. Województwo Mazowieckie (Region Mazowsze) tworzą dawne województwa, a obecne „subregiony” radomski, siedlecki, ostrołęcki, ciechanowski, płocki oraz w części skierniewicki.

Pod względem różnych potencjałów, wśród gmin obszarów wiejskich subregionu radomskiego **gmina Głowaczów zajmuje lokaty:**

- 14 miejsce pod względem liczby ludności z gęstością zaludnienia 43 osoby/km², przy średniej gęstości zaludnienia dla: powiatu kozienickiego 73 - osoby/km²; obszarów wiejskich subregionu radomskiego- 58 osób/km² ; województwa mazowieckiego -142 osoby/km² ;
- 27 miejsce pod względem zarejestrowanych pozarolniczych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, ze wskaźnikiem 32/1000M, przy średnich wskaźnikach dla: powiatu kozienickiego - 41; obszarów wiejskich subregionu radomskiego - 34; województwa mazowieckiego - 84;
- 51 miejsce w jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej ze wskaźnikiem 48,9 w skali 100 punktowej, przy średnim dla subregionu 62,8;
- 43 miejsce w liczbie abonentów telefonicznych na 1000 mieszkańców, ze wskaźnikiem abonentów 37,3 w gminie, przy średnich wskaźnikach dla: powiatu kozienickiego - 139,5; obszarów wiejskich subregionu radomskiego - 60,1; województwa mazowieckiego -262,4;
- 29 miejsce w liczbie lekarzy ogólnych na 10000 mieszkańców ze wskaźnikiem 3,7, przy średnich wskaźnikach dla: powiatu kozienickiego -16,2; obszarów wiejskich subregionu radomskiego -3,4; województwa mazowieckiego -24,3;
- 14 miejsce w lesistości gminy z udziałem lasów w ogólnej powierzchni wynoszącym w 29,4 % przy średniej lesistości dla: powiatu kozienickiego - 29,8 %; obszarów wiejskich subregionu radomski - 23,1 %; województwa mazowieckiego - 22 %.

1.2.2. Prognoza demograficzna subregionu i gminy określona w „studium wojewódzkim”

- **„Subregion radomski w Regionie Mazowsze”: prognoza ludności 2020 r.**

Przyjęcie prognozy demograficznej ma na celu określenie liczby ludności, jej struktury wiekowej, stanowiących przesłanki przewidywań w sferze społecznej i infrastruktury (zasoby pracy, potrzeby mieszkaniowe, zapotrzebowanie na obiekty i systemy infrastruktury społecznej oraz technicznej).

Prognoza ludności miast i obszarów wiejskich subregionu radomskiego do roku 2020 określona została w „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa radomskiego” (1996 rok) w oparciu o prognozy Głównego Urzędu Statystycznego.

Uwarunkowania demograficzne, społeczne, gospodarcze stanowiły przesłankę do założeń dwu wariantów prognozy ludności subregionu, a mianowicie:

„wariant centralny” opracowany przez GUS przewidujący w zasadzie stabilizację liczby ludności na poziomie stanu istniejącego i odpływ ludności na zewnątrz subregionu obejmujący niemal cały przyrost naturalny w okresie do 2020 r. tj. ok. 100 tys. osób. Wariant ten przyjmuje umiarkowany rozwój miast ze stałą tendencją wzrostową oraz głęboką przebudowę struktury agrarnej ze znaczącym odpływem ludności wiejskiej i określa liczbę ludności w wielkościach:

- prognoza biologiczna - 878 tys. M.
- prognoza pomigracyjna - 773 tys. M.

„wariant wojewódzki- subregionalny” przyjmuje w prognozie zarysowanie i kształtujące się w latach dziewięćdziesiątych trendy migracyjne, stabilizację liczby ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich (wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich) oraz analogicznie jak w wariantcie „centralnym” umiarkowane tempo rozwoju ludności w miastach i określa liczbę ludności w wielkościach:

- prognoza biologiczna - 878 tys. M.
- prognoza pomigracyjna - 840 tys. M.

• **Gmina Głowaczów - prognoza ludności w „wariantcie subregionalnym”:**

W założeniach prognozy dla poszczególnych gmin subregionu, w tym dla gminy Głowaczów

- dotychczasowe trendy procesów demograficznych,
- własny rozwój biologiczny
- położenie i dostępność komunikacyjna,
- wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną,
- stan i struktura gospodarki rolnej;

Prognoza ludności gminy **Głowaczów** określona została w wielkościach:

- prognoza biologiczna -	9 500 osób
- prognoza pomigracyjna -	8000-9000 osób
- prognoza struktury wieku:	
	biologiczna / pomigracyjna
0 - 17	30 % 29%
18 - 64 M 59 K	55 % 55 %
18 - 44	36 % 35 %
45 - 64 M 59 K	19 % 20 %
65 M 60 K i więcej	15 % 16 %

1.2.3. Podstawowe kierunki rozwoju i polityki przestrzennej dla obszaru gminy Głowaczów określone z wykorzystaniem „studium wojewódzkiego”

Podstawowe kierunki polityki przestrzennej dla obszaru subregionu radomskiego określone zostały dla głównych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej.

W odniesieniu do obszaru gminy Głowaczów są to:

A/ Elementy sieci osadniczej (układ węzłowy)

- **Główne ośrodki administracyjnej obsługi ludności gminy Głowaczów**

- Poziom ponadlokalny

M.Warszawa - ośrodek metropolitalny: siedziba Urzędu Wojewódzkiego oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, w skład którego wchodzi między innymi powiat kozienicki;

M.Radom - regionalny ośrodek rozwoju: Siedziba Delegatur Urzędu Wojewódzkiego i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego dla subregionu radomskiego.

Radom pełni i pełnić będzie ponadto funkcję obsługi w zakresie usług określanych jako „wyższego rzędu” np. nauka (20 różnych kierunków kształcenia na studiach wyższych , w tym „agrobiznes”), oświaty (około 70 kierunków kształcenia na poziomie średnim, w tym liczne kierunki rolnicze), ochrona zdrowia (szpital specjalistyczny), kultura (teatr, muzea, w tym Muzeum Wsi Radomskiej), targi, rolniczy rynek hurtowy, w tym Radomska Giełda Rolna. Odległość około 25 km.

M. Kozienice - główny ponadlokalny ośrodek rozwoju. Od 1 stycznia 1999 roku Siedziba Starostwa Powiatowego z przestrzennym zasięgiem obejmującym obszar gminy Głowaczów. Jednocześnie siedziba „powiatowej administracji zespolonej” powstałej z przekształcenia „administracji specjalnej szczebla rejonowego”. Są to między innymi:

Powiatowy Urząd Pracy, Komendy Powiatowe Straży i Policji, Zespół Opieki Zdrowotnej ze szpitalem powiatowym na 479 łóżek i stacją pogotowia ratunkowego, Delegatura Zamiejscowa Kuratorium Oświaty oraz szkolnictwo ponadpodstawowe ogólne i zawodowe, Urząd Skarbowy, Rejon Energetyczny, Inspektorat PZU;

- **Poziom lokalny**

Miejscowość gminna Głowaczów - ośrodek lokalny z polityką rozwoju funkcji obsługi ludności i organizacyjnej obsługi rolnictwa oraz ponadlokalnej funkcji wypoczynkowej poprzez wykorzystywanie szans którymi są między innymi:

- ciągłość funkcji administracyjnej stopnia podstawowego oraz wyposażenie w podstawowe instytucje i obiekty obsługi ludności i rolnictwa;
- szczególnie atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, w tym położenie w dolinie rzeki Radomki warunkujące dalszy rozwój ponadlokalnej funkcji wypoczynkowej, w tym agroturystyki;
- dostępność komunikacyjna gminy;
- walory środowiska kulturowego;

B/ Podstawowe systemy ponadlokalnej infrastruktury technicznej (układ pasmowy)

Podstawowe systemy infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym przechodzące przez obszar gminy Głowaczów stanowią układy komunikacji, systemy energetyczne, systemy łączności.

Są to:

- **Układy komunikacji**

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 roku (Dz.U. Nr 160, poz.1071) określiło wykaz dróg krajowych i wojewódzkich w dostosowaniu do nowego podziału administracyjnego.

Drogi krajowe i wojewódzkie nie objęte przedmiotowym wykazem z dniem 1 stycznia 1999 roku zostały drogami powiatowymi.

Podstawowy ponadlokalny układ komunikacyjny stanowią:

Drogi krajowe

droga Nr 729 Potworów-Białobrzegi-Głowaczów i droga Nr 731 Głowaczów-Kozienice - od maja 2000 roku określone jako **droga Nr 48** (Zarządzenie Nr 6 z dnia 9 maja 2000 r. Dyrektora Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych);

Drogi wojewódzkie

droga Nr 731 Potycz-Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów;

Drogi powiatowe - wybrane (do 31.12.1998 r. drogi wojewódzkie)

Nr 34 224 Moniochy-Magnuszew;

Nr 34 417 Głowaczów-Bartodzieje-Jedlińsk;

Nr 34 502 Brzóza-Ryczywół;

Nr 34 503 Studzianki Pancerne-Ryczywół;
Nr 34 506 Brzóza-Radom;
Nr 34 507 Brzóza-Przejazd- do drogi Nr 737 (Radom-Kozienice);

- **Elektroenergetyka**

Linie energetyczne przesyłowe przechodzące przez obszar gminy;

linia 220 kV relacji Kozienice-Rożki;
linia 110 kV relacji Kozienice-Warka;
linia 110 kV relacji Kozienice-Dobieszyn;
linia 110 kV relacji Radom Północ-Dobieszyn;

- **Gospodarka wodna**

Zagrożenia powodziowe: dla rzeki Radomki określone zostały tereny zalewowe zagrożone „wodą stuletnią” obejmujące dolinę rzeki między innymi w obszarze gminy Głowaczów.

C/ Wiodące funkcje terenów otwartych (układ strefowy)

W terenach otwartych wyróżnione zostały wiodące funkcje uwarunkowane zasobami i walorami środowiska przyrodniczego.

W obszarze gminy Głowaczów są to:

- **Tereny o wiodących funkcjach rolniczych** o potencjalnych możliwościach do prowadzenia intensywnego rolnictwa w przewadze w środkowych obszarach gminy, z uwagi na dobre warunki naturalne gleb i ukształtowane kierunki produkcji rolniczej (chów bydła, trzody chlewnej, uprawa zbóż, ziemniaków, truskawek, Chmielu);
- **Tereny systemu przyrodniczego** wskazane do zachowania i ochrony walorów środowiska przyrodniczego stanowiącego elementy krajowej sieci ekologicznej. Jest to:
 - **obszar węzłowy o znaczeniu krajowym** obejmujący system doliny rzeki Radomki stanowiący otulinę Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Walory przyrodnicze to przede wszystkim liczne starorzecza, tarasy zalewowe i nadzalewowe, roślinność terenów podmokłych, cechy krajobrazu i rzeźby terenu :

D/ Obszary objęte ochroną z tytułu przepisów szczególnych

Ochroną z tytułu przepisów szczególnych w obszarze gminy Głowaczów objęte zostały między innymi:

- **Ochrona dóbr kultury** (ustawa o ochronie dóbr kultury i muzeach)
- **Obiekty kultury objęte ochroną prawną** wpisane do Centralnego Rejestru Decyzji Konserwatora Zabytków:

Kościół parafialny oraz dzwonnica w Brzózcie: Dec.Nr 34/A/80;
Park krajobrazowy z XVIII wieku w Brzózcie: Dec.Nr 293/A/85;
Park krajobrazowy z aleją grabową i starymi dębami: Grądy-Wólka Brzózka: Dec.Nr 425/A/90;
Spichlerz murowany z połowy XIX wieku w Brzózcie stanowiący relikw dawnej zabudowy folwarcznej: Dec.Nr 384/A/88;

- **Miejsca pamięci narodowej (wybrane)**

Studzianki Pancerne - Pomnik Mauzoleum bitwy na przyczółku warecko-magnuszewskim.

• **Ochrona przyrody (ustawa o ochronie przyrody)**

- **Obszary cenne przyrodniczo objęte ochroną prawną:**

Kozienicki Park Krajobrazowy: KPK wchodzi niewielkim fragmentem w obszar gminy w okolicy Przejazdu, przylegając jednocześnie na znacznym odcinku do granicy od strony południowo-wschodniej;

Otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego: Otulina KPK zajmuje południowo-wschodnią część gminy do biegu rzeki Radomki;

Ochrona indywidualna

Pomniki przyrody: ochroną w obszarze gminy objęto 18 obiektów przyrody ożywionej jako grupy drzew oraz pojedyncze drzewa i krzewy;

Użytki ekologiczne: w obszarze gminy za użytki ekologiczne uznano dwa fragmenty terenu i są to: zabagnione starorzecze terenu zalewowego rzeki Radomki; bagno o pow. 0,60 ha w południowej części gminy;

• **Ochrona lasów (ustawa o lasach)**

Ochronie podlegają lasy szczególnie chronione tzw. lasy ochronne. W obszarze gminy są to:

Lasy wodochronne chroniące siedliska wilgotne nad rzeką Radomką w północnej i północno-wschodniej części gminy;

Lasy glebochronne zabezpieczające piaski wydmy w rejonie wsi Rogożek;

Kompleks leśny w rejonie Brzozy wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Puszczy Kozienickiej” utworzonego Zarządzeniem Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych dla realizacji programu polityki zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej.

• **Ochrona obszarów związanych z zaopatrzeniem w wodę (prawo wodne, ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska):**

Ochronie podlegają wody podziemne i są to:

- Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły” obejmujący wschodnie tereny subregionu radomskiego, w tym między innymi wschodnie fragmenty gminy Głowaczów . Zbiornik posiada opracowaną i zatwierdzoną dokumentację hydrogeologiczną dla GZWP i stref ochronnych określonych między innymi w obszarze gminy;
 - Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: Nr 215 i 215A „ Subniecka Warszawska” obejmuje północne tereny subregionu radomskiego z obszarem środkowej i północnej części gminy Głowaczów; Nr 405 „Niecka Radomska” z określonym zasięgiem do rzeki Radomki (południowo-wschodnie obszary gminy);
- **Ochrona złóż surowców mineralnych** (prawo geologiczne i górnicze)

Udokumentowane złoża surowców mineralnych w obszarze gminy stanowią:

- złożo „Mariampol” - iły, łupki;
 - złożo „Cecylówka” - piaski;
 - złożo „Wólka Brzózka”- piaski;
 - złożo „Brzóza” - żwiry, pospółki;
 - złożo „Głowaczów” - węgiel brunatny;
 - złożo „Leżenice” - gliny;
 - złoża torfu w dolinie Radomki;
- **Ochrona gruntów rolnych i leśnych** (ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych)

Ochronie prawnej podlegają:

- Grunty rolne o najwyższej przydatności rolniczej: gleby klasy I- III. Zmiana przeznaczenia zwartego obszaru przekraczającego 0,5 ha wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa;
- Grunty rolne o wysokiej przydatności rolniczej: gleby klasy IV. Zmiana przeznaczenia zwartego obszaru przekraczającego 1,0 ha wymaga uzyskania zgody Wojewody;
- Grunty rolne wytworzone z gleb pochodzenia organicznego: gleby torfowe i murszowe. Zmiana przeznaczenia tych gleb klasy V i VI wymaga uzyskania zgody Wojewody;
- Grunty leśne stanowiące własność Skarbu Państwa. Zmiana przeznaczenia wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa;
- Pozostałe grunty leśne. Zmiana przeznaczenia wymaga uzyskania zgody Wojewody;

Uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne wymaga trybu opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Dla obszarów zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, w związku z podjęciem w dniu 19 grudnia 2018 r. przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwały nr 22/18, obowiązują ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2018 r. poz. 13180). Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego ustala postulaty i rekomendacje dotyczące kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa, jednak postulaty i rekomendacje wskazane w planie nie dotyczą bezpośrednio obszarów objętych zmianą studium. Obszary objęte zmianą studium nie są także miejscem lokalizacji żadnych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

III. DIAGNOZA STANU ZAGOSPODAROWANIA ORAZ WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY GŁOWACZÓW¹

1. Założenia rozwoju gminy w obowiązujących ustaleniach planistycznych

- **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego: Uchwała Nr XX/50/82 Rady Gminy w Głowaczowie z dnia 4 maja 1982 roku (Dz. Urz. WRN Nr 15 poz. 142);
- Zmiany w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów: Uchwała Nr 25/92/92 Rady Gminy w Głowaczowie z dnia 19 listopada 1992 roku (Dz. Urz. Województwa Radomskiego Nr 21, poz. 149);

Podstawowe założenia planistyczne

- **Funkcje**

Wiodąca funkcja gminy - produkcja rolna, funkcja uzupełniająca - wypoczynkowa;

Funkcja miejscowości gminnej - podstawowa obsługa ludności oraz organizacyjna obsługa rolnictwa gminy;

- **Założenia prawa miejscowego - ustalenia realizacyjne planu:**

Tekst obowiązującego planu ogólnego gminy ze zmianami obejmuje: *Ustalenia realizacyjne dla całego obszaru całej gminy*

Ustalenia ogólne dla obszaru gminy poprzez określenie zasad użytkowania terenów o podstawowych funkcjach umożliwiały

¹ W związku z koniecznością dostosowania zakresu zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów do zakresu określonego przez ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym do treści uwarunkowań studium wprowadzono rozdział „IV – UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY”, w którym uwzględniono w szczególności: analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służącej realizacji zadań własnych gminy, bilans terenów pod zabudowę. W rozdziale IV podczas dokonywania wymaganych analiz przyjęto dane demograficzne, ekonomiczne i statystyczne na czas sporządzania projektu zmiany studium. W związku z koniecznością sporządzenia powyższych analiz i bilansów w odniesieniu do całej gminy, część danych pokrywa się z danymi opisanymi w rozdziale III, jednak nie powoduje to, że treść rozdziału III przestaje obowiązywać. Na potrzeby dokonania zmiany studium przyjmuje się, że dane podane w rozdziale III są aktualne na czas sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów przyjętego uchwałą Nr XXIII/185/2000 z dnia 28 grudnia 2000 r. zaś dane i analizy podane w rozdziale IV stanowią ich aktualizację i rozszerzenie na potrzeby przyjęcia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

Zarządowi Gminy prowadzenie efektywnej polityki przestrzennej poprzez m.in.

możliwość lokalizacji w obrębie wyznaczonych terenów mieszkaniowych brutto: zabudowy mieszkaniowej zagrodowej, jednorodzinnej, użytkowania letniskowego istniejących budynków, zabudowy usługowej o nieuciążliwym charakterze; elementów uzbrojenia technicznego i urządzeń obsługi technicznej; wymiennosc funkcji;

możliwość lokalizacji w obrębie określonych terenów letniskowych i rejonów turystyczno-wypoczynkowych zabudowy letniskowej i mieszkaniowo-letniskowej;

możliwość lokalizacji w terenach rolnych (przy zachowaniu zasadniczej funkcji produkcji rolnej): zabudowy zagrodowo-mieszkaniowej dla rolników, małych budynków gospodarczych, obiektów służących intensywnej gospodarce rolnej; obiektów gospodarki komunalnej i uzbrojenia terenu; niekubaturowych obiektów obsługi turystyki; powiększanie cmentarzy; zalesianie nieużytków;

możliwość lokalizacji podstawowych elementów infrastruktury technicznej z zakresu budowy brakujących odcinków dróg i ich obsługi, zaopatrzenia wsi i rolnictwa wodę, porządkowania gospodarki ściekowej, telekomunikacji, zaopatrzenia w energię elektryczną,

ochroną dóbr kultur, w tym obiektów zabytkowych wpisanych do Centralnego Rejestru Decyzji Konserwatora Zabytków oraz udokumentowanych stanowisk archeologicznych;

Ustalenia szczegółowe

Ustalenia szczegółowe dotyczą wszystkich sołectw i określają zasady użytkowania terenów o różnych funkcjach wydzielonych liniami rozgraniczającymi.

Polityka przestrzennego zagospodarowania gminy prowadzona była w zgodności z podstawowymi założeniami rozwoju określonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy, ustalenia którego uwzględnione zostaną w „studium” jako uwarunkowania prawne.

2. Struktura użytkowania i władania

Powierzchnia ogólna gminy Głowaczów wynosi 18 626 ha.

• Struktura użytkowania gruntów

Podstawowy bilans użytkowania gruntów w obszarze gminy kształtuje się w wielkościach:

(źródło:Urząd Gminy - bilana użytkowania gruntów)

- powierzchnia ogółem w ha	18 626	100 %
w tym:		
- użytki rolne	12 012	64,5

- użytki leśne i gr.zadrzew.	5 480	29,4
- Grunty zabudowane	346	1,9
w tym:tereny wypoczynkowe	19	
- Tereny komunikacyjne	407	2,2
- Wody	177	0,9
- Użytki ekologiczne	3	
- Nieużytki	184	1,0
- Tereny różne	17	0,1

Struktura użytkowania gruntów potwierdza rolniczy charakter gminy. Tereny zainwestowane (zabudowane, tereny wypoczynkowe i komunikacyjne) zajmują łącznie 4,1 % powierzchni ogólnej gminy. Dominujący jest udział użytków rolnych wynoszący 64,5 %. Znaczący jest również udział użytków leśnych, gruntów zadrzewionych i zakrzewionych stanowiący 29,4 % powierzchni gminy z dużym zwartym kompleksem leśnym w północnej części gminy. Tereny pod wodami to przede wszystkim wody rzeki Radomki, stawy oraz rowy melioracyjne.

- **Struktura władania gruntów**

W strukturze władania gruntów udziały sektora prywatnego i publicznego kształtują się w wielkościach:

sektor prywatny - 14 346 ha tj. 77 % ogólnej powierzchni gminy; (grunty osób fizycznych, wspólnot gruntowych, spółdzielni, kościoła);

sektor publiczny - 4280 ha tj. 23 % ogólnej powierzchni gminy (grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, Państwowego Gospodarstwa Leśnego, Skarbu Państwa, Gminy);

Sektor prywatny z ogólną powierzchnią 14 346 ha (77 % pow. gminy) stanowią głównie:

grunty osób fizycznych z powierzchnią 13 825 ha (96,4 % udziału w sektorze), przede wszystkim jako użytki rolne - 11 191 ha, lasy - 2 188 ha z uzupełniającym udziałem terenów zabudowanych i komunikacyjnych;

wspólnoty gruntowe z powierzchnią 481 ha (3,4 % udziału w sektorze) w przewadze jako lasy (272 ha) i łąki (114 ha) ;

grunty spółdzielni (2,6 % udziału w sektorze) z powierzchnią 212 ha;

grunty kościelne - 22 ha;

- **Sektor publiczny** z ogólną powierzchnią 4280 ha (23 % pow. gminy) stanowią głównie:

grunty Skarbu Państwa z ogólną powierzchnią 423 5 ha (99 % udziału w sektorze) jako:

- grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego z powierzchnią 3009 ha;
- grunty zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa - 586 ha;
- grunty w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych (z wyłączeniem PGL) - 417 ha;
- pozostałe grunty Skarbu Państwa - 223 ha;

grunty Gminy jako:

- tworzące zasób gruntów komunalnych z powierzchnią 16 ha (0,3 % udziału w sektorze) jako użytki rolne (10 ha), tereny mieszkaniowe (4,0 ha), tereny niezabudowane (2,0);
- pozostałe grunty Gminy z powierzchnią 29 ha (0,7 % udziału w sektorze) użytkowane jako lasy (10 ha), użytki rolne (9 ha), tereny mieszkaniowe (6 ha), tereny komunikacyjne

W strukturze władania dominuje sektor prywatny (77 % udziału) głównie jako użytki rolne osób fizycznych co wiąże się z rolniczym charakterem gminy. We władaniu sektora publicznego (13 % udziału) znajdują się przede wszystkim grunty leśne (60 %) oraz grunty Gminy i Skarbu Państwa.

3. SFERY SPOŁECZNO-GOSPODARCZE ORAZ ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

3.1. SFERA SPOŁECZNA

3.1.1. Procesy demograficzne

Obszar subregionu radomskiego (województwa radomskiego) w ciągu ostatnich 20 lat był obszarem odpływu ludności, przede wszystkim z obszarów wiejskich. Ten trend rozwojowy ludności uległ załamaniu w latach dziewięćdziesiątych. Rok 1991 był ostatnim rokiem spadku zaludnienia wsi, a rok 1992 pierwszym rokiem sukcesywnego wzrostu ludności obszarów wiejskich. Przyrost naturalny, główny czynnik wzrostu demograficznego cechuje zniżkowa tendencja zarówno w miastach jak i na wsi. Relatywnie niższy poziom przyrostu naturalnego na obszarach wsi jest rezultatem odpływu roczników młodych, biorących udział w procesach prokreacyjnych. Zniżkową tendencję mają również procesy migracji. Spadek przyrostu naturalnego jest częścią ogólnych zjawisk cywilizacyjnych w kraju, natomiast zmniejszenie rozmiarów migracji związane jest ze zmniejszeniem rynku pracy w miastach, tradycyjnych kierunkach emigracji, w okresie przechodzenia „na tory” gospodarki rynkowej.

Zbliżone procesy demograficzne jak w obszarach wiejskich subregionu radomskiego (i kraju) zachodzą w gminie Głowaczów. Gmina położona jest w środkowo-wschodnim rejonie subregionu radomskiego cechującym się występowaniem mało i średnio korzystnych zjawisk demograficznych przede wszystkim z zakresu struktury wieku (starzenie się ludności) i struktury płci.

Obszar gminy o powierzchni 18 626 ha zamieszkuje 8070 osób w 40 sołectwach. Gęstość zaludnienia w gminie na 1 km² wynosi 43 osoby, przy średniej gęstości zaludnienia powiatu kozienickiego -73 osoby/km², obszarów wiejskich subregionu radomskiego - 58 osób/km² i województwa mazowieckiego - 142 osoby/km². Na 100 ha użytków rolnych w gminie przypada 67 osób.

Liczba ludności stale zamieszkującej w gminie od ponad dwudziestu lat cechuje się tendencją zniżkową (1975 rok -8736 osób; 1999 rok - 8071 osób) z zatrzymaniem tego procesu w latach dziewięćdziesiątych.

Przebieg procesów demograficznych w gminie dokumentują zestawienia:

- Zaludnienie - kierunki zmian:**
(źródło WUS)

	gmina Głowaczów	subregion	w tym:	
	osoby	ogółem w tys.osób	miasto	wieś
1975	8736	678,1	263,7	414,4
1980	8181	702,2	291,2	411,0
1985	7875	729,7	326,9	402,8
1990	8252	751,1	357,1	394,0
1995	8163	763,8	365,3	398,5
1996	8142	764,1	365,7	398,4
1997	8055	764,0	365,6	398,4
1998	8068	778,5	380,3	398,2
1999	8071			

- Saldo migracji** (różnica odpływu i napływu ludności):

	gmina Głowaczów	subregion	w tym	
	osoby	ogółem : osoby	miasto	wieś
1975	-150	- 3804	+ 4210	- 8014
1980	-200	- 2701	+ 2878	- 5579
1985	-120	- 1361	+ 1720	- 3081
1990	-99	- 1111	+ 2238	- 3349
1995	-35	- 962	- 191	- 771
1996	-74	- 1066	- 283	- 783
1997	-65	- 945	- 645	- 300

- Przyrost naturalny** (różnica urodzeń i zgonów na 1000 ludności):

	gmina Głowaczów	/region: miasto/wieś		
1975	+ 10,9	11.2	12.0	10.7
1980	+ 3,6	10.6	11.8	9.8
1985	+ 5,8	8.8	9.8	8.0
1990	+ 5,8	5.2	-	-
1995	-0,6	2.2	2.7	1.7
1996	-0,2	1.5	1.9	1.1
1997	+1,4	1.1	1.5	0.8

• **Struktura płci ludności:**

Wskaźnik feminizacji (kobiety/100 mężczyzn)

	gmina Głowaczów	Mężczyźni	Kobiety	gmina	subregion	/obszary wsi
1978NSP	8413	4226	4187	99	104	101
1988NSP	8375	4277	4098	96	103	100
1998WUS	8068	4129	3939	95	107.4	100.0

• **Struktura wieku ludności:**

		gmina	subregion ogółem/ wieś		gmina	subregion ogółem/ wieś		gmina	subregion ogółem/ wieś	
		wiek przedprodukcyjny- %;			wiek produkcyjny- %;			wiek poprodukcyjny- %		
1978	NSP	28	29,8	29,5	53,1	55,6	53,3	18,9	14,6	17,2
1988	NSP	29,2	31,3	30,2	48,0	52,0	50,0	22,8	16,7	19,8
1998	WUS	28	28,0	.	51	56,9	.	21	15,1	.

• **Szczegółowa struktura wieku ludności:**
(źródło WUS-1998)

	ogółem	%	Mężczyźni	%	Kobiety	%
Ludność w tym:	8068	100,0	4129	100,0	3939	100,0
Wiek przedprod.	2256	28,0	1187	28,8	1069	27,1
0-2	280		146		134	
3-6	485		244		241	
7-14	1096		578		518	
15-17	395		219		176	
Wiek produk.	4111	50,0	2355	57,0	1756	44,6

Wiek produk. mobilny 18-44 lata	2961		1662		1299	
Wiek produk-niemob.	1150		693		457	
45-64 lata mężczyźni	x		693		x	
45-59 lat kobiety	x		x		547	
Wiek poproduk. 65 lat i więcej M	1701	21,0	587	14,2	1114	28,3
60 lat i więcej K	x		587		x	
	x		x		1114	

• **Przestrzenne rozmieszczenie ludności gminy;**

		1988NSP	1999r.(ewidencja Gminy)
1.	Głowaczów	775	818
2.	Adamów	163	137
3.	Bobrowniki	509	479
4.	Brzóza	1172	1305
5.	Cecylówka Brzózka	235	206
6.	Cecylówka Głowaczewska	132	107
7.	Chodków	73	60
8.	Dąbrówki Grabnowolskie	62	42
9.	Emilów	151	141
10.	Grabnowola	154	141
11.	Grabnowola Kolonia		
12.	Helenów	68	41
13.	Henryków	51	43
14.	Ignacówka Bobrowska	86	56
15.	Ignacówka Grabnowolska	51	63
16.	Jasieniec	149	128
17.	Klementynów	113	91
18.	Kosny	118	121
19.	Leżenice	222	215
20.	Lipa	207	210
21.	Lipska Wola	119	90
22.	Łukawa	107	113
23.	Łukawska Wola	83	63
24.	Maciejowice	389	331
25.	Mariampol	225	217
26.	Marianów	460	400

27.	Michałów	83	72
28.	Miejska Dąbrowa	358	356
29.	Moniochy	141	151
30.	Podmieście	157	142
31.	Przejazd	222	206
32.	Rogożek	56	42
33.	Sewerynów	111	106
34.	Stanisławów	355	365
35.	Stawki	55	54
36.	Studnie	113	116
37.	Studzianki Pancerne	201	222
38.	Ursynów	285	269
39.	Wólka Brzózka	237	228
40.	Zieleniec	127	124
Razem		8375	8071

• **Ocena procesów demograficznych**

Procesy demograficzne zachodzące w obszarze gminy cechuje jednocześnie występowanie mało oraz średnio korzystnych zjawisk i są to między innymi:

- *spadek poziomu zaludnienia* gminy z zahamowaniem tego zjawiska i stabilizacją liczby ludności gminy w latach dziewięćdziesiątych;
- *spadek mobilności przestrzennej* ludności (zmniejszanie się salda migracji od minus 150 osób w roku 1975 do minus 65 osób w 1997 roku);
- *spadek przyrostu naturalnego* w gminie z ponad + 10,9 % w latach siedemdziesiątych, do + 1,4 % w 1997 roku, ze zróżnicowaniem tego zjawiska w poszczególnych latach;
- *średnio korzystna struktura pici ludności* ze wskaźnikiem 95 kobiety na 100 mężczyzn, przy jednocześnie niskim udziale 81 kobiet w wieku 20-39 lat na 100 mężczyzn w tym samym wieku;
- *średnio korzystna struktura wieku* z udziałem 21 % ludności w wieku poprodukcyjnym;
- *w miarę równomierne przestrzennie rozmieszczenie ludności* z udziałem 2/3 jednostek osadniczych małych liczących do 200 mieszkańców, przy wyróżniających się dwu ukształtowanych wielofunkcyjnych ośrodkach osadniczych którymi są Głowaczów - ponad 800 mieszkańców oraz Brzózka - 1300 mieszkańców;

Kształtujące się trendy procesów demograficznych oraz uwarunkowania gospodarcze gminy wynikające z jej zasobów, wyposażenia w infrastrukturę i położenia stanowiły o określeniu kierunkowej prognozy ludności gminy w wielkości określonej w granicach pomiędzy prognozą biologiczną a prognozą pomigracyjną tj. 8000-9000 osób

3.1.2. Zjawiska społeczne

- **Bezrobocie**

Okres lat dziewięćdziesiątych to czas przemian w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym kraju przekładających się na województwa i gminy.

Przemiany w kierunku „gospodarki rynkowej”, wpłynęły na znaczące zmniejszenie miejsc pracy i zaistnienie zjawiska bezrobocia, w tym bezrobocia „utajonego” na obszarach wsi.

Dla prowadzenia rejestru ludzi pozostających bez pracy oraz przeciwdziałaniu bezrobociu powołane zostały na szczeblach administracji „urzędy pracy” realizujące zadania wynikające z ustawy „o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu”.

Stopa bezrobocia na dzień 30 czerwca 1999 roku podana została w wielkościach: Polska - 11,6 %; woj.mazowieckie - 8,5 %; powiat kozienicki - 13 % (M.P. Nr 30).

Poziom bezrobocia w obszarze gminy Głowaczów kształtuje się w wielkościach (dane Urzędu Pracy):

-	Stopa bezrobocia - %:	kraj	subregion	gmina Głowaczów
	1991 r.	11,8	12,3	
	1994 r.	16,0	18,7	17,2
	1998 r.	12,1	14,6	13,3
-	Stan bezrobocia w gminie:		1994 r.	1999 r.
	liczba bezrobotnych		701	549
	w tym:			
	bezrobotni z prawem do zasiłku		323	136
	absolwenci		49	9
	zwolnieni z przyczyn zakładu pracy		192	.
-	stopa bezrobocia w gminie			-13,3 %
-	stopa bezrobocia w powiecie kozienickim			-13,0 %

Gmina Głowaczów położona jest w obszarze w których stopa bezrobocia przekracza tzw. „bezpieczną stopę bezrobocia” określaną na 10 %.

- **Pomoc społeczna**

Pomoc środowiskowa (materialna)

Pomoc społeczna jest „instytucją” polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia (ustawa o pomocy społecznej). Prawo do korzystania z pomocy społecznej przysługuje osobom bez źródeł dochodu lub o bardzo niskich dochodach nie przekraczających najniższej emerytury. Pomoc udzielana jest w formie m.in. zasiłków stałych, dodatków do zasiłków stałych, zasiłków okresowych, świadczeń celowych. Dominującą formą świadczeń są zasiłki okresowe oraz świadczenia celowe (leki, opał itp.).

Udział osób i ich rodzin w gminie Głowaczów korzystających z różnych form pomocy społecznej kształtował się w wielkościach (źródło Urząd Gminy - 1999 rok):

Zadania zlecone gminom:

Zasiłki stałe	36	osób;
Zasiłki stałe wyrównawcze	9	osób;
Zasiłki okresowe	143	osoby;
Renty socjalne	38	osób;
Zasiłki macierzyńskie	64	osoby;
Zasiłki rodzinne	7	osób;
Zasiłki pielęgnacyjne	29	osób;
Pomoc dla kombatanów	24	osoby;

Świadczenia przyznane w trybie decyzji w ramach zadań zleconych i zadań własnych niezależnie od formy przyznanej pomocy dotyczyły 1684 osób w gminie. Oznacza to udział 20 % ludności gminy, która spełniała warunki dla skorzystania z dostępnych form pomocy społecznej. Udzielone świadczenia objęły w 1999 r. 1055 rodzin w gminie z liczbą osób w tych rodzinach 5049. Najczęstszym świadczeniem były zasiłki okresowe, które otrzymało 143 rodziny z liczbą osób w tych rodzinach wynoszącą 672 .

Pomoc instytucjonalna

Pomoc instytucjonalną stacjonarną pełnią domy i zakłady opieki społecznej dla przewlekle chorych, umysłowo upośledzonych i ludzi w podeszłym wieku. W obszarze subregionu radomskiego działalność prowadzi 15 domów pomocy społecznej o łącznej ilości 1500 miejsc (w tym placówki w powiecie kozienickim w Kozienicach i Niedabyli w gminie Stromiec o łącznej ilości 105 miejsc).

3.1.3. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe gminy Głowaczów

• Zasoby	1990 r.	1998 r.
Ludność	8252	8068
- mieszkania	2172	2312
- izby	6121	6923
- pow.uz.mieszkań w tys. m ²	126,6	142,4

W zasobach mieszkaniowych zasoby stanowiące własność Gminy stanowią: 43 mieszkania; 136 izb; 2074 m² pow.uz. Pozostałe zasoby stanowią własność prywatną.

• Warunki mieszkaniowe - wskaźniki	1990 r.		1998 r.	
	gmina / subregion obszary wsi		gmina /subregion obszary wsi	
- przeciętna pow.uz.na osobę w m ²	15,4	16,6	17,7	17,5
- liczba izb w mieszkaniu	2,8	3,1	3,0	3,15
- średnia poz.uz.mieszkania w m ²	58,3	62	61,6	64
- liczba mieszkań na 1000 ludności	263	260	287	271
- mieszkania oddawane do użytku na 1000 ludności	2,7	3,1	0,8	1,8

• Inwestycje – mieszkania oddawane do użytku:

lata	mieszkania	izby	pow.uz. mieszkań w tys. m ²
1990	22	97	1,7
1991	11	60	1,7
1992	28	27	0,3
1993	19	105	0,6
1994	33	186	3,6
1995	19	106	2,2
1996	17	80	1,8
1997	27	157	3,2
1998	7	42	0,7

- **Ocena zasobów i warunków mieszkaniowych**

- Podstawowe zasoby mieszkaniowe gminy stanowi zabudowa rolnicza czyli budynki mieszkalne oraz inne budynki i urządzenia wchodzące w skład gospodarstw rolnych we wszystkich sołectwach gminy. Uzupełnienie stanowi zabudowa jednorodzinna przede wszystkim w miejscowości gminnej oraz w Brzózcie i innych większych sołectwach gminy oraz małe domy wielorodzinne w Brzózcie i Głowaczowie;
- Tereny mieszkaniowe brutto z wiodącą funkcją mieszkaniową i możliwością lokalizacji budownictwa rolniczego z udziałem budownictwa jednorodzinnego i usługowego wyznaczone są ustaleniami planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy we wszystkich sołectwach gminy;
- Wyznaczone w planie ogólnym gminy tereny budowlane zawierają rezerwy wolnych działek możliwych do zainwestowania i zostaną adaptowane (uwarunkowanie prawne) w „studium gminy” jako „obszary zabudowane i wskazane do zabudowy”. Nowe wielofunkcyjne obszary do zabudowy wynikające z uwarunkowań rozwoju winny być określone przede wszystkim w Głowaczowie i Brzózcie;
- Tereny i rejony dla potrzeb budownictwa letniskowego wyznaczone zostały ustaleniami planu miejscowego między innymi w miejscowościach: Wólka Brzózka, Brzóza, Rogożek, Chodków; Sewerynów, Maciejowice oraz miejscowości letniskowe: Cecylówka Głowaczewska, Helenów, Ignacówka Bobrowska;
- Celowe jest wskazanie wielofunkcyjnych terenów wypoczynkowo-mieszkaniowych i turystyczno-wypoczynkowych w sołectwach położonych w dolinie Radomki oraz na obrzeżu dużych kompleksów leśnych we wschodniej i północnej części gminy wyróżniających się atrakcyjnością krajobrazową i przyrodniczą;
- Warunki mieszkaniowe ludności gminy mierzone podstawowymi wskaźnikami (pow.uz. mieszkań/osobę, średnia pow.uz. mieszkania) kształtują się na poziomie średnich wskaźników dla obszarów wiejskich subregionu radomskiego. Istotnym wskaźnikiem stosowanym powszechnie dla charakterystyki warunków mieszkaniowych jest liczba mieszkań na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten wynosi: w gminie - 287; w gminach obszarów wiejskich subregionu - 271.
- W strukturze mieszkań przeważają mieszkania 2-3 izbowe stanowiąc blisko 75 % ogólnej ilości mieszkań.
- Zasoby mieszkaniowe o niepalnym charakterze ścian stanowią około 60 % ogółu mieszkań.

- Wyposażenie mieszkań w podstawowe sieci stanowi przede wszystkim: podłączenie do czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej około 1150 mieszkań tj. 50 % zasobów; podłączenie do czynnej sieci kanalizacyjnej około 410 mieszkań tj. 18 % zasobów;
- Podstawowym wskaźnikiem stosowanym w kraju dla określenia warunków mieszkaniowych jak i standardów w tym zakresie jest ilość mieszkań na 1000 ludności. W gminie Głowaczów wskaźnik ten kształtuje się w wielkości 287 mieszkań/1000 ludności, w powiecie kozienickim - 280 mieszkań/1000 ludności, w gminach wiejskich subregionu radomskiego - 271 mieszkań/1000 ludności;
- W polityce mieszkaniowej państwa, standardy mieszkaniowe do jakich należy dążyć, określone zostały docelowym wskaźnikiem 350 mieszkań na 1000 ludności (M.P Nr 35 poz. 412/95);

3.1.4. Sieć osadnicza

Sieć osadnicza jest wiodącym elementem struktury przestrzennej. W sieci osadniczej wyrażona jest bowiem ostateczna forma w jakiej występuje rozmieszczenie ludności oraz aktywności społeczno-gospodarczej i jest wypadkową uwarunkowań środowiskowych oraz dotychczasowych procesów rozwojowych.

Sieć osadniczą „subregionu” tworzy 15 miast oraz 1446 sołectwa obejmujące około 2000 miejscowości. W miastach mieszka 48% ogółu ludności, na obszarach wiejskich pozostałe - 52%.

Sieć osadniczą gminy Głowaczów tworzy 40 sołectw. Porównanie udziału wielkości miejscowości pod względem liczby ludności w obszarze subregionu oraz w obszarze gminy kształtuje się następująco:

gmina Głowaczów			subregion radomski
liczba osób	liczba sołectw	%	udział -%
do 99	13	32,5	18,9
100-199	11	27,5	31,7
200-499	14	35	38,5
500-999	1	2,5	8,9
1000-1999	1	2,5	1,8
2000-5000			0,2
Razem	40	100	100

W sieci osadniczej gminy wyróżniają się dwie miejscowości największe pod względem zainwestowania i zaludnienia. Jest to miejscowość gminna Głowaczów (820 mieszkańców) oraz miejscowość Brzóza (1300 mieszkańców) położone w odległości od siebie około 3 km i oddzielone doliną rzeki Radomki z lokalizacją Głowaczowa po północnej, a Brzózy po południowej stronie Radomki.

Cechuje je wielowiekowa historia osadnictwa, w tym miejskiego w przypadku Głowaczowa. Prawa miejskie Głowaczów posiadał w latach 1445-1869. Planowano również przekształcenie Brzózy w miasto, czego śladem jest układ przestrzenny wsi (rynek).

Osadnictwo gminy uwarunkowane było położeniem w dolinie Radomki oraz w obszarze między Puszcą Stromiecką a Puszcą Kozienicką. Lasy dostarczały drewna, zwierzyny, miodu, smoły i potażu. Okolice dzisiejszego Głowaczowa i Brzózy zasiedlane były od XIV wieku, a osadnictwo postępowało od strony doliny Wisły, wzdłuż doliny Radomki.

Współczesne osadnictwo gminy to 40 sołectw w przewadze o charakterze rolniczym, z których najważniejszymi ogniwami są Głowaczów i Brzóza położone w swoim bezpośrednim niedalekim sąsiedztwie w centralnym obszarze gminy, a jednocześnie rozdzielone doliną Radomki. Z Głowaczowem ściśle związane są historią i zainwestowaniem Leżenice (ponad 200 M) tworząc jeden układ osadniczy. Głowaczów i Brzozę łączy położenie w ciągu tego samego układu komunikacyjnego jakim jest droga Nr 731 w randze drogi krajowej na odcinku Głowaczów-Brzóza-Kozienice oraz w randze drogi wojewódzkiej na północnym odcinku Głowaczów-Warka.

Pozostałe większe jednostki to w ponad 1/3 liczące ponad 200 mieszkańców, w tym cztery z liczbą ludności powyżej 300 mieszkańców. Większe jednostki osadnicze gminy ze stabilizacją zaludnienia i zainwestowania o charakterze rolniczym związane są położeniem z kompleksami glebowo-rolniczymi o dobrej w skali gminy przydatności dla rolnictwa w południowej i środkowej części gminy. Wyróżniają się wśród nich położone w południowej części gminy między innymi Bobrowniki, Miejska Dąbrowa po lewej stronie doliny Radomki oraz Marianów, Maciejowice, Stanisławów, Ursynów, Wólka Brzózka położone po prawej stronie Radomki. Natomiast jedyną większą jednostką osadniczą w północnej części gminy są Studzianki Pancerne.

Jednostki osadnicze małe i najmniejsze (do 100 i powyżej mieszkańców) związane są położeniem z obszarami o średniej i niskiej przydatności do produkcji rolniczej i są to między innymi Henryków, Helenów, Jasieniec, Lipska Wola, Klementynów, Kośny, Studnie, Zieleniec zachodniej części gminy oraz Sewerynów, Adamów, Rogożek, Chodków we wschodniej części gminy.

Miejscowości położone w dolinie Radomki oraz na obrzeżu Puszczy Kozienickiej to jednostki z rozwiniętą uzupełniającą funkcją wypoczynkową uwarunkowaną walorami przyrodniczo-krajobrazowymi. Wyróżniają się wśród nich położone w dolinie Radomki Wólka Brzózka, Brzóza-Sokoły, Rogożek, Chodków oraz związane z Puszcza Kozienicką Maciejowice, Sewerynów. Zainwestowanie o charakterze wypoczynkowym w formie budownictwa letniskowego stanowi około 600 działek rekreacyjnych.

Długowiekowa historia osadnictwa ziem położonych w dolinie Radomki rozdzielającej obszary puszczańskie Puszczy Stromieckiej i Kozienickiej ukształtowała funkcje miejscowości związane z rolnictwem, produkcją leśną oraz współcześnie z wypoczynkiem. W historycznych opisach osadnictwa Zapilicza i doliny Radomki udokumentowane są dzieje oraz źródła powstawania poszczególnych miejscowości z obszaru gminy Głowaczów.

Historia poszczególnych miejscowości gminy to między innymi:

Głowaczów założony został na gruntach wsi Leżenice uzyskując prawa miejskie w 1445 roku na podstawie przywileju ks. mazowieckiego Bolesława. Sędziwój Leżeński lokował miasto, które na pamiątkę założyciela Leżenie, Jana Głowacza, nazwał Głowaczowem. Był to ośrodek dóbr Toporczyków, którzy od początku XIV wieku kolonizowali Zapilicze i dolinę Radomki. Jak większość małych miast Głowaczów prawa miejskie utracił w 1869 roku.

Długowiekowa historia miasta znalazła swoje odzwierciedlenie w założeniu i zabudowie miasta z zachowanym zabytkowym układem przestrzennym „rejonu rynku”.

Przez długie lata Głowaczów był ośrodkiem garncarstwa ludowego wytwarzającego głównie siwaki co było związane z występującymi w tym rejonie złożami glin.

Brzóza jako wieś królewska lokowana była w XIV wieku. Położona na prawym brzegu Radomki oraz na skraju lasów Puszczy Kozienickiej przez długie lata miała charakter puszczański. Jeszcze w XVI wieku na 44 kmieci notowano aż 24 bartników. W XVIII wieku uchwałą sejmową otrzymał Brzozę Adam Poniński, a w latach 1788-1910 stanowiła własność Ożarowskich. Położenie nad Radomką oraz w pobliżu lasów sprzyjało zakładaniu przez właścicieli w swoich dobrach nowych wsi, urządzaniu stawów rybnych, rozwojowi hodowli i rolnictwa. W Brzozie notowane było funkcjonowanie młynu turbinowego „Trawka”, browaru, gorzelni. Planowano przekształcenie Brzozy w miasto, czego śladem jest układ przestrzenny wsi (rynek). Po śmierci Adeli Ożarowskiej „państwo brzózkie” przeszło w ręce Heydlów, do których należało do 1941 roku.

Cecylówka - założona w 1846 roku przez Ożarowskich, właścicieli Brzóży. W Cecylówce urodził się Jan Bielecki (1869-1926) późniejszy profesor chemii organicznej na Sorbonie oraz Politechnice Warszawskiej - kawaler Legii Honorowej;

Bobrowniki - prawdopodobnie we wczesnym średniowieczu istniała tu osada służebna, której mieszkańcy strzegli żeremi bobrowych. Rzeką Radomka była zasobna w bobry co poświadcza fakt nadania przez ks. Leszka Białego w 1256 roku zakonowi miechowitów prawa łowienia bobrów na rzece Radomce i Wiśle.

Chodków - wieś notowana już we wczesnym średniowieczu, w XV wieku własność Leżeńskich. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od staropolskiego imienia Chot (Kot), w niektórych dokumentach jest jako Kotków;

Grądy - dawniej był tu mały dworek Ożarowskich, po którym został drewniany krzyż. Duży kompleks stawów rybnych z historycznymi nazwami „Jagiellon”, „Izabella”, w dolinie środkowej Radomki zasilany wodami jej dopływów Narutówki i Leniwej.

Leżenice - dawniej Lężenice (Łoszenice w 1418 roku). Nazwa pochodzi od imienia Lężen. Osada założona przez Jana Głowacza z rodu Toporczyków, który na początku XIV wieku otrzymał okoliczne ziemie od ks. mazowieckiego Siemowita III. Znajdował się tu niewielki gródek, prawdopodobnie w miejscu dzisiejszego małego wzniesienia. Osada straciła na znaczeniu po założeniu w sąsiedztwie miasta Głowaczowa;

Lipa - niegdyś ośrodek dóbr znanego na Zapiliczu rodu Boskich;

Rogożek - stara osada należąca w średniowieczu do dóbr Leżeńskich. Młyn wodny na rzece Radomce;

Przejazd - w średniowieczu była tu osada łowców przy tzw. drodze świerżowskiej z Tczowa przez Jedlnię do Świerży. Następnie w XVII-XVIII wieku typowa osada bartników (majdan);

Studzianki Pancerne - w poł. XV wieś Studzianka była własnością Sędziwoja Leżeńskiego który płacił z niej dziesięcinę kustodii sandomierskiej. Jako Wola Studziańska wspomniana została przez Jana Długosza. Później weszła w skład klucza magnuszewskiego należącego do Zamojskich. Miejscowość znana przede wszystkim z walk w czasie II wojny światowej o przyczółek warecko-magnuszewski upamiętnieniem których jest Pomnik-Mauzoleum.

3.1.5. Obsługa ludności

Poziom ponadlokalny

Gmina Głowaczów położona jest w zasięgu administracyjnego oddziaływania miasta Kozienice oddalonego o około 10 km.

M. Kozienice (22 tys. M) - Siedziba Starostwa Powiatowego dla siedmiu gmin, w tym gminy Głowaczów. Powiatowy ośrodek usługowy w Kozienicach wyposażony jest w pełni w instytucje i obiekty użyteczności publicznej o charakterze ponadlokalnym. Jako siedziba „administracji zespolonej szczebla powiatowego” pełni funkcje administracyjnej obsługi ludności gminy Głowaczów.

Poziom lokalny

Ośrodek gminny Głowaczów - główny ośrodek usługowo-administracyjnej obsługi ludności. Miejscowość gminna z długowiekową historią osadnictwa, w tym miejskiego. Położona centralnie w obszarze gminy na północ od rzeki Radomki

Gminny wielofunkcyjny ośrodek administracyjno-usługowy wyposażony jest we wszystkie podstawowe instytucje (i obiekty) użyteczności publicznej z zakresu administracji (administracja samorządowa, policja, poczta, telekomunikacja, straż pożarna, bank spółdzielczy), oświaty, ochrony zdrowia, kultury. Uzupełnienie stanowią placówki handlowo-usługowe i usługowo-produkcyjne w przewadze w sektorze prywatnym.

Ośrodek uzupełniający Brzóza wyposażony w niektóre usługi użyteczności publicznej z zakresu oświaty, ochrony zdrowia, kultury. Brzóza położona w niedalekiej odległości od Głowaczowa (około 3 km) na południe od rzeki Radomki w funkcjonalno przestrzennym powiązaniu z Głowaczowem stanowią główny układ osadniczy gminy położony w ciągu drogi krajowej Głowaczów-Brzóza-Kozienice.

Wyposażenie gminy w podstawowe usługi dla ludności dostosowane i dostosowywane do pełnionych funkcji stanowią:

- **Administracja samorządowa i „specjalna”**

Instytucje i obiekty usługowe ośrodka gminnego:

- Urząd Gminy z Urzędem Stanu Cywilnego, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej i organizacjami społecznymi;
- Komisariat Policji;
- Bank Spółdzielczy;

- Urząd Pocztowy;
- Placówka telekomunikacyjna z automatyczną centralą telefoniczną oraz aparatami publicznymi;
- Organizacje OSP i strażnice pożarne: Głowaczów; Bobrowniki, Brzóza, Cecylówka, Cecylówka Głowaczewska, Chodków, Emilów, Jasieniec, Klementynów, Lipa, Łukawa, Mariampol, Miejska Dąbrowa, Studzianki Pancerne, Ursynów, Wólka Brzózka

W zespolonej administracji publicznej szczebla gminnego zatrudnionych jest ogółem 53 osoby. Wskaźnik zatrudnionych w administracji na 1000 mieszkańców wynosi w gminie 6,5, przy średnim wskaźniku w gminach wiejskich subregionu radomskiego - 5,3.

- **Ochrona zdrowia**

Placówki publicznej służby zdrowia:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Głowaczowie z podstawowymi gabinetami lekarskimi;
- Ośrodek zdrowia w Brzozie;
- Ośrodek zdrowia w Studziankach Panernych;

Pracownicy medyczni cywilnej służby zdrowia:

- Lekarze ogólni -3, lekarze dentyści -2, pielęgniarki -8;

Wskaźnik liczby lekarzy liczony na 10 000 mieszkańców wynosi odpowiednio: w gminie -3,7; w powiecie kozienickim -16,0; w gminach wiejskich subregionu radomskiego - 3,4; w województwie mazowieckim - 24;

W zakresie szpitalnej opieki medycznej ludność gminy obsługiwana jest przez szpital powiatowy w Kozienicach liczący 479 łóżek.

- **Oświata i wychowanie**

Wdrażana reforma oświaty ustawą o systemie oświaty wprowadza sześcioletni okres nauczania podstawowego i trzyletni okres nauczania na poziomie gimnazjum. Rok 1999/2000 jest pierwszym rokiem szkolnym funkcjonowania oświaty w nowym systemie.

W obszarze gminy Głowaczów funkcjonujące placówki oświaty i wychowania stanowią:

- **Gimnazja publiczne**

Głowaczów;

Brzóza;

- **Szkoły podstawowe o strukturze organizacyjnej I-VI:**

Publiczne szkoły podstawowe w miejscowościach: Głowaczów; Bobrowniki; Brzóza; Cecylówka Brzózka; Miejska Dąbrowa;

Szkoły podstawowe w ramach stowarzyszeń: Ursynów Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju Wsi „Nasze Dzieci”; Studzianki Pancerne - Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju Wsi

- **Wychowanie przedszkolne**

Publiczne placówki wychowania przedszkolnego: przedszkola samorządowe w Brzózce i Głowaczowie funkcjonujące w obiektach szkolnych; oddziały przedszkolne „zerowe” przy szkołach podstawowych w Bobrownikach, Cecylówce, Miejskiej Dąbrowie, Studziankach Pancernych, Ursynowie.

W roku szkolnym 1998/99 uczniowie szkół podstawowych stanowili grupę 1144 osób. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosiła 153.

W dziale edukacji zatrudnionych jest w obszarze gminy 121 osób, co daje wskaźnik 9,6 zatrudnionych na 100 dzieci i młodzieży objętej nauczaniem i opieką przedszkolną. Analogiczny wskaźnik dla gmin wiejskich obszaru subregionu radomskiego wynosi -10,4.

Istniejące obiekty szkół podstawowych utrzymywane są w dobrym i średnim stanie technicznym.

Przy szkołach funkcjonują sale gimnastyczne oraz boiska sportowe.

W obszarze gminy założenia reformy oświaty wprowadzającej sześcioletni okres nauczania podstawowego i trzyletni okres nauczania na poziomie gimnazjum są wdrażane poprzez:

Utworzenie Publicznego Gimnazjum w Głowaczowie i Brzózce w obiektach istniejących publicznych szkół podstawowych;

Docelowo planowana jest budowa obiektu szkolnego w Głowaczowie dla stworzenia odpowiednich warunków funkcjonalnych i technicznych dla potrzeb gimnazjum. Po wybudowaniu nowego obiektu o odpowiednim standardzie dla potrzeb gimnazjum przewidywane jest organizacyjne funkcjonowanie gimnazjum w Głowaczowie dla uczniów z obszaru całej gminy.

Utrzymanie sieci szkół podstawowych w miejscowościach:.

Głowaczów;

Bobrowniki;

Brzóza;

Cecylówka Brzózka;

Miejska Dąbrowa;

oraz

Studzianki Pancerne - w ramach Stowarzyszenia na rzecz Ekorozwoju Wsi;

Ursynów - w ramach Stowarzyszenia na rzecz Ekorozwoju Wsi „Nasze Dzieci”;

Obiekty oświaty w Mariampolu oraz w Lipie adaptowane zostaną na rzecz usługowej działalności Fundacji Pomocy Dzieciom z Chorobami Nowotworowymi.

• **Kultura**

Podstawowe placówki kultury:

- Biblioteki publiczne w Głowaczowie i Brzozie (filia). Łączna ogólna ilość księgozbioru wynosi 17,3 tys. woluminów. Księgozbiór w woluminach na 1000 ludności wynosi: w gminie -2160; w gminach wiejskich subregionu radomskiego - 3490.

- Świetlica (klub kultury) w Głowaczowie;

Biblioteka i świetlica w Głowaczowie funkcjonują w jednym budynku (dawny obiekt administracyjny Gminy);

- Obiekty kultu religijnego:

Kościół parafialny rzymsko katolicki w Głowaczowie (z cmentarzem);

Kościół parafialny rzymsko-katolicki w Brzozie (z cmentarzem);

Kościół parafialny polsko-katolicki w Studziankach Pancernych (z cmentarzem);

Kościół parafialny rzymsko-katolicki w Cecylówce (z cmentarzem);

- Obiekty sportowe:

Stadion sportowy w Głowaczowie;

- Media publiczne

Abonenci radiowo-telewizyjni:

Abonenci radiowi na 1000 mieszkańców gminy - 154 ; obszary wiejskie subregionu - 165,7; radioodbiorniki w gminie- 1240sztuk;

Abonenci telewizyjni na 1000 mieszkańców gminy -142; obszary wiejskie subregionu -154,1 odbiorniki telewizyjne w gminie- 1144 sztuki;

- **Inna działalność usługowa**

Podstawowa działalność usługowo-handlowa w zakresie obsługi ludności oraz działalność usługowo-produkcyjna, w tym w zakresie obsługi rolnictwa prowadzona jest w przewadze przez podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym (zarejestrowane w systemie Regon). Oznacza to bieżące dostosowywanie profilu prowadzonej działalności do kształtujących się potrzeb. Stąd też wynika skupienie działalności usługowej w jednostkach osadniczych największych pod względem liczby ludności. Udział sektora publicznego stanowi około 6 % zarejestrowanych podmiotów.

Działalność usługowo-handlową i usługowo-produkcyjną prowadzi w obszarze gminy około 300 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, z których 1/3 stanowią podmioty z zakresu handlu i napraw. Uzupełnienie obsługi w zakresie handlu stanowi targowisko funkcjonujące w Głowaczowie. Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów usługowych w zakresie handlu i napraw na 1000 ludności w gminie wynosi 13 i kształtuje się na takim samym poziomie jak w obszarach wiejskich subregionu.

W przestrzennym rozmieszczeniu podmiotów handlowych i usługowych dominuje ich udział w miejscowościach Głowaczów i Brzózka koncentrujących prawie połowę zarejestrowanej działalności usługowej w gminie, w tym wszystkie większe zakłady funkcjonujące w obszarze gminy oraz podmioty sektora publicznego.

Z innych miejscowości wyróżnić można Ursynów, Wólkę Brzózka, Studzianki Pancerne, Stanisławów, Marianów, Miejską Dąbrowę, Moniochy w których zarejestrowanych jest po blisko 10 podmiotów prowadzących działalność usługową dla ludności..

W pozostałych miejscowościach gminy rejestrowane jest po kilka podmiotów prowadzących podstawową działalność w dostosowaniu do występujących potrzeb.

- **Ocena stanu obsługi ludności oraz zainwestowania w usługi i obiekty użyteczności publicznej**

- Obsługę administracyjną ludności gminy Głowaczów, na poziomie ponadlokalnym pełni oddalone o około 15 km, miasto Kozienice jako administracyjno-usługowy

ośrodek powiatowy wyposażony we wszystkie instytucje „zespolonej administracji powiatowej”;

- Obsługę ludności na poziomie lokalnym pełni i pełnić będzie Głowaczów jako główny wielofunkcyjny usługowo-administracyjny ośrodek gminny wyposażony w instytucje i obiekty użyteczności publicznej z zakresu administracji (siedziba Gminy, policja, poczta, telekomunikacja, strażnica OSP, bank spółdzielczy), ochrony zdrowia, oświaty, obsługi rolnictwa oraz handlu i usług działających w sektorze prywatnym. Ośrodkiem uzupełniającym jest i pozostanie miejscowość Brzoza wyposażona w niektóre usługi użyteczności publicznej przede wszystkim z zakresu oświaty i wychowania, ochrony zdrowia, kultury;
- Stan techniczny obiektów użyteczności publicznej jest dobry i średni: w dobrym stanie technicznym utrzymywane są w większości obiekty szkolne, przy średnim stanie technicznym obiektu szkolnego w Bobrownikach oraz potrzebie budowy ze względów funkcjonalnych obiektu szkolnego dla potrzeb gimnazjum; w dobrym stanie utrzymywany jest wielofunkcyjny obiekt administracyjny Urzędu Gminy oraz placówki ochrony zdrowia: w średnim stanie technicznym pozostają w większości obiekty OSP;
- Podstawowa działalność usługowo-handlowa i usługowo-produkcyjna prowadzona jest przez podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym. Oznacza to bieżące dostosowywanie profilu prowadzonej działalności do kształtujących się potrzeb, ludności. Wskaźnik podmiotów prowadzących działalność handlową na 1000 mieszkańców wynosi odpowiednio: w gminie Głowaczów -13; w gminach wiejskich subregionu radomskiego - 13,0;

3.1.6. Wypoczynek i turystyka

O warunkach i możliwościach do dalszego rozwoju wypoczynku i turystyki w obszarze gminy Głowaczów przesądzają szczególne walory środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz atuty położenia.

- **Walory i atuty położenia**

Walory położenia to przede wszystkim dostępność komunikacyjna gminy poprzez ciąg dróg krajowych relacji Potworów-Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice oraz drogę wojewódzką Potycz-Warka-Głowaczów. Układ ten połączony bezpośrednio z drogą krajową Warszawa-Kozienice-Sandomierz przechodzącą w pobliżu wschodnich granic gminy zapewnia bezpośrednie połączenia z dużymi i znaczącymi ośrodkami miejskimi.

Dodatkowym atutem jest również odległość (niewiele ponad 70 km) od blisko trzy milionowej aglomeracji warszawskiej oraz 30 km od ćwierćmilionowego miasta Radomia. Dostępność komunikacyjna oraz atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa przesądziły o ukształtowanym zainteresowaniu mieszkańców Warszawy i Radomia możliwościami wypoczynku na własnych działkach o charakterze letniskowym w obszarze gminy Głowaczów.

- **Walory i atuty środowiska przyrodniczego i kulturowego**

Walory środowiska przyrodniczego gminy to przede wszystkim lasy i woda. Gmina Głowaczów położona jest w dolinie rzeki Radomki stanowiącej otwarty obszar pomiędzy dużymi kompleksami leśnymi Puszczy Stromieckiej na północny i Puszczy Kozienickiej na wschodzie. Rzeka Radomka stanowi naturalną granicę między tymi puszczańskimi obszarami. W obszarze samej gminy udział lasów z arealem prawie 5500 ha stanowi 30 % jej powierzchni. Wschodnie i południowe granice gminy oparte są w przewadze o ogromny, liczący prawie 30 000 ha kompleks lasów Puszczy Kozienickiej. Takie położenie przesądza o mikroklimacie gminy oraz jej walorach przyrodniczo-krajobrazowych.

Na walory krajobrazowe gminy wpływa między innymi mozaikowość użytkowania gruntów, rzeka Radomka z licznymi starorzeczami i meandrami, udział lasów i łąk oraz urozmaicona rzeźba terenu zwłaszcza po wschodniej stronie Radomki.

Południowo-wschodnie obszary gminy położone pomiędzy rzeką Radomką a Puszcą Kozienicką to najatrakcyjniejsze krajobrazowo i przyrodniczo tereny koncentrujące istniejące zainwestowanie o charakterze letniskowym oraz stwarzające potencjalne możliwości dla dalszego rozwoju funkcji wypoczynkowej.

Walory przyrodnicze tych terenów przesądziły o objęciu ich od 1983 roku ochroną prawną jako otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego.

Obszary leśne to rejon północnej części gminy tworzone w przewadze przez partie starodrzewia z drzewostanami sosnowymi i sosnowo-dębowymi. W rejonie Studzianek Pancernych uzupełnienia stanowią młode bory sosnowe z domieszką dębu.

Walory środowiska kulturowego to przede wszystkim ślady historii tych ziem. W Brzózcie i Grądach zachowały się parki podworskie z drzewami uznanymi jako pomniki przyrody, w tym z aleja 346 drzew z Brzózki do Sewerynowa.

Obszar gminy wyróżniają liczne miejsca pamięci narodowej, ale przede wszystkim Pomnik Mauzoleum bitwy na przyczółku warecko-magnuszewskim w Studziankach Pancernych z okresu II wojny światowej. Bitwa pod Studziankami stoczona w dniach 9-15 sierpnia 1944 roku zdecydowała o utrzymaniu przyczółka sięgającego od Warki po Głowaczów i Ryczywół.

W czasie II wojny ucierpiała również ludność cywilna gminy. Zniszczeniu uległo wiele miejscowości, w tym w dniach 12 i 13 września jednostki Wehrmachtu dokonały jednych z pierwszych zbrodni w czasie okupacji we wsi Helenów i Cecylówka.

Innymi miejscami upamiętniającymi straty z okresu wojennego są między innymi Pomnik Ku Czcii zamordowanych mieszkańców wsi w Cecylówce, Obelisk Ku Czcii poległych mieszkańców gminy w Głowaczowie, mogiły żołnierzy września 1939 roku i żołnierzy poległych na przyczółku warecko-magnuszewskim w 1944 roku na cmentarzu w Głowaczowie, Pomnik zbiorowa mogiła żołnierzy 76 pp i 29 pa 1 1939 roku w Matyldzinie, Obelisk na pamiątkę walki mjr. „Hubala” i jego żołnierzy w Chodkowie.

Z walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego obszaru gminy Głowaczów zapoznają wytyczone i oznakowane szlaki turystyczne.

- **Szlaki turystyczne piesze**

Atrakcyjność środowiska przyrodniczego i kulturowego przesądziła o włączeniu obszaru gminy Głowaczów w istniejący system szlaków turystycznych PTTK (pieszych, kolarskich) prowadzących przez miejsca i obszary godne poznania, ciekawe pod względem przyrodniczym i historycznym. Szlaki turystyczne opisane są i popularyzowane w powszechnie dostępnych wydawnictwach turystycznych. W obszarze gminy Głowaczów wszystkie szlaki prowadzą przede wszystkim do Pomnika Mauzoleum w Studziankach Pancernych. Warunkuje to celowość rozszerzenia bazy turystyczno-wypoczynkowej w rejonie tej miejscowości.

Są to:

Szlaki turystyczne piesze znakowane

- **Szlak czerwony** (wytyczony i oznakowany): Lesiów PKP-rezerwat „Ciszek”-Stoki-rezerwat Ponty im.Teodora Zielińskiego” -Przejazd-rezerwat Zagożdżon-**Brzóza-Głowaczów-Grabnowola-Studzianki Pancerne**-Paprotnia-Grabów n/Pilicą-Grabów PKP-Warka- PKP. Długość szlaku 66 km.

Jest to główny trzydniowy szlak pieszy Puszczy Kozienickiej i Stronieckiej, noszący imię inicjatora oraz twórcy znakowanych tras turystycznych w Puszczy Kozienickiej - Witaliusza Demczuka.

Szlak jest niezmiernie malowniczy, prowadzący wśród bogatych, atrakcyjnych dla wypoczynku drzewostanów Puszczy Kozienickiej i Stronieckiej, bogaty we wspaniałe widoki na doliny Radomki oraz Pilicy.

W obszarze gminy Głowaczów prowadzi przez Radomkę w miejscu zwanym Trawką, gdzie już w średniowieczu istniał pierwszy młyn, a potem powstawały następne. Dalej szlak przechodzi przez Głowaczów, Leżenice, Emilów, Grabnowolę oraz Drogą im. gen. Jana Mierzycana doprowadza do Pomnika Mauzoleum w Studziankach Pancernych.

- **Szlak niebieski** (wytyczony i oznakowany): Janowiec-Polesie Wojszyńskie-Leokadiów-Czarnolas-Garbatka Letnisko-Kociołki-Kozienice- Łuczynów-**Chodków- Studzianki Pancerne**-Trzebień-Magnuszew-Mniszew. Długość szlaku 107 km.

Jest to bardzo długi, czterodniowy, ale malowniczy i piękny szlak. W obszarze gminy Głowaczów jak każdy inny prowadzi do Pomnika Mauzoleum w Studziankach Pancernych. Po drodze przechodzi przez Chodków, w którym jest gład narzutowy z tablicą upamiętniającą pobyt we wsi 1 października 1939 roku oddziału mjr. Henryka Dobrzańskiego - „Hubala”.

- **Szlak zielony** (wytyczony i oznakowany): Dobieszyn PKP-pomnik żołnierzy polskich-**Studzianki Pancerne**. Długość szlaku 16 km.
- Szlak atrakcyjny przyrodniczo, łatwy i krótki, prowadzący przez Puszcę Stroniecką do Studzianek Pancernych w obszarze gminy.

Szlaki turystyczne piesze nieoznakowane

- Ryczywół-**Chodków-Głowaczów-Bobrowniki**-Goryń-Bartodzieje-Jedlińsk. Długość szlaku 36,5 km.
Jest to dwudniowy malowniczy szlak prowadzący północnym brzegiem Radomki zapoznający z najciekawszymi odcinkami biegu rzeki. W obszarze gminy przechodzi między innymi przez Chodków, Głowaczów i Bobrowniki;

- Grabów n/Pilicą PKP-Stare Cychry-Anielin-Łękawica-**Studzianki Pancerne**: Długość szlaku 25,5 km.

Szlak prowadzi przez najciekawsze zakątki wschodniej części Puszczy Stromieckiej dochodząc do pola bitwy pod Studziankami Pancernymi w obszarze gminy Głowaczów.

- **Trasy kolarskie.**

Określone przez służby PTTK trasy kolarskie poprowadzone są najciekawszymi terenami Zapilicza i Puszczy Kozienickiej przechodząc tym samym w części przez obszar gminy Głowaczów.

Są to:

- Warka PKP-Zakrzew-Rozniszew-Mniszew-Magnuszew-Trzebień-**Studzianki Pancerne-Głowaczów- Bobrowniki-Bartodzieje**: Długość szlaku 67 km.

Trasa kolarska prowadzi przez malownicze tereny doliny Radomki oraz miejsca upamiętnione walkami o wolność w latach 1863, 1939, 1944, w tym oczywiście do Pomnika Mauzoleum w Studziankach Pancernych;

- Białobrzegi-Sucha Szłachecka-Stromiec-Dobieszyn-**Miejska Dąbrowa-Głowaczów-Brzóza**: Długość szlaku 37 km.

Trasa kolarska tak określona przecina malownicze drzewostany zachodniej części Puszczy Stromieckiej prowadząc jednocześnie przez najstarsze ośrodki osadnicze na tych terenach jakimi są Głowaczów i Brzóza.

- **Zainwestowanie rekreacyjno-turystyczne**

- **Budownictwo letniskowe**

Podstawowe zainwestowanie o charakterze wypoczynkowym w obszarze gminy stanowi i stanowić będzie w przyszłości budownictwo letniskowe. W obszarze gminy wydzielonych jest około 600 działek o charakterze letniskowym, w większości zabudowanych.

W przestrzennym rozmieszczeniu działek letniskowych wyróżniają się miejscowości położone bezpośrednio w dolinie rzeki Radomki oraz w obszarze zawartym między Radomką a lasami Puszczy Kozienickiej. Są to przede wszystkim w dolinie Radomki miejscowości Brzóza, Wólka Brzózka, Rogożek i Chodków oraz w Sewerynów i Maciejowice we wschodniej części gminy opartej o Puszcę Kozienicką.

Zespoły działek letniskowych są uporządkowane pod względem własnościowym i zagospodarowania przestrzennego oraz powiązane istniejącymi układami komunikacyjnymi. Przeciętna wielkość działek kształtuje się od 700 do 1000 m².

- **Uwarunkowania dla rozwoju funkcji wypoczynkowej**

Dla dalszego rozwoju funkcji wypoczynkowej znaczenie mają przede wszystkim południowo-wschodnie obszary gminy położone między rzeką Radomką a Puszcą Kozienicką wyróżniające się najatrakcyjniejszymi warunkami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Uzupełnienie stanowią obszary w północnej części gminy związane z dużym kompleksem lasów Puszczy Stromieckiej. W północnym rejonie gminy wyróżnia się miejscowość Studzianki Pancerne jako miejsce upamiętniające historię walk o przyczółek warecko-magnuszewski. Do Pomnika Mauzoleum w Studziankach Pancernych prowadzą praktycznie wszystkie określone przez służby PTTK szlaki turystyczne piesze, kolarskie, motorowe. Oznacza to celowość wskazania w tym rejonie terenów turystyczno-wypoczynkowych ogólnodostępnych które mogłyby być zagospodarowywane jako pola biwakowe, obozy harcerskie, zielone szkoły itp.

Warunki dla dalszego rozwoju budownictwa mieszkaniowo-letniskowego i letniskowego występują praktycznie w większości sołectw gminy, a szczególnie zaś związanych położeniem z rzeką Radomką, Puszcą Kozienicką oraz dużymi kompleksami leśnymi w części północnej gminy. Takie położenie zapewnia optymalne warunki wypoczynku z uwagi na między innymi poczucie bezpieczeństwa oraz korzystny mikroklimat, piękne krajobrazy, dobrą jakość podstawowych elementów środowiska (czyste powietrze, woda, cisza), dostępność komunikacyjną gminy.

Istotną rolę w rozwoju funkcji wypoczynkowej winna przynieść promocja agroturystyki. Dla promowania tego rodzaju wypoczynku powstaje w obszarze subregionu radomskiego program w ramach stowarzyszenia „Agro-Eko-Park” z wybranymi już władzami. Głównym celem stowarzyszenia „Agro-Eko-Park” jest ochrona środowiska, organizowanie miejsc agroturystycznych oraz tworzenie gospodarstw ekologicznych dla produkcji zdrowej żywności. W tak przyjęte założenia programowe promowania między innymi różnych form wypoczynku na obszarach wiejskich, w tym przede wszystkim agroturystyki wpisuje się teren gminy Głowaczów z wyróżniającymi walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego ukształtowanymi rejonami wypoczynkowymi.

3.1.7. Poziom życia ludności

Poziom życia ludności określany jest oceną dostępności do usług podstawowych oraz oceną podstawowych zjawisk społecznych. Dla badania poziomu życia ludności w gminie Głowaczów jak i obszarze subregionu radomskiego posłużono się 14 wskaźnikami określonymi i stosowanymi przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych. Są to wskaźniki dla badania zjawisk w grupach charakteryzujących:

- procesy społeczne i demograficzne (udział roczników biorących udział w procesach prokreacyjnych, badania umieralności w tym niemowląt, stopa bezrobocia, korzystający z pomocy społecznej);
- aktywność ekonomiczną gminy (dochody, wydatki na inwestycje);
- wyposażenie w infrastrukturę społeczną (mieszkania, dostępność do usług oświaty, ochrony zdrowia, kultury);
- wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną (dostępność komunikacyjna, telekomunikacyjna, wodociągi itp.);

Analizy i badania przeprowadzone w 1994 r dla obszaru ówczesnego województwa radomskiego wykazały, że gmina Głowaczów położona jest w obszarze gmin grupujących przewagę wskaźników na poziomie niższym niż średnio w województwie. Cechy te dotyczyły części gmin położonych w dolinie Pilicy oraz w południowo-zachodnich i południowo-wschodnich obszarach subregionu radomskiego związanych z rejonami kompleksów glebowych o przewadze średniej i niskiej przydatności dla rolnictwa.

Analiza badanych zjawisk i procesów oraz zestawienie charakteryzujących ich wskaźników za lata 1994 i 1998 (dostępne materiały statystyczne) dla gminy Głowaczów oraz subregionu radomskiego, z wyróżnieniem dla właściwego odniesienia obszarów wiejskich, stanowią przesłankę do porównania poziomu życia ludności i potwierdzają:

- utrzymywanie się średnio korzystnych zjawisk demograficznych i społecznych (niekorzystny wskaźnik liczby kobiet w wieku 20-39 lat/100 mężczyzn znajdujący bezpośrednie odbicie w niskim przyroście naturalnym, poziom bezrobocia i związany z tym udział korzystający z pomocy społecznej);
- poprawiającą się aktywność ekonomiczną i zwiększające się jednocześnie dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca oraz wydatki inwestycyjne;
- dobrą dostępność do podstawowych usług użyteczności publicznej przede wszystkim z zakresu ochrony zdrowia i oświaty;
- dostępność komunikacyjną gminy oraz poprawiające się znacząco wyposażenie w podstawowe systemy infrastruktury technicznej, przede wszystkim w zakresie systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę, systemów kanalizacji oraz telefonizacji;

Poziom życia ludności

Wartości wybranych wskaźników dla gminy Głowaczów i obszaru subregionu radomskiego (źródło-WUS)

Elementy badane - wskaźniki	Gmina Głowaczów		Subregion radomski		
			ogółem	ogółem	obszary wsi
lata	1994	1998	1994	1998	1998
Liczba kobiet w wieku 20-39 lat/100 M.	74,9	81,5	92,9	93,6	86,2
Liczba zgonów w stosunku do liczby urodzeń	0,93	0.89	0,75	0,9	0,94
Umieralność niemowląt na 100 urodzeń żywych	0	0,9	1,53	1,16	1,12
Wielkość inwestycji gminnych na 1 mieszkańca - w zł.	43	144	72,5	230,7	186,6
Dochody budżetów gmin ogółem na 1 mieszkańca - w zł.	161	916	270,9	875,9	802,8
Drogi publiczne twarde na 100 km ²	43,5		66,3	72,3	
Mieszkania indywidualne oddawane do użytku na 1000 M.	4,0	0,8	1,6	1,9	1,8
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w m ³ /mieszkańca	6,3	12,0	33,0	31.6	10.5
Liczba abonentów telefonicznych na 1000 mieszkańców	26,8	108	105,9	158.4	60.1
Liczba szkół podstawowych na 1000 mieszkańców	0,9	0,9	0,6	0,6	0,9
Liczba mieszkańców na 1 placówkę biblioteczną	4087	4035	2826	3801	2414
Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców	4,9	3,7	16,6	16,4	3,4
Stopa bezrobocia	17,2	13,3	16,3	14,2	
Udział korzystających z różnych form pomocy społecznej	22,8	20	19,2		

3.2. SFERA GOSPODARCZA

3.2.1. Gospodarka rolna

Rolnictwo jest wiodącą funkcją gminy oraz podstawowym źródłem utrzymania ludności.

- **Pracujący w rolnictwie**

Szacunek wielkości zatrudnienia w sektorze prywatnym rolnictwa podaje Spis Rolny. W gminie Głowaczów pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1.0 ha oraz na działkach rolnych do 1.0 ha stanowią (źródło - Spis Rolny tab.29):

gmina Głowaczów	gospodarstwa rolne / działki rolne	
	powyżej 1,0 ha	/ do 1,0 ha
- Ludność w wieku 15 lat i więcej w gosp.domowych z użytkownikiem ind.gosp.rolnego/działki rolnej	4099	271
- Pracujący razem	3685	235
w tym:		
w swoim gospod.rolnym/dz.rol.	2845	149
poza swoim gosp.rolnym/dz.rolną	840	86
- Bezrobotni	12	4
- Bierni zawodowo	402	32

Określona w Spisie Rolnym liczba 2994 osób (2845 + 149) pracujących w swoim gospodarstwie rolnym lub na działce rolnej pomniejszona o liczbę ujętej młodzieży w wieku szkolnym 15-18 lat określoną na 515 osób (źródło WUS) daje przybliżoną liczbę 2479 osób pracujących w rolnictwie. Stanowi to około 60 % ludności gminy w wieku produkcyjnym.

Wskaźnik zatrudnienia w gminie wynosi 24 osoby na 100 ha użytków rolnych, przy średnim wskaźniku w subregionie radomskim - 29 oraz średnim krajowym -24.

- **Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

Rolniczą przestrzeń produkcyjną gminy Głowaczów tworzy 12 012 ha użytków rolnych tj 64,5 % powierzchni gminy. W zasobach ziemi grunty orne stanowią 10058 (83,7 %) ha, łąki trwałe i pastwiska - 1754 ha (14,6 %) ha, sady 200 - ha (1,7%).

Poszczególne czynniki środowiska takie jak gleby, agroklimat, warunki wodne, rzeźba terenu składające się na syntetyczną ocenę przestrzeni rolniczej w obszarze gminy charakteryzują się następująco (źródło IUNG- Puławy):

- **gleby** w obszarze gminy cechuje średnia przydatność do produkcji rolniczej, a udział w poszczególnych klasach bonitacyjnych wynosi odpowiednio: klasa III i IV - 32 %; klasa V i VI - 68 %;
- **agroklimat:** długość okresu wegetacyjnego wynosi ok. 180 dni, średnia suma opadów atmosferycznych rocznie - 550 mm. Średni wskaźnik agroklimatu dla obszaru gminy określony został w wielkości 11,2 punktu w 15 punktowej skali i jest to średni poziom w subregionie radomskim;
- **warunki wodne** w obszarze gminy określone są jako średnio korzystne, a wielkość wskaźnika wynosi 5,4 punkta w skali 10 punktowej, przy średnim dla subregionu - 6,6. Udział poszczególnych kategorii warunków wodnych gleb w powierzchni użytków rolnych wynosi odpowiednio:

tereny z przewagą gleb o relatywnie optymalnej ilości wody - 25,1 %;
tereny z przewagą gleb o okresowym nadmiarze wody - 26,4 %;
tereny z przewagą gleb o częstym nadmiarze wody - 3,7 %;
tereny z przewagą gleb o okresowym niedoborze wody - 17,1 %;
tereny z przewagą gleb o stałym niedoborze wody - 27,7 %;
- **rzeźba terenu** cechuje się występowaniem bardzo korzystnych i korzystnych terenów do organizacji produkcji rolniczej. Średni wskaźnik bonitacji rzeźby dla obszaru gminy określony został w wielkości 8,6 w skali 10 punktowej, przy wskaźniku dla subregionu radomskiego -8,5;
- **Syntetyczny wskaźnik** rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wynikający z wyżej określonych cech wynosi 52,9 w skali 100 punktowej, przy średnim wskaźniku dla subregionu radomskiego - 62,8. Szereguje to gminę Głowaczów na 51 miejscu wśród jednostek administracyjnych subregionu radomskiego.

- **Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

Ochrona prawna (ustawowa) rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmuje:

- grunty rolne stanowiące użytki rolne o najwyższej przydatności rolniczej - klasy gleb I-III.
W obszarze gminy użytki rolne **klasy I- III** stanowią 3 % UR (ok.400 ha). Zmiana przeznaczenia gleb klasy III o zwartym obszarze przekraczającym **0.5 ha** wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, w trybie sporządzenia planu miejscowego.
- grunty rolne stanowiące zwarte **kompleksy gleb klasy IV**. W obszarze gminy użytki rolne klasy IV stanowią 29 % UR (ok 3400 ha). Zmiana przeznaczenia zwartego obszaru przekraczającego **1.0 ha** wymaga uzyskania zgody Wojewody, w trybie sporządzenia planu miejscowego. Kompleksy gleb klasy IV występują w środkowych i południowych obszarach gminy;
- grunty rolne wytworzone z gleb **pochodzenia organicznego**: gleby torfowe i murszowe. Zmiana przeznaczenia gleb torfowych i murszowych klasy V i VI wymaga uzyskania zgody Wojewody w trybie sporządzenia planu miejscowego. Gleby pochodzenia organicznego występują przede wszystkim w dolinie Radomki.

- **Kompleksy rolniczej przydatności gleb**

Przydatność rolnicza gleb określona jest w skali kraju czternastoma rodzajami kompleksów glebowo-rolniczych. W obszarze subregionu radomskiego rejestrowane jest występowanie dziewięciu kompleksów, a w obszarze gminy Głowaczów występują następujące kompleksy glebowe:

grunty orne – udziały %:	gmina	obszar subregionu
pszenny bardzo dobry (1)	0,0	0,9
pszenny dobry (2)	1,6	7,0
pszenny wadliwy (3)	0,0	0,5
żytni bardzo dobry	4,7	15,2
żytni dobry (5)	16,5	17,8

żytni słaby (6)	19,6	20,1
żytni bardzo słaby (7)	29,2	16,3
zbożowo-pastewny mocny (8)	16,1	12,5
zbożowo-pastewny słaby (9)	12,3	9,7

użytki zielone

- kompleks bardzo dobry (1z)	0,0	0,4
- kompleks średni (2z)	19,0	56,5
- kompleks słaby i bardzo słaby (3z)	81,0	43,1

Kompleksy pszenney dobry (1,6 % udziału) w obszarze gminy występuje w bardzo niewielkim udziale w rejonie Brzozy. Gleby tego kompleksu są zasobne w składniki pokarmowe, o głębokim poziomie próchnicznym i dobrej strukturze. Udają się na nich wszystkie rośliny uprawne. W klasyfikacji bonitacyjnej są to przeważnie gleby klasy III;

Kompleks żytni bardzo dobry i dobry (21,2 % udziału) cechują się dosyć wszechstronną przydatnością rolniczą. Gleby tych kompleksów są strukturalne i mają dobrze wykształcony poziom próchniczny oraz właściwe stosunki wodne. Pod wpływem stosowania przez dłuższy okres racjonalnego nawożenia i umiejętnej uprawy, osiągają wysoki stopień kultury. Są to gleby lekkie, wytworzone przeważnie z piasków gliniastych mocnych całkowitych lub piasków gliniastych (lekkich i mocnych) zalegających na zwięźlejszych podłożach. Wykazywany dobór roślin obejmuje praktycznie wszystkie powszechnie znane gatunki. Obszary tych kompleksów stanowiące w przewadze gleby klasy IVa z udziałem (kompleks żytni bardzo dobry), winny być chronione przed zmianą użytkowania.

W obszarze gminy gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego i dobrego występują w przewadze w środkowych obszarach gminy (między innymi w rejonie miejscowości Głowaczów, Leżenice, Lipa, Lipska Wola, Moniochy, Miejska Dąbrowa, Bobrowniki).

Kompleks zbożowo-pastewny mocny (16,1 % udziału) tworzą gleby średnio-zwięzłe i ciężkie. Gleby tego kompleksu położone są zwykle w miejscach o słabym odpływie wód powierzchniowych lub w płaskich i nieckowatych zagłębieniach terenu i stąd są okresowo nadmiernie uwilgocone. Regulacja stosunków wodnych powoduje, że gleby nabierają cech kompleksu żytniego bardzo dobrego, a nawet pszennego. W obszarze gminy stopień wykonanych melioracji na gruntach ornych wynosi około 12 % określonych potrzeb oraz 10 % gruntów ornych wymagających drenowania, a na użytkach zielonych 53 %. Gleby kompleksu zbożowo-pastewnego są w przewadze zasobne

w składniki pokarmowe i potencjalnie żyzne. Występują w niewielkich rejonach w środkowej i południowo-wschodniej części gminy. W klasyfikacji bonitacyjnej są to gleby klasy IIb oraz IVa i VIb;

Kompleks żytni słaby (19,6 % udziału) tworzą gleby wytworzone z piasków gliniastych i słabo gliniastych głębokich oraz z piasków gliniastych lekkich podścielonych płytko piaskiem luźnym lub żwirem piaszczystym. Są to gleby lekkie, w klasyfikacji bonitacyjnej zaliczane do klasy IVb i V. Gleby te są nadmiernie przepuszczalne i mają słabą zdolność zatrzymywania wody. Są to gleby okresowo lub trwale zbyt suche. Gleby tego kompleksu nie są bogate w składniki pokarmowe. Wykazywany dobór roślin obejmuje żyto, ziemniaki, łubin, seradellę. Plony zależą w dużym stopniu od ilości i rozkładu opadów. Możliwości intensyfikacji upraw drogą nawożenia są ograniczone z powodu niedoborów wody w okresie wegetacji. Gleby kompleksu żytniego słabego występują w przewadze w północno-zachodniej i południowej części oraz mozaikowo w pozostałych jej obszarach.

Kompleks zbożowo-pastewny słaby (12,3 % udziału) obejmuje gleby lekkie wytworzone z piasków luźnych i słabo gliniastych (odpowiednik gleb kompleksów żytnich). Występowanie tych gleb związane jest głównie z dolinami rzecznyymi i większymi powierzchniami piaszkowymi o słabym odpływie. Okresowa podmokłość tych gleb powodowana jest, przy płaskiej rzeźbie terenu występowaniem w dolnej części profilu warstw słabo przepuszczalnych. Nadmierne uwilgotnienie tych gleb występuje przeważnie wiosną (opóźnia sadzenie ziemniaków, powoduje wymakalność żyta), a w późniejszych okresach występuje często niedobór wilgoci. Problem regulacji stosunków wodnych i podniesienie wartości tych gleb jest bardzo trudne (drenowanie likwiduje okresowe nadmierne uwilgotnienie, ale jednocześnie pogłębia okresową suszę). Uwilgotnienie tych gleb sprzyja uprawie kapusty, buraków pastewnych, brukwi, marchwi pastewnej, koniczyny białej i czerwonej, wyki, grochu;

Kompleks żytni bardzo słaby (29,2 % udziału). W skład tego kompleksu wchodzi najslabsze gleby spośród użytkowanych rolniczo zaliczane do klasy VI i w niektórych przypadkach do klasy V. Wytworzone z piasków luźnych i piasków słabo gliniastych przechodzących (dość płytko) w piasek luźny lub żwir. Gleby te są ubogie w składniki pokarmowe, a jednocześnie zbyt suche. Stąd też poprzez nawożenie mineralne możemy uzyskać nieznaczny tylko wzrost plonów. Dobór roślin uprawnych jest ograniczony i sprowadza się głównie do żyta i łubinu żółtego gorzkiego.

Użytki zielone (łąki trwale i pastwiska) stanowią 14,6 % użytków rolnych gminy. Są to kompleksy w przewadze słabe (kompleks słaby 3z -81 %) i średnie (kompleks średni 2z -19 %). Obejmują siedliska łąkowe oraz łąkowe położone w dolinach rzecznych i na ich obrzeżach.

Kompleksy średnie (2z) to użytki zielone klasy III i IV. Stosunki wodne tych gleb nie są w pełni uregulowane (gleby nadmiernie uwilgotnione lub okresowo za suche). Łąki tego kompleksu stanowią potencjalne rezerwy produkcji pasz.

Użytki zielone kompleksu trzeciego (3z) są na ogół za suche lub stale podmokłe, położone zazwyczaj w miejscach utrudniających meliorację. Zaliczane są do V i VI klasy bonitacyjnej.

Użytki zielone w obszarze gminy występują przede wszystkim w dolinie rzeki Radomki i jej dopływów.

Regiony glebowo-rolnicze

Kompleksy rolniczej przydatności gleb stanowiły podstawę określenia regionów glebowo-rolniczych wyróżniających się lokalną specyfiką warunków przyrodniczych i glebowych, podobnym agroklimatem oraz zbliżoną rzeźbą terenu. W obszarze subregionu radomskiego wyróżnionych zostało 8 regionów glebowo-rolniczych, wśród których jest Region Nadpilicko-Kozienicki w obszar którego wchodzi między innymi gmina Głowaczów.

Region A-I Nadpilicko-Kozienicki obejmuje środkowe obszary subregionu radomskiego położone w widłach Pilicy i Wisły, należące do Doliny Białobrzeskiej i Równiny Kozienickiej. Występują tu głównie gleby pseudobielicowe i brunatno-bielicowe, w większości wytworzone z piasków słabo gliniastych i luźnych, rzadziej z piasków gliniastych lub glin. Pod względem przydatności rolniczej występują głównie kompleksy żytnie dobre i bardzo dobre ze znacznym udziałem kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Warunki klimatyczne są korzystne do produkcji rolniczej.

- **Kierunki produkcji rolniczej**

Ukształtowane kierunki produkcji rolniczej w gminie stanowią przede wszystkim w produkcji roślinnej: zboża, uprawa ziemniaków oraz uzupełniająco owoców jagodowych, warzyw i roślin pastewnych w produkcji zwierzęcej hodowla trzody chlewnej, bydła, koni (jako siła pociągowa) oraz uzupełniająco drobiu w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

- Produkcja roślinna

Struktura upraw jest dostosowana do możliwości kompleksów glebowo-rolniczych i kształtuje się w indywidualnych gospodarstwach rolnych gminy w wielkościach (Spis Rolny);

	gmina Głowaczów/ subregion - udział		
powierzchnia zasiewów	7936 ha	100%	100%
w tym:			
zboża	5792	73	71
ziemniaki	1039	13	16
pastewne	924	12	6
pozostałe	181	2	7

Udział zasiewów poszczególnych upraw kształtuje się na poziomie średnich wielkości dla obszarów wiejskich subregionu radomskiego

W produkcji zbóż dominuje żyto zajmując 68 % powierzchni zasiewów. Udział zasiewów innych zbóż kształtuje się w wielkościach: owies - 16 %; pszenżyto i mieszanki zbożowe po 5,5 %, pszenica -4 %, pozostałe - 1 %;

Plony zbóż w indywidualnych gospodarstwach rolnych kształtują się na zbliżonym poziomie jak średnio w obszarze subregionu radomskiego i wynoszą odpowiednio (źródło - WUS):

	gmina Głowaczów	subregion
	q/ha	q/ha
- zboża ogółem	21,6	23.2
w tym:		
żyto	20,5	21.1
owies	23,0	24.5
pszenżyto	26,0	23.3
pszenica	28,4	24.3
jęczmień	24,5	26,1
ziemniaki	140	147

Uwarunkowania kompleksów glebowo-rolniczych przesądzą o doborze upraw w produkcji roślinnej. Warunki naturalne gleb w obszarze gminy nadają się między innymi do upraw roślin jagodowych (pracochłonnych) przede wszystkim truskawek oraz roślin pastewnych i te rodzaje upraw winny być szczególnie popierane i promowane.

- Produkcja zwierzęca

Główne kierunki produkcji zwierzęcej w gminie stanowi przede wszystkim hodowla bydła i trzody chlewnej oraz uzupełniająco drobiu, w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Pogłowie zwierząt w gospodarstwach rolnych stanowi w sztukach: bydło - 3860 , trzoda chlewna -7570, konie -650, w tym konie wykorzystywane jako siła pociągowa -550, owce - 30; kozy-55; króliki-200; drób 6-miesięczny i starszy 18 400, w tym m.in.: kury -15 200, kaczki - 2000, indyki -500 ;

Obsada bydła i trzody chlewnej w sztukach na 100 ha użytków rolnych jest wyższa niż średnio w subregionie i wynosi;

	gmina Głowaczów	subregion/powiat kozienicki/woj.mazowieckie		
- pogłowie bydła	32	33	35	43
- trzoda chlewna	63	58	97	83

• Struktura obszarowa

- Struktura użytkowania użytków rolnych (źródło:Urząd Gminy-bilans terenu)

	gmina Głowaczów		subregion/obszary wsi
Powierzchnia ogółem gminy Głowaczów – 18 626 ha.			
Użytki rolne ogółem w ha	12 012	100 %	100%
w tym:			
grunty orne	10 058	83,7	73
sady	200	1,7	9
łąki trwałe	951	7,9	12
pastwiska	803	6,7	6

Użytki rolne zajmują ponad połowę ogólnej powierzchni gminy (64,5 %). W użytkach rolnych znaczący jest obok gruntów ornych (83,7 %) udział użytków zielonych związanych położeniem z doliną Radomki (14,6 %).

- Struktura władania użytków rolnych

Sektor prywatny

W strukturze władania użytków rolnych dominuje sektor prywatny, we władaniu którego znajduje się **11371 ha tj 95 %** ogółu użytków rolnych gminy. Są to przede wszystkim grunty osób fizycznych wchodzących w skład gospodarstwach indywidualnych (11 191ha). Wspólnoty gruntowe stanowią 153 ha użytków rolnych.

Sektor publiczny

W sektorze publicznym znajduje się **641 ha** użytków rolnych gminy (5 %). Są to grunty Skarbu Państwa, w tym m.in.: 439 ha wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa; 74 ha w zarządzie Lasów Państwowych; 108 ha jako pozostałe grunty SP. Użytki rolne tworzące zasób gruntów komunalnych stanowią 10 ha użytków rolnych. W toku przekształceń w kierunku prywatyzacji są obszary i obiekty dawnego PGR w Brzozie.

- Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych wynosi w gminie 1531 (Spis Rolny). W strukturze gospodarstw rolnych gospodarstwa małe do 5 ha powierzchni użytków rolnych i gospodarstwa od 5,0 do 10 ha stanowią po około 40 %. Gospodarstwa duże, powyżej 10 ha stanowią 20 %. 23 indywidualne gospodarstwa rolne w gminie liczy powyżej 20 ha powierzchni.

Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 7,2 ha, w tym średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie - 6,5 ha (odpowiednio średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego: powiat kozienicki 5,7 ha; subregion radomski -6,4 ha; województwo mazowieckie - 7,2 ha).

Szczegółowa struktura gospodarstw rolnych w obszarze gminy kształtuje się następująco:

(Spis Rolny)

	gmina Głowaczów		subregion-udział
	indyw. gosp.rol.	%	%
do 1ha-	126	8,2	15
1-2	136	8,9	13
2-3	110	7,2	10
3-5	249	16,3	19
5-7	262	17,1	17
7-10	341	22,3	16
10-15	220	14,3	8
powyżej 15ha	87	5,7	2
ogółem	1531	100	100

Struktura gospodarstw rolnych w gminie jest zbliżona do struktury gospodarstw w powiecie kozienickim w obszarze którego gmina jest położona.

Struktura gospodarstw rolnych w gminie, powiecie kozienickim, województwie mazowieckim:

udziały	gmina/pow.kozienicki / woj. mazowieckie		
1-4,99ha	40,6%	51%	44,2%
5,00-9,99	39,4%	35,6%	33,4%
10,00-14,99	14,3%	10,2%	14,0%
powyżej 15,00 ha	5,7%	3,2%	8,4%

Założenia przyjętego przez Rząd „paktu na rzecz rozwoju obszarów wiejskich” mają prowadzić do między innymi tworzenia warunków dla sukcesywnej poprawy struktury gospodarstw rolnych i określają możliwości przechodzenia na rentę przy rezygnacji prowadzenia gospodarstwa rolnego poniżej 5,0 ha.

W założeniach opracowywanej „Strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich dla woj. mazowieckiego” zmiany dotyczące liczby gospodarstw rolnych są znaczące. Z ogółu istniejących 300 tys. gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim określone jest ich zmniejszenie do roku 2010 do około 180 tys. czyli o 40 %. Natomiast przyrost gospodarstw rolniczych rozwojowych szacowany jest na około 60 tys. ze 110 tys. obecnie do 170 tys. w roku 2010.

Problem rekonstrukcji rolnictwa prowadzący do istotnego zmniejszenia liczby gospodarstw rolnych i zmniejszenia zatrudnienia w rolnictwie jest ściśle związany z problemem rynku pracy i bezrobocia, czyli możliwości wchłonięcia nadwyżek ludności rolniczej do zawodów rolniczych.

Przekształcenia w strukturze gospodarstw rolnych są procesem powolnym, nie tylko w obszarze gminy, ale również w subregionie i kraju i jest to zjawisko trwałe. Tzw. naturalne tempo poprawy struktury agrarnej mierzone tempem ubytku liczby gospodarstw rolnych, w polskich warunkach wynosi ok. 1% średnio rocznie. Tymczasem dla dokonania głębokiej restrukturyzacji w krótkim okresie konieczne jest tempo ok. 4% rocznie (takie tempo wystąpiło w krajach UE w fazie intensywnej transformacji rolnictwa w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych). Naturalne tempo zmian może być przyśpieszone przez czynniki zewnętrzne tj instrumenty ogólnej polityki ekonomicznej i rolnej.

Obszar gospodarstwa nie jest jedyną miarą dla uzyskiwania dochodów porównywalnych z dochodami uzyskiwanymi przez pracujących poza rolnictwem. Przy odpowiedniej polityce rolnej małe gospodarstwa mogą specjalizować się w produkcji wybranych upraw pracochłonnych tak jak to pozostało w niektórych krajach Unii Europejskiej (Włochy, Grecja).

- **Obsługa rolnictwa**

Obsługa rolnictwa prowadzona w poprzednich latach przede wszystkim przez GS „SCH” w Głowaczowie w zakresie skupu produktów rolnych i sprzedaży środków do produkcji rolniczej oraz Spółdzielnie Kółek Rolniczych w zakresie usług mechanizacyjnych i polowych podlega procesom prywatyzacji dostosowywując się do reguł podaży i popytu. Jednostki te będąc na różnym etapie przekształceń prowadzą w dalszym ciągu działalność związaną z obsługą rolnictwa.

Obsługę zootechniczną prowadzi punkt weterynaryjny w Głowaczowie.

Uzupełnienie obsługi stanowią powstające podmioty w sektorze prywatnym. W obszarze gminy Głowaczów zarejestrowanych 21 jest podmiotów gospodarczych prowadzących działalność usługową zakresie rolnictwa.

- **Rolnicza przestrzeń produkcyjna w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy Głowaczów**

Rolnicza przestrzeń produkcyjna tworzona przez 12 000 ha (64,5 % powierzchni gminy) stanowi podstawowy element struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

Znaczenie dla produkcji rolniczej mają przede wszystkim kompleksy glebowe w środkowych i południowych obszarach gminy.

Szczególne znaczenie w strukturze gminy odgrywają użytki zielone (14,6 % użytków rolnych) jako łąki trwałe i pastwiska związane z systemem doliny rzeki Radomki.

Warunki przyrodnicze gleb stanowią, że w użytkowaniu rolniczym winny pozostać oraz szczególnej ochronie podlegać między innymi:

- *Kompleksy gleb o wysokiej przydatności do produkcji rolniczej* w skali gminy (pszenny dobry, żytni bardzo dobry i żytni dobry, zbożowo-pastewny mocny - 38,9 % udziału) występujące w większych rejonach w środkowych i południowych obszarach gminy;

- *Użytki zielone* związane z systemem doliny Radomki z uwagi na szczególną rolę w regionalnej sieci ekologicznej oraz ochronę gleb pochodzenia organicznego;
- *Kompleksy gleb o średniej przydatności do produkcji rolniczej* (żytni słaby, zbożowo pastewny słaby - 31,9 % udziału) stwarzające warunki do prowadzenia średniointensywnej produkcji rolniczej;

Pozostałe użytki rolne cechuje niska i bardzo niska przydatność do produkcji rolniczej. Jest to głównie kompleks żytni bardzo słaby (29,2 % udziału) występujący głównie w północnych i wschodnich rejonach gminy.

Celowe jest sukcesywne wyłączanie gleb tego kompleksu z produkcji rolniczej. Zmiana użytkowania tych gruntów rolnych obejmować winna ich sukcesywne przeznaczanie między innymi na cele:

zwiększania lesistości poprzez wdrażanie opracowanego i zatwierdzonego „programu granicy polno-leśnej”;

powiększania ekosystemów łąkowych;

wskazania wielofunkcyjnych terenów o charakterze turystyczno-wypoczynkowym, w tym dalszego rozwoju budownictwa letniskowego przede wszystkim w obszarze zawartym między rz. Radomką a lasami Puszczy Kozienickiej.

3.2.2. Działalność produkcyjna pozarolnicza

- Zatrudnienie**

Rozmiary pozarolniczej działalności gospodarczo-usługowej określa m.in. stan zatrudnienia obejmujący pracujących poza rolnictwem.

Zatrudnienie w gospodarce narodowej w obszarze gminy Głowaczów obejmuje niecałe 400 osób.

Pracujący w gospodarce narodowej (bez rolnictwa indywidualnego) wg Europejskiej Klasyfikacji Działalności (źródło W.U.S)

	gmina Głowaczów		subregion/obszary wsi			
	1994 rok pracujący	%	1998 rok pracujący	%	1998 rok %	%
Ogółem	502	100	385	100	100	100
Mężczyźni	227		135			
Kobiety	275		250			
w tym:						
Sektor publiczny	273	54	240	62	60.6	57.5
Mężczyźni	91		53			
Kobiety	182		187			
Sektor prywatny	229	46	145	38	39,4	42,5
Mężczyźni	136		82			
Kobiety	93		63			

Pracujący w gospodarce narodowej w gminie stanowią zmniejszającą się grupę 385 osób około 10 % ludności w wieku produkcyjnym i wynika to przede wszystkim z rolniczego charakteru gminy.

Pracujący w poszczególnych działach gospodarki narodowej:
(źródło - WUS)

Sekcje EKD 1998rok

Pracujący w gosp. narod. 385

w tym:

A.Rolnictwo	24
D.Działalność produkcyjna	16
F.Budownictwo	27
G.Handel hurtowy i naprawy	61
I.Transport	24
J.Pośrednictwo finansowe	12
L.Administracja	53
M.Edukacja	121
N.Ochrona zdrowia	47

• Podmioty gospodarcze

Struktura podmiotowa gospodarki gminy podlega przemianom zgodnym z tendencjami obserwowanymi w kraju i województwie w latach dziewięćdziesiątych. Procesy dostosowawcze do rynkowych warunków gospodarowania, równouprawnienia prawne w działalności sektorów, ograniczenia w zatrudnieniu w sektorze państwowym prowadzą sukcesywnie do rozwoju działalności gospodarczej. Wynikiem jest powstawanie jednostek gospodarczych w sektorze prywatnym. Przyrost rejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie Regon w latach dziewięćdziesiątych kształtował się w obszarze gminy w wielkościach:

Lata liczba podmiotów w gminie		liczba podm.gosp. /1000 ludności	
		gmina Głowaczów/obszary wsi subregionu	
1990	15	1,8	-
1991	39	4,7	8
1992	62	7,5	17
1993	138	16,8	26
1994	136	16,6	26
1995	193	23,6	30
1996	260	31,9	35
1997	252	31,2	35
1998	274	34,0	.
1999	300	37	.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie na 1000 ludności ukształtowała się na poziomie jak średnio w obszarach wiejskich subregionu radomskiego.

W wybranych sekcjach EKD zarejestrowane były w gminie podmioty w liczbie:

(źródło - WUS):

ogółem	252
rolnictwo i leśnictwo	21
działalność produkcyjna	43
budownictwo	29
handel i naprawy	91
restauracje (i hotele)	4
transport i łączność	24
pośrednictwo finansowe	1
obsługa nieruchomości	14
administracja publiczna	1
edukacja	9
ochrona zdrowia	8
pozostała działalność usługowa	7

W strukturze własności przeważa sektor indywidualny. Udział sektora indywidualnego wynosi 94 %, a sektora publicznego 6 %. W strukturze podmiotów sektora publicznego zarejestrowanych było 7 spółek, w sektorze prywatnym dominują podmioty osób fizycznych - ponad 220 przy 7 spółkach.

W przestrzennym rozmieszczeniu podmiotów gospodarczych dominuje ich udział w miejscowościach Głowaczów i Brzóza koncentrujących prawie połowę zarejestrowanej działalności usługowo-produkcyjnej w gminie, w tym wszystkie większe zakłady funkcjonujące w obszarze gminy oraz podmioty sektora publicznego.

Z innych miejscowości wyróżnić można Ursynów, Wólkę Brzozką, Studzianki Pancerne, Stanisławów, Marianów, Miejską Dąbrów, Moniochy w których zarejestrowanych jest po około 10 i więcej podmiotów gospodarczych.

W pozostałych miejscowościach gminy rejestrowane jest po kilka podmiotów prowadzących podstawową działalność usługowo-produkcyjną w dostosowaniu do występujących potrzeb.

W zarejestrowanej działalności najczęściej występują: handel, usługi remontowo-budowlane i instalacyjne, usługi dla ludności, usługi transportowe, usługi leśne, tartacznictwo, stolarstwo, mała gastronomia, usługi motoryzacyjne itp.

3.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

3.3.1. Komunikacja

Reforma w zarządzaniu drogami publicznymi wprowadzona z dniem 1 stycznia 1999 roku wprowadziła podział dróg w kraju w dostosowaniu do nowego podziału administracyjnego - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 roku (Dz.U.Nr 160, poz.1071) .

Zasady administrowania drogami publicznymi obejmujące zarządzanie, finansowanie budowy, modernizacji i utrzymywania dróg określone zostały dla poszczególnych kategorii odpowiednio: drogi krajowe - Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej za pośrednictwem Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych; drogi wojewódzkie - Samorząd Województwa; drogi powiatowe - Samorząd Powiatu; drogi gminne - Samorząd Gminy.

Zmiany objęły głównie ilości dróg w poszczególnych kategoriach. Z ogólnej ilości 46 tys. km dróg krajowych sieć ta została zredukowana do około 17 tysięcy. Część dawnych dróg krajowych (przeważnie są to drogi trzy cyfrowe) została przemianowana na drogi wojewódzkie, których będzie około 29 tys. km. Z kolei dawna sieć dróg wojewódzkich przeniesiona została do kategorii dróg powiatowych i jest ich około 129 tys. km. Pozostała sieć dróg publicznych to drogi gminne, długość których szacowana jest na około 200 tys.km.

- **Układ drogowy**

W obszarze gminy Głowaczów podstawowy układ komunikacyjny tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Są to:

- **Drogi krajowe**

droga Nr 729 Potworów-Białobrzegi-Głowaczów i droga Nr 731 Głowaczów-Kozienice - od maja 2000 roku określone jako **droga Nr 48** (Zarządzenie Nr 6 z dnia 9 maja 2000 roku Dyrektora Generalnej dyrekcji Dróg Publicznych);

Drogi wojewódzkie

droga Nr 731 Potycz-Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów;

- **Drogi powiatowe** - administrowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Kozienicach: długość w obszarze gminy razem - 58,389 km;

Nr 34 224 Magnuszew-Moniochy: 6,456 km;

Nr 34 417 Łukawa-Głowaczów: 7,819 km;

Nr 34 501 Stanisławów-Katarzynów: 5,200 km;

Nr 34 502 Ryczywół-Brzóza: 3,250 km;

Nr 34 503 Studzianki Pancerne-Ryczywół: 1,182 km;

Nr 34 504 Jasieniec-Lipa-Leżenice: 5.700 km;

Nr 34 505 Głowaczów-Lipskie Budy: 6,000 km;

Nr 34 506 Brzóza-Radom: 7,018 km;

Nr 34 507 Brzóza-Przejazd- do drogi Nr 737 (Radom-Kozienice): 9,703 km;

Nr 34 508 Cecylówka-do drogi 34 506: 2,590 km;

Sieć dróg powiatowych w obszarze gminy zaakceptowana i zatwierdzona została Uchwałą Nr XVI/2000 Rady Gminy w Głowaczowie z dnia 29.04. 2000 roku.

- **Drogi gminne** (Uchwała Nr XXI/154/87 WRN w Radomiu z dnia 17 lipca 1987 roku)

Nr 3426 001 od drogi 731-Jasieniec-Cecylówka Głowaczewska;

Nr 3426 002 (Lipskie Budy)-granica gminy-Helenówek-Cecylówka Głowaczewska;

Nr 3426 003 (Sułków)-granica gminy-Kosny-do drogi 729;

Nr 3426 004 Studzianki Pancerne-granica gminy (Paprotnia);

Nr 3426 005 Trawka-Brzóza;

Nr 3426 006 Michałów-granica gminy- (Staniszówka);

Nr 3426 007 Wólka Brzózka-Ursynów-Stanisławów;

Nr 3426 008 Brzóza-Adamów;

Nr 3426 009 od drogi 34 507-Marianów;

Nr 3426 010 Brzóza-Wólka Brzózka;

Nr 3426 01 1 Brzóza-Trawka (Belon);

Nr 3426 012 Chodków-granica gminy-(Wola Chodkowska);

Nr 3426 013 od drogi 731-granica gminy-(Paprotnia);

Nr 3426 014 Mariampol-Grabnowola-Ewinów;

Nr 3426 015 Maniochy-Michałów;

Nr 3426 016 Leżenice-Emilów;

Nr 3426 017 Bobrowniki-Ignacówka Bobrowska;

Nr 3426 018 (Nijków)-granica gminy-Zieleniec-Józefów-Wola Łukawska-Ignacówka Bobrowska;

Nr 3426 019 Wola Łukawska-Stawki;

Nr 3426 020 Bobrowniki-Miejska Dąbrowa;

Nr 3426 021 Miejska Dąbrowa-Zieleniec;

Nr 3426 022 Lipa-Klementynów;

Nr 3426 023 Miejska Dąbrowa-Lipska Wola;

Nr 3426 024 Lipa-Helenów-Helenówek;

Nr 3426 025 Głowaczów-Chodków-do drogi 723;

Nr 3426 026 Kosny-Studnie;

Istotne dla zewnętrznych połączeń gminy są drogi krajowe i wojewódzkie. Droga krajowa Nr 48 (dawne drogi Nr 729 Potworów-Białobrzegi-Głowaczów i Nr 731 Głowaczów-Kozienice) zachowała swoją rangę z uwagi na funkcje strategiczne w sytuacjach ewentualnych zagrożeń.

Dla wewnętrznych powiązań gminy szczególne znaczenie mają drogi powiatowe. Ogólna długość dróg powiatowych w obszarze gminy wynosi 58,3 89 km. Są to drogi w większości utwardzone, ale o różnym stanie technicznym nawierzchni. Problem niedoinwestowania w zakresie modernizacji dróg dotyczy większości dróg powiatowych i wojewódzkich w obszarze województwa mazowieckiego (i kraju).

Uzupełnienie wewnętrznych powiązań komunikacyjnych stanowią drogi gminne. Wykazywana długość dróg gminnych wynosi 194,6 km. W większości są to drogi gruntowe, których udział w ogólnej długości stanowi 90 % (176,5 km). Drogi gminne o nawierzchni utwardzonej i ulepszonej (asfalt, bruk, tłuczeń, cementówka) stanowią 10 % (18,1 km), z których długość dróg asfaltowych wynosi 6,4 km. Są to odcinki w ciągach dróg: Głowaczów-Lipa; Studzianki Pancerne-Ryczywół; Moniochy-Rogożek; Bobrowniki-Miejska Dąbrowa;

Położenie gminy w dorzeczu Radomki przepływającej przez jej środkowe obszary stanowi o istnieniu mostów w ciągach układów komunikacyjnych. Główne mosty są na rzece Radomce i jej starorzeczach w ciągu drogi krajowej Głowaczów-Kozienice (pomiędzy Głowaczowem a Brzózą).

W ciągach dróg gminnych są to mosty w ciągu dróg Mała Wieś-Lipa; Głowaczów-Lipskie Budy; Marianów-Przymiarki;

- **Transport**

Podstawową dostępność komunikacyjną ludności gminy zapewniają transport autobusowy poprzez istniejące połączenia komunikacyjne PKS w obszarze gminy oraz z zewnętrznymi ośrodkami miejskimi o charakterze ponadlokalnym. Uzupełnienie transportu publicznego stanowią samochody prywatne oraz podmioty gospodarcze prowadzące usługi transportowe.

- **Transport autobusowy PKS:**

Istniejące dobowe połączenia Głowaczowa w komunikacji PKS:

- *z zewnętrznymi ośrodkami miejskimi*
 - do Warszawy przez Warkę: 2 połączenia;
 - do Kielc przez Radom: 1 połączenie;
 - do Radomia przez Pionki: 3 połączenia;
 - do Radomia przez Ursynów: 4 połączenia
 - do Radomia przez Wólkę Brzózka: 1 połączenie;
 - do Radomia przez Łukawę: 3 połączenia;
 - do Kozienic przez Brzózę: 20 połączeń;
 - do Warki przez Grabów n/Pilicą: 8 połączeń;

- do Warki przez Studzianki Pancerne: 1 połączenie;
- do Białobrzegów przez Szczyty: 2 połączenia;
- do Białobrzegów przez Bobrek: 1 połączenie;
- *z innymi miejscowościami (wiejskimi)*
 - do Dobieszyna (stacja PKP na linii Radom-Warszawa): 8 połączeń;
 - do Magnuszewa przez Studzianki Pancerne: 2 połączenia;
 - do Stromca: 1 połączenie;
 - do Łukawy (w obszarze gminy): 4 połączenia;
 - do Mariampola (w obszarze gminy): 1 połączenie
- **Transport prywatny**

Uzupełnienie komunikacji ogólnodostępnej PKS stanowi transport prywatny:

W obszarze gminy Głowaczów zarejestrowane pojazdy stanowią:

 - samochody osobowe - 1071;
 - samochody ciężarowe -162;
 - samochody ciężarowo-osobowe -17 ;
 - ciągniki rolnicze - 606;

Wskaźnik motoryzacji określany liczbą samochodów osobowych na 1000 ludności wynosi w gminie 133, przy średnim wskaźniku w subregionie radomskim -154 samochody osobowe na 1000 ludności.
- **Usługi transportowe:**

W obszarze gminy zarejestrowane są podmioty gospodarcze prowadzące transportową działalność usługową. W systemie Regon zarejestrowanych jest 24 podmioty w zakresie działalności transportowej i łączności.
- **Techniczne zaplecze motoryzacji**

Placówki technicznego zaplecza motoryzacji funkcjonujące w obszarze gminy stanowią:

 - Stacje benzynowe w miejscowości gminnej Głowaczów (dwa obiekty);
 - Zakłady usługowe z dziedziny motoryzacji: blacharstwo, naprawa pojazdów mechanicznych, wulkanizacja i sprzedaż opon, nauka jazdy (Głowaczów), lakiernictwo i blacharstwo, warsztat samochodowy (Moniochy); mechanika pojazdowa, blacharstwo (Brzóza).

- **Ocena układu komunikacyjnego**

- Dla zewnętrznych połączeń gminy Głowaczów szczególnie istotna jest funkcja ciągu strategicznego rangi krajowej relacji Potworów-Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice oraz droga wojewódzka Warka-Głowaczów. Układ ten zapewnia powiązania zewnętrzne z ośrodkami krajowymi, regionalnymi i ponadlokalnymi którymi są: Warszawa, Radom, Kozienice, Warka, Białobrzegi oraz ośrodkami gminnymi sąsiednimi;
- Ograniczenia w funkcjonowaniu układu komunikacyjnego wynikają z niedostosowania parametrów technicznych niektórych odcinków dróg, w tym między innymi powiatowych (zniszczone nawierzchnie, słaba nośność, zawyżone pobocza), przy jednocześnie zwiększającym się natężeniu ruchu samochodowego. Modernizacji wymagają w szczególności odcinki dróg w ciągach: Nr 34 224 Moniochy-Magnuszew, Nr 34 501 Stanisławów-Katarzynów, Nr 34 502 Ryczywół-Brzóza. Nr 34 504 Jasieniec-Lipa-Leżenice, Nr 34 505 Głowaczów-Lipskie Budy, Nr 34 506 Brzóza-Radom, Nr 34 508 Cecylówka do drogi 34 506;
- W sieci dróg gminnych o ogólnej długości 194,6 km 90 % stanowią drogi gruntowe. Drogi gminne o nawierzchni asfaltowej i ulepszonej stanowią 18,1 km.
- Wskaźnik motoryzacji określany liczbą samochodów osobowych na 1000 mieszkańców, kształtuje się w gminie poniżej średniego poziomu w subregionie: gmina -133; subregion -154;

3.3.2. Telekomunikacja

Podstawowe systemy łączności w gminie stanowią:

- Miejskowa telefoniczna centrala automatyczna w Głowaczowie o pojemności 480 NN i zajętości około 420 NN;
- Miejskowa telefoniczna centrala automatyczna w Brzózce o pojemności 496 NN i zajętości około 450 NN;
- Aparaty telefoniczne publiczne ogólnodostępne;
- Rozdzielcza sieć telefoniczna (napowietrzna i kablowa) doprowadzona do każdego sołectwa w gminie;
- Kabel światłowodowy relacji Kozienice- Brzóza-Studzianki Pancerne-Ryczywół.

Ocena funkcjonowania systemów łączności:

Gmina należy do radomskiej strefy numeracyjnej i okręgu telefonicznego w Kozienicach. W ramach strefy zamyka się ruch telefoniczny strefowy, a ruch telefoniczny pomiędzy abonentami różnych stref kierowany jest poprzez sieć międzymiastową.

Liczba prywatnych abonentów w gminie na koniec 1997 roku wynosiła 283 a wskaźnik abonentów telefonii przewodowej na 1000 ludności gminy wynosił 35,1 , przy analogicznym w powiecie kozienickim-139,5; w obszarach wiejskich subregionu radomskiego - 60,1; w województwie mazowieckim - 262,4.

Automatyzacja central telefonicznych oraz realizacja kabla światłowodowego przyczyniły się do stworzenia warunków rozwoju telekomunikacji w obszarze gminy. Liczba abonentów na początku 2000 roku wzrosła do 870 i są dalsze możliwości włączania się zainteresowanych użytkowników w istniejące systemy łączności. Stworzone zostały również warunki do modułowego zwiększania pojemności istniejących central telefonicznych w Głowaczowie i Brzózce.

3.3.3. Elektroenergetyka

Obiekty i urządzenia elektroenergetyki

Przez obszar gminy przechodzą linie energetyczne przesyłowe wysokiego napięcia.

Są to:

- linia energetyczna 220 kV Kozienice-Rożki;
- linia energetyczna 110 kV Kozienice-Warka;
- linia energetyczna 110 kV Kozienice-Dobieszyn;
- linia energetyczna 110 kV Radom Północ-Dobieszyn;

Podstawowe źródła zasilania obszaru gminy w energię elektryczną stanowią:

- Stacje transformatorowe 15/0.4 kV. W obszarze gminy jest łącznie 88 napowietrznych stacji trafo, w tym: na żerdziach wirowych - 4; STS - 51; ŻH - 33. Stacje pokrywają zapotrzebowanie mocy odbiorców bytowo-komunalnych i obiektów usługowych.
- Linie napowietrzne 15 kV średniego napięcia wraz ze stacjami SN/n.n z których wychodzą linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich gospodarstw domowych i odbiorców.

Długość sieci napowietrznej SN 15 kV wynosi 116,486 km w tym, powyżej 70 mm² - 17,61 km; poniżej 70 mm² - 98,87 km. W ogólnej długości sieci napowietrznej długość linii w zależności od wieku lub remontu wynosi odpowiednio: poniżej 15 lat - 4,114 km; w wieku od 15 do 30 lat - 89,927 km; powyżej 30 lat - 22,445 km.

Ocena warunków zasilania:

Eksploatację oraz nadzór sieci i urządzeń elektroenergetyki prowadzi Rejonowy Zakład Energetyczny w Kozienicach. RZE posiada opracowane „Kierunki rozwoju sieci SN i nn w RZE Kozienice” (1998 rok).

W ogólnej długości sieci SN 15 kV jej udział w zależności od wieku lub remontu wynosi odpowiednio: poniżej 15 lat - 3,5 %, w wieku od 15 do 30 lat - 77,2 %, w wieku powyżej 30 lat - 19,3 % . Na słupach drewnianych pozostało tylko 0,8 km linii energetycznych. Linie kablowe w obszarze gminy wynoszą 0,35 km.

Stan techniczny sieci 15 kV w obszarze Rejonowego Zakładu Energetycznego oszacowana jest jako zadawalająca. Moc zainstalowana w stacjach SN/nn jest wykorzystywana w około 40 %.

Niedotrzymywane warunki napięciowe i ograniczenia w wydawaniu warunków technicznych zasilania (wtz) występują w miejscowościach: Helenów, Głowaczów GS, Głowaczów Cmentarz, Głowaczów Rzecznica, Brzóza Sokoły, Brzóza Betoniarnia, Brzóza Kościół, Brzóza Przecinka, Wólka Brzózka II, Sewerynów.

W obszarze gminy istniejąca rezerwa mocy w zainstalowanych transformatorach na sieci wynosi 2700 kVA i określana jest jako wystarczająca.

Poprawa pewności zasilania planowana jest do uzyskania poprzez wymianę przewodów w linii magistralnej na przewody o większym przekroju - 70 mm² na odcinku linii od bramki Brzoza Szkoła do bramki Majdany (około 16,5 km).

Strefy ochronne

- Linie 15 kV i 30 kV

Strefa ochronna - 5 m: minimalna odległość pozioma budynków od osi linii napowietrznych (PN-75/E-05 1.00);

- Linia 110 kV

Strefa ochronna - 9 m od osi linii w obie strony:

Strefa ochronna dla zwykłych budynków (bez balkonów i tarasów) dla linii jednotorowej na typowych słupach kratowych H 52 według opracowań Instytutu Energetyki wynosi 9 m od osi linii w obie strony. Dla nowo wznoszonych wysokich budynków z tarasami zgodnie z Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r. (MP Nr 3/85) najmniejsza odległość między najbliższym przewodem linii, a krawędzią balkonu lub tarasu winna wynosić minimum 14,5 m. Uwzględniając odległość skrajnego przewodu od osi linii wynoszącą 3,65 m dla słupów przelotowych „P” i 2,7 m dla słupów odporowo-narożnych „ON”, strefa ochronna dla budynków z balkonami lub tarasami wyniesie 2 x 18,5 m od osi słupów przelotowych oraz 2 x 17,5 m od osi słupów odporowych.

Strefa bezpieczeństwa -15 m od skrajnego przewodu:

Dla budynków wznoszonych w pobliżu jednotorowej linii 110 kV zgodnie z Rozporządzeniem Nr 93 MBiPMB w sprawie BHP przy wykonywaniu robót (Dz.U.Nr 13/72 z dnia 10.IV. 1972 r.). odległość pozioma winna wynosić minimum 15 m od skrajnego przewodu. Strefa ochronna wyniesie więc 15 +3,65 m = 18,65 m w obie strony od osi linii dla słupów przelotowych oraz 15 +2,7 m = 17,7 m od osi linii dla słupów odporowych.

Linia 220 kV

Strefa ochronna - 19 m od osi linii w obie strony:

Strefa ochronna dla zwykłych budynków (bez balkonów i tarasów) dla linii jednotorowej na typowych słupach kratowych H 52 według opracowań Instytutu Energetyki wynosi 19 m od osi linii w obie strony. Dla nowowznoszonych wysokich budynków z tarasami zgodnie z Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r. (MP Nr 3/85) najmniejsza odległość między najbliższym przewodem linii, a krawędzią balkonu lub tarasu winna wynosić minimum 26 m. Uwzględniając odległość skrajnego przewodu od osi linii wynoszącą 7,6 m dla słupów przelotowych „P” i 8,8 m dla słupów odporowo-narożnych „ON”, strefa ochronna dla budynków z balkonami lub tarasami wyniesie 2 x 33,6 m od osi słupów przelotowych oraz 2x 34,8 m od osi słupów odporowych.

Strefa bezpieczeństwa -15 m od skrajnego przewodu:

Dla budynków wznoszonych w pobliżu jednotorowej linii 220 kV zgodnie z Rozporządzeniem Nr 93 MBiPMB w sprawie BHP przy wykonywaniu robót (Dz.U.Nr 13/72 z dnia 10.IV. 1972 r.). odległość pozioma winna wynosić minimum 15 m od skrajnego przewodu. Strefa ochronna wyniesie więc $15 + 7,6 \text{ m} = 22,6 \text{ m}$ w obie strony od osi linii dla słupów przelotowych oraz $15 + 8,8 \text{ m} = 23,8 \text{ m}$ od osi linii dla słupów podporowych.

3.3.4. Gospodarka wodna

- **Zaopatrzenie w wodę**

Podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę gospodarstw domowych stanowią wodociągi zbiorowe i studnie kopane.

Ogólna długość rozdzielczej sieci wodociągowej w obszarze gminy wynosi 77,4 km (bez przyłączy). Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych stanowią 1155, co stanowi wyposażenie ponad 50 % zasobów mieszkaniowych gminy w wodociągi zbiorowe.

Długość czynnej sieci wodociągowej oraz mieszkań przyłączonych do sieci wodociągowej w poszczególnych miejscowościach gminy wynosi odpowiednio:

Głowaczów-Leżenice:	10,2 km;	359 mieszkań;
Emilów-Moniochy:	3,7 km;	61 mieszkań;
Sewerynów-Brzóza:	15,9 km;	130 mieszkań;
Grabnowola:	1,1 km;	29 mieszkań;
Miejska Dąbrowa:	2,5 km;	23 mieszkań;
Ursynów-Stanisławów:	6,9 km;	100 mieszkań;
Studnie-Kosny:	4,7 km;	48 mieszkań;
Podmieście:	2,7 km;	21 mieszkań;
Lipa:	7,9 km;	50 mieszkań;
Marianów:	2,5 km;	104 mieszkań;
Brzóza-Maciejowice:	13,0 km;	171 mieszkań;
Adamów:	4,5 km;	29 mieszkań;

Systemy wodociągowe stanowią:

- Ujęcie wody w Głowaczowie o wydajności $36,4 \text{ m}^3/\text{h}$ zasilające wodociąg w miejscowościach Głowaczów, Podmieście i Leżenice;
- Ujęcie wody w Brzozie o wydajności $30,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i Sewerynowie o wydajności $7,2 \text{ m}^3/\text{h}$ zasilające wodociąg w miejscowości Brzóza-Sewerynów;

- Ujęcie wody w Ursynowie o wydajności 29,6 m³/h i Stanisławowie o wydajności 20,3 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Ursynów-Stanisławów oraz Maciejowice;
- Ujęcie wody w Marianowie o wydajności 22,0 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Marianów;
- Ujęcie wody w Miejskiej Dąbrowie o wydajności 42,6 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Miejska Dąbrowa;
- Ujęcie wody w Studniach o wydajności 52,0 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Studnie i Kośny;
- Ujęcie wody w Emilowie o wydajności 20,0 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Emilów i Moniochy;
- Ujęcie wody w Grabnowoli o wydajności 8,1 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Grabnowola;
- Ujęcie wody w Studziankach Pancernych o wydajności 18,15 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Studzianki Pancerne;
- Ujęcie wody z utworów czwartorzędowych w Małej Wsi dla potrzeb wodociągi wiejskiego obejmującego zasięgiem miejscowości Mała Wieś i Klementynów;
- Ujęcie wody z utworów trzeciorzędowo-kredowych w Wólce Brzózkiej dla potrzeb wodociągu wiejskiego w miejscowości Wólka Brzózka;
- Ujęcie wody z wód trzeciorzędowych w Lipie dla potrzeb wodociągu wiejskiego w miejscowości Lipa i Jasieniec (w trakcie rozbudowy);

Ocena stanu zaopatrzenia w wodę:

Obszar gminy Głowaczów posiada korzystne uwarunkowania w zakresie zaopatrzenia wodę poprzez położenie w zasięgu zasobnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły” o wodach zaliczanych do klasy Ib czyli „wody wysokiej jakości” (część wschodnia gminy); Nr 215 i 215 A Subniecka Warszawska (część centralna i północna gminy); Nr 405 Niecka Radomska (na południe od rzeki Radomki).

W działaniach Gminy stworzone zostały warunki dla rozwiązania problemów zaopatrzenia ludności poprzez zbiorowe systemy wodociągowe w ramach opracowanych projektów technicznych.

Istniejące ujęcia wód podziemnych dla potrzeb wodociągów zbiorowych mają określone decyzjami strefy ochrony bezpośredniej przy jednoczesnym ustaleniu w przedmiotowych decyzjach, że nie zachodzi potrzeba wyznaczania terenu strefy ochrony pośredniej.

Długość sieci wodociągowej w obszarze gminy wynosiła w 1997 roku 74,8 km. Podłączenia wodociągowe doprowadzone były do 1147 mieszkań, systematyczna realizacja systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę powiększyła długość sieci i odbiorców do wielkości 77,4 km i podłączenia do 1155 mieszkań (31 .XIII. 1999 r.). Oznacza to wyposażenie ponad 50 % gospodarstw domowych w wodociągi zbiorowe.

W trakcie realizacji jest rozbudowa wodociągów zbiorowych obejmująca między innymi miejscowości Jasieniec-Lipa, Mariampol, Cecylówka Brzózka, Wólka Brzózka, Przejazd.

- **Regulacja stosunków wodnych**

- **Mała retencja**

W regulacji stosunków wodnych istotnym uzupełnieniem melioracji, wód powierzchniowych oraz retencji warunków naturalnych środowiska stanowi retencja sztuczna.

W obszarze gminy Głowaczów występuje kilkanaście zbiorników małej retencji o łącznej powierzchni 64,62 ha. Podstawowe przeznaczenie zbiorników to retencja, hodowla ryb, funkcje przeciwpożarowe, funkcje gospodarcze (źródło: „Program małej retencji”- WZM i UW Radom).

Istniejące zbiorniki małej retencji stanowią:

W zlewni Radomki

- Zbiornik w Grądach:
powierzchnia - 62,0 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik AWR SP; stan techniczny - zły; okres wykonania 1949 rok;
- Zbiornik w Stawkach;
powierzchnia - 0,05 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1972 rok;
- Zbiornik w Wólce Brzózkiej:
powierzchnia - 0,02 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1976-77 rok;
- Zbiornik w Bobrownikach:
powierzchnia - 0,09 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1989 rok;

- Zbiornik w Bobrownikach:
powierzchnia - 0,09 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -dostateczny; okres wykonania 1984 rok;
- Zbiornik w Bobrownikach:
powierzchnia - 0,04 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1985 rok;
- Zbiornik w Bobrownikach:
powierzchnia - 0,04 ha; przeznaczenie - retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1988 rok;
- Zbiornik w Bobrownikach:
powierzchnia - 0,05 ha; przeznaczenie - retencja, gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1986 rok;
- Zbiornik w Bobrownikach:
powierzchnia - 0,12 ha; przeznaczenie -gospodarcze, hodowla ryb, retencja; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1987 rok;
- Zbiornik w Miejskiej Dąbrowie:
powierzchnia - 0,90 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny -średni; okres wykonania 1968 rok;
- Zbiornik w Lipie:
powierzchnia - 0,08 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, przeciwpożarowy, funkcje gospodarcze; użytkownik -Wspólnota Wiejska; stan techniczny -dobry; okres wykonania 1993 rok;
- Zbiornik w Lipie:
powierzchnia - 0,06 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje gospodarcze; użytkownik prywatny; stan techniczny - średni; okres wykonania 1991 rok;
- Zbiornik w Leżenicach:
powierzchnia - 0,10 ha; przeznaczenie - retencja, funkcje przeciwpożarowy; użytkownik - Wspólnota Wiejska; stan techniczny - średni; okres wykonania 1976-77 rok;

- Zbiornik w Rogożku:
powierzchnia - 0,14 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje przeciwpożarowe; użytkownik Wspólnota Wiejska; stan techniczny - dostateczny; okres wykonania 1977 rok;
- Zbiornik w Grabnowoli:
powierzchnia - 0,40 ha; przeznaczenie - retencja, funkcje przeciwpożarowe; użytkownik - OSP; stan techniczny - średni; okres wykonania 1971 rok;

W zlewni Pilicy

- Zbiornik w Studziankach Pancernych:
powierzchnia - 0,24 ha; przeznaczenie - hodowla ryb, retencja, funkcje przeciwpożarowe; użytkownik prywatny; stan techniczny - średni; okres wykonania 1967 rok;

Poprawa funkcjonowania zbiorników małej retencji w złym stanie technicznym wymaga pogłębienia tych zbiorników oraz całkowitej odbudowy największego w gminie zbiornika w Grądach.

W obszarze gminy są warunki dla dalszego rozszerzania programu małej retencji. Planowane realizacje w ramach opracowanego „programu małej retencji” dotyczą budowy nowych zbiorników oraz modernizacji lub budowy urządzeń piętrzących.

Są to między innymi:

modernizacja stawów rybnych o powierzchni 62,0 ha w Grądach;
realizacja w ramach Wspólnoty Wsi zbiorników wodnych na Strudze Głowaczewskiej w Głowaczowie oraz na Radomce w Rogożku.

- Melioracje

Regulacja stosunków wodnych obejmuje systemy melioracyjne którymi są:

urządzenia melioracji podstawowych - regulacje rzek;

urządzenia melioracji szczegółowych użytków rolnych (grunty orne i użytki zielone);

Potrzeby melioracyjne

Potrzeby regulacji stosunków wodnych w obszarze gminy Głowaczów dotyczą około 18 % użytków rolnych i określone zostały przez służby melioracyjne w wielkościach:

- W zakresie melioracji podstawowych:
rzeki wymagające regulacji - 10,20 km
- W zakresie melioracji szczegółowych:
użytki rolne wymagające melioracji - 2173 ha;
w tym:
grunty orne wymagające melioracji - 1443 ha;
użytki zielone wymagające melioracji - 730 ha;

Określone potrzeby melioracji szczegółowych dotyczyły dużych kompleksów gruntów ornych w zachodnich obszarach gminy oraz mniejszych kompleksów w pozostałych rejonach gminy..

W obszarach użytków zielonych potrzeby melioracyjne dotyczyły przede wszystkim terenów łąk w dolinie rzeki Radomki.

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie melioracji

Wykonane zadania melioracyjne w obszarze gminy objęły:

- W zakresie melioracji podstawowych:
długość uregulowanych rzek - 3,92 km tj. 38 % określonych potrzeb melioracyjnych.
W obszarze gminy nie jest wykazywana potrzeba budowy obwałowań rzek.
- W zakresie melioracji szczegółowych:
zmeliorowane grunty rolne - 169 ha tj. 12 % określonych potrzeb melioracyjnych;
zmeliorowane użytki zielone - 389 ha tj. 53 % określonych potrzeb melioracyjnych;
zmeliorowane użytki rolne razem - 558 ha tj. 26 % określonych potrzeb;
długość rowów melioracyjnych w obszarze gminy - 44,98 km;

W odniesieniu do określonych potrzeb melioracji szczegółowych zmeliorowane zostały przede wszystkim użytki orne w rejonach miejscowości: Lipa, Bobrowniki, Brzóza i Wólka Brzózka. Planowane zadania w zakresie melioracji dotyczą gruntów ornych na zachód od rzeki Radomki.

Optymalna regulacja stosunków wodnych winna obejmować stosowanie urządzeń odwadniająco-nawadniających i właściwą ich konserwację.

W obszarze gminy udział terenów z przewagą gleb o częstym nadmiarze wody szacowany był na 11,7 %, a terenów z przewagą gleb o stałym niedoborze wód na około 19,8 %. Niecałe 20 % użytków rolnych cechuje występowanie gleb o relatywnie optymalnej ilości wody.

3.3.5. Gospodarka ściekowa

W obszarze gminy systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków stanowią:

- Komunalna oczyszczalnia ścieków w Głowaczowie o przepustowości około 200 m³/d;
- Sieć kanalizacyjna o długości 18,3 km w Głowaczowie i Leżenicach oraz częściowo w Brzózcie;
- Podłączenia kanalizacyjne prowadzące do 453 budynków mieszkalnych: w Głowaczowie i Leżenicach - 367 mieszkań, w Brzózcie - 86 mieszkań;
- Zbiorniki bezodpływowe przyzagrodowe - „szamba”;

Dla współdziałania systemów wodno-ściekowych zrealizowana została jako jedna z nielicznych w obszarach wiejskich subregionu komunalna oczyszczalnia ścieków z siecią kanalizacyjną w obszarze zwartego zainwestowania Głowaczowa i Leżenie oraz w kierunku Brzozy.

Dla ochrony środowiska przed zanieczyszczeniem wobec wyposażenia przeważającej części miejscowości w wodociągi zbiorowe konieczna jest dalsza rozbudowa systemów unieszkodliwiania i oczyszczania ścieków.

Planowane jest rozszerzenie sieci kanalizacyjnej przede wszystkim w Brzózcie jako największej pod względem zaludnienia miejscowości w gminie.

3.3.6. Zaopatrzenie w ciepło

Podstawowe źródła zaopatrzenia w ciepło gminie stanowią:

- indywidualne źródła ciepła (piece, piece co) oparte na paliwie węglowym obejmujące ponad 90 % gospodarstw domowych;
- kotłownie lokalne węglowe w obiektach użyteczności publicznej;

W docelowym rozwiązywaniu zaopatrzenia w ciepło należy dążyć do eliminowania w ogrzewaniu paliw węglowych i węglopochodnych na rzecz oleju opałowego oraz gazu.

3.3.7. Zaopatrzenie w gaz

Obszar gminy nie jest uzbrojony w gaz ziemny przewodowy.
Dla celów bytowych ludność korzysta z gazu bezprzewodowego.

Dla określenia możliwości pełnego zaopatrzenia w gaz przewodowy obszaru subregionu radomskiego opracowane zostało „Studium programowe rozwoju gazyfikacji województwa radomskiego” (Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa- marzec 1998 rok).

Zasilenie obszaru gminy Głowaczów w gaz przewodowy technicznie możliwe jest od strony głównego układu przesyłowego w subregionie radomskim „Lubienia –Sękocin” przechodzącego w korytarzu tras krajowych Nr 9 i Nr 7 . Układ ten w ostatnich latach został przebudowany po nowej równoległej trasie. Dawny układ (stary przebieg) przesyłowy został dostosowany do zasilania w gaz przewodowy średnioprężny.

Dla zaopatrzenia w gaz przewodowy obszarów gmin w środkowo-wschodniej części subregionu radomskiego projektowane jest „odgałęzienie” od układu przesyłowego „Lubienia –Sękocin” w obszarze gminy Jedlińsk „na wysokości” miejscowości Jedlanka w kierunku gminy Głowaczów z planowaną stacją redukcyjno-pomiarową w obszarze gminy Głowaczów.

3.3.8. Gospodarka odpadami

Gmina nie posiada urządzonego i prawnie usankcjonowanego składowiska stałych odpadów komunalnych w swoim administracyjnym obszarze.

W rejonie miejscowości Lipa funkcjonuje wysypisko śmieci z niuregulowaną stroną prawną. Czynione są starania o modernizację i usankcjonowanie tego obiektu dla potrzeb gminnego składowiska odpadów.

Budowa gminnego składowiska odpadów zgłoszona była i została ujęta „Wojewódzkim programie ochrony środowiska” (Radom-1997 rok).

Dla realizacji ustawowych zobowiązań „ dbania o utrzymanie porządku i czystości na obszarze gminy” w jej zamierzeniach jest budowa międzygminnego składowiska odpadów komunalnych z planowaną lokalizacją w północnej części gminy (sołectwo Grabnowola).

3.4. SFERA EKOLOGICZNA

3.4.1. Zasoby środowiska przyrodniczego

- **Położenie i rzeźba terenu**

Pod względem fizjograficznym subregion radomski (dawne województwo) położony jest w zasięgu dwóch podprowincji. Środkowa i północna część subregionu, leży w zasięgu Nizin Środkowopolskich, południowa część w zasięgu Wyżyny Środkowopolskiej.

Makroregion Nizina Środkowopolska (Środkowomazowiecka) tworzą mezoregiony: Dolina Środkowej Wisły, Równina Warszawska, Równina Kozienicka.

Obszar gminy Głowaczów położony jest w obrębie Równiny Kozienickiej. Równina Kozienicka obejmuje obszary subregionu radomskiego w widłach Pilicy i Wisły.

Obszar gminy łagodnie opada w kierunku północno-wschodnim - pradoliny Wisły.

Wyróżniającym elementem krajobrazu i rzeźby terenu jest dolina Radomki przechodząca z południowego zachodu w kierunku północno-wschodnim. Dla rzeki Radomki określone zostały tereny zalewowe obejmujące współczesne obszary doliny stanowiące w przewadze trwałe użytki zielone.

Na wschód i zachód od doliny Radomki teren gminy łagodnie wznosi się osiągając charakterystyczne wysokości nad poziom morza kształtujące się w wielkościach: 149 m npm w południowo-wschodniej części gminy - rejon miejscowości Ursynów na wschód od Radomki; 156 m npm w południowo-zachodniej części gminy - rejon miejscowości Miejska Dąbrowa na zachód od Radomki.

Rzeźba terenu gminy wykształcona została w wyniku działalności czynników akumulacji lodowcowej, eolicznej, denudacji i erozji rzecznej.

Formy geomorfologiczne w obszarze gminy to przede wszystkim: obszary wysoczyznowe dominujące powierzchniowo w obszarze gminy o wysokości od 120 do 160 m npm i nachyleniach do 5 %;

zagłębienia bezodpływowe w obszarach wysoczyznowych zwłaszcza w północnej części gminy;

niewielkie formy wydmore o wysokościach względnych do kilkunastu metrów w południowo-wschodnich rejonach gminy;

tarasy akumulacyjne doliny Radomki wyniesione około 120-125 m npm, a 8 do 13 m nad poziom rzeki;

krawędzie erozyjne dolin o wysokościach rzędu 5-10 m i przeważających nachyleniach 5-10 % szczególnie wyraźne na lewym brzegu Radomki oraz strefa krawędziowa starej doliny Wisły na północno-wschodnim pograniczu gminy (rejon Studzianek Pancernych);

niewielkie dolinki denudacyjne stanowiące doliny boczne Radomki;

- **Surowce mineralne**

Dla obszaru gminy opracowana jest „Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych i możliwości ich wykorzystania na potrzeby lokalne”.

Na terenie gminy występują udokumentowane oraz prognostyczne złoża surowców mineralnych. Są to surowce ilaste ceramiki budowlanej, kruszywo naturalne, węgle brunatne i torfy.

Surowce ilaste ceramiki budowlanej nadające się do produkcji wyrobów ceramiki czerwonej występują w rejonie miejscowości Mariampol, Leżenice, Studzianki, Głowaczów, Brzóza i Ursynów. Jakość ich jest bardzo zmienna, z licznymi przewarstwieniami piaszczystymi i domieszkami frakcji grubszej. Cechy te przesądziły, że udokumentowane zostały tylko złoża w Mariampolu i Leżenicach. Złoża surowców ilastych nadają się do produkcji wyrobów grubościennych, cienkościennych i drażonych ceramiki budowlanej.

Kruszywo naturalne występuje w rejonie miejscowości Adamów, Maciejowice, Sewerynów, Brzóza, Głowaczów, Wólka Brzózka, Ursynów, Cecylówka, Stanisławice. Najczęściej występującymi są piaski i żwiry wodnolodowcowe i rzeczne w przewadze we wschodniej części gminy. Występujące kruszywo naturalne jest jednak surowcem niejednorodnym. Najczęściej obserwowane jest występowanie piasków przełożonych żwirami lub żwirów i pospólek zawierających wkładki piasku. Nadaje się jednak do zastosowania na potrzeby lokalne w drogownictwie budownictwie i budowie dróg. Niektóre obszary objęte badaniami uznane zostały za negatywne (Adamów, Stanisławice, Głowaczów).

Węgla brunatne występują w rejonie Głowaczowa. Węgiel brunatny tworzy mniej lub bardziej regularny pokład typu soczewkowego, występujący wśród zróżnicowanych litologicznie osadów piaszczysto-mułowcowo-ilastych górnego miocenu. Jest to węgiel energetyczny o wartości opałowej 7600 kJ/kg i średniej popielności 28,5 %. Złoże jest zawodnione.

Torfy występują niewielkimi płatami w dolinie Radomki i jej dopływów. Złoże torfu opisane w rejonie Bronisławowa ma powierzchnię około 20 ha, średnią miąższość torfu 0,76 m i średnią popielność 14,9 %.

Część złóż występujących w obszarze gminy posiada dokumentację w kat. C₂. Większość kopalin objęta jest tylko opisaniem: w „uproszczonej dokumentacji”, „orzeczeniu geologicznym”, „opinii geologicznej”, „sprawozdaniu geologicznym”.

Dla potrzeb lokalnych wykorzystywane jest w gminie kruszywo naturalne eksploatowane w rejonie Wólki Brzózkiej. Okresowo na własne potrzeby żwiry i drobne piaski ujmowane są między innymi w rejonie miejscowości Grabnowola, Głowaczów, Rogożek, Brzóza-Piaski, Sewerynów, Cecylówka, Przejazd.

Do eksploatacji na potrzeby lokalne typowane są piaski i żwiry występujące w rejonie miejscowości: Cecylówka Głowaczewska, Leżenice, Głowaczów, Lipska Wola, Bobrowniki, Sewerynów, Wola Łukawska, Brzóza-Piaski, Cecylówka.

Surowce ilaste eksploatowane były praktycznie od II wojny światowej w rejonie Leżenie, na potrzeby miejscowej cegielni. Cegielnia w Leżenicach nie funkcjonuje od kilku lat, zaprzestano również eksploatacji gliny w tym rejonie.

W obszarze gminy jest około 50 odkrywek o powierzchni ponad 0,02 ha przeznaczonych do rekultywacji, głównie przez zalesienie lub przywrócenie charakteru rolnego.

Na podmiotach gospodarczych eksploatujących złoża ciąży obowiązek racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopalin. Oznacza to obowiązek ochrony powierzchni ziemi, wód powierzchniowych i podziemnych oraz sukcesywne prowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

- **Złoża udokumentowane**

Udokumentowane złoża surowców mineralnych w obszarze gminy stanowią:

Surowce ilaste ceramiki budowlanej

złożo „Mariampol” (iły, łupki) - zasoby około 5730 tys. m³. Surowiec ze złoża nadaje się do produkcji wyrobów grubościennych, cienkościennych i drążonych ceramiki budowlanej. Złoża nieeksploatowane;

Kruszywo naturalne

złożo „Cecylówka” (piaski) - powierzchnia około 100 ha, zasoby 12 000 tys. ton;

złożo „Wólka Brzózka” (piaski) - zasoby około 120 tys. ton. **Złożo eksploatowane.** Powierzchnia określonego obszaru górniczego wynosi 21 830 m², terenu górniczego - 46140 m².

złożo „Brzóza” (żwiry, pospółki) - zasoby około 500 tys. ton;

Węgle brunatne

złożo „Głowaczów” (węgiel brunatny) - zasoby około 76 300 tys. ton. Strop pokładu węgla zalega na głębokości 4,7-49 m. Miąższość złoża wynosi 0-8,3 m. Złożo nie jest eksploatowane, występuje na obszarze 23,2 km, z tego w połowie w obszarze gminy Jastrzębia;

Złoża udokumentowane „Głowaczów”, „Brzóza” i „Cecylówka” położone są w obszarze prawnie chronionym jako stanowi otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego;

W granicach administracyjnych gminy Głowaczów znajdują się następujące obszary udokumentowanych złóż kopalin:

- 1. złożę kruszywa naturalnego „Bobrowniki”*
- 2. złożę kruszywa naturalnego „Brzóza”*
- 3. złożę kruszywa naturalnego „Cecylówka”*
- 4. złożę kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka”*
- 5. złożę kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka 2”*
- 6. złożę kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka 3”*
- 7. złożę kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka I”*
- 8. złożę węgla brunatnych „Głowaczów”*
- 9. złożę kruszywa naturalnego „Ignacówka”*
- 10. złożę surowców ilastych ceramiki budowlanej „Mariampol”*
- 11. złożę kruszywa naturalnego „Wólka Brzózka 2”*

dla których właściwy organ administracji geologicznej zatwierdził dokumentację geologiczną lub dodatek do dokumentacji geologicznej w terminie, od którego upłynęło co najmniej dwa lata do daty wydania niniejszego zarządzenia zastępczego lub przyjął dokumentację geologiczną bez zastrzeżeń.

- 1. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – BOBROWNIKI*
 - kopalina : kruszywa naturalne (piaski budowlane)*
 - miejscowość: Bobrowniki*
 - decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.2.2013 z dnia 26.06.2013 r.*
- 2. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – BRZÓZA*
 - kopalina : kruszywa naturalne (piaski budowlane)*
 - miejscowość: Brzóza*
 - decyzja nr / znak sprawy: RLOŚ.751/4/00 z dnia 31.01.2000 r.*
- 3. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA*
 - kopalina : kruszywa naturalne (piaski budowlane)*
 - miejscowość: Cecylówka-Brzózka*
 - decyzja nr / znak sprawy: PŚ-II.7427.24.2011.KK z dnia 09.06.2011 r.*
- 4. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA*
 - kopalina : kruszywa naturalne (mieszanki żwirowo-piaskowe)*
 - miejscowość: Cecylówka-Brzózka*
 - decyzja nr / znak sprawy: RLOŚ 751/18/03 z dnia 24.11.2003 r.*
- 5. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA 2*
 - kopalina : kruszywa naturalne (piaski poza piaskami szklarskimi)*
 - miejscowość: Cecylówka-Brzózka*
 - decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.1.2011 z dnia 25.02.2011 r.*
- 6. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA 3*
 - kopalina : kruszywa naturalne (piaski poza piaskami szklarskimi)*
 - miejscowość: Cecylówka-Brzózka*
 - decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.1.2012 z dnia 06.07.2012 r.*
- 7. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA I*
 - kopalina : kruszywa naturalne (piaski budowlane)*

- miejscowość: Cecylówka-Brzózka
- decyzja nr / znak sprawy: PŚ-II.7427.16.2011.KK z dnia 11.04.2011 r.
- 8. ZŁOŻE WĘGLI BRUNATNYCH – GŁOWACZÓW
 - kopalina : węgle brunatne
 - miejscowość: Bobrowniki, Józefów, Łukawa (Część złoża znajduje się w miejscowościach: Brody, Wola Goryńska – gmina Jastrzębia)
 - decyzja nr / znak sprawy: KZK/012/M/pf/5443/88/90/16 z dnia 12.02.1990 r.
- 9. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – IGNACÓWKA
 - kopalina : kruszywa naturalne (mieszanki żwirowo-piaskowe)
 - miejscowość: Ignacówka Bobrowska
 - decyzja nr / znak sprawy: RLOŚ.751/10/06 z dnia 22.11.2006 r.
- 10. ZŁOŻE SUROWCÓW ILASTYCH CERAMIKI BUDOWLANEJ – MARIAMPOL
 - kopalina : surowce ilaste ceramiki budowlanej
 - miejscowość: Mariampol
 - decyzja nr / znak sprawy: KZK/012/M/4928/85 z dnia 05.07.1985 r.
- 11. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – WÓŁKA BRZÓZKA 2
 - kopalina: kruszywa naturalne (piaski budowlane)
 - miejscowość: Wólka Brzózka
 - decyzja nr / znak sprawy: RLOŚ 751/17/07 z dnia 19.11.2007 r.

W granicach administracyjnych gminy Głowaczów znajdują się ponadto następujące obszary udokumentowanych złóż kopalin:

1. *złoża kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka 2”;*
2. *złoża kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka 4”;*
3. *złoża kruszywa naturalnego „Cecylówka Brzózka 5”;*
4. *złoża kruszywa naturalnego „Wólka Brzózka 3”;*
5. *złoża kruszywa naturalnego „Wólka Brzózka 4”,*

dla których właściwy organ administracji geologicznej zatwierdził dokumentację geologiczną lub dodatek do dokumentacji geologicznej w terminie, od którego upłynęło co najmniej dwa lata do daty wydania niniejszego zarządzenia zastępczego, lub przyjął dokumentację geologiczną bez zastrzeżeń.

1. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA 2
 - kopalina: kruszywa naturalne – piaski budowlane
 - miejscowość: Cecylówka Brzózka
 - decyzja nr / znak sprawy: ŚR-III.6528.3.2015 z dnia 10.04.2015 r.
2. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA 4
 - kopalina: kruszywa naturalne – piaski budowlane
 - miejscowość: Cecylówka Brzózka
 - decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.3.2015 z dnia 31.08.2015 r.
3. ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – CECYLÓWKA BRZÓZKA 5
 - kopalina: kruszywa naturalne – piaski budowlane
 - miejscowość: Cecylówka Brzózka

- decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.3.2014 z dn. 5.11.2014 r.
- 4. *ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – WÓLKA BRZÓZKA 3*
 - kopalina: kruszywa naturalne – piaski budowlane
 - miejscowość: Wólka Brzózka
 - decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.2.2014 z dnia 18.08.2014 r.
- 5. *ZŁOŻE KRUSZYWA NATURALNEGO – WÓLKA BRZÓZKA 2*
 - kopalina: kruszywa naturalne – piaski budowlane
 - miejscowość: Wólka Brzózka
 - decyzja nr / znak sprawy: RLŚ.6528.4.2015 z dnia 31.08.2015 r.²

- **Warunki i zasoby glebowe**

W obszarze gminy w przewadze występują gleby pseudobielicowe i brunatno-bielicowe, w większości wytworzone z piasków słabo gliniastych i luźnych, rzadziej z piasków gliniastych lub glin. Pod względem przydatności rolniczej występują głównie kompleksy żytne dobre i bardzo dobre ze znacznym udziałem kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego.

W obszarach gminy związanych z systemem doliny Radomki występują gleby ukształtowane w warunkach trwałego lub okresowego uwilgotnienia i są to w przewadze gleby murszowo-mineralne i murszowate oraz mady. Jako gleby pochodzenia organicznego podlegają szczególnej ochronie przed zmianą użytkowania.

Zasoby gleb w obszarze gminy stanowiące użytki rolne wynoszą 12 000ha tj 64,5 % ogólnej powierzchni gminy. W zasobach ziemi grunty orne stanowią 10 050 ha (67,7 %), łąki i pastwiska 1750 ha (14,6 %), sady - 200 ha (1,7 %).

Udział gleb o poszczególnych grupach klas bonitacyjnych wynosi odpowiednio: klasa III i IV - 32 %; klasa V i VI 68 %.

- **Warunki i zasoby wodne**

- **Wody podziemne**

Wody podziemne mające znaczenie dla zaopatrzenia w wodę stanowią zasoby z utworów trzeciorzędowych.

Gmina Głowaczów położona jest w obszarze Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) stanowiących:

GZWP Nr 215 „Subniecka Warszawska” obejmujący północne obszary subregionu radomskiego w tym cały obszar gminy Głowaczów. Jest to zbiornik trzeciorzędowy. Wody mają charakter porowy. Moduł zasobów dyspozycyjnych tego zbiornika określony został w wielkości 0,1 l/s/km².

² W celu uzyskania formy ujednoliconej kolorem fioletowym i kursywą oznaczono zmiany wprowadzone do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów przez Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 listopada 2015 r. oraz Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 1 marca 2018 r. (znak WNP-II.742.90.2017) w sprawie wprowadzenia obszarów udokumentowanych złóż kopalin do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

GZWP Nr 215 „Subniecka Warszawska” obejmujący również północne obszary subregionu radomskiego, w tym północne obszary gminy Głowaczów. Jest to zbiornik trzeciorzędowy. Wody mają charakter porowy. Moduł zasobów dyspozycyjnych tego zbiornika określony został w wielkości 0,06 l/s/km².

GZWP Nr 405 „Niecka Radomska” obejmujący południowo-wschodnie obszary subregionu radomskiego do rzeki Radomki, w tym również południowo-wschodnie tereny gminy Głowaczów. Jest to zbiornik górnokredowy, wody mają charakter szczelinowo-porowy. Moduł zasobów dyspozycyjnych- 2,95 l/s/km².

GZWP Nr 222 „Dolina Środkowej Wisty” obejmujący w obszarze subregionu radomskiego dolinę Wisły (z wyjątkiem części południowo-środkowej) między innymi z granicą przebiegającą na wschodnich obrzeżach gminy Głowaczów jednocześnie obejmując jej północno-wschodnie rejony. Wody mają charakter porowy. Moduł zasobów dyspozycyjnych tego zbiornika określony został w wielkości 5,55 l/s/km².

Dla zbiornika NR 222 opracowana została dokumentacja hydrogeologiczna (zatwierdzona Decyzją Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Nr GK/kdh/BJ/013/6030/97 z dnia 15 grudnia 1997 roku) określająca obszary szczególnej ochrony obejmujące między innymi niewielkie północno-wschodnie rejony gminy .

Obszary objęte zmianą studium położone są poza granicami Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

- **Wody gruntowe**

Czwartorzędowy poziom wodonośny ma znaczenie lokalne dla zaopatrzenia w wodę indywidualnych użytkowników. Ujmowany jest przez studnie gospodarcze kopane oraz płytkie studnie wiercone w przewadze z głębokości 3-7 m.

Pierwszy poziom wód gruntowych na przeważających środkowych i południowych obszarach gminy występuje głębiej niż 4 metry poniżej poziomu terenu. W środkowych i środkowo-wschodnich rejonach gminy wody gruntowe występują na głębokości 3-4 m ppt. Warunki wodne tych obszarów gminy nie stwarzają trudności dla lokalizacji osadnictwa i rozwoju rolnictwa.

Najpłycej wody gruntowe występują w obrębie doliny rzeki Radomki oraz lokalnie w obszarach zagłębień bezodpływowych (północne rejony gminy), gdzie głębokość występowania zwierciadła wód gruntowych nie przekracza 1m ppt. wpływając ograniczająco na lokalizowanie zabudowy.

- Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe w obszarze gminy zajmują 177 ha tj. 0,9 % ogólnej powierzchni. Są to wody płynące - 88 ha, wody stojące - 79 ha, rowy melioracyjne - 10 ha.

Pod względem hydrograficznym gmina położona jest w większości zlewni Radomki, w dorzeczu Wisły. Północne obszary gminy położone są w zlewni Pilicy, a południowo-wschodnie w zlewni Zagożdżonki. Dział wodny między Radomką a Pilicą przechodzi przez północno-zachodnie rejony gminy w większości stanowiące zwarte obszary leśne. Dział wodny między Radomką a Zagożdżonką oddziela niewielkie południowo-wschodnie fragmenty gminy

Główną znaczącą rzeką dla gminy jest Radomką, lewobrzeżny dopływ rzeki Wisły. Ogólna długość rzeki wynosi 107 km, uchodząc do Wisły na 431,9 km jej biegu w rejonie miejscowości Ryczywół-Kłoda (poza obszarem gminy).

W dokumentach występuje już od początku XIII wieku jako Radomierz, Radomierza, Radomiera, Radomira. Oddzielała Diecezję Krakowską od Arcybiskupstwa Gnieźnieńskiego, a od Głowaczowa do ujścia stanowiła granicę pomiędzy województwem Sandomierskim i Mazowieckim. Na mapie kwatermistrzostwa W.P. z 1830 roku Radomką występuje w górnym jej biegu jako „Bełczanka”, a dopiero od Przytyka jako Radomką.

Radomką początek bierze na Wzgórzach Koneckich, w lasach Przysuskich w miejscowości Gozdy o kilka km na południowy zachód od Przysuchy. Do XIX wieku jako rzeka dzika i nieuregulowana płynęła w wielu miejscach kilkoma korytami. Do dziś obfituje w wyspy. Radomką przez stulecia zagospodarowywana była przez młyny i tartaki wodne oraz stawy. Wsie i osady młynarskie związane z Radomką w obszarze gminy stanowiły: Brzóza - młyn „Trawka” turbinowy; Wólka Brzózka, Rogożek, Chodków z młynami wodnymi oraz tartakiem w Chodkowie.

W obszarze gminy płynie w rejonie miejscowości Stawki, Wólka Brzózka, Bobrowniki, Brzóza, Głowaczów, Leżenice, Rogożek, Chodków zbierając wiele dopływów i bezimiennych strug. Do najważniejszych należą lewobrzeżna Struga i prawobrzeżna Leniwa z Narutówką w południowej części gminy.

Do uregulowania poprzez melioracje podstawowe wskazywane jest przez służby melioracyjne 10,20 km długości rzek. Melioracje wykonano na długości 3,92 km, a określone potrzeby zrealizowane zostały w 38 %. Nie jest natomiast wykazywana potrzeba realizacji wałów.

- Tereny zalewowe

Dla doliny rzeki Radomki określone zostały tereny zalewowe zagrożone „wodą stuletnią”. Tereny zagrożone powodzią obejmują współczesny obszar doliny użytkowany w przewadze jako użytki zielone. Zasięg przestrzenny terenów zalewowych został określony graficznie na rysunku „studium”.

- Retencja wód

Warunki retencyjne środowiska

W ogólnym bilansie wód znaczenie mają warunki naturalne środowiska do zatrzymywania wody (retencji) przez glebę, rośliny, gruntowe warstwy wodonośne, torfowiska oraz naturalne i sztuczne zbiorniki wodne.

W obszarze gminy duża rola w retencjonowaniu wody przypada lasom i terenom podmokłym.

Lasy zapewniają stabilizację obiegu wody w przyrodzie, wpływają regulująco na odpływ wód opadowych akumulując wodę na powierzchni liści, konarów, pni drzew aż do całkowitego nasycenia podszytu runa i ściółki.

Enklawy leśne położone w północnej i północno-wschodniej części gminy nad rzeką Radomką stanowią **lasy wodochronne**. Lasy te chronią siedliska wilgotne i bagienne z naturalnymi zasobami wód, zapewniając prawidłową ich retencję.

Tereny podmokłe, dolinne wpływają w istotny sposób na warunki hydrologiczne. Dolina rzeki Radomki i jej niewielkich oraz bezimiennych dopływów w większości wypełniona jest glebami bagiennymi stanowiącymi gleby organiczne (torfowe i murszowe) o dużych zdolnościach magazynowania wody, pełniących tym samym rolę naturalnych zbiorników retencyjnych. Gleby organiczne objęte są szczególną ochroną prawną przed zmianą przeznaczenia. Znaczne obszary gleb organicznych występują w dolinie Radomki oraz jej dopływów Strugi i Leniwej z Narutówką.

- Warunki wodne gleb

W obszarze gminy warunki wodne gleb oceniane są jako średnio korzystne do produkcji rolniczej z 45 % udziałem użytków rolnych o okresowym lub stałym niedoborze wody.

Optymalne stosunki wodne występują na powierzchni 25 % użytków rolnych.

Tereny z przewagą gleb o okresowym i częstym nadmiarze wody stanowią 30 %.

Uregulowania gospodarki wodnej gleb z uwagi na niewłaściwe stosunki wilgotnościowe gleb wymagało około 18 % użytków rolnych w obszarze gminy. Określone przez służby melioracyjne potrzeby zrealizowane zostały w 12 % w zakresie gruntów ornych i dotyczyły głównie gruntów w północnej części gminy. Potrzeby melioracyjne w zakresie użytków zielonych zrealizowane zostały w 53 % i objęły łąki w dolinie Radomki.

Do zmeliorowania pozostają zwarte rejony gruntów rolnych głównie w środkowej i zachodniej części gminy oraz część użytków zielonych w dolinie Radomki.

Retencja sztuczna

W obszarze gminy Głowaczów występuje kilkanaście zbiorników małej retencji o łącznej powierzchni 64,62 ha. Podstawowe przeznaczenie zbiorników to retencja, hodowla ryb, funkcje przeciwpożarowe, funkcje gospodarcze. Wśród zbiorników małej retencji szczególnie wyróżniają się z uwagi na wielkość stawy w Grądach o powierzchni 62 ha. Z uwagi na zły stan techniczny wymagają gruntownej modernizacji.

• Warunki klimatyczne

Obszar gminy położony jest w XI Klimatycznej Dzielnicy Radomskiej obejmującej środkowo-wschodnie obszary subregionu radomskiego (R. Gumiński). Indywidualność jej zaznacza się w rozkładzie elementów termicznych i dzielnica ta charakteryzowana jest jako wyraźnie cieplejsza od otaczających ją terenów.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące warunki klimatyczne kształtują się w przeciętnych wielkościach:

średnia roczna suma opadów atmosferycznych	500-600 mm:
długość okresu wegetacyjnego	210 dni;
średnia roczna temperatura powietrza	+7,5do +8 ° C
w tym:	
lipca	+17,5 do +18,5°C
stycznia	-3do - 3,5° C;

Najwyższe opady notowane są w miesiącach letnich (czerwiec-lipiec), najniższe w miesiącach zimowych (styczeń-marzec). Okres wegetacyjny przeciętnie rozpoczyna się w pierwszej dekadzie kwietnia, natomiast kończy się w ostatniej dekadzie października. Lato trwa 100 dni, zima 90-100 dni.

Wilgotność względna powietrza wynosi około 80 %. Zachmurzenie kształtuje się na poziomie średniego zachmurzenia w kraju i wynosi 6,4 ° w skali 10 stopniowej. Przeważają wiatry zachodnie i północno-zachodnie.

Istniejące kompleksy leśne w północnej części gminy oraz lasy Puszy Kozienickiej przylegające do granic od wschodu wpływają na złagodzenie temperatury, regulację stosunków wodnych, czystość powietrza.

W ocenie warunków klimatycznych w opracowaniach specjalistycznych jako tereny charakteryzujące się dobrymi warunkami klimatycznymi wskazywane są przede wszystkim obszary wysoczyznowe gminy. Mniej korzystne warunki termiczne i wilgotnościowe występują w dolinach rzecznych. Doliny rzeczne, w tym przede wszystkim Radomki to główne kierunki nawietrzania terenów.

Tereny korzystne dla wypoczynku ze względu na dobre warunki solarne i klimatyczne wykazywane są w Chodkowie, Rogożku oraz południowo-wschodnich obszarach gminy.

- **Zasoby leśne**

- **Lasy i grunty leśne**

Lasy stanowią najbardziej znaczące zasoby biotyczne środowiska spełniając jednocześnie wielorakie funkcje. Są naturalną formacją przyrodniczą, warunkują zachowanie różnorodności biologicznej, stanowią niezbędny czynnik równowagi środowiska oraz źródło odnawialnych surowców. Zasady ochrony i gospodarki leśnej określa „ustawa o lasach”.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej lasy w obszarze gminy położone są w obrębie IV krainy przyrodniczo-leśnej Krainy Mazowiecko-Podlaskiej, w 4 Dzielnicy Wysoczyzny Rawskiej.

Ogólna powierzchnia użytków leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych w obszarze gminy wynosi 5480 ha, w tym:

powierzchnia ogólna lasów -5390 ha;

powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych -90 ha.

Udział gruntów pod lasami stanowi 29,4 % ogólnej powierzchni gminy.

Udział lasów sektora publicznego i prywatnego kształtuje się w wielkościach:

ogólna powierzchnia gruntów pod lasami :	5390 ha:	100 %
w tym:		
sektor publiczny	2992 ha	56 %
z tego		

Lasy Nadleśnictwa Dobieszyn i Kozienice	2841 ha	
sektor prywatny	2398 ha	44 %
z tego		
lasy osób fizycznych	2123	

Lasy sektora publicznego w przewadze stanowią Lasy Państwowe Nadleśnictwa Dobieszyn w północnej części gminy oraz Nadleśnictwa Kozienice w południowo-wschodniej części gminy.

Kompleks leśny położony na wschód od Brzozy wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Puszczy Kozienickiej”. Proces tworzenia LKP zapoczątkowany został Zarządzeniem Nr 30 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 19 grudnia 1994 r. Głównym celem tworzenia LKP jest promocja proekologicznych technologii w gospodarce leśnej i realizacja wszechstronnych celów ochrony prowadzących do trwałego zachowania naturalnych walorów lasu oraz ich różnorodności biologicznej.

W przestrzennym rozmieszczeniu lasów w obszarze gminy dominuje duży kompleks leśny w północnej części gminy jako lasy stanowiące pozostałości Puszczy Stromieckiej zwane również Lasami Dobieszynskimi. Znacznie mniejsze kompleksy leśne położone są na wschód od Radomki w południowo-wschodniej części gminy związane przyrodniczo z lasami Puszczy Kozienickiej. Uzupełnienie stanowią niewielkie obszary leśne rozproszone w obszarze gminy z zaznaczającymi się rejonami w południowo-zachodniej części gminy.

Kompleks leśny w północnej części gminy to lasy położone i rozciągające się szerokim łukiem na wododziale Radomki i Pilicy, łączące się bezpośrednio z lasami w gminie Grabów n/Pilicą

Lasy tworzą partie starodrzewia z drzewostanami sosnowymi i sosnowo-dębowymi, porastające równiny i miejscami tereny podbagnione. W rejonie Studzianek Pancernych drzewostany przechodzą w bory sosnowe porastając piaszczyste wydmy dochodzące do rzeki Radomki. W roli gatunków domieszkowych występuje brzoza, świerk, osika, lipa i klon. Gatunkiem ginącym jest jawor występujący na kilku stanowiskach. Dawna granica zwartego zasięgu jaworu biegnąca wzdłuż Pilicy ma obecnie znaczenie jedynie historyczne. Modrzew polski, który niegdyś tu występował jest obecnie rzadki nawet w sztucznych nasadzeniach. W drzewostanach bardzo rzadko występuje lipa drobnolistna.

Runo leśne jest urozmaicone z występowaniem wielu gatunków leśnych. W miejscach bezodpływowych występuje bór bagienny z charakterystycznymi roślinami zielnymi: bagnem, borówką bagienną, modrzewnicą, borówką brusznicą i niekiedy żurawiną. Na suchych piaszczystych wydmach rosną liczne porosty, zwłaszcza chrobotki,

mchy, borówka brusznica i znajdujący się pod ochroną, spokrewniony z nią gatunek - mącznica lekarska. Swoje liczne stanowiska ma konwalia majowa. Piaszczyste ugory, tak częste na obrzeżach lasów, pokrywają zwartym kobiercem trawy szczotliczy sinej.

Kompleksy leśne w południowo-wschodniej części gminy związane przyrodniczo z lasami Puszczy Kozienickiej, o zwarte kompleksy której opiera się wschodnia granica gminy Głowaczów. Charakterystyczne zbiorowiska leśne (jedliny), wielość gatunków posłużyły do wyodrębnienia oddzielnej jednostki geobotanicznej „Regionu Radomsko-Kozienickiego”.

Obszary leśne Puszczy Stromieckiej i Kozienickiej oddzielała w przeszłości i teraz dolina Radomki. Puszcza Kozienicka stanowi szczególnie atrakcyjny przyrodniczo obszar leśny. Składa się na to wysoki udział żyznych siedlisk borowych i lasowych oraz urozmaicone gatunkowo i wiekowo drzewostany. Gatunkiem panującym jest sosna, a współpanującymi dąb i jodła.

W roli gatunków domieszkowych występuje buk, brzoza, świerk, lipa, grab, rzadziej osika i klon. Dolne piętro dość bogate tworzą dąb, jodła, świerk, buk i pojedynczo grab.

Podszyt jest dość dobrze rozwinięty, złożony z jarzębiny, jałowca, leszczyny, berberysu, kruszyny, tarniny, trzmieliny.

W obszarze Puszczy stwierdzone zostało występowanie 35 gatunków drzew, 33 gatunków krzewów i 25 gatunków krzewinek

W terenach Puszczy Kozienickiej przebiegają zasięgi wielu ważnych tzw. lasotwórczych gatunków drzew i są to: płu-wsch granica jodły, jaworu, buka, cisa oraz północna granica południowego zasięgu świerka. Północna granica zasięgu jodły przebiega od zachodu wzdłuż Radomki do Grądów i stąd prowadzi na wschód do Wisły. Jawory rosną w obszarze całej puszczy choć wszędzie niezbyt licznie.

- Fauna i ornifauna

Dla obszaru gminy wykonana została waloryzacja przyrodnicza.

Przeprowadzone badania stanowią, że na terenie gminy Głowaczów inwentaryzowane jest istnienie 149 gatunków ptaków, w tym wśród nich 129 to gatunki lęgowe. 4 gatunki wpisane jest do „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt” o statusie gatunków narażonych na wyginięcie i są to: bąk, kropiatka, zielonka, kraska.

W obszarze gminy występuje wiele ciekawych gatunków ze stanowiskami lęgowymi.

Są to:

ptaki: bocian czarny, bocian biały, perkoz, bączek; nurogęs, błotniak stawowy, pustułka, przepiórka; sieweczka rzeczna, kszysk, brodziec piskliwy, pójdzka, lelek; wodnik, kropiatka, derkacz;

zimirdek, dudek, dzięcioł zielony, brzegówka; świergotek polny, pliszka żółta, płeska, strumieniówka, brzęczka; remiz, srokosz, ortolan;

ssaki: nocek rudy, nocek duży, gacek brunatny, piżmak;

plazy: kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha paskówka, ropucha zielona, rzekotka drzewna;

owady: paż królowej, mieniak tęczowiec;

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 12 gatunków chronionych płazów i 3 gatunki chronionych gadów.

Spośród 13 stwierdzonych gatunków motyli, 2 są objęte ochroną prawną i są to paż królowej oraz mieniak tęczowiec.

- **Zadrzewienia**

Zadrzewienia tworzone przez pojedyncze drzewa i krzewy stanowią w obszarze gminy łączną powierzchnię 90 ha. Są to głównie zadrzewienia przyzagrodowe, przydrożne wzdłuż tras komunikacyjnych, śródpolne i przywodne układające się wzdłuż rzek.

Z ekologicznego punktu widzenia „zadrzewienia” pełnią wiele różnicowanych funkcji, a między innymi: wpływają na poprawę warunków krajobrazowych i klimatycznych w obrębie terenów zabudowanych; chronią przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z komunikacji drogowej czy innych źródeł emisji: zwiększają warunki retencyjne środowiska; przeciwdziałają erozji wodnej i wietrznej gleby; zapewniają bytowanie określonych gatunków zwierząt i roślin; chronią czystość wód powierzchniowych itp.

Zadrzewienia, obok lasów, stanowią naturalne „bufory środowiskowe” wskazane do ochrony i ciągłego uzupełniania z wykorzystywaniem gatunków rodzimych.

- **Dolesienia**

Gmina posiada opracowany, uzgodniony i zatwierdzony „programu granica polno-leśna”.

Do zalesienia wskazane zostały rejony użytków rolnych nieprzydatnych do produkcji rolniczej, w przewadze grunty klasy VI i Viz.

Program „granica-polno-leśna” obejmuje w obszarze gminy Głowaczów 2805,46 ha, z których 2788,64 ha stanowią użytki rolne i nieużytki w sektorze prywatnym, a 16,82 ha użytki rolne i nieużytki Lasów Państwowych (LP). W tak określonej powierzchni ogółem znajduje się również 399,80 ha gruntów zalesionych nie ujętych w ewidencji, z których w sektorze prywatnym jest 391,99 ha i 7,82 ha w sektorze publicznym (LP). Oznacza to, że w obszarze gminy faktyczna

powierzchnia planowana do zalesienia kształtuje się w wielkości 2405,66 ha w tym grunty prywatne -2396,66 ha; grunty LP - 9,0 ha.
Do zalesienia w pierwszej kolejności wskazanych zostało 1142,69 ha użytków rolnych , w tym 8,32 ha gruntów LP.

Przestrzenne rozmieszczenie projektowanych kompleksów leśnych, z uwzględnieniem etapowania przedstawia się następująco -
powierzchnia w ha:

sołectwo	użytki rolne i N do zalesienia	czasowe użytkowanie rolnicze	do zalesienia w I kolejności	Grunty SP do zalesienia	Grunty zalesione nie ujęte w ewidencji
1	2	3	4	5	6
Ignacówka	38,95	11,13	18,36	-	9,46
Ignacówka –LP	0,25	-	0,25	-	-
Cecylówka M	116,53	29,19	71,68	1,56	14,10
Klementynów	34,60	9,01	22,87	1,86	0,86
Marianów	180,18	123,82	39,20	0,12	17,04
Kolonia Grab.	24,56	14,07	7,74	0,82	1,93
Cecylówka B.	207,71	54,33	132,89	-	20,49
Maciejowice	180,44	85,36	46,38	8,32	40,38
Maciejowice LP	5,05	-	0,93	-	4,12
Adamów	55,80	28,05	5,40	0,37	21,98
Adamów LP	1,11	-	0,87	-	0,24
Ursynów	49,74	36,25	9,39	-	4,10
Helenów	109,81	77,59	24,45	7,25	0,52
Helenów LP	1,0	-	1,0	-	-
Emilów	20,07	2,0	17,11	0,28	0,68
Brzóza	124,69	70,26	30,24	-	24,19
Miejska Dąbrowa	69,20	28,34	25,34	-	15,52
Mariampol	66,22	47,96	10,30	0,16	7,80
Michałów	42,63	19,06	11,59	0,95	11,03
Michałów -LP	3,70	0,68	-	-	3,02
Studnie	59,91	37,57	20,25	-	1,69
Studnie LP	2,72	-	2,72	-	-
Kosny	42,23	22,20	19,40	-	0,63
Ignacówka B	49,69	22,24	20,64	0,13	6,68
Stawki	30,08	20,03	7,04	-	3,01
Jasieniec	60,49	-	47,08	-	13,41
Chodków	3,17	-	2,83	-	0,34
Łukawa	95,76	46,52	35,94	2,93	10,37
Łukawa Lp	0,69	-	0,69	-	-
Zieleniec	84,08	45,39	25,98	4,03	8,68

Zieleniec LP	1,86	-	1,86	-	-
Podmieście	86,17	31,35	39,47	0,57	14,78
Podmieście LP	0,44	-	-	-	0,44
Wólka Urs.	43,43	39,55	-	-	3,88
Głowaczów	92,04	38,46	46,19	-	7,39
Lipa	117,31	27,33	84,91	1,74	3,33
Mała Wieś	58,18	19,86	24,00	-	14,32
Bobrowniki	149,92	46,18	47,15	-	56,59
Lipska Wola	110,14	39,41	60,25	0,29	10,19
Stanisławów	153,84	49,50	70,68	3,16	30,50
Wólka Brzózka	8,88	8,88	-	-	-
Studzianki P	5,38	3,65	-	-	1,73
Sewerynów	27,67	-	22,17	-	5,50
Leżenice	46,32	34,86	11,46	-	-
Dąbrówki Grab.	7,03	-	3,97	0,32	2,74
Moniochy	53,35	28,37	23,47	-	1,51
Grabnowola	29,01	3,92	16,35	1,49	7,25
Rogożek	22,25	6,05	8,29	7,33	0,58
Łukawska Wola	48,40	10,32	32,23	1,23	4,62
LP	16,82	0,68	8,32	-	7,82
Inni razem	2788,64	1217,38	1134,37	44,91	391,98
Ogółem	2805,46	1218,06	1142,69	44,91	399,80

Do zalesienia wskazywane są przede wszystkim grunty orne kompleksu żytniego bardzo słabego, gleby kompleksu żytniego stanowiące enklawy i półenklawy śródleśne, śródleśne grunty orne gdy szerokość działki nie przekracza 50 m. W realizacji dolesień uwzględniać trzeba, że lasy o powierzchni do 2,5 ha funkcjonują jako zbiorowiska brzegowe. Należy więc dążyć żeby docelowa powierzchnia pojedynczego kompleksu nie była mniejsza jak 5,0 ha.

Jedną z form pomocy dla lasów prywatnych jest dofinansowywanie zalesień słabych gruntów porolnych i nieużytków. Dofinansowanie ma formę zwrotu kosztów (z budżetu Wojewody i WFOŚiGW) zakupu sadzonek przy kształtującym się koszcie około 2 tys.zł. na 1 ha.

- **Zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe i szuwarowo-torfowiskowe**

Zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe z udziałem szuwarowo-torfowiskowych zajmują w obszarze gminy około 1750 ha (14,6 % użytków rolnych).

Ekosystemy łąkowo-pastwiskowe występują w dolinie rzeki Radomki i jej dopływów przede wszystkim Strugi i Leniwej z Narutówką. W ponad połowie użytkowane są jako pastwiska trwałe.

Skład roślinności zależny jest od podłoża i głębokości zalegania wód gruntowych.

W obszarze gminy głębokość wód gruntowych w obszarach zbiorowisk łąkowych waha się w wielkości około i poniżej 1 m ppt,. Część łąk ma charakter okresowo wilgotnych i są to obszary zagłębień bezodpływowych z glebami pochodzenia organicznego.

Zespoły roślinności szuwarowo-torfowiskowych związane są z siedliskami łąk wilgotnych, bagiennych, torfowisk oraz brzegami wód. Starorzecza znajdujące się w dolinie Radomki, w większości powoli zarastają roślinnością szuwarową.

Znaczenie ekologiczne zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych z udziałem szuwarowo-torfowiskowych oraz powiązanie ich z glebami organicznymi w obszarze gminy przesądza o potrzebie ochrony tych zbiorowisk i pozostawieniu w dotychczasowym użytkowaniu.

3.4.2. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego

Ochronie prawnej określonej odpowiednimi ustawami podlegają poszczególne komponenty środowiska naturalnego.

W obszarze gminy Głowaczów cenne elementy środowiska objęte zostały ochroną prawną jak również wskazywane są obszary o dużych walorach postulowane do objęcia różnymi formami przyrody .

Istniejące formy ochrony prawnej stanowią:

- **Ochrona przyrody** (ustawa o ochronie przyrody)
 - **Kozienicki Park Krajobrazowy** - obejmuje obszar o ogólnej powierzchni 15 098 ha stanowiący Puszczy Kozienickiej. Granice Parku przylegają do obszaru gminy Głowaczów od strony południowo-wschodniej. Niewielki fragment parku w rejonie sołectwa Przejazd położony jest w obszarze gminy Głowaczów. Celem utworzenia Parku było zachowanie charakterystycznego lokalnego krajobrazu przyrodniczo-geograficznego znacznych obszarów naturalnych lasów Puszczy Kozienickiej.
 - **Otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego**- stanowi obszar o ogólnej powierzchni 30 437 ha. W obszarze gminy obejmuje jej południowo-wschodnie tereny położone pomiędzy rzeką Radomką a lasami Puszczy Kozienickiej stanowiącymi KPK. Otulina pełni funkcje zabezpieczające Park przed zniekształceniem oraz stanowi naturalny teren zaplecza wypoczynkowo-rekreacyjnego. Teren otuliny w obszarze gminy odznacza się dużym urozmaicheniem krajobrazowym i przyrodniczym (różnorodność gatunkowa i siedliskowa): zagospodarowanie stanowią tereny osiedleńcze, agrocenozy oraz znaczące tereny zabudowy lotniskowej.
 - **Obszary objęte zmianą studium znajdują się w granicach obszaru Natura 2000 – PLB140013 Ostoja Kozienicka.**
Obszar specjalnej ochrony ptaków Ostoja Kozienicka PLB140013 wyznaczony został we wschodniej części gminy. Na terenie gminy Głowaczów granice tego obszaru pokrywają się z granicami dla otuliny Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Obszary objęte zmianą studium w całości położone są na obszarze Natura 2000 Ostoja Kozienicka.

Na obszarze Natura 2000 Ostoja Kozienicka występuje 29 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Łącznie na tym terenie występuje 200 gatunków ptaków (147 lęgowych).

Obszar specjalnej ochrony ptaków Ostoja Kozienicka PLB140013 ustanowiony został w 2007 r. na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2007 nr 179 poz. 1275). Aktualnym aktem prawnym jest rozporządzenie Ministra

Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2011, Nr. 25 poz. 133). Przedmiotem ochrony Ostoi Kozienickiej są gatunki ptaków wymienione w załączniku I Dyrektywy Ptasiej oraz ich naturalne siedliska.

Dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka ustanowiono plan zadań ochronnych (Zarządzenie Nr 13 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013), w którym dla objętych ochroną gatunków wyznaczono cele działań ochronnych m.in. utrzymywanie populacji lęgowych dzięki utrzymaniu otwartego charakteru siedlisk gatunków poprzez ekstensywne użytkowanie zbiorowisk łąkowych – wykaszanie w celu ochrony zanikających siedlisk ptaków, oraz uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i o uwarunkowaniach jego ochrony, a także podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.

W planie zadań ochronnych dla obszarów objętych zmianą studium nie wskazano działań ochronnych.

- Ochrona indywidualna

Użytki ekologiczne - ochroną objęte są fragmenty terenów położone na terenie Nadleśnictwa Kozienice - poddz.6f i 70o. Są to:

Teren zalewowy rzeki Radomki o powierzchni 1,39 ha stanowiący starorzecze, porośnięty podrostem jodłowo-dębowym z grupami olszy; Bagno o powierzchni 0,60 ha porośnięte brzozą i olszą, okresowo zalewane wodą;

Pomniki przyrody - ochroną objętych jest 18 obiektów. Są to:

Dąb szypułkowy, obwód 350 cm, wysokość 27 m, wiek 350 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 403;

Dąb szypułkowy, obwód 320 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 404;

Dąb szypułkowy (dwójka), obwód 340, 380 cm, wysokość 25 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 405;

Dąb szypułkowy, obwód 310 cm, wysokość 25 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 406;

Dąb szypułkowy, obwód 370 cm, wysokość 26 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 407;

Dąb szypułkowy, obwód 370 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 408;

Dąb szypułkowy, obwód 410 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 409;

Dąb szypułkowy, obwód 340 cm, wysokość 26 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 410;

Dąb szypułkowy, obwód 380 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 411;

Dąb szypułkowy, obwód 430 cm, wysokość 26 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 412;

Dąb szypułkowy, obwód 330 cm, wysokość 28 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 413;

Dąb szypułkowy, obwód 300 cm, wysokość 24 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 414;

Dąb szypułkowy, obwód 320 cm, wysokość 25 m, wiek 250 lat, lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn. Nr rej. woj. 415;

Aleja 346 drzew: lipa drobnolistna i szerokolistna 327 szt. obwód 100-380 cm, kasztanowiec zwyczajny 14 szt. obwód 130-220 cm; jesion wyniosły 4 szt. obwód 180-220 cm; wiąz szypułkowy obwód 160 cm, wysokość śr. 23 m, wiek 150 lat, lokalizacja droga z Brzózy do Sewerynowa. Nr rej. woj. 555;

Jałowiec pospolity (6 pędów), obwód na wysokości 30 cm-100 cm, wysokość 9 m, wiek 80 lat, lokalizacja Maciejowice. Nr rej. woj. 556;

Grupa 18 drzew: dąb szypułkowy 16 szt. obwód 235-420 cm; jesion wyniosły obwód 275 cm; klon zwyczajny obwód 270 cm, wysokość śr. 19m, wiek 150 lat, lokalizacja „Grądy” - park zabytkowy;

Klon, jawor, obwód 280 cm, wysokość 17 m, wiek 150 lat, lokalizacja Ursynów 58. Nr rej. woj. 558;

Klon, jawor, obwód 315 cm, wysokość 19 m, wiek 150 lat, lokalizacja Ursynów 58. Nr rej. woj. 559;

Dla obszaru gminy opracowana została waloryzacja przyrodnicza wskazująca szczególnie cenne przyrodniczo obszary i obiekty wskazane do objęcia różnymi formami ochrony.

Elementy cenne przyrodniczo postulowane do ochrony stanowią:

Dolina rzeki Radomki - postulowane jest utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka” z przestrzennym zasięgiem obejmującym fragment doliny od drogi Głowaczów-Kozienice w rejonie Brzózy w kierunku północno-wschodnim do granic gminy. Tak

określony obszar obejmuje fragment naturalnej doliny z meandrującą rzeką i starorzeczami, z licznymi stanowiskami lęgowymi ptaków i owadów, bogatą oraz zróżnicowaną florą i fauną, terenami zalewowymi i ustanowionymi lasami wodochronnymi.

Inne obiekty cenne przyrodniczo

Postulowane ustanowienie użytków ekologicznych:

„Grądy” - kompleks podworskich zdegradowanych stawów rybnych w Grądach o powierzchni około 60 ha. Obszar porośnięty roślinnością szuwarową (trzcina, pałka, sit), wierzbami oraz samosiewem olszy i brzozy. Miejsce lęgów wielu rzadkich gatunków ptaków jak również miejsce żerowania i odpoczynku ptaków przelotnych;

„Marianów” - staw porośnięty roślinnością szuwarową z fragmentem podmokłego martwego zagajnika brzozowego. Miejsce gniazdowania, żerowania i odpoczynku ptaków oraz miejsce liczego rozrodu płazów;

„Miejska Dąbrowa” - śródpolny staw otoczony zadrzewieniem z brzozy, wierzby, osiki i olszy. Miejsce gniazdowania ptaków, ssaków, płazów i wążek;

„Stawki” - śródleśne obniżenie terenu położone u podnóża wydmy na skraju lasu i łąk, z fragmentami odkrytej wody tworzącej niegdyś rozległy staw. Występuje bujna roślinność szuwarowa, gniazdują ptaki, są miejsca rozrodu płazów, licznie występują wążki;

„Zapole” - dwa śródleśne stawy bezpośrednio otoczone zadrzewieniem brzozy, wierzby, olszy i osiki. Miejsce występowania roślinności szuwarowej, gniazdowania ptaków, występowania płazów i wążek;

„Źródło-Stawki” - dwa niewielkie wąwozy z licznymi źródłami położone w otoczeniu drzewostanu sosnowego;

Postulowane ustanowienie pomników przyrody:

Dąb szypułkowy, obwód 340 cm, wysokość 17 m, lokalizacja na prywatnej posesji w Moniochach - własność prywatna;

Wierzba (głowiasta), obwód 400 cm, wysokość 10 m, lokalizacja na prywatnej posesji w Bobrownikach - własność prywatna;

Lipa drobnolistna, obwód 320 cm, wysokość 18 m, lokalizacja w rejonie Brzozy przy drodze Głowaczów-Kozienice;

Lipa drobnolistna, obwód 280 cm, wysokość 16 m, lokalizacja w Stanisławowie i przy drodze publicznej - własność prywatna;

Drzewa zlokalizowane w parku zabytkowym w Brzózce - własność Urzędu Gminy;

Jesion, obwód 295 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 330 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 340 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 350 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 360 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 360 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 365 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 380 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 380 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 380 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 400 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 400 cm, wysokość 18 m;
Jesion, obwód 425 cm, wysokość 18 m;
Topola biała, obwód 570 cm, wysokość 20;
Topola biała, obwód 440 cm, wysokość 20;
Topola biała, obwód 410 cm, wysokość 20;
Topola biała, obwód 470 cm, wysokość 20;
Topola biała, obwód 660 cm, wysokość 22;
Lipa drobnolistna, obwód 380 cm, wysokość 18 m;
Buk zwyczajny, obwód 300 cm, wysokość 18 m;
Kasztanowiec, obwód 330 cm, wysokość 18 m;
Dąb czerwony, obwód 400 cm, wysokość 14 m;
Sosna wejmutka, obwód 270 cm, wysokość 18 m;
Daglezja, obwód 300 cm, wysokość 20 m;

• **Ochrona lasów** (ustawa o lasach)

- **Lasy szczególnie chronione** - w obszarze gminy szczególną ochroną objęte zostały fragmenty lasów w północnej części gminy oraz w dolinie rzeki Radomki. Są to:

lasy wodochronne ustanowione dla ochrony siedlisk wilgotne w bezodpływowych zagłębieniach w północnej części gminy oraz lasy nadrzeczne w dolinie Radomki w rejonie miejscowości Rogożek i Chodków;

lasy gleb ochronne ustanowione dla ochrony gruntów piaszczystych w rejonie Leżenic;

lasy (drzewostany) uszkodzone na skutek działalności przemysłu: lasy Nadleśnictwa Kozienice położone w obszarze gminy znajdują się w I strefie uszkodzeń przemysłowych;

- **Lasy pozostałe** - podlegają ogólnej ochronie z uwagi na ich funkcje ekologiczne zapewniające stabilizację obiegu wody w przyrodzie, tworzenie warunków do zachowania potencjału biologicznego wielkiej liczby gatunków, ekosystemów i wartości genetycznych organizmów oraz różnorodność i złożoność krajobrazu. Funkcje produkcyjne (gospodarcze) lasów winny być prowadzone przy zachowaniu odnawialności i trwałego użytkowania drewna.

W obszarze gminy ekosystemy leśne Puszczy Stromieckiej i Kozienickiej zajmują ponad 5000 ha. Lasy w południowo-wschodniej części gminy wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego utworzonego dla promocji proekologicznych technologii w gospodarce

leśnej i realizacji wszechstronnych celów ochrony lasów którymi są przede wszystkim:

trwale zachowanie lub odtwarzanie naturalnych walorów lasu;

ochrona różnorodności biologicznej;

- **Ochrona wód podziemnych** (prawo wodne, ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska)

Ochronie podlegają zasoby ilościowe i jakościowe wody oraz obszary ich zasilania. Są to:

- **Główne Zbiorniki Wód Podziemnych :**

Nr 215 „Subniecka Warszawska” obejmujący północne obszary subregionu radomskiego w tym cały obszar gminy Głowaczów;

Nr 215 A „Subniecka Warszawska” obejmujący również północne obszary subregionu radomskiego, w tym północne obszary gminy Głowaczów;

Nr 405 „Niecka Radomska” obejmujący południowo-wschodnie obszary subregionu radomskiego do rzeki Radomki, w tym również południowo-wschodnie tereny gminy Głowaczów;

GZWP Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły” obejmujący w obszarze subregionu radomskiego dolinę Wisły (z wyjątkiem części południowo-środkowej) między innymi z granicą przebiegającą na wschodnich obrzeżach gminy Głowaczów jednocześnie obejmując jej północno-wschodnie rejony. Dla zbiornika NR 222 opracowana została dokumentacja hydrogeologiczna (zatwierdzona Decyzją Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Nr GK/kdh/BJ7013/6030/97 z dnia 15 grudnia 1997 roku) określająca obszary szczególnej ochrony obejmujące między innymi niewielkie północno-wschodnie rejony gminy .

- **Obszary ustanowionych stref ochrony ujęć wód podziemnych.**

W obszarze gminy Głowaczów strefy ochrony bezpośrednio ustanowione zostały odpowiednimi decyzjami dla ujęć wód podziemnych w miejscowościach: Głowaczów, Brzóza, Wólka Brzózka, Lipa, Miejska Dąbrowa, Studnie, Mała Wieś.

W decyzjach tych w oparciu o dokumentacje hydrogeologiczne dla przedmiotowych ujęć, z wyjątkiem ujęcia w Miejskiej Dąbrowie, stwierdzone zostało, że „nie zachodzi potrzeba wyznaczenia terenu strefy ochrony pośredniej”. Planowane jest natomiast ustanowienie strefy ochrony pośredniej o szerokości 50 m dla ujęcia wód podziemnych w Miejskiej Dąbrowie.

- **Ochrona gruntów rolnych i leśnych** (ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych)

Ochronie podlegają zwarte obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej o wysokiej i dobrej przydatności do produkcji rolniczej oraz gleby organiczne. Są to gleby kompleksu pszennego oraz żytniego bardzo dobrego i dobrego oraz zbożowo-pastewnego mocnego.

Zmiana przeznaczenia na inne cele gruntów rolnych o wysokiej i dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz gruntów leśnych wymaga uzyskania zgody w trybie sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla:

- gleb klasy III o zwartym obszarze przekraczającym 0.5 ha - zgoda Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (w obszarze gminy gleby klasy III zajmują około 400 ha);
- gleb klasy IV o zwartym obszarze przekraczającego 1.0 ha - zgoda Wojewody (w obszarze gminy gleby klasy IV zajmują około 3400 ha);
- gleb pochodzenia organicznego (gleby torfowe i murszowe)- zgoda Wojewody;
- gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - zgoda Ministra Ochrony Środowiska Zasobów naturalnych i Leśnictwa (w obszarze gminy lasy SP zajmują około 3000 ha);
- gruntów leśnych pozostałych - zgoda Wojewody (w obszarze gminy lasy prywatne zajmują około 3400 ha);

3.4.3. Diagnoza stanu środowiska

- **Jakość podstawowych elementów środowiska**

- **Powietrze**

O stanie czystości powietrza decyduje zawartość w nim różnorodnych substancji, których koncentracja jest wyższa w stosunku do warunków naturalnych.

Stężenie zanieczyszczeń w powietrzu (imisja) wynika bezpośrednio z wielkości emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz warunków ich wprowadzania oraz rozprzestrzeniania się w atmosferze po ich wylocie z emitorów. Badania stanu zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego prowadzone są w kraju przez różne instytucje, a między innymi przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, Wojewódzkie Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne, służby leśne, instytuty badawcze.

Sieć regionalną województwa mazowieckiego tworzyły w 1998 roku 42 stacje pomiarowe należące do służb Inspekcji Ochrony Środowiska i Inspekcji Sanitarnej.

Badania stężenia głównych zanieczyszczeń powietrza i ich rozkład w obszarze województwa mazowieckiego, w rejonie gminy Głowaczów, kształtowały się w wielkościach (źródło Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie - 1998 rok):

- Stężenia średnioroczne dwutlenku siarki uśrednione obszarowo (podstawowe zanieczyszczenie z istniejących źródeł ciepła):
obszar gminy Głowaczów: od 9-10 ug/m³; **norma** 40 ug/m³;
- Stężenia dwutlenku azotu uśrednione obszarowo (podstawowe zanieczyszczenie energetyczne i motoryzacyjne):
obszar gminy Głowaczów: 12-16 ug/m³; **norma** 40 ug/m³;
- Stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego uśrednione obszarowo (zanieczyszczenie związane z emisją pochodzącą ze spalania paliw stałych):
obszar gminy: od 12-16 ug/m³; **norma** 75 ug/m³;

Stężenia głównych zanieczyszczeń powietrza w obszarze gminy Głowaczów kształtują się w wielkościach znacząco niższych od dopuszczalnych określonych norm. Związane jest to z nie występowaniem bezpośrednich źródeł (obiektów) mających wpływ na zanieczyszczenie powietrza oraz rolniczym w przewadze charakterem gminy. Oznacza to również ograniczenie zanieczyszczenia powietrza ze strony funkcjonującej (sukcesywnie modernizowanej) elektrowni „Kozienice” zlokalizowanej w Świerżach nad Wisłą (gm. Kozienice).

- Wody powierzchniowe płynące

Czystość wód

Monitoring rzek prowadzony jest w sieci stacji i stanowisk pomiarowych krajowych, regionalnych i lokalnych.

Jakość wody w rzekach podzielona została na III klasy czystości w zależności od sposobu jej użytkowania. Są to:

I klasa czystości - wody służące do zaopatrzenia ludności w wodę pitną, zakładów przemysłowych wymagających wody o jakości wody pitnej;

II klasa czystości - wody służące do urządzania zorganizowanych kąpielisk, celów rekreacyjnych i sportów wodnych, hodowli zwierząt gospodarskich, hodowli ryb z wyjątkiem łososiowatych;

III klasa czystości - wody służące do nawadniania terenów rolniczych, wykorzystywanych do upraw ogrodnich oraz upraw szklarniowych, zaopatrzenia zakładów przemysłowych z wyjątkiem zakładów wymagających wody o jakości wody pitnej;

W województwie mazowieckim prowadzony jest monitoring regionalny ponad 100 rzek, w tym **rzeki Radomki**, przepływającej przez południowo-wschodnie obszary gminy. Klasyfikacja ogólna stanu czystości rzek uwzględnia cechy fizykochemiczne i stan sanitarny obliczone na podstawie stężeń charakterystycznych.

Punkty kontrolno-pomiarowe na rzece Radomce, najbliższe obszarowi gminy, znajdują się w obszarach gmin sąsiadujących w miejscowości Bartodzieje gm. Jedlińsk oraz Ryczywół gm. Kozienice. W gminie Głowaczów nie występują obiekty mogące w sposób znaczący wpływać na pogorszenie jakości wód rzeki. Głównym źródłem zanieczyszczenia wód rzeki Radomki są ścieki komunalne z miasta Radomia poprzez rzekę Mleczną oraz ścieki komunalne z miasta Przysuchy w jej górnym biegu.

Jakość wód rzeki Radomki w klasyfikacji ogólnej stanowi: w górnym biegu do ujścia rz. Pacynki III klasa; od ujścia rz. Pacynki do ujścia do Wisły, w tym w obszarze gminy Głowaczów - wody pozaklasowe (non).

Monitoring jakości wód rzeki Radomki badanej na długości 91,6 km określa klasy czystości wód w poszczególnych punktach pomiarowych:

punkt pomiarowo-kontrolny w Zbożennej (gm. Przysucha) - 83,0 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna - non (nie odpowiadająca normom);

klasa czystości fizyko-chemiczna - non (nie odpowiadająca normom);

punkt pomiarowo-kontrolny w Wieniawie (gm. Wieniawa)- 75,2 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna - non (nie odpowiadająca normom);

klasa czystości fizyko-chemiczna -III;

punkt pomiarowo-kontrolny w Słowikowie (gm.Przytyk) - 59,3 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna -III;

klasa czystości fizyko-chemiczna -III;

punkt pomiarowo-kontrolny w Przytyku (gm.Przytyk) - 57,6 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna -III;

klasa czystości fizyko-chemiczna -III;

punkt pomiarowo-kontrolny w Lisowie (gm. Jedlińsk) -35,3 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna -III;

klasa czystości fizyko-chemiczna -III;

punkt pomiarowo-kontrolny w Bartodziejach (gm. Jedlińsk) -32,8 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna - non (nie odpowiadająca normom);

klasa czystości fizyko-chemiczna - non (nie odpowiadająca normom);

punkt pomiarowo-kontrolny w Ryczywole (gm.Kozienice) -2,8 km biegu rzeki:

klasa czystości bakteriologiczna - non (nie odpowiadająca normom);

klasa czystości fizyko-chemiczna - non (nie odpowiadająca normom);

Klasyfikacja ogólna wód rzeki Radomki na badanej długości 91,6 km określona została jako:

jakość wody non - na długości 51,7 km rzeki;

jakość wody III klasy - na długości 39,9 km rzeki;

Planowana czystość wód rzeki Radomki - I klasa.

Dla porównania podaje się, że w klasyfikacji ogólnej rzek subregionu radomskiego i województwa mazowieckiego nie stwierdzono wód I i II klasy czystości.

- Wody podziemne

W klasyfikacji jakości wód podziemnych wyodrębnione zostały:

klasa I a - wody najwyższej jakości nadające się do celów pitnych bez uzdatnienia;

klasa I b - wody wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczone o naturalnym chemizmie, odpowiadające wodom do celów pitnych i gospodarczych, wymagające prostego uzdatniania;

klasa II - wody średniej jakości o naturalnym chemizmie, jak i zmienione antropogenicznie, wymagające złożonego uzdatniania;

klasa III - wody niskiej jakości, w których cechy fizyczne i zawartość głównych wskaźników zanieczyszczeń, znacznie przekraczają normy obowiązujące dla wód pitnych;

Badania w sieci krajowej monitoringu wód podziemnych prowadzone są od 1991 roku. Najbliższe dla obszaru gminy punkty obserwacyjno-pomiarowe Państwowego Instytutu Geologicznego są w Łękawicy (gm. Grabów n/Pilicą) i w Warce (gm. Warka).

Jakość wód Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Nr 215 i 215A i 222 obejmujących w północne i północno-wschodnie obszary subregionu radomskiego, w tym w znacznej części gminę Głowaczów, w punktach obserwacyjno-pomiarowych w Łękawicy i w Warce wykazywana jest jako **klasa Ib, czyli wody wysokiej jakości**.

Wody podziemne są w znacznie mniejszym stopniu zdegradowane niż wody powierzchniowe. Wynika to z faktu, że są lepiej chronione przed bezpośrednimi wpływami z powierzchni przez glebę i strefę aeracji (od powierzchni ziemi do zwierciadła wód) ponad poziomem zwierciadła wody.

Zagrożenia dla jakości wód podziemnych w obszarach wiejskich stanowią głównie nieszczelne zbiorniki do gromadzenia ścieków (szamba), „dzikie” składowiska odpadów, produkcja rolnicza wskutek stosowania nawozów mineralnych oraz chemicznych środków ochrony roślin.

W obszarze gminy Głowaczów są już w części współdziałające systemy gospodarki wodno-ściekowej z funkcjonującą komunalną oczyszczalnią ścieków. Systemy te obejmują dwa największe pod względem zaludnienia i zainwestowania ośrodki osadnicze gminy (Głowaczów i Brzózka), co nie pozostaje bez dodatniego wpływu na jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

- **Hałas**

Dla ochrony ludności przed hałasem ustalone zostały dopuszczalne normy hałasu przenikającego do pomieszczeń mieszkalnych oraz na stanowiskach pracy.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi i zabudowy zagrodowej (przeważający charakter zainwestowania w obszarze gminy Głowaczów) określone zostały w wielkościach:

60 dB w porze dnia i 50 dB w porze nocy dla hałasu komunikacyjnego (drogi);

50 dB w porze dnia i 40 dB w porze nocy dla pozostałych obiektów i grup źródeł hałasu;

Prowadzone badania hałasu w subregionie radomskim dotyczą głównie hałasu komunikacyjnego wzdłuż ważnych szlaków komunikacyjnych (trasy Nr 7 i 9) oraz hałasu przemysłowego. Badania praktycznie nie obejmują obszarów wiejskich.

Z bardzo dużym prawdopodobieństwem stwierdzić można, że w obszarze gminy Głowaczów nie są przekroczone dopuszczalne poziomy hałasu.

• **Zagrożenia środowiskowe**

- **Obiekty mogące pogorszyć stan środowiska**

Wykaz obiektów szczególnie szkodliwych dla środowiska i mogących pogorszyć stan środowiska określa Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 roku w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz.U. 93, poz.589).

W obszarze gminy Głowaczów nie występują obiekty klasyfikowane jako szczególnie szkodliwe dla środowiska i zdrowia ludzi.

Obiekty (inwestycje) klasyfikowane według w/w Rozporządzenia jako „mogące pogorszyć stan środowiska” w odniesieniu do obszaru gminy stanowią mogą:

linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 do 220 kV: dotyczy linii elektroenergetycznych 220 kV relacji Kozienice-Rożki oraz 110 kV relacji Kozienice-Warka i Radom Północ-Dobieszyn;

drogi krajowe i wojewódzkie: dotyczy ciągu dróg krajowych Nr 729 i 731 Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice oraz drogi wojewódzkiej Nr 731 Potycz-Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów;

stacje paliw płynnych: dotyczy stacji benzynowych w Głowaczowie (2 obiekty);

- **Nadzwyczajne zagrożenia środowiska (nzś)**

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska związane są z możliwością awarii w transporcie drogowym i kolejowym oraz wydostaniem się na zewnątrz substancji niebezpiecznych i toksycznych o właściwościach palnych i wybuchowych.

Drogami o charakterze ponadlokalnym (o znaczeniu strategicznym) przechodzącymi przez obszar gminy przewożone są między innymi substancje takie jak: etylina, gazy płynne, oleje napędowe i opałowe.

Obiektami stacjonarnymi z którym może być związane nadzwyczajne zagrożenie środowiska są stacje benzynowe w Głowaczowie.

- **Zagrożenia powodziowe**

Dla rzeki Radomki przepływającej przez południowo-wschodnie obszary gminy określone zostały „tereny zalewowe zagrożone wodą stuletnią” (graficznie określone w rysunku „studium”). W obszarze gminy obejmują niezainwestowane tereny doliny z przeważającym udziałem użytków zielonych.

Dla ochrony przeciwpowodziowej doliny Radomki między innymi realizowany jest wielozadaniowy zbiornik wodny „Domaniów” o powierzchni około 500 ha, w środkowym odcinku rzeki Radomki, z zaporą wodną w obszarze gminy Przytyk (końcowa faza budowy). Zasadnicze funkcje zbiornika są następujące: zaopatrzenie rolnictwa w wodę, wyrównanie odpływu z zapewnieniem przepływu nienaruszalnego w korycie rzeki poniżej zapory, ochrona przeciwpowodziowa doliny, energetyczne wykorzystanie piętrzenia, rekreacyjne wykorzystanie zbiornika.

Przez Hydroprojekt Warszawa opracowana została „Prognoza fali powodziowej powstałej w wyniku przerwania zapory, zasięgu fali niszczącej, obszaru ograniczonej zabudowy, systemu ostrzegania i zasad postępowania w przypadku awarii zapory”. W opracowaniu określone zostały trzy strefy zagrożenia, z których „III strefa zagrożenia” obejmuje odcinek doliny rzeki poniżej zapory długości 40 km do miejscowości Rogożek. Skutki przejścia ewentualnej fali awaryjnej w obszarze gminy Głowaczów nie odbiegają od skutków powodzi przy „wodzie stuletniej”. Tereny zalewowe zagrożone wodą stuletnią pokazane zostały graficznie na rysunku „studium”

3.4.4. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z zasobów, ochrony i stanu środowiska przyrodniczego

- **Tereny cenne przyrodniczo wskazane do zachowania w dotychczasowym użytkowaniu**

W przestrzennym rozmieszczeniu zasobów środowiska wyróżniają się tereny cenne przyrodniczo wskazane do ochrony i pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu. Są to:

- Obszary dobrych gleb

Obszary dobrych gleb szczególnie przydatnych do produkcji rolniczej i wskazane do zachowania w dotychczasowym użytkowaniu, w terenie gminy stanowią ponad jedną trzecią użytków rolnych. Udział gleb klasy III i IV w użytkach rolnych stanowi 32 %. Są to gleby brunatno-bielicowe i pseudobielicowe wytworzone z piasków słabogliniastych i luźnych rzadziej z piasków gliniastych i glin. Pod względem przydatności rolniczej są to głównie kompleksy żytnie bardzo dobre i dobre oraz kompleks zbożowo-pastewny mocny oraz niewielki udział kompleksu pszennego. Występują w przewadze w środkowych obszarach gminy i południowych obszarach gminy.

W dolinie rzeki Radomki i jej niewielkich dopływów, zwłaszcza w południowej części gminy, występują gleby ukształtowane w warunkach trwałego lub okresowego uwilgotnienia i są to w przewadze gleby murszowo-mineralne i murszowate, mady podlegające szczególnej ochronie.

Obszary dobrych i towarzyszących im rejonów średnich gleb wskazane są do zachowania i ochrony przed zmianą użytkowania z uwagi na główną rolniczą funkcję gminy i podstawowe rolnicze źródło utrzymywania się ludności.

Są to obszary o potencjalnych warunkach do intensyfikacji upraw polowych, warzywniczych, dalszego rozwoju hodowli bydła i trzody chlewnej oraz wprowadzania różnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej.

- Obszary dolin rzecznych

Obszary dolin rzecznych wskazane do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu to przede wszystkim tereny związane z systemem rzeki Radomki. W przewadze stanowią je ekosystemy łąkowe ze zbiorowiskami roślinności łąkowo-pastwiskowej oraz szuwarowo-torfowiskowej. Zajmują około 14,6 % użytków rolnych gminy.

W systemie przyrodniczym pełnią szczególnie ważną rolę ciągi ekologiczne i układy wentylacyjnych. Posiadają istotne znaczenie ekologiczne, wodochronne, klimatyczne, krajobrazowe.

Z uwagi na występowanie gleb organicznych podlegają szczególnej ochronie. Ułatwiają migrację gatunków zwierząt i roślin. Ponadto dolina rzeki Radomki wyróżnia się występowaniem licznych stanowisk lęgowych ptaków i owadów, bogatą oraz zróżnicowaną florą i fauną, występowaniem lasów wodochronnych.

W kształtowaniu zagospodarowania gminy, system rzeki Radomki jako obszar nagromadzenia wyróżniających się walorów przyrodniczych wskazany jest do szczególnej ochrony i pozostawienia jako tereny otwarte przede wszystkim w obszarach określonych terenów zalewowych, stanowiąc istotny element regionalnej sieci ekologicznej.

- **Obszary kompleksów leśnych**

Lasy stanowią najbardziej znaczące zasoby biotyczne środowiska gminy wskazane do zachowania i szczególnej ochrony. Ich udział w ogólnej powierzchni gminy wynosi prawie 30 % stanowiąc istotny element struktury funkcjonalno-przestrzennej.

W przestrzennym rozmieszczeniu lasów w obszarze gminy dominuje duży kompleks leśny w północnej części gminy jako lasy stanowiące pozostałości Puszczy Stromieckiej zwane w tym obszarze również Lasami Dobieszyńskimi. Znacznie mniejsze kompleksy leśne położone są na wschód od Radomki w południowo-wschodniej części gminy związane przyrodniczo z lasami Puszczy Kozienickiej i wchodzące w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Uzupełnienie stanowią niewielkie obszary leśne rozproszone w obszarze gminy z zaznaczającymi się rejonami w południowo-zachodniej części gminy. W obrębie kompleksów leśnych ustanowione zostały *lasy wodochronne* dla ochrony siedlisk wilgotnych w bezodpływowych zagłębieniach w północnej części gminy i w dolinie Radomki w rejonie miejscowości Rogożek i Chodków oraz *lasy glebochronne* ustanowione dla ochrony gruntów piaszczystych w rejonie Leżenic:

Kompleksy leśne stanowią istotny **naturalny element sieci ekologicznej**. Wpływają w sposób istotny na stabilizację obiegu wody w przyrodzie, kształtowanie klimatu i mikroklimatu lokalnego, tworzą warunki do zachowania potencjału biologicznego znacznej liczby gatunków, ekosystemów i wartości genetycznych organizmów, a także zapewniają wzbogacenie różnorodności krajobrazu.

Są to jednocześnie obszary warunkujące rozwój różnych form turystyki i wypoczynku

- **Tereny cenne przyrodniczo objęte i wskazane do objęcia ochroną prawną**

W obszarze gminy obiekty i obszary szczególnie cenne przyrodniczo objęte zostały lub planowane są do objęcia ochroną prawną z tytułu przepisów szczególnych.

- **Obszary objęte ochroną prawną**

Największy obszarowo teren objęty ochroną prawną stanowi południowo-wschodni rejon gminy położony pomiędzy rzeką Radomką a obrzeżem Puszczy Kozienickiej, stanowiącej na tym odcinku jednocześnie granicę gminy. Jest to obszar „otuliny Kozienickiego Parku Krajobrazowego” z niewielkim fragmentem samego Parku w rejonie wsi Przejazd.

Ochroną indywidualną objęte są dwa niewielkie fragmenty terenu jako użytki ekologiczne w dolinie Radomki oraz 18 obiektów jako pomniki przyrody z wyróżniającą się aleją 346 drzew przy drodze z Brzozy do Sewerynowa.

- **Obszary planowane do objęcia ochroną prawną**

Fragment doliny Radomki, od drogi Głowaczów-Kozienice w rejonie Brzozy w kierunku północno-wschodnim do granic gminy, postulowany jest do objęcia ochroną poprzez utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka” dla zachowania wartości przyrodniczych, w tym licznych stanowisk lęgowych ptaków i owadów. Dla zachowania licznych stawów, terenów podmokłych, obniżeń bezodpływowych z roślinnością szuwarową jako miejsc lęgów, gniazdowania i żerowania wielu rzadkich gatunków ptaków, rozrodu płazów planowane jest ustanowienie ochrony indywidualnej poprzez utworzenie 6 użytków ekologicznych. Ponadto w obszarze gminy inwentaryzowane jest 28 drzew wskazywanych do ochrony indywidualnej jako pomniki przyrody.

- **Tereny pozostałe o potencjalnych warunkach fizjograficznych dla różnych form zagospodarowania przestrzennego**

Zasoby i cechy środowiska przyrodniczego stanowiły o wyróżnieniu w obszarze gminy terenów korzystnych dla rozwoju osadnictwa i innych form zagospodarowania, przy założeniu ochrony naturalnych walorów środowiska.

Tereny korzystne dla różnych form zagospodarowania i budownictwa o dobrych warunkach gruntowo-wodnych dla lokalizacji obiektów kubaturowych to przede wszystkim **obszary V i VI klas gruntów rolnych**. Są to grunty nośne z wodą gruntową głębiej niż 2 m.

Jednocześnie charakteryzują się niską przydatnością do produkcji rolniczej, jako w przewadze kompleks żytni bardzo słaby. Występują mozaikowo w obszarze całej gminy stanowiąc udział blisko 30 % gruntów rolnych .

W kierunkowym kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego gminy są to potencjalne tereny do przeznaczania ich jako:

- **wielofunkcyjne obszary „wskazane do zabudowy”** dla potrzeb rozwoju istniejących jednostek osadniczych gminy;
- **obszary dla dalszego rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej** szczególnie we wschodnich obszarach gminy położonych w dolinie Radomki oraz pomiędzy rzeką a lasami Puszczy Kozienickiej. Formy zagospodarowania stanowić mogą m.in. zabudowa letniskowa, letniskowo-mieszkaniowa, zabudowa rezydencjonalna na dużych działkach, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, ogólnodostępne tereny sportowo-rekreacyjne, pola biwakowe itp.,
- **obszary do zwiększania lesistości** obejmujące grunty o najniższej przydatności do produkcji rolniczej. Gminny „program granica polno-leśna” obejmuje planowane do zalesienia około 2400 ha. Są to w przewadze grunty rolne prywatne wskazane we wszystkich sołectwach gminy. Powierzchniowo największe tereny do zalesień wskazane zostały w miejscowościach położonych w południowo-wschodnich i środkowych rejonach gminy (od 100 do 200 ha w poszczególnych sołectwach).

3.5. SFERA KULTUROWA

3.5.1. Rys historyczny

Dolina rzeki Radomki przechodząca przez obszar gminy była od stuleci obszarem rozwoju osadnictwa. Najstarsze ślady człowieka na tym terenie sięgają paleolitu czyli starszej epoki kamienia, a potwierdzają je odnalezione przez archeologów narzędzia kamienne, fragmenty ceramiki i pochówki.

Radomka przez stulecia zagospodarowywana była przez młyny, tartaki wodne, stawy itp.

Lasy dostarczały drewna, zwierzyzny, miodu, smoły, potażu i przez wieki były źródłem utrzymywania się ludności. Tradycja zawodów rolniczych i leśnych pozostała na tych obszarach do czasów współczesnych.

W okresie formowania się państwa plemiennego dolina Radomki z otaczającymi ją obszarami puszczańskimi Puszczy Stromieckiej na północy i Kozienickiej na południowym wschodzie stanowiła granicę pomiędzy Małopolską a Mazowszem. Podczas walk prowadzonych za Leszka Białego tereny te ostatecznie włączone zostały do Mazowsza. Kolejni książęta mazowieccy nadawali swym wasalom lenna w tych obszarach.

Od XIV wieku okolice dzisiejszego Głowaczowa kolonizowali Toporczycy, zakładając gródek w Leżenicach i karczując pobliskie lasy. Wzdłuż Radomki prowadził ważny w tym czasie szlak handlowy z Małopolski na Podlasie i Litwę. W XIV i XX wieku znane były już nie tylko Leżenice ale i Głowaczów, Brzóza, Chodków.

Głowaczów założony został na gruntach wsi Leżenice uzyskując prawa miejskie w 1445 roku na podstawie przywileju ks. mazowieckiego Bolesława. Sędziwój Leżeński lokował miasto, które na pamiątkę założyciela Leżenie, Jana Głowacza, nazwał Głowaczowem. Był to ośrodek dóbr Toporczyków, którzy od początku XIV wieku kolonizowali Zapilicze i dolinę Radomki. W następnych wiekach należał do Wieszczyckich w końcu do Boskich.

Parafia była erygowana w roku 1390. Kościół murowany wzniesiony został przez Tomasza Leżeńskiego, opata wąchockiego i dziedzica Głowaczowa w roku 1662 (1675 ?).

W 1810 r. Głowaczów liczył 51 domów i 323 mieszkańców, w 1827 r. - 64 domy i 490 mieszkańców, w 1897r. - 1801 mieszkańców.

Jak większość małych miast Głowaczów prawa miejskie utracił w 1869 roku.

Przez długie lata Głowaczów był ośrodkiem garncarstwa ludowego wytwarzającego głównie siwaki co było związane z występującymi w tym rejonie złożami glin.

Długowiekowa historia miasta znalazła swoje odzwierciedlenie w założeniu i zabudowie miasta z zachowanym zabytkowym układem przestrzennym „rejonu rynku”.

Układ przestrzenny Głowaczowa

Dwie główne trasy komunikacyjne wschód-zachód i północ-południe przebiegają przez obszerny i prostokątny rynek wzdłuż jego południowej i wschodniej pierzei.

Prócz wymienionych z rynku wybiegają 3 inne ulice, dzieląc na krótkie odcinki jego pierzeję zachodnią. W sąsiedztwie północno-wschodniego narożnika placu znajduje się kościół.

Miejscowość (dawne miasto) posiada plan regularny: niemal wszystkie ulice są proste i przecinają się pod kątem prostym. Tę cechę charakterystyczną badacze tłumaczą późnośredniowiecznym rozmierzeniem, a także korektą planu po pożarze i zniszczeniu w 1945 roku.

Wydaje się, że południowa część osady o rozplanowaniu swobodniejszym, jest późniejsza (w XIX wieku liczba domów wzrosła z 51 do 221, wskazywałyby na to Mapa Kwatermistrzostwa.

Brzóza jako wieś królewska lokowana była w XIV wieku. Położona na prawym brzegu Radomki oraz na skraju lasów Puszczy Kozienickiej przez długie lata miała charakter puszczański. Jeszcze w XVI wieku na 44 kmieci notowano aż 24 bartników. W XVIII wieku uchwałą sejmową otrzymał Brzózę Adam Poniński, a w latach 1788-1910 stanowiła własność Ożarowskich.

Spis ludności i wyposażenia w 1827 roku podaje: Brzóza - 80 domów i 677 mieszkańców, kościół murowany, szkoła początkowa, urząd gminny, sąd gminny okręgowy I, browar, gorzelnia.

Położenie nad Radomką oraz w pobliżu lasów sprzyjało zakładaniu przez właścicieli w swoich dobrach nowych wsi, urządzeniu stawów rybnych, rozwojowi hodowli i rolnictwa. W Brzózce notowane było funkcjonowanie młynu turbinowego „Trawka”, browaru, gorzelni. Planowano przekształcenie Brzózy w miasto, czego śladem jest układ przestrzenny wsi (rynek). Po śmierci Adeli Ożarowskiej „państwo brzózkie” przeszło w ręce Heydlów, do których należało do 1941 roku.

Historia innych miejscowości w obszarze gminy to między innymi:

Cecylówka -założona w 1846 roku przez Ożarowskich, właścicieli Brzózy. W Cecylówce urodził się Jan Bielecki (1869-1926) późniejszy profesor chemii organicznej na Sorbonie oraz Politechnice Warszawskiej - kawaler Legii Honorowej;

Bobrowniki - prawdopodobnie we wczesnym średniowieczu istniała tu osada służebna, której mieszkańcy strzegli żeremi bobrowych. Rzeka Radomka była zasobna w bobry co poświadcza fakt nadania przez ks. Leszka Białego w 1256 roku zakonowi miechowitów prawa łowienia bobrów na rzece Radomce i Wiśle.

Chodków - wieś notowana już we wczesnym średniowieczu, w XV wieku własność Leżeńskich. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od staropolskiego imienia Chot (Kot), w niektórych dokumentach jest jako Kotków;

Grądy - dawniej był tu mały dworek Ożarowskich, po którym został drewniany krzyż. Duży kompleks stawów rybnych z historycznymi nazwami „Jagiellon”, Izabella”, w dolinie środkowej Radomki zasilany wodami jej dopływów Narutówki i Leniwej.

Leżenice - dawniej Lęzenice (Loszenice w 1418 roku). Nazwa pochodzi od imienia Lęzen. Osada założona przez Jana Głowacza z rodu Toporczyków, który na początku XIV wieku otrzymał okoliczne ziemie od ks. mazowieckiego Siemowita III. Znajdował się tu niewielki gródek, prawdopodobnie w miejscu dzisiejszego małego wzniesienia. Osada straciła na znaczeniu po założeniu w sąsiedztwie miasta Głowaczowa;

Lipa - niegdyś ośrodek dóbr znanego na Zapiliczu rodu Boskich;

Rogożek - stara osada należąca w średniowieczu do dóbr Leżeńskich. Młyn wodny na rzece Radomce;

Przejazd - w średniowieczu była tu osada łowców przy tzw. drodze świerżowskiej z Tczowa przez Jedlnię do Świerży. Następnie w XVII-XVIII wieku typowa osada bartników (majdan);

Studzianki Pancerne - w poł. XV wieś Studzianka była własnością Sędziwoja Leżeńskiego który płacił z niej dziesięcinę kustodii sandomierskiej. Jako Wola Studziańska wspomniana została przez Jana Długosza. Później weszła w skład klucza magnuszewskiego należącego do Zamojskich. Miejscowość znana przede wszystkim z walk w czasie II wojny światowej o przyczółek warecko-magnuszewski upamiętnieniem których jest Pomnik-Mauzoleum.

3.5.2. Ochrona dóbr kultury

- **Ochrona prawna dóbr kultury - obiekty wpisane do Centralnego Rejestru Konserwatora Zabytków**
- **Brzóza:** Spichlerz murowany podworski z poł. XIX wieku - relikty dawnej zabudowy folwarcznej.
Decyzja Nr 384/A/88; data wpisu: 1998-05-15;
- **Brzóza:** Park krajobrazowy z XVIII wieku.
Decyzja Nr 293/A/85; data wpisu: 1985-07-19.

- **Brzóza:** Kościół parafialny pw.św. Bartłomieja oraz dzwonnica.
Decyzja Nr 34/A/80; data wpisu: 1980-04-25;
- **Wólka Brzózka/Grądy:** Park Grądy - krajobrazowy z aleją grabową i starymi dębami.
Decyzja Nr 425/A/90; data wpisu: 1990-03-15;
- **Budynki przemysłowe drewniane według układu pojedynczego**
- **Głowaczów-Trawka:** Młyn wodny na rzece Radomce, z II poł. XIX wieku (obiekt nie istnieje w terenie - uległ spaleniu);
- **Cmentarze zabytkowe**

Cmentarz katolicki w Brzózce;
Cmentarz katolicki w Głowaczowie;
Cmentarz żydowski w Głowaczowie;;
- **Miejsca pamięci narodowej**

- Studzianki Pancerne: Pomnik Mauzoleum bitwy na przyczółku warecko-magnuszewskim oraz mogiła zbiorowa;
- Lipa: Pomnik miejsce bitwy powstańców z 1863 roku;
- Głowaczów: cmentarz - mogiły żołnierzy września 1939 roku i żołnierzy poległych na przyczółku warecko-magnuszewskim w 1944 roku;
- Cecylówka: Pomnik Ku Czcii zamordowanych mieszkańców wsi;
- Chodków: Obelisk na pamiątkę walki mjr. „Hubala” i jego żołnierzy;
- Głowaczów: Obelisk Ku Czcii poległych mieszkańców gminy;
- Matyldzin: Pomnik zbiorowa mogiła żołnierzy 76 pp i 29 pa 1 1939 roku;
- **Stanowiska archeologiczne**

- Ignacówka: st.1 -ślady osadnictwa, okres nowożytny, wiek XVI;
- Grabnowola Kolonia: st.1 - ślady osadnictwa, późne średniowiecze, okres nowożytny, XV-XVI wiek;
- Studzianki Pancerne: st.1 - osada, wczesne średniowiecze, XII - XIII wiek; osada, okres nowożytny, XVI-XVII wiek;
- Studzianki Pancerne:st.2 - osada, kultura łużycka, epoka brązu?;
- Studzianki Pancerne:st.3 - ślady osadnictwa, okres rzymski?;
- Helenówek:st. 1 - epoka kamienia, wczesna epoka brązu;
- Cecylówka:st.6 - epoka żelaza;
- Cecylówka:st. 1 - cmentarzysko, kultura przeworska;
- Ursynów:st.1 - osada, wczesne średniowiecze, nowożytność;
- Ursynów:st.2 -śląd osadnictwa;

- Ursynów:st.3 -śląd osadnictwa;
- Ursynów:st.4 -śląd osadnictwa, osada, wczesne średniowiecze;
- Ursynów:st.5 -śląd osadnictwa, kultura przeworska;
- Marianów:st. 1 - osada, średniowiecze;
- Cecylówka.st.2- ślad osadnictwa, kultura łużycka;
- Marianów:st.2 -osada, średniowiecze;
- Marianów:st.3 -osada, średniowiecze;
- Marianów:st.4 - ślad osadnictwa, kultura łużycka, osada, średniowiecze;
- Przejazd:st. 1 - ślad osadnictwa;
- Przejazd:st.2 - osada, wczesne średniowiecze;
- Marianów:st.5 - ślad osadnictwa;
- Ursynów:st 6 - osada, wczesne średniowiecze, nowożytność;
- Ursynów:st.7 - ślad osadnictwa, kultura przeworska;
- Stawki: st.1 - cmentarzysko, kultura gr.klosz;
- Ignacówka:st. 1- ślad osadnictwa, epoka brązu/ w ep.żelaza;
- Ignacówka:st.2 - ślad osadnictwa, epoka brązu/ w ep.żelaza;
- Wólka Brzózka:st. 1- ślad osadnictwa, kultura grobów klosz.;
- Wólka Brzózka:st.2 - osada, kultura łużycka;
- Cecylówka:st. 1 - osada, kultura łużycka;
- Cecylówka: st.2- cmentarzysko, epoka brązu/ w ep.żelaza;
- Cecylówka:st.3 - osada ?, kultura łużycka i kultura gr. klosz.;
- Cecylówka:st.4 - ślad osadnictwa, kultura gr.klosz.;
- Cecylówka:st.5 - ślad osadnictwa, kultura gr.klosz.;
- Grądy:st.1 - cmentarzysko, kultura? gr.klosz, kultura przeworska; ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Brzóza 13 - osada, kultura łużycka;
- Brzóza 10 - osada?,kultura łużycka/grobów klosz.;
- Brzóza 11 - osada, kultura grobów klosz/kultura przeworska;
- Leżenice: st.4 - osada?/cmentarzysko?, kultura grobów kolosz.;
- Rogożek:st.5 - osada, kultura przeworska, kultura grobów klosz.; ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Rogożek 4- osada, kultura przeworska; osada kultura łużycka;
- Rogożek 5- osada, kultura przeworska; osada kultura łużycka;
- Rogożek 6- osada, późne średniowiecze;
- Rogożek 7 - ślad osadnictwa, kultura grobów klosz.;
- Emilów 1 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Emilów 2 - ślad osadnictwa, prehistoryczna?;
- Emilów 3 - ślad osadnictwa, kultura łużycka;
- Emilów 4 - ślad osadnictwa?,(w ep. żelaza);
- Michałów- ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Leżenice 5 - osada prehistoryczna?, ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Leżenice 6 - osada, średniowiecze;
- Leżenice 7 - ślad osadnictwa, prehistoryczna?, osada średniowiecze;
- Głowaczów 2 - ślad osadnictwa, późne średniowiecze;
- Głowaczów 3 - ślad osadnictwa, późne średniowiecze;

- Leżenice 1 -?;
- Leżenice 2 - ?, neolit;
- Leżenice 3 - ?, prehistoryczna;
- Rogożek 1 - ? paleolit?, neolit; ? kultura przeworska;
- Rogożek 2-1;
- Rogożek 3 - ?;
- Łukawa 1 - ślad osadnictwa, okres nowożytny XVIII-XIX wiek;
- Łukawa 2 - ślad osadnictwa, okres nowożytny XVII-XVIII wiek;
- Łukawa 3 - ślad osadnictwa, średniowiecze i okres nowożytny XVII-XVIII wiek;
- Przyłuśnia 1- ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Przyłuśnia 2- ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Miejska Dąbrowa 1- ślad osadnictwa, późne średniowiecze;
- Głowaczów 1 - osada, późne średniowiecze i okres nowożytny od XV do XVIII/XIX w.;
- Bobrowniki Podmieście 1- osada?, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska?;
- Bobrowniki Podmieście 2 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki Podmieście 3 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki 1 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki 2 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki 3 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 4 - cmentarzysko i osada, prawdopodobnie kultura łużycka, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska, również średniowiecze;
- Bobrowniki 5 - osada, wczesne średniowiecze;
- Bobrowniki 6 - ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze;
- Bobrowniki 1-1 średniowiecze, ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 8 - osada, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 9 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych, osada?, kultura przeworska;
- Bobrowniki 10 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 11 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki Podmieście 4 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki Podmieście 5 - charakter nieokreślony, epoka brązu do wczesnej epoki żelaza;
- Bobrowniki Podmieście 6 - ślad osadnictwa, epoka brązu do wczesnej epoki żelaza;
- Bobrowniki Podmieście 7 - osada?, epoka brązu?/wczesna epoka żelaza;
- Bobrowniki Podmieście 8 - osad, epoka brązu?/wczesna epoka żelaza;
- Bobrowniki 9 - osada, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska;

- Bobrowniki Podmieście 10 - ślad osadnictwa, kultura łużycka?, osada, kultura grobów kloszowych;
- Brzóza 6 - osada, kultura łużycka;
- Brzóza 7 - osada ?, kultura łużycka;
- Brzóza 3 - cmentarzysko, osada?, kultura przeworska;
- Stara Brzóza 1 - cmentarzysko, kultura grobów kloszowych;
- Stara Brzóza 2 - ?, epoka brązu/ wczesna epoka żelaza;
- Brzóza 1: „Trawka” - cmentarzysko, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska;
- Brzóza 2: „Sokół”- cmentarzysko i osada?, kultura przeworska;
- Brzóza 4: „podjenne”- krzemienica, brak chronologii;
- Brzóza 5: -osada?, brak chronologii (epoka brązu lub żelaza?);
- Brzóza Głogowa 1 - charakter nieokreślony, neolit?;
- Stara Brzóza 3 - ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza;
- Stara Brzóza 4- ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych?;
- Wólka Brzózka 1 - cmentarzysko, kultura łużycka;
- Brzóza Zarzeka 1- cmentarzysko, kultura grobów kloszowych, kultura przeworska;
- Brzóza 8- ślad osadnictwa, epoka brązu?/wczesna epoka żelaza;
- Rogożek 3 - osada, okres wpływów rzymskich, nowożytność XV-XVII wiek;
- Rogożek 5,7- ślad osadnictwa, nowożytność;
- Rogożek 6 - osada, okres wpływów rzymskich;
- Rogożek 4 - ślad osadnictwa, starożytność bliżej nieokreślona;
- Chodków 1 - ślad osadnictwa, XVII-XVIII w;
- Chodków 2, 3, 4, 5, 6 -ślad osadnictwa, późne średniowiecze - okres nowożytny;
- Zieleniec 1- ślad osadnictwa, okres nowożytny;
- Miejska Dąbrowa 1 - wieś, okres nowożytny;
- Maciejowice 1 - ślad osadnictwa, kultura łużycka;
- Maciejowice 2 - ślad osadnictwa, kultura łużycka;
- Stanisławów 2 - ślad osadnictwa;
- Stanisławów 3 - obozowisko, ślad osadnictwa, kultura janisławicka, przeworska ?;
- Stanisławów 4 - ślad osadnictwa;
- Stanisławów 5 - obozowisko, ślad osadnictwa;
- Stanisławów 6, 7, 8, 9, 10, 18 - ślad osadnictwa;

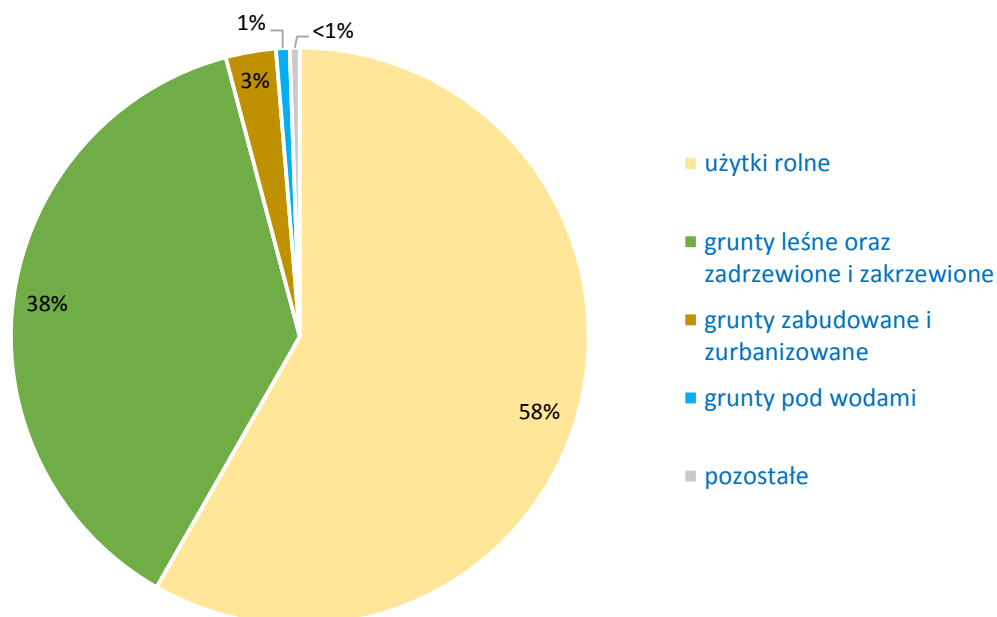
IV. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

Na kierunki rozwoju gminy mają wpływ zróżnicowane czynniki – zarówno zewnętrzne (tj. powiązania krajowe, regionalne oraz ponadregionalne), jak i wewnętrzne (aspekty środowiskowe, ekonomiczne i społeczne). Poddanie ich wnikliwej analizie jest podstawą kształtowania potrzeb i możliwości rozwoju gminy, które wiążą się z poziomem jej rozwoju społeczno-gospodarczego i uwarunkowaniami przyrodniczymi.

Gmina Głowaczów zajmuje obszar o powierzchni 185,8 km² i zamieszkuje ją ok. 7 230 mieszkańców (stan na: 31.12.2018 r., źródło: GUS). Gmina ta ma charakter rolniczy. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, zajmujące ok. 58% jej powierzchni. Spośród nich największy obszar zajmują grunty orne – ok. 80,5%. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione obejmują prawie 38% powierzchni gminy, zaś obszar zurbanizowany wynosi ok. 3% jej powierzchni (2014, źródło: GUS). Zwarta, intensywna zabudowa koncentruje się głównie we wsi Głowaczów. Na pozostałych terenach dominuje zabudowa zagrodowa, a także zabudowa jednorodzinna, tworząca zwarte pierzeje wzdłuż tras komunikacyjnych. Na terenie gminy nie występują obszary przemysłowe. Grunty pod wodami stanowiące ok. 1% powierzchni gminy zajmuje głównie rzeka Radomka. Pozostałe typy użytkowania stanowią mniej niż 1% powierzchni gminy.

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów gminy Głowaczów wg stanu na dzień 31.12.2014 r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Gmina wiejska Głowaczów położona jest w województwie mazowieckim, w zachodniej części powiatu kozienickiego. Wśród 7 gmin powiatu zajmuje 2 miejsce pod względem liczby ludności i powierzchni. Gmina ta znajduje się w odległości ok. 30 km od Radomia i ok. 70 km od Warszawy, największych miast województwa. Gmina sąsiaduje z 7 gminami: Grabów nad Pilicą i Magnuszew – od północy, Kozienice – od wschodu, Pionki i Jastrzębia – od południa, Jedlińsk – od południowego zachodu, Stromiec – od zachodu. Sieć osadnicza gminy składa się z 40 miejscowości, z czego 39 stanowi siedzibę sołectw. Największe miejscowości w gminie to Brzoza (1399), Głowaczów (829) oraz Bobrowniki (416) (stan na 31.12.2018, źródło: UG Głowaczów). Układ osadniczy gminy cechuje brak wykształconego ośrodka gminnego, którego rolę pełni wieś Głowaczów. Siedziba służb samorządowych zlokalizowana jest w centralnej części gminy, przy szlaku komunikacyjnym o znaczeniu krajowym nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kock, przebiegającym z zachodu na wschód. Przez gminę przebiega także droga wojewódzka nr 730, łącząca drogi krajowe: nr 48 w Głowaczowie z S7 w Skurowie. Na terenie gminy znajdują się również drogi powiatowe o łącznej długości 58,4 km oraz uzupełniające układ komunikacyjny drogi gminne o długości ok. 89 km. Na obszarze gminy nie występują linie kolejowe.

Na terenie gminy Głowaczów obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uchwalone Uchwałą Rady Gminy Głowaczów Nr XXIII/185/2000 z dnia 28.12.2000 r. Gmina nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W latach 2014 – 2018 w gminie Głowaczów wydawano średnio 50 pozwoleń na budowę, z czego połowę stanowiły pozwolenia dotyczące budowy nowych budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Oznacza to, że zabudowa nowych obszarów przebiega w umiarkowanym tempie.

Stopień rozwoju infrastruktury komunalnej w gminie Głowaczów jest znacząco zróżnicowany. Według danych GUS na koniec 2017 r. relacja długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej wynosi 12,91%. Dostęp do sieci kanalizacyjnej posiada tylko 20,4% mieszkańców gminy. Dużo lepiej kształtuje się zaopatrzenie ludności w dostęp do bieżącej wody – z wodociągu o długości 179 km korzysta ok. 94,9% mieszkańców gminy. Na terenie gminy nie występuje sieć gazowa. Biorąc pod uwagę aspekty środowiskowe oraz ekonomiczne, uzasadnione wydaje się być uzupełnienie już istniejącej zabudowy o nowe tereny budowlane, na terenie których występuje infrastruktura techniczna i drogowa. W przypadku terenów budowlanych nieposiadających niezbędnej infrastruktury, znajdujących się w obrębie zwartych kompleksów zabudowy, znacznie łatwiej wyposażyć je w potrzebną infrastrukturę niż tereny zabudowy rozproszonej.

Na koniec 2018 r., w gminie Głowaczów zarejestrowanych było 393 podmiotów gospodarczych. Wśród nich dominują mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniają do 9 osób (380). Ponadto na terenie gminy znajduje się 10 małych firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników oraz tylko 2 firmy o średniej wielkości, w których pracuje od 50 do 249 osób.

Na terenie gminy nie występują przedsiębiorstwa zatrudniające 250 i więcej osób. Spośród 393 firm zarejestrowanych w gminie Głowaczów, 384 podmioty należą do sektora prywatnego. Na terenie gminy dominuje drobna działalność handlowo-usługowa, prowadzona przede wszystkim na potrzeby rolnictwa i własne mieszkańców. Głównie są to niewielkie zakłady produkcyjne, usługowe i rzemieślnicze.

Możliwości finansowe gminy są corocznie określane i przyjmowane uchwałą budżetową. W uchwale wskazuje się m.in. dochód gminy i jego źródła, a także planowane wydatki. Według danych GUS, dochód budżetu gminy Głowaczów w 2009 r. był równy 20 384 020,83 zł, z czego 5 408 775,32 zł stanowiło dochód własny. W roku 2017 suma dochodu budżetu gminy wyniosła 34 249 171,67 zł, z czego dochód własny stanowił 8 851 237,52. Zatem widoczny jest znaczny wzrost dochodów gminy. Analiza źródeł dochodu budżetu gminy Głowaczów wykazała, że największy wpływ na poziom tych dochodów mają: część oświatowa subwencji ogólnej, dotacje celowe, podatki i opłaty lokalne, ze szczególnym naciskiem na podatek od nieruchomości. W roku 2009 r. suma dochodów z tytułu tego podatku wyniosła 840 266,01 zł, zaś w 2017 r. suma ta kształtowała się na poziomie 1 872 294,96 zł. Wzrost tejże wartości znajduje odzwierciedlenie w przyroście terenów zainwestowanych na terenie gminy, a także warunkuje dalsze możliwości rozwoju dając większe możliwości finansowania inwestycji z zakresu zadań własnych gminy, wspomagających przyszłe procesy inwestycyjne. Ponadto Rada Gminy w Głowaczowie uchwaliła Wieloletnią Prognozę Finansową Gminy Głowaczów na lata 2017-2025. We wspomnianej prognozie utrzymano relację równoważenia budżetu w części dotyczącej dochodów i wydatków bieżących. Założono, że w latach 2018-2025 zostaną ograniczone fakultatywne wydatki bieżące w celu wypracowania jak największej nadwyżki środków w celu przeznaczenia jej na zadania inwestycyjne zaplanowane na lata 2018-2025, a także na spłatę zobowiązań według ustalonego harmonogramu spłat. W związku z tym można stwierdzić, że kondycja finansowa Gminy Głowaczów jest poprawna i pozwala na finansowanie usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań własnych gminy.

Tabela 1. Dochód budżetu gminy Głowaczów w latach 2009-2017 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>dochód budżetu gminy [zł]</i>	20 384 020,83	21 611 215,44	23 711 205,96	21 746 337,69	25 352 654,4	24 483 388,7	24 631 251,17	29 015 401,19	34 249 171,67

Na kształt oraz przyszłe możliwości rozwoju przestrzennego gminy w znacznym stopniu wpływają uwarunkowania środowiskowe. Przeprowadzenie analizy uwarunkowań przyrodniczych gminy umożliwia

wskazanie terenów, które należy wykluczyć z obszaru predysponowanego do sytuowania nowej zabudowy. Należy ograniczyć rozpraszanie zabudowy oraz zapewnić ochronę gleb bardzo dobrych i dobrych. Na system obszarów chronionych gminy składają się: rezerwat przyrody, Kozienicki Park Krajobrazowy wraz z otuliną oraz obszary Natura 2000. W północno-wschodnim krańcu gminy, tuż przy granicy z gminą Kozienice, znajduje się Rezerwat Dęby Biesiadne im. Mariana Pułkowskiego, chroniący naturalne zbiorowiska grądów. Wzdłuż południowej i południowo-wschodniej granicy gminy przebiega granica Kozienickiego Parku Krajobrazowego, który dalej rozciąga się na południe, zaś na terenie gminy Głowaczów występuje tylko jego niewielki fragment, zajmujący ok. 23,7 ha. Przez teren gminy, na wschód od rzeki Radomki, rozciąga się otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego oraz obszar sieci Natura 2000 OSO, nazwany Ostoja Kozienicka. Fragment obszaru Natura 2000 SOO – Puszcza Kozienicka, znajduje się w południowo-wschodniej części gminy, w obrębie miejscowości Sewerynów i Maciejowice. Uzupełnieniem wielkoobszarowych form ochrony przyrody na terenie gminy są 2 użytki ekologiczne oraz 29 pomników przyrody ożywionej. Zgodnie z fizyczno-geograficzną regionalizacją Polski według Kondrackiego, gmina Głowaczów znajduje się na obszarze Równiny Kozienickiej, w obrębie Niziny Środkowopolskiej, na wysokości od 120 do 160 m n.p.m. Przez teren gminy przepływa rzeka Radomka, której dolina stanowi najbardziej wyróżniający się element krajobrazu. Wzdłuż rzeki wyznaczono obszary zagrożenia powodziowego z prawdopodobieństwem wystąpienia 1% i 10% oraz w sytuacji uszkodzenia wałów. Obszary te obejmują przede wszystkim tereny wykorzystywane jako użytki zielone. Na terenie gminy występują złoża surowców w miejscowościach: Bobrowniki, Łukowa, Łukowska Wola, Studnie i Józefów (węgiel brunatny), Mariampol, Leżenice, Studzianki, Głowaczów, Brzóza i Ursynów (surowce ilaste ceramiki budowlanej), Adamów, Brzóza, Głowaczów, Maciejowice, Sewerynów, Wólka Brzózka, Cecylówka, Ursynów i Stanisławów (kruszywa naturalne), rejon Radomki i jej dopływów (torf). W gminie Głowaczów nie występują gleby klas bonitacyjnych I i II, zaś gleby klasy III zajmują ok. 2,6%. Poza wymienionymi aspektami, wynikającymi ze względów środowiskowych, nie wskazuje się większych ograniczeń wpływających na możliwość realizacji zabudowy.

Niezbędną infrastrukturę społeczną na terenie gminy Głowaczów stanowią usługi oświaty i ochrony zdrowia. W gminie znajdują się 3 ośrodki zdrowia: w Głowaczowie, Brzózce i Studziankach Pancernych, 2 gabinety stomatologiczne i 2 apteki. Gmina posiada 5 placówek oświatowych prowadzonych przez samorząd, na które składają się 2 przedszkola i 3 szkoły podstawowe. Poza wspomnianymi jednostkami, na terenie gminy zlokalizowane są 3 placówki wychowania przedszkolnego oraz 1 publiczna szkoła podstawowa prowadzona przez Stowarzyszenie na Recz Ekorozwoju Wsi „Nasze Dzieci”. Ponadto na początku roku 2019 został utworzony 1 gminny żłobek, w którym istnieje możliwość przyjęcia 23 dzieci. W roku szkolnym 2017/2018 w obu gminnych przedszkolach przebywało 144 dzieci, zaś do publicznych szkół podstawowych uczęszczało

566 uczniów (stan na: 31.12.2017 r., źródło: UG Głowaczów). Od 2013 r. widoczna jest tendencja wzrostowa liczby uczniów szkół podstawowych - do tej pory obserwowano stały jej spadek. Na terenie gminy zlokalizowana jest biblioteka publiczna w Głowaczowie oraz filia biblioteczna w Brzósie. Należy zauważyć, że aktualna oferta edukacyjna gminy zaspokaja potrzeby mieszkańców w tym zakresie, jednakże mając na względzie zmiany struktury demograficznej mieszkańców gminy, w przyszłości konieczne będzie dostosowanie liczby miejsc dla uczniów w ww. placówkach.

Jednym z czynników umożliwiających ocenę sytuacji społecznej w gminie jest analiza stanu bezrobocia. Według danych GUS w 2018 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 8,5% i jest nieco wyższy od wskaźnika dla powiatu kozienickiego, który jest równy 7,2%. Analiza stopy bezrobocia w Głowaczowie w latach 2009 – 2017 wykazała, że wskaźnik ten cechuje stosunkowo duża zmienność w stosunku rocznym. Najwięcej bezrobotnych w ciągu ostatnich 10 lat zarejestrowano w 2012 r. (708 osób). Od tego czasu ich liczba systematycznie spada, osiągając w 2018 r. liczbę 382.

2. Prognozy demograficzne

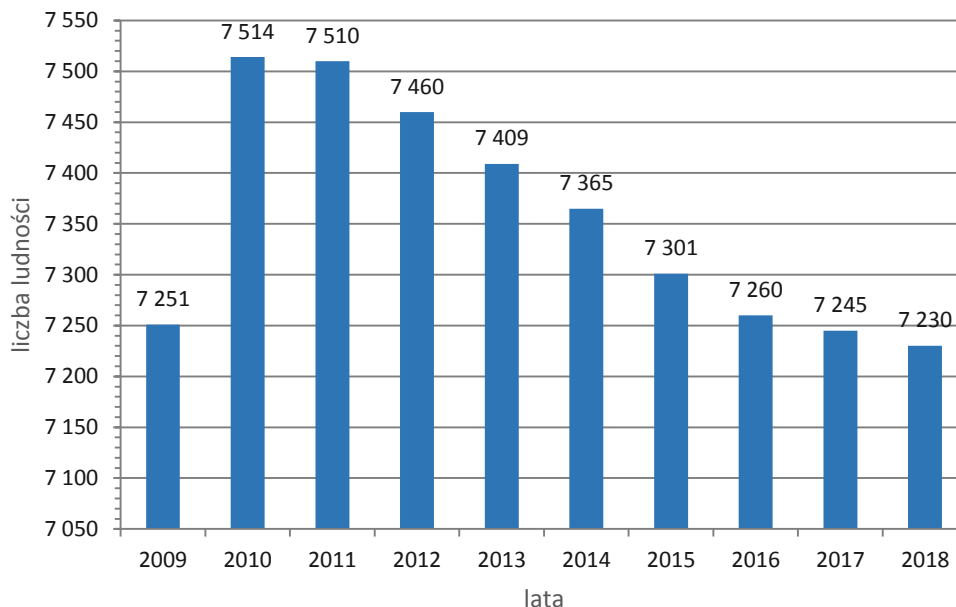
Prognozowanie demograficzne to jeden z elementów planowania potrzeb i możliwości rozwoju gminy w aspekcie realizacji zadań publicznych, dotyczących zaspokajania potrzeb lokalnej społeczności. Ocena obecnej sytuacji demograficznej, a także prognoza przyszłego stanu i struktury ludności w granicach gminy Głowaczów daje możliwość określenia potrzeb mieszkaniowych, a co za tym idzie również potrzeb rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej w gminie.

Na potrzeby studium przyjęto okres prognozowania obejmujący zmiany liczby ludności w gminie do 30 lat. Analizę sytuacji demograficznej wykonano w oparciu o wskaźniki odnoszące się do gminy Głowaczów, zgodnie z danymi GUS wg stanu na koniec 2018 r.

Stan i dynamika zmian ludności gminy

Liczba ludności gminy według faktycznego miejsca zamieszkania w końcu 2018 r. wynosiła 7 230 osób. Do roku 2018 odnotowywano spadek ogólnej liczby mieszkańców. Od 2009 r. liczba ludności zmniejszyła się o 21 osób. Największy spadek liczby ludności zarejestrowano pomiędzy rokiem 2014 i 2015 (64 osoby). Na przestrzeni 10 badanych lat tylko w 2010 roku zanotowano znaczny wzrost liczby mieszkańców – przybyło 263 osób. Od tego czasu tendencja spadkowa utrzymuje się, liczba ludności gminy do roku 2018 zmniejszyła się o 284 osoby.

Wykres 2. Liczba ludności w gminie Głowaczów według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2009-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Wnikliwa analiza sytuacji demograficznej umożliwia określenie rocznego tempa zmian liczby ludności w gminie. Zgodnie z danymi GUS na koniec 2018 r., gminę Głowaczów cechuje ujemny przyrost bezwzględny. Od 1999 r. do 2018 r. wskaźnik ten był na poziomie dodatnim jedynie w 4 latach, z czego największy w 2010 r. (263). Od roku 2011 utrzymuje się na ujemnym poziomie, osiągając najniższą wartość -64 w 2015 roku. Średnie roczne tempo zmian liczby ludności wynosi ok. -0,56%.

Tabela 2. Zmiany liczby ludności w gminie Głowaczów w latach 1998-2018 według faktycznego miejsca zamieszkania (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

rok	liczba ludności	przyrost bezwzględny	tempo zmian [%]	tempo zmian w stosunku do roku bazowego (2009) [%]	roczne tempo zmian [%]
1998	8068	x	x	x	x
1999	7553	-515	-6,82	104,16	93,62
2000	7523	-30	-0,40	103,75	99,60
2001	7526	3	0,04	103,79	100,04
2002	7557	31	0,41	104,22	100,41
2003	7461	-96	-1,29	102,90	98,73
2004	7400	-61	-0,82	102,05	99,18
2005	7331	-69	-0,94	101,10	99,07
2006	7263	-68	-0,94	100,17	99,07
2007	7223	-40	-0,55	99,61	99,45
2008	7202	-21	-0,29	99,32	99,71
2009	7251	49	0,68	100,00	100,68
2010	7514	263	3,50	103,63	103,63
2011	7510	-4	-0,05	103,57	99,95
2012	7460	-50	-0,67	102,88	99,33

2013	7409	-51	-0,69	102,18	99,32
2014	7365	-44	-0,60	101,57	99,41
2015	7301	-64	-0,88	100,69	99,13
2016	7260	-41	-0,56	100,12	99,44
2017	7245	-15	-0,21	99,92	99,79
2018	7230	-15	-0,21	99,71	99,79

Ruch naturalny ludności

Ruch naturalny obejmuje szereg zjawisk, które powodują zmiany w stanie liczebnym oraz strukturze ludności. Liczba urodzeń i zgonów ma bezpośredni wpływ na zmiany liczby ludności. Przyrost naturalny, stanowiący stosunek tych dwóch wskaźników, daje ogólny pogląd na sytuację demograficzną w gminie.

Zmiany liczby urodzeń żywych cechuje znaczna zmienność w czasie. W roku 2009 r. w gminie urodziło się 89 dzieci. Największą liczbę urodzeń równą 92 odnotowano w roku 2010, zaś najniższą w 2015 roku (59). Od 2015 r. wskaźnik urodzeń stale wzrasta - w 2018 r. kształtował się na poziomie 84.

Zmiany liczby zgonów również charakteryzuje znaczna zmienność w czasie. W badanym okresie największą liczbę zgonów zarejestrowano w 2014 r. – 127, najmniejszą z kolei w roku 2017, gdzie wynosiła ona 75. W 2018 r. w porównaniu z rokiem 2009 liczba zgonów zmalała o 12.

Wskaźnik przyrostu naturalnego ludności, stanowiący różnicę pomiędzy liczbą urodzeń i zgonów, w gminie Głowaczów w latach 2009-2018 był dodatni tylko przez 2 lata (w 2010 i 2017). Najniższy przyrost naturalny odnotowano w 2014 roku, kiedy wyniósł -64, co było wynikiem szczególnie wysokiej liczby zgonów przy stosunkowo niskiej liczbie urodzeń. W latach 2009-2018 przyrost naturalny spadł o 25.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności w gminie Głowaczów w latach 2009-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
urodzenia żywe	89	92	88	70	86	63	59	65	84	84
zgonów ogółem	105	84	103	120	125	127	104	92	75	93
przyrost naturalny	-16	8	-15	-50	-39	-64	-45	-27	9	-9

Migracje

Do czynników, które w znaczący sposób kształtują strukturę demograficzną ludności w gminach, należy zaliczyć ruchy migracyjne. Biorąc pod uwagę przepływy ludności w ciągu badanego okresu (lata 2009-2018) należy stwierdzić, że czynnik migracji ma istotny wpływ na stan populacji w gminie Głowaczów.

W latach 2009-2018 do gminy napłynęło 630 osób, przy jednoczesnym odpływie ludności na poziomie 685 osób. Największą liczbę zameldowań

zarejestrowano w 2013 roku, natomiast wymeldowań w 2017. Najniższe saldo migracji wynoszące -31 wystąpiło w 2016 roku. Od tego roku gminę cechuje ujemne saldo migracji. Najkorzystniejsze saldo migracji zarejestrowano w 2011 roku równe 11. Większą mobilność, zarówno w ruchu odpływowym, jak i napływowym wykazywały kobiety.

Tabela 4. Migracje wewnętrzne w gminie Głowaczów w latach 2009-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
zameldowania ogółem	64	60	78	79	88	72	x	53	71	65
wymeldowania ogółem	60	75	67	77	80	68	x	84	93	81
saldo migracji ogółem	4	-15	11	2	8	4	x	-31	-22	-14

x – brak danych

Analiza migracji na pobyt stały w zależności od kierunku ruchu ludności wykazała, że wśród ludności napływowej w niewielkim stopniu przeważają mieszkańcy miast, którzy stanowią ok. 56% spośród zameldowanych. Największy napływ ludności z miast wystąpił w 2011 roku, zaś najmniejszy w roku 2016. Ruch odpływowy cechuje taka sama tendencja – przeważa liczba wymeldowań do miast. Największą liczbę osób wymeldowujących się do miast zanotowano w 2013 roku, natomiast najmniejszą w roku 2009. W badanym okresie zarejestrowany ruch napływowy z zagranicy był znikomy – na obszarze gminy Głowaczów zamieszkały tylko 4 osoby z innych krajów. W tym samym okresie nie odnotowano żadnych wymeldowań za granicę.

Tabela 5. Migracje na pobyt stały w gminie Głowaczów w ruchu wewnętrznym i zagranicznym wg kierunku w latach 2009-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
zameldowania z miast	32	33	55	36	50	51	35	24	39	28
zameldowania ze wsi	32	27	23	42	38	21	20	28	32	37
zameldowania z zagranicy	0	0	0	1	0	0	x	1	0	2
wymeldowania do miast	37	38	39	39	58	39	43	49	43	44
wymeldowania na wieś	23	37	28	38	22	29	40	35	50	37
wymeldowania za granicę	0	0	0	0	0	0	x	0	0	0

x – brak danych

Do badania tendencji zmian demograficznych wykorzystano typologię przyrostu rzeczywistego według Webba. Jest to metoda, w której analizowany jest wzajemny związek pomiędzy dwoma następującymi komponentami przyrostu: przyrostem naturalnym a saldem migracji. Bazując na ocenie relacji obu zmiennych, określa się typ przyrostu

rzeczywistego ludności poprzez klasyfikację jednostki osadniczej do jednego z poniższych ośmiu typów rozwoju ludności:

- *Typ A – kiedy dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,*
- *Typ B – kiedy dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,*
- *Typ C – kiedy dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,*
- *Typ D – kiedy dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny,*
- *Typ E – kiedy ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,*
- *Typ F – kiedy ujemny przyrost naturalny z ujemnym, ale nie mniejszym (w wartości bezwzględnej) saldem migracji,*
- *Typ G – ujemny przyrost naturalny z ujemnym, ale nie większym (w wartości bezwzględnej) saldem migracji,*
- *Typ H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.*

Zgodnie z typologią przyrostu rzeczywistego według Webba, na podstawie danych dla 2018 r., gminę Głowaczów można zaliczyć do jednostki typu F. Jest to jednostka cechująca się ujemnym saldem migracji, przeważającym nad ujemnym przyrostem naturalnym.

Struktura płci i wieku

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego gmin, istotną charakterystyką jej społeczeństwa jest podział ludności na ekonomiczne grupy wieku. Im większa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, tym większe możliwości wzrostu demograficznego posiada dane społeczeństwo. Mieszkańcy gminy Głowaczów w wieku produkcyjnym stanowią 4 510 osób, w wieku przedprodukcyjnym 1 328, zaś w wieku poprodukcyjnym 1 392 osoby. Można zatem zauważyć znaczną przewagę osób w wieku produkcyjnym, stanowiących 62% ogólnej liczby ludności.

W podziale na płeć, ogólna liczba kobiet jest niższa od liczby mężczyzn – wskaźnik feminizacji w 2018 r. jest równy 94. Kobiety wyraźnie przewyższają mężczyzn pod względem liczebności w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast mężczyźni przewyższają w pozostałych dwóch grupach.

Tabela 6. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w gminie Głowaczów wg stanu na dzień 31.12.2018 r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	<i>ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)</i>	<i>ludność w wieku produkcyjnym</i>	<i>ludność w wieku poprodukcyjnym</i>
<i>ogółem</i>	1 328	4 510	1 392
<i>mężczyźni</i>	705	2 557	460
<i>kobiety</i>	623	1 953	932

Z podziałem ludności według ekonomicznych grup wieku wiąże się wskaźnik obciążenia demograficznego. Informuje on, jaka jest relacja ludności w wieku nieprodukcyjnym do 100 osób w wieku produkcyjnym. Od 2009 r. do 2015 r. wskaźnik ten malał, natomiast od 2015 roku wskaźnik obciążenia demograficznego stale rośnie. W 2015 r. wynosił 57,2, zaś w 2018 r. osiągnął już wartość 60,3.

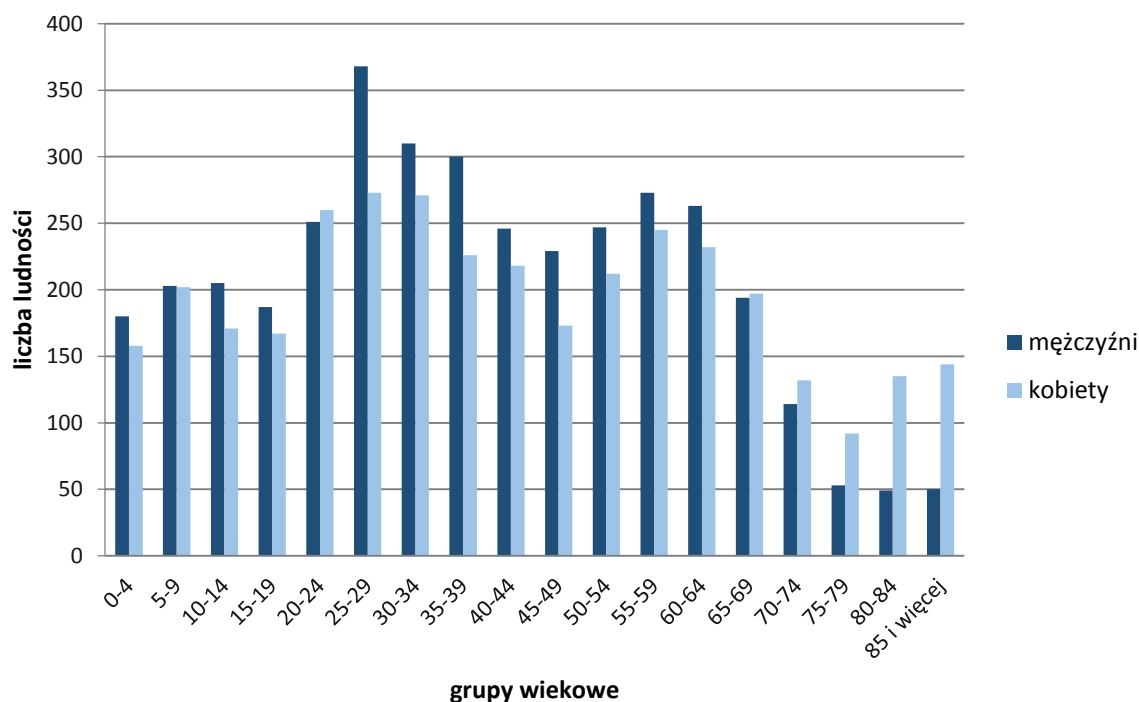
Od 2009 r. nieprzerwanie wzrasta stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Sytuacja ta jest odzwierciedleniem ogólnych trendów panujących w Polsce, które wskazują na postępujące starzenie się społeczeństwa. W gminie Głowaczów w 2009 r. wskaźnik ten był równy 85,7, zaś w 2018 roku osiągnął wartość 104,8.

Tabela 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Głowaczów w latach 2009-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>wskaźnik obciążenia demograficznego</i>	66,5	62,4	60,8	59,9	58,4	57,5	57,2	57,8	58,8	60,3

Rozkład ludności według płci w poszczególnych grupach wiekowych w gminie obrazuje, jak kształtuje się sytuacja demograficzna w gminie, a także jakie procesy temu towarzyszą. Przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet zanotowano w większości grup wiekowych. Przewaga liczby kobiet przejawia się w grupie wiekowej 20-24 oraz dopiero w grupach od 65 roku życia, zaś w pozostałych przedziałach wiekowych odnotowano większą liczbę mężczyzn.

Wykres 3. Ludność wg płci w gminie Głowaczów wg stanu na dzień 31.12.2018 r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

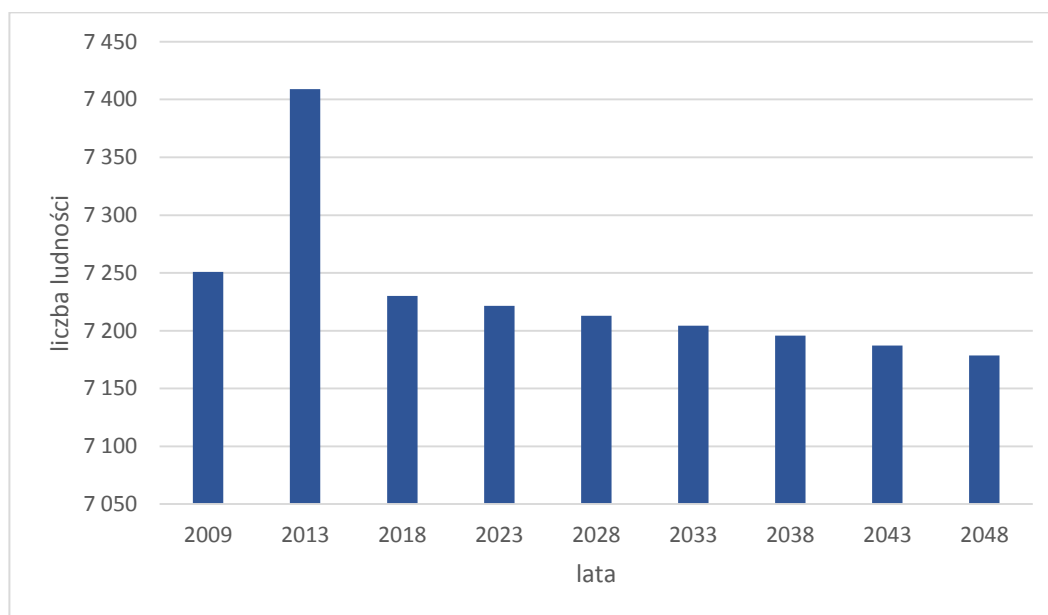

Prognoza demograficzna

Prognozę demograficzną liczby mieszkańców gminy Głowaczów do roku 2048 przeprowadzono na podstawie analizy przyrostu liczby ludności według faktycznego miejsca zamieszkania w gminie w latach 2009-2018. Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że do 2048 r. liczba mieszkańców gminy zmniejszy się o 51 osób (0,71%) i wyniesie 7179 osób. Ponadto, wykonana prognoza zakłada kontynuację aktualnej tendencji procesów demograficznych – przewiduje się stopniowy spadek liczby ludności związany z ujemnymi wskaźnikami przyrostu naturalnego i salda migracji.

W trakcie sporządzania prognozy wzięto pod uwagę także uwarunkowania mieszkaniowe, lokalizacyjne oraz infrastrukturalne. Czynniki te mają istotny wpływ na kształtowanie trendów demograficznych na terenie gminy. Wskazują możliwości jej rozwoju społeczno-gospodarczego, z uwzględnieniem konieczności zapewnienia odpowiednich warunków do życia zarówno obecnych, jak i przyszłych mieszkańców gminy Głowaczów.

Wykres 4. Prognozowana liczba ludności w gminie Głowaczów do roku 2048 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

O atrakcyjności gminy świadczy również rozwijający się rynek mieszkaniowy, na który wpływa nie tylko ilościowy wzrost liczby mieszkań, ale także podwyższenie ich standardu i jakości. Od roku 2009 do 2017 odnotowano przyrost liczby mieszkań o 9,6% - na koniec 2017 r. ich liczba wynosiła 2649. Na korzystne warunki mieszkaniowe w gminie wskazuje również rosnąca przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, która w 2017 r. kształtowała się na poziomie 78,2 m² (przy średniej dla powiatu 78,5 m²) oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę, która wyniosła 28,6 m² (przy średniej dla powiatu 28,8 m²). Biorąc pod uwagę zarówno rosnący popyt, jak i obecne trendy na rynku nieruchomości, zaleca się wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową.

Kolejnym czynnikiem, który może wpłynąć na procesy demograficzne w gminie jest dostępność komunikacyjna. Gminę Głowaczów cechuje dość dobra dostępność drogowa - znajduje się ona na szlaku komunikacyjnym o znaczeniu krajowym nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kock, przebiegającym z zachodu na wschód. W miejscowości Głowaczów swój bieg rozpoczyna droga wojewódzka nr 730, która łączy dwie drogi krajowe: nr 48 w Głowaczowie z S7 w Skurowie. Na terenie gminy znajdują się uzupełniające układ komunikacyjny drogi powiatowe i gminne. Gmina nie posiada połączenia kolejowego. Głowaczów posiada dogodne położenie geograficzne względem największych miast województwa - Radomia i Warszawy.

Głowaczów jest gminą typowo rolniczą, aktualnie w niewielkim stopniu wykorzystaną turystycznie. Największym jej zasobem są walory turystyczne, wiążące się przede wszystkim z uwarunkowaniami przyrodniczymi: dwa duże kompleksy leśne – Puszcza Kozienicka

stanowiąca Kozienicki Park Krajobrazowy wraz z otuliną i Puszcza Stromiecka, obszary Natura 2000 o nazwie Puszcza Kozienicka oraz Ostoja Kozienicka, a także Rezerwat Dęby Biesiadne im. Mariana Pulkowskiego. Dolina rzeki Radomki przepływającej przez teren gminy stanowi jej najbardziej wyróżniający się element jej krajobrazu. Posiadane walory przyrodnicze i wartości kulturowe oraz bliskość Warszawy to atuty, które należy wykorzystać w celu zapewnienia rozwoju gminy.

Uwzględniając wyniki analiz dotyczących sytuacji demograficznej w gminie, tendencje zmian liczby ludności, a także mając na uwadze uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Głowaczów można stwierdzić, że liczba mieszkańców w perspektywie do roku 2048 będzie stopniowo spadać. Głównym powodem takiego stanu będzie odpływ ludności do miast oraz panujące trendy w całym kraju, skutkujące zmniejszającą się liczbą urodzeń. W 2018 roku liczba ludności wynosiła 7230, natomiast prognoza zakłada, że do roku 2048 liczba ta spadnie do 7179 mieszkańców.

3. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

3.1. Metodyka

Metodyka sporządzanego bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę została opracowana na podstawie art. 10 ust. 5-7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945). Ustawa nie określa jednoznacznie metod sporządzania bilansu ani niezbędnych materiałów wyjściowych, ograniczając się jedynie do sprecyzowania procedury sporządzania opracowania i sposobu interpretowania wyników analizy. Ze względu na zróżnicowany zasób materiałów, jakimi dysponują poszczególne gminy, sposób opracowywania bilansu powinien być dostosowany do dostępnych materiałów. Założeniem jest taki dobór materiałów, aby uzyskać jak najbardziej rzetelny obraz potrzeb i możliwości rozwoju gminy. Sposób obliczania danych wskaźników przedstawiono w poszczególnych rozdziałach opracowania.

3.2. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, w podziale na funkcje zabudowy

Stan istniejący

W strukturze użytkowania gruntów w gminie Głowaczów przeważają użytki rolne, stanowiące ok. 58% jej powierzchni. Obszar zabudowany i zurbanizowany zajmuje zaledwie 3% terytorium gminy. Teren zainwestowany o zwartej i intensywnej zabudowie cechuje głównie wieś Głowaczów, zaś na terenie pozostałych miejscowości dominuje zabudowa zagrodowa oraz jednorodzinna, zlokalizowana wzdłuż tras komunikacyjnych. Na tereny zabudowane składają się również nieliczne tereny zabudowy usługowej, natomiast nie występują obszary przemysłowe.

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dokując bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę formułuje się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę oraz szacuje się chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w granicach jednostki osadniczej czyli „wyodrębnionym przestrzennie obszarze zabudowy mieszkaniowej wraz z obiektami infrastruktury technicznej zamieszkanym przez ludzi”³. Zarówno zapotrzebowanie, jak i chłonność wyraża się w powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy. W bilansie terenów pod zabudowę uwzględniono gminę Głowaczów w jej granicach administracyjnych.

Ustawa wskazuje konieczność obliczenia powierzchni użytkowej zabudowy, jednak termin ten nie został ustawowo sprecyzowany. Na potrzeby opracowania założono, iż powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi sumę powierzchni użytkowych budynków, jakie znajdują się w granicach wydzielonego obszaru objętego analizą.

W analizie zapotrzebowania na nową zabudowę wykorzystano dane udostępnione przed Główny Urząd Statystyczny, przedstawiające łączną powierzchnię użytkową budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenie gminy oraz łączną powierzchnię użytkową budynków niemieszkalnych, nowych oraz rozbudowywanych, oddanych do użytkowania w latach 2005-2015 w podziale na funkcje budynku.

Według danych GUS powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych w gminie wiejskiej Głowaczów w 2017 r. wyniosła 207253,0 m². Dane odnośnie nowo oddanej powierzchni użytkowej budynków niemieszkalnych zostały zestawione w tabeli poniżej.

Tabela 8. Powierzchnia nowych i rozbudowywanych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania w latach 2005-2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Funkcja	Jedn.	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Suma	Średnia
budynki hoteli	[m ²]	0	0	0	0	0	0	0	0	482	0	0	482	44
budynki zakwaterowania turystycznego	[m ²]	120	313	0	0	0	0	0	0	0	0	0	433	39
budynki biurowe	[m ²]	0	0	340	0	0	0	0	0	0	0	0	340	31
budynki handlowo-usługowe	[m ²]	0	68	84	0	0	0	0	0	293	57	0	502	46
budynki garaży	[m ²]	0	0	42	0	0	39	34	0	0	195	54	364	33
budynki przemysłowe	[m ²]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	85	85	8
zbiorniki, silosy i budynki magazynowe	[m ²]	0	0	0	0	0	0	72	194	0	0	251	517	47
budynki szkół i instytucji badawczych	[m ²]	0	519	0	0	0	0	0	0	0	0	0	519	47

³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz.U.2003.166.1612)

budynki fizycznej kultury	[m ²]	2 210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 210	201
budynki gospodarstw rolnych	[m ²]	188	0	651	518	26	183	101	1 015	99	552	0	3 333	303
budynki mieszkalne nieprzystosowane do stałego zamieszkania	[m ²]	0	0	522	242	374	52	56	0	102	135	19	1 502	137

Zgodnie z zestawieniem w ostatnich latach wśród budynków niemieszkalnych do użytkowania oddawane są przede wszystkim nowe budynki gospodarstw rolnych, budynki kultury fizycznej, budynki mieszkalne nieprzystosowane do stałego zamieszkania, zbiorniki silosy i budynki magazynowe oraz budynki handlowo-usługowe. W ostatnich latach na terenie gminy nie powstał żaden budynek zbiorowego zamieszkania, budynek łączności, dworców i terminali, budynek ogólnodostępnego obiektu kulturalnego, budynek muzeum i biblioteki, budynek szpitali i zakładów opieki medycznej ani budynek przeznaczony do sprawowania kultu religijnego i czynności religijnych. Oznaczać to może z jednej strony brak zapotrzebowania na powierzchnie użytkowe danych funkcji, z drugiej zaś może skutkować niedostateczną liczbą istniejących obiektów.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową

W roku 2017 liczba mieszkańców gminy wiejskiej Głowaczów wynosiła 7245 osób. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w tym samym roku wynosiła 28,6 m². Warunki mieszkaniowe w Głowaczowie są słabsze od średniej dla powiatu kozienickiego oraz województwa mazowieckiego. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie wg danych GUS wynosiła 78,2 m², co jest wartością niższą od średniej powiatowej (78,5 m²), a jest wartością wyższą dla średniej wojewódzkiej (72,2 m²). Zabudowę mieszkaniową w gminie stanowią wolnostojące budynki jednorodzinne.

Statystyczna powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca ulega ciągłym zmianom, z zachowaniem wyraźnej tendencji wzrostowej. Związane jest to z bogaceniem się społeczeństwa oraz zmianą trybu życia, odchodzi się od wielopokoleniowych gospodarstw domowych. Tendencje te znajdują swoje potwierdzenie w analizie danych statystycznych za lata 2008-2017, które wskazują na wzrost średniej powierzchni użytkowej na 1 osobę. W związku z powyższym przyjęto założenie, że obecny trend nie ulegnie zmianie i do 2048 roku średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wzrośnie.

Tabela 9. Historyczne i prognozowane wartości średniej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w gminie wiejskiej Głowaczów i powiecie jasielskim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	rok	gmina Głowaczów [m²]	powiat kozienicki [m²]
dane	2008	24,0	25,1
	2009	24,1	25,5
	2010	25,3	25,7
	2011	25,5	26,1
	2012	26,0	26,5
	2013	26,5	26,9
	2014	27,0	27,3
	2015	27,5	27,9
	2016	28,0	28,3
	2017	28,6	28,8
prognoza	2018	29,2	29,2
	2019	29,7	29,7
	2020	30,3	30,2
	2021	30,9	30,6
	2022	31,5	31,1
	2023	32,2	31,6
	2024	32,8	32,1
	2025	33,4	32,5
	2026	34,1	33,0
	2027	34,8	33,6
	2028	35,5	34,1
	2029	36,2	34,6
	2030	36,9	35,1
	2031	37,6	35,7
	2032	38,3	36,2
	2033	39,1	36,8
	2034	39,9	37,3
	2035	40,7	37,9
	2036	41,5	38,5
	2037	42,3	39,1
	2038	43,1	39,7
	2039	44,0	40,3
	2040	44,8	40,9
	2041	45,7	41,6
	2042	46,6	42,2
	2043	47,5	42,9
	2044	48,5	43,5
	2045	49,4	44,2
	2046	50,4	44,9
	2047	51,4	45,6
	2048	52,4	46,3

Oszacowano, że przy zachowaniu obecnych trendów w 2048 roku w gminie Głowaczów średnia powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę wyniesie 52,4 m², co będzie wartością wyższą niż średnia dla powiatu pabianickiego (46,3 m²). Dla potrzeb wyliczenia zapotrzebowania na zabudowę przyjęto prognozowaną powierzchnię użytkową przypadającą na 1 osobę dla gminy Głowaczów.

Obecna powierzchnia użytkowa zabudowy, przy liczbie mieszkańców 7245 osób, wynosi 207253,0 m². Do roku 2048 przewiduje się spadek liczby mieszkańców do 7179 osób (przy oparciu o dotychczas występujące czynniki ekonomiczno-społeczne). W odniesieniu do prognozowanej liczby ludności w 2048 r. oraz prognozowanej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę, powierzchnia użytkowa zabudowy mieszkaniowej powinna wzrosnąć do 376394,0 m². Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową czyli różnica pomiędzy istniejącą, a szacowaną powierzchnią użytkową wynosi 169141,0 m². Przyjmując ustawowy wskaźnik niepewności procesów rozwojowych (30%) szacuje się, iż zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową wyniesie 219883,0 m².

Dane statystyczne odnoszące się do powierzchni i liczby mieszkań zawierają w sobie wszystkie rodzaje zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinna, zagrodowa, wielorodzinna). W związku z tym wyliczone zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową dotyczy wszystkich jej rodzajów. Na zasadność takiego założenia wpływa charakter zabudowy na obszarze gminy wiejskiej Głowaczów, gdzie występuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wymieszana z zabudową zagrodową. Ponadto, według danych GUS w Głowaczowie od 2012 roku nie powstał żaden budynek o dwóch i więcej mieszkaniach, w związku z czym nie określa się zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową wielorodzinną.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową komercyjną

Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę usługową (komercyjną). Wskaźniki urbanistyczne nie pozwalają określić maksymalnego zapotrzebowania. Ilość usług uzależniona jest od uwarunkowań lokalnych, w tym od potrzeb mieszkańców i polityki rozwoju gminy, a także od dostępności komunikacyjnej – duże obiekty usługowe koncentrują się zwykle w miejscach dobrze skomunikowanych (węzłach komunikacyjnych).

W pierwszym etapie zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy o funkcji usługowej (komercyjnej) zostało wyznaczone proporcjonalnie do powierzchni użytkowej budynków o funkcji usługowej oddanych do użytkowania w latach 2005-2015, przy uwzględnieniu tendencji występujących w ostatnich latach oraz niepewności procesów rozwojowych zgodnie z art. 10 ust. 7 pkt 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Łączna powierzchnia użytkowa wymienionych budynków oddanych do użytkowania w latach 2005-2015 wyniosła 1757 m², czyli średnio 159,7 m²

rocznie. Przyjęto, że docelowy wzrost zapotrzebowania na powierzchnię użytkową zabudowy usługowej (komercyjnej) do 2048 roku będzie proporcjonalny do oddanej do użytkowania powierzchni użytkowej nowych i rozbudowywanych budynków usługowych w minionych latach. Szacunkowe zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową o funkcji usług komercyjnych zgodnie z przyjętymi założeniami wyniesie 4791,8 m². Przyjmując ustawowy wskaźnik niepewności procesów rozwojowych (30%) szacuje się, iż zapotrzebowanie na zabudowę usługową (komercyjną) wyniesie 6229,4 m².

Jednakże powyższa wartość została oszacowana na podstawie analizy trendów obowiązujących w poprzednich latach. Nie wzięto pod uwagę czynników, które dopiero wystąpią oraz polityki prowadzonej w tym zakresie przez władze gminy.

Standardy urbanistyczne określają, iż podstawowe usługi powinny być dostępne w zasięgu dojścia pieszo do 500 m, a na terenach o małej intensywności zabudowy dopuszcza się odległość 1000 m. W stosunku do powyższych standardów gmina Głowaczów wykazuje się w części niedostatecznym dostępem do usług, których największa koncentracja występuje w miejscowości Głowaczów. Istotnym faktem mającym wpływ na przyszłe zapotrzebowania na zabudowę usługową jest niski poziom nasycenia gminy Głowaczów usługami. Obecnie mieszkańcy gminy zmuszeni są do korzystania z wielu usług w pobliskich miastach, w tym m.in. w Kozienicach i Radomiu. Wynika to z tego, że na terenie gminy Głowaczów, niektóre usługi są całkowicie niedostępne lub dostępne w sposób ograniczony i dlatego mieszkańcy gminy muszą dojeżdżać do sąsiednich ośrodków miejskich.

Mając na uwadze poprawę dostępności do podstawowych usług, postępujące zmiany w strukturze zatrudnienia, wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców, a także potencjał turystyczny gminy, zakłada się zwiększenie zapotrzebowania na zabudowę usługową. Jednocześnie należy zauważyć, że rozwój funkcji usługowej i produkcyjno-usługowej nie musi być skorelowany ze wzrostem liczby ludności. Uwarunkowania przyrodnicze gminy Głowaczów wpływające na dogodne warunki do rozwoju turystyki oraz bliskość dużego ośrodka miejskiego, która wiąże się z dobrą dostępnością komunikacyjną, stwarzają dogodne warunki do lokalizacji obiektów usługowych. Są to także dobre warunki do lokalizacji terenów mieszkaniowych, które będą potrzebowały dostępu do podstawowych usług. Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdzono, że zapotrzebowanie na zabudowę usługową wyniesie 200 000,0 m². W zależności od polityki gminy wartość zapotrzebowania na zabudowę usługową komercyjną może ulegać modyfikacjom.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową publiczną

Do zabudowy usługowej publicznej zaliczane są różnego rodzaju obiekty związane m.in. z oświatą, nauką, kulturą, opieką zdrowotną, kulturem

religijnym, administracją i inne. Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę usługową tego typu. Wskaźniki urbanistyczne pozwalają jednak określić szacunkowe zapotrzebowanie na niektóre z rodzajów usług publicznych.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na usługi oświaty oraz usługi zdrowia określono na podstawie wskaźników urbanistycznych przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 10. Wskaźniki urbanistyczne oraz zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową publiczną (oświata i ochrona zdrowia).

Rodzaj placówki	Wskaźniki urbanistyczne (wartości wg. „Standardy urbanistyczne dla terenów mieszkaniowych – wybrane zagadnienia” dr hab. inż. arch. Grażyna Dąbrowska – Milewska, Politechnika Białostocka)	Zapotrzebowanie
szkoły podstawowe	4 miejsca na 2 500 m ² całkowitej powierzchni mieszkań	753 miejsca
przedszkola	1 miejsce na 2 500 m ² całkowitej powierzchni mieszkań	188 miejsc
żłobki	60 miejsc na 20 000 mieszkańców	22 miejsca
podstawowa opieka zdrowotna	5 m ² powierzchni użytkowej dla pomieszczeń POZ, powyżej 2500 m ² całkowitej powierzchni mieszkań, na każde kolejne 2500 m ²	945 m ² powierzchni użytkowej na pomieszczenia POZ

Oszacowano, że w 2048 roku powierzchnia użytkowa mieszkań powinna wynosić 376394,0 m², czyli zakładając stosunek powierzchni użytkowej do powierzchni całkowitej wynoszący 0,8, należy stwierdzić, że wartość ta odpowiada powierzchni całkowitej budynków mieszkalnych równej 470493,0m².

Przy wykorzystaniu wskaźników zawartych w powyższej tabeli, zgodnie z prognozowaną liczbą ludności oraz powierzchnią mieszkań w 2048 roku, minimalna liczba miejsc w szkołach podstawowych powinna wynosić łącznie 753 miejsca, natomiast w przedszkolach 188 miejsc.

Według danych Urzędu Gminy Głowaczów w 2018 roku w gminie działały 3 szkoły podstawowe (566 uczniów) i 2 przedszkola (144 dzieci). W Głowaczowie aktualnie znajduje się 1 żłobek (23 dzieci). Zgodnie z reformą systemu edukacji z roku 2017 polegającą na zmianie ustroju szkolnego (likwidacja gimnazjów, zwiększenie liczby lat nauki w szkołach podstawowych) w gminie przestanie działać gimnazjum jako odrębna jednostka edukacyjna. Dotychczasowe klasy gimnazjalne będą realizowane w szkołach podstawowych. Budynek gimnazjum nie zmieni swojego przeznaczenia, będzie użytkowany w ramach szkoły podstawowej. W związku z tym liczba dostępnych miejsc w szkołach nie zmieni się. Dodatkowo cykl ośmioletniej edukacji podstawowej będzie o rok krótszy niż do tej pory obowiązujący cykl składający się z sześciu lat szkoły podstawowej i 3 lat gimnazjum. Pozwoli to na zmniejszenie liczby osób

w oddziałach szkolonych oraz wygodniejsze korzystanie z infrastruktury szkolnej.

Z porównania docelowego zapotrzebowania na miejsca w szkołach podstawowych (753) z liczbą miejsc istniejących (566) wynika, że w perspektywie do roku 2048 roku wystąpi zapotrzebowanie na 187 miejsc w szkołach podstawowych. Zgodnie z „Podręcznikiem projektowania architektoniczno-budowlanego” P. Neuferta przyjęto 25 m² powierzchni działki budowlanej na 1 ucznia. W związku z powyższym oraz założeniem wskaźnika powierzchni zabudowy na działce równego 0,5 i 2 kondygnacjach, a także założeniem że zostanie wykorzystanie 50% założonego wskaźnika zapotrzebowanie na usługi oświaty wynosić będzie 2338 m² powierzchni użytkowej.

Porównując aktualną liczbę miejsc w przedszkolach (144) z ich docelowym zapotrzebowaniem (188), należy stwierdzić, że w perspektywie do 2048 roku wystąpi zapotrzebowanie na 44 miejsca w przedszkolach. Przyjęto zgodnie z „Podręcznikiem projektowania architektoniczno-budowlanego” P. Neuferta, 1,5-3,0 m² powierzchni użytkowej pomieszczeń przedszkola na jedno dziecko oraz dodatkowe powierzchnie na szafki, regały i stoliki. Zgodnie z tym założeniem, w gminie Głowaczów istnieje zapotrzebowanie na około 150 m² powierzchni użytkowej przedszkoli.

W perspektywie do 2048 roku brak jest zapotrzebowania na miejsca w żłobkach. Wynika to z porównania aktualnej liczby miejsc w żłobkach (23) z ich docelowym zapotrzebowaniem (22).

W zakresie usług zdrowia, minimalna powierzchnia użytkowa przeznaczona dla pomieszczeń POZ, zgodnie ze wskaźnikami urbanistycznymi, w 2048 r. powinna wynosić minimum 945 m². W Głowaczowie występują budynki opieki medycznej, których powierzchnia użytkowa wynosi ok. 1048,0 m². W związku z powyższym w perspektywie do 2048 roku nie wystąpi zapotrzebowanie na nowe budynki opieki zdrowotnej.

W związku z planowanymi w gminie Głowaczów zamierzeniami inwestycyjnymi z zakresu usług publicznych, w tym m.in. z zakresu usług sportu i rekreacji zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową publiczną zostało skorygowane w celu zaspokojenia bieżących i przyszłych potrzeb władz gminy na tereny o przeznaczeniu usług publicznych. Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdzono, że zapotrzebowanie na zabudowę usługową publiczną wyniesie 150 000,0 m². W zależności od polityki gminy wartość zapotrzebowania na zabudowę usługową komercyjną może ulegać modyfikacjom.

Łączne zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową tj. komercyjną i publiczną wynosi 350 000,0 m².

Zapotrzebowanie na nową zabudowę produkcyjną

Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę produkcyjną. Ilość terenów przeznaczonych pod tę zabudowę nie wiąże się bezpośrednio z liczbą mieszkańców. Wpływ na rozwój funkcji produkcyjnej ma m.in. polityka gminy, dostępność komunikacyjna, atrakcyjność gminy, co może zachęcić inwestorów do lokowania w danym miejscu swoich przedsiębiorstw.

W pierwszym etapie do obliczenia zapotrzebowania na zabudowę produkcyjną wykorzystano łączną powierzchnię użytkową nowych i rozbudowywanych budynków o tej funkcji w latach 2005-2015. Do grupy tej zaliczone zostały budynki przemysłowe oraz zbiorniki, silosy i budynki magazynowe. Łączna powierzchnia użytkowa wymienionych budynków oddanych do użytkowania w latach 2005-2015 wyniosła 602,0 m², czyli średnio około 54,7 m² rocznie. Przyjęto, że docelowy wzrost zapotrzebowania na powierzchnię użytkową zabudowy produkcyjnej do 2048 roku będzie proporcjonalny do oddanej do użytkowania powierzchni użytkowej nowych i rozbudowywanych budynków produkcyjnych w latach minionych. Szacunkowe zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy o funkcji produkcyjnej, zgodnie z przyjętymi założeniami wyniesie 1641,8 m². Przyjmując ustawowy wskaźnik niepewności procesów rozwojowych (30%) szacuje się, iż zapotrzebowanie na zabudowę produkcyjną wyniesie 2134,4 m².

W związku z bliskim sąsiedztwem dużego ośrodka miejskiego jakim jest Radom w perspektywie do 2048 roku realne zapotrzebowanie na zabudowę produkcyjną może być wyższe niż oszacowane na podstawie analizy trendów panujących w poprzednich latach, dlatego skorygowano wartość zapotrzebowania na zabudowę produkcyjną i ustalono jego wartość na 100 000,0 m². W zależności od polityki gminy wartość zapotrzebowania na zabudowę produkcyjną może ulegać modyfikacjom.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę rekreacji indywidualnej

Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę rekreacji indywidualnej. Ilość terenów przeznaczonych pod tę zabudowę nie wiąże się bezpośrednio z liczbą mieszkańców. Wpływ na rozwój funkcji rekreacji indywidualnej ma występowanie w gminie obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych oraz położenie w bliskim sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich, których mieszkańcy szukają miejsc odpoczynku poza miastem.

W związku z tym do obliczenia zapotrzebowania na zabudowę rekreacji indywidualnej wykorzystano łączną powierzchnię użytkową nowych i rozbudowanych budynków mieszkalnych nieprzystosowanych do stałego zamieszkania w latach 2005-2015. Łączna powierzchnia użytkowa takich budynków oddanych do użytkowania w latach 2005-2015 wyniosła 1502 m², czyli średnio około 136,5 m² rocznie. Przyjęto, że docelowy wzrost zapotrzebowania na powierzchnię użytkową zabudowy rekreacji

indywidualnej do roku 2048 będzie proporcjonalny do oddanej do użytkowania powierzchni użytkowej nowych i rozbudowanych budynków mieszkalnych nieprzystosowanych do stałego zamieszkania w latach minionych.

Szacunkowe zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową zabudowy rekreacji indywidualnej zgodnie z przyjętymi założeniami wyniesie 4096,4 m². Przyjmując ustawowy wskaźnik niepewności procesów rozwojowych (30%) i występujące w ostatnich latach pozytywne czynniki rozwoju, szacuje się, iż maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę rekreacji indywidualnej wyniesie 5325,3 m² powierzchni użytkowej.

Podsumowanie

Tabela 11. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę (źródło: opracowanie własne).

<i>Funkcja zabudowy</i>	<i>Zapotrzebowanie na nową zabudowę [powierzchnia użytkowa w m²]</i>
<i>mieszkaniowa</i>	219 883,0
<i>usługowa (komercyjna)</i>	200 000,0
<i>usługowa publiczna (oświata)</i>	150 000,0
<i>usługowa publiczna (usługi zdrowia)</i>	brak
<i>usługowa publiczna (usługi administracji)</i>	brak
<i>usługowa publiczna (usługi sakralne)</i>	brak
<i>produkcyjna</i>	100 000,0
<i>rekreacji indywidualnej</i>	5 325,3

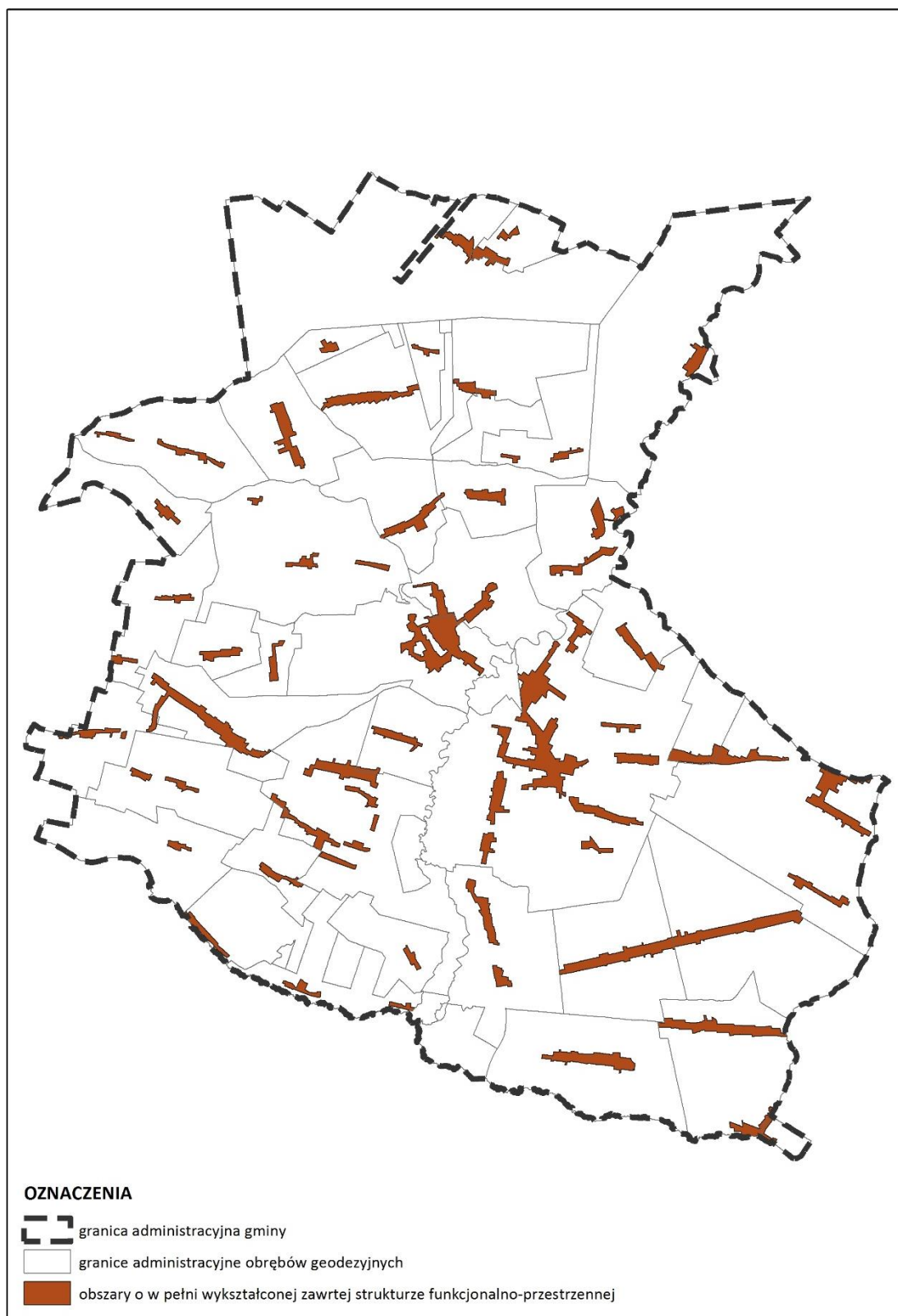
Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy w perspektywie następnych 30 lat jest jedynie wartością szacunkową, opartą na analizach ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, opisanych w poprzednich rozdziałach. W przypadku istotnych zmian społeczno-gospodarczych wartości te wymagałyby aktualizacji.

3.3. Chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej

Na potrzeby wyliczenia chłonności na terenie gminy wyznaczono obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Wartość ta jest większa niż liczba miejscowości

wchodzących w skład gminy Głowaczów. Jest to spowodowane strukturą funkcjonalno-przestrzenną gminy. Na terenie gminy nie występuje jeden obręb geodezyjny, w którym nie udało się wyznaczyć obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Większość miejscowości ma charakter typowych ulicówek o zabudowie skupionej wzdłuż głównej drogi przebiegającej przez miejscowość. Jednakże nie na całej długości wsi zabudowa jest zwarta, w ramach jednej miejscowości występują długie przerwy w zabudowie po obu stronach drogi, a zwarta zabudowa jest kontynuowana dopiero po kilkuset metrach. W związku z powyższym na potrzeby opracowania potraktowano poszczególne, rozdzielone części miejscowości jako odrębne obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Jako priorytetowe zalecane jest uzupełnienie luk w zabudowie w poszczególnych zwartych częściach miejscowości, a „połączenie” rozdzielonych części miejscowości nową zabudową powinno nastąpić później.

Rysunek 1. Wyznaczone obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (źródło: opracowanie własne).

Dokonano analizy, na podstawie której wskazano tereny aktualnie będące niezabudowanymi oraz możliwymi do zabudowania w przyszłości. Tereny przeanalizowano pod kątem ich kształtu i powierzchni. Działki o zbyt małej powierzchni oraz kształcie uniemożliwiającym zlokalizowanie budynku zostały odrzucone z dalszych analiz. W związku z tym, że gmina Głowaczów nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego brak jest ograniczeń wynikających z ich ustaleń.

W przypadku terenów niezabudowanych i nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego chłonność wyliczono w oparciu o średnie wskaźniki kształtowania zabudowy dla poszczególnych funkcji wynikające z jej charakteru i założenie, że zostaną one wykorzystane w 50%. Przyjęto następujące wskaźniki:

- dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej: maksymalny wskaźnik powierzchni zabudowy – 0,3, liczba kondygnacji – 1,5,*
- dla zabudowy rekreacji indywidualnej: maksymalny wskaźnik powierzchni zabudowy – 0,3, liczba kondygnacji – 1,*
- dla zabudowy usługowej komercyjnej: maksymalny wskaźnik powierzchni zabudowy – 0,5, liczba kondygnacji – 1,5,*
- dla zabudowy usługowej publicznej: maksymalny wskaźnik powierzchni zabudowy – 0,5, liczba kondygnacji – 2,*
- dla zabudowy produkcyjnej: maksymalny wskaźnik powierzchni zabudowy – 0,6, liczba kondygnacji – 1.*

W celu uzyskania powierzchni użytkowej zabudowy przyjęto wskaźnik określający ją jako 0,8 powierzchni całkowitej.

Do podziału ww. terenów na poszczególne funkcje zabudowy przyjęto rozkład funkcji proporcjonalny to stanu istniejącego na terenie miasta tj. zabudowa mieszkaniowa – 87%, zabudowa rekreacji indywidualnej – 6%, zabudowa usługowa komercyjna – 2%, zabudowa usługowej publicznej – 4%, zabudowa produkcyjna – 1%. Na potrzeby analizy założono, że w perspektywie kolejnych 30 lat ten stosunek nie ulegnie znacznej zmianie i w ten sposób przydzielono funkcje terenom możliwym do zabudowania, ale nie objętym planami.

Tabela 12. Chłonność terenów nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i położonych w obszarze o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej

Nr obrębu	Nazwa obrębu	Powierzchnia terenu [m ²]	Powierzchnia działek zabudowanych, nie możliwych do zabudowy [m ²]	Powierzchnia działek niezabudowanych, możliwych do zabudowy [m ²]	Zabudowa mieszkaniowa			Zabudowa rekreacji indywidualnej			Zabudowa usługowa komercyjna			Zabudowa usługowa publiczna			Zabudowa produkcyjna		
					87,0%	0,3	1,5	6,0%	0,3	1	2,0%	0,5	1,5	4,0%	0,5	2	1,0%	0,6	1
					udział procentowy funkcji	wskaźnik powierzchni zabudowy	liczba kondygnacji	udział procentowy funkcji	wskaźnik powierzchni zabudowy	liczba kondygnacji	udział procentowy funkcji	wskaźnik powierzchni zabudowy	liczba kondygnacji	udział procentowy funkcji	wskaźnik powierzchni zabudowy	liczba kondygnacji	udział procentowy funkcji	wskaźnik powierzchni zabudowy	liczba kondygnacji
1	Adamów	170065	126410	43654	37979	11394	17091	2619	786	786	873	437	655	1746	873	1746	437	261,9	261,9
2	Bobrowniki	679746	572893	106853	92962	27889	41833	6411	1923	1923	2137	1069	1603	4274	2137	4274	1069	641,1	641,1
3	Brzóza	2189045	1683126	505918	440149	132045	198067	30355	9107	9107	10118	5059	7589	20237	10118	20237	5059	3035,5	3035,5
4	Cecylówka Brzózka	340066	262780	77286	67239	20172	30257	4637	1391	1391	1546	773	1159	3091	1546	3091	773	463,7	463,7
5	Cecylówka Mariampol	166137	108075	58062	50514	15154	22731	3484	1045	1045	1161	581	871	2322	1161	2322	581	348,4	348,4
6	Chodków	133667	102471	31196	27141	8142	12213	1872	562	562	624	312	468	1248	624	1248	312	187,2	187,2
7	Dąbrówki Grabnowolskie	41351	31001	10350	9005	2701	4052	621	186	186	207	104	155	414	207	414	104	62,1	62,1
8	Emilów	145697	124879	20819	18112	5434	8150	1249	375	375	416	208	312	833	416	833	208	124,9	124,9
9	Głowaczów	753701	661172	92529	80500	24150	36225	5552	1666	1666	1851	925	1388	3701	1851	3701	925	555,2	555,2
10	Grabnowola	42909	34938	7971	6935	2080	3121	478	143	143	159	80	120	319	159	319	80	47,8	47,8
11	Helenów	81879	63138	18741	16305	4891	7337	1124	337	337	375	187	281	750	375	750	187	112,4	112,4
12	Kolonia Grabnowola	70697	63743	6954	6050	1815	2723	417	125	125	139	70	104	278	139	278	70	41,7	41,7
13	Ignacówka Grabnowolska	58229	42807	15422	13417	4025	6038	925	278	278	308	154	231	617	308	617	154	92,5	92,5
14	Ignacówka Bobrowska	116245	97903	18343	15958	4787	7181	1101	330	330	367	183	275	734	367	734	183	110,1	110,1
15	Jasieniec	281306	209097	72209	62821	18846	28270	4333	1300	1300	1444	722	1083	2888	1444	2888	722	433,3	433,3
16	Klementynów	108662	53882	54779	47658	14297	21446	3287	986	986	1096	548	822	2191	1096	2191	548	328,7	328,7
17	Kosny	148122	120996	27126	23600	7080	10620	1628	488	488	543	271	407	1085	543	1085	271	162,8	162,8
18	Leżenice	302118	258381	43737	38051	11415	17123	2624	787	787	875	437	656	1749	875	1749	437	262,4	262,4
19	Lipa	154164	125644	28521	24813	7444	11166	1711	513	513	570	285	428	1141	570	1141	285	171,1	171,1
20	Lipska Wola	119212	96725	22487	19564	5869	8804	1349	405	405	450	225	337	899	450	899	225	134,9	134,9
21	Łukawa	119299	68872	50428	43872	13162	19742	3026	908	908	1009	504	756	2017	1009	2017	504	302,6	302,6
22	Łukawska Wola	109116	68259	40857	35546	10664	15996	2451	735	735	817	409	613	1634	817	1634	409	245,1	245,1
23	Maciejowice	743231	490903	252328	219526	65858	98787	15140	4542	4542	5047	2523	3785	10093	5047	10093	2523	1514,0	1514,0
24	Mariampol	280445	197511	82933	72152	21646	32468	4976	1493	1493	1659	829	1244	3317	1659	3317	829	497,6	497,6
25	Marianów	545750	363424	182326	158624	47587	71381	10940	3282	3282	3647	1823	2735	7293	3647	7293	1823	1094,0	1094,0
26	Michałów	86890	60001	26889	23394	7018	10527	1613	484	484	538	269	403	1076	538	1076	269	161,3	161,3
27	Miejska Dąbrowa	522772	378611	144161	125420	37626	56439	8650	2595	2595	2883	1442	2162	5766	2883	5766	1442	865,0	865,0
28	Moniochy	208209	139365	68844	59894	17968	26952	4131	1239	1239	1377	688	1033	2754	1377	2754	688	413,1	413,1
29	Podmieście	160290	91360	68930	59969	17991	26986	4136	1241	1241	1379	689	1034	2757	1379	2757	689	413,6	413,6
30	Przejazd	51583	44446	7137	6210	1863	2794	428	128	128	143	71	107	285	143	285	71	42,8	42,8
31	Rogożek	338282	226804	111478	96985	29096	43643	6689	2007	2007	2230	1115	1672	4459	2230	4459	1115	668,9	668,9
32	Sewerynów	173510	128208	45302	39412	11824	17736	2718	815	815	906	453	680	1812	906	1812	453	271,8	271,8
33	Stanisławów	473309	271291	202018	175755	52727	79090	12121	3636	3636	4040	2020	3030	8081	4040	8081	2020	1212,1	1212,1
34	Stawki	53011	44089	8922	7762	2329	3493	535	161	161	178	89	134	357	178	357	89	53,5	53,5
35	Studnie	107959	68430	39529	34390	10317	15476	2372	712	712	791	395	593	1581	791	1581	395	237,2	237,2
36	Studzianki Pancerne	165730	143530	22200	19314	5794	8691	1332	400	400	444	222	333	888	444	888	222	133,2	133,2
37	Ursynów	414056	276661	137394	119533	35860	53790	8244	2473	2473	2748	1374	2061	5496	2748	5496	1374	824,4	824,4
38	Wólka Brzózka	283591	215171	68420	59525	17858	26786	4105	1232	1232	1368	684	1026	2737	1368	2737	684	410,5	410,5
39	Zieleniec	45803	40082	5721	4977	1493	2240	343	103	103	114	57	86	229	114	229	57	34,3	34,3
40	Mała Wieś	90906	78041	12865	11193	3358	5037	772	232	232	257	129	193	515	257	515	129	77,2	77,2
42	Studzianki B	161816	126164	35652	31017	9305	13958	2139	642	642	713	357	535	1426	713	1426	357	213,9	213,9

SUMA	11238578	8361285	2877293	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²]	1126460	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²]	51791	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²]	43159	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²]	115092	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²]	17264
				Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²] *50% wskaźników	563230	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²] *50% wskaźników	25896	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²] *50% wskaźników	21580	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²] *50% wskaźników	57546	Powierzchnia całkowita zabudowy [m ²] *50% wskaźników	8632
				Powierzchnia użytkowa zabudowy [m ²]	450584	Powierzchnia użytkowa zabudowy [m ²]	20717	Powierzchnia użytkowa zabudowy [m ²]	17264	Powierzchnia użytkowa zabudowy [m ²]	46037	Powierzchnia użytkowa zabudowy [m ²]	6906

3.4. Chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w rozdziale 3

Na terenie gminy Głowaczów brak jest miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3.5. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy

Tabela 13. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę z chłonnością obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej i chłonnością obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę

	maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę w 2047 r.	chłonność obszarów			możliwość zlokalizowania nowej zabudowy
		z ust. 5 pkt. 2 u.o.p.z.p	z ust. 5 pkt. 3 u.o.p.z.p	z ust. 5 pkt. 2 i 3 u.o.p.z.p	
	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]	[m ²]
Zabudowa mieszkaniowa	219 883,0	450584,1	0,0	450584,1	-230 701,1
Zabudowa rekreacji indywidualnej	5 325,3	20716,5	0,0	20716,5	-15 391,2
Zabudowa usługowa komercyjna	200 000,0	17263,8	0,0	17263,8	182 736,2
Zabudowa usługowa publiczna	150 000,0	46036,7	0,0	46036,7	103 963,3
Zabudowa produkcyjna	100 000,0	6905,5	0,0	6905,5	93 094,5

Zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową i zabudowę rekreacji indywidualnej w zestawieniu z chłonnością obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, wskazuje iż maksymalne w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową i zabudowę rekreacji indywidualnej jest niższe niż chłonność ww. terenów wyrażona w powierzchni użytkowej zabudowy. Zatem w kierunkach nie ma możliwości wskazania nowej zabudowy mieszkaniowej oraz zabudowy rekreacji indywidualnej poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową komercyjną, usługową publiczną i produkcyjną w zestawieniu z chłonnością, wskazuje iż maksymalne w skali zapotrzebowanie na nową zabudowę o danej funkcji jest wyższe niż chłonność terenów wyrażona w powierzchni użytkowej zabudowy. W związku z powyższym zgodnie z zapisami art. 10 ust. 5 pkt 4 lit. b ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, gdy maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy, przewiduje się lokalizację nowej zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz terenami objętymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z pismem Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 28 kwietnia 2016 r. przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r., poz. 1945 ze zm.) „nie dopuszczają jedynie – w przypadku, gdy zapotrzebowanie na zabudowę może być w pełni zaspokojone na obszarach objętych planami miejscowymi oraz obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – przewidywania nowej zabudowy poza tymi obszarami. Pod pojęciem „nowej zabudowy” rozumieć należy zabudowę, która nie była dotąd projektowana w obowiązującym studium.” W związku z powyższym możliwe jest wskazanie nowej zabudowy o powierzchni wykraczającej poza wyliczone zapotrzebowanie, o ile nie wykracza ona poza tereny zabudowy wyznaczone w obowiązującym studium.

4. *Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy*

Realizacja inwestycji z zakresu komunikacji, infrastruktury technicznej oraz pozostałych zadań własnych gminy przebiegać będzie zgodnie z obowiązującymi przepisami, m.in. w zakresie prawa budowlanego i prawa zamówień publicznych. Sposób realizacji inwestycji infrastrukturalnych określą uchwalone przez Radę Gminy strategie, plany i programy, w tym m.in. wieloletnie programy inwestycyjne.

Gmina Głowaczów może się ubiegać o uzyskanie finansowania wybranych inwestycji z budżetu Państwa, programów Rządu RP oraz z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Istnieje także możliwość pozyskania finansowania ze środków unijnej perspektywy 2014-2020 w tym Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Programu Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020, środków z fundacji zagranicznych w tym Szwajcarskich i Norweskich Instrumentów Finansowych.

Analiza dochodów i wydatków gminy wykazała stabilną sytuację finansową gminy.

Tabela 14. Wykaz dochodów i wydatków gminy wiejskiej Głowaczów w latach 2009-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu gminy Głowaczów).

Rok	Dochody [zł]	Wydatki [zł]	Wynik budżetu [zł]
2009	20384020,83	21170999,35	-786978,52
2010	21611215,44	22226287,99	-615072,55
2011	23711205,96	22461891,63	1249314,33
2012	21746337,69	22294829,65	-548491,96

2013	25352654,40	25634884,35	-282229,95
2014	24483388,70	25641316,92	-1157928,22
2015	24634251,17	24568178,39	66072,78
2016	28784905,96	27761816,16	1023089,80
2017	34249171,67	35504042,53	-1254870,86
2018	30462205,65	34260545,01	-3798339,36

Wieloletnia Prognoza Finansowa na lata 2019-2030 zakłada wzrost zarówno dochodów jak i wydatków gminy. Od 2020 roku przewidziana została nadwyżka dochodów nad wydatkami.

Tabela 15. Wykaz szacowanych dochodów i wydatków gminy wiejskiej Głowaczów w latach 2018-2028 (źródło: „Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Głowaczów na lata 2018-2028”).

Rok	Dochody [zł]	Wydatki [zł]	Wynik budżetu [zł]
2019	29825740,4	29943365,4	-117625,00
2020	30398651	29576276	822375,00
2021	30606745	29812795	793950,00
2022	31053846	30278721	775125,00
2023	30707654,00	29916854,00	790800,00
2024	30879976,00	30169976,00	710000,00
2025	31168269,00	30468269,00	700000,00
2026	31635793,00	31175793,00	460000,00
2027	32110330,00	32010330,00	100000,00
2028	32591985,00	32531985,00	60000,00
2029	33080865,00	33040865,00	40000,00
2030	33770078,00	33730078,00	40000,00

Prognozowany wskaźnik zadłużenia jest znacznie niższy niż maksymalny dopuszczalny przez ustawę o finansach publicznych. Ponadto prognozuje się, że wskaźnik ten będzie malał i w 2030 roku wyniesie 0,16%. W związku z powyższym gmina wiejska Głowaczów w razie konieczności jest w stanie sfinansować założone cele poprzez zaciągnięcie dodatkowych kredytów.

Tabela 16. Wykaz szacowanych wskaźników zadłużenia gminy wiejskiej Głowaczów w latach 2018-2028 (źródło: „Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Głowaczów na lata 2018-2028”).

<i>Lata objęte zadłużeniem</i>	<i>J.m.</i>	<i>Prognozowany indywidualny wskaźnik zadłużenia po wyłączeniach</i>	<i>Dopuszczalny maksymalny wskaźnik zadłużenia wyliczony wg art. 243 po wyłączeniach</i>
2019	%	2,94	9,4
2020	%	2,99	8,36
2021	%	2,88	8,18
2022	%	2,75	7,92
2023	%	2,83	7,9
2024	%	2,58	7,96
2025	%	2,46	7,74
2026	%	1,56	7,35
2027	%	0,4	6,89
2028	%	0,24	6,72
2029	%	0,17	6,72
2030	%	0,16	6,72

Nakłady związane z infrastrukturą komunikacyjną i techniczną stanowią główne koszty realizacji dokumentów planistycznych. Nakłady te stanowią obowiązek samorządu terytorialnego i służą rozwojowi gminy. Wydatki mogą być rozłożone w czasie, nie muszą więc obciążać budżetu gminy od razu po uchwaleniu planu miejscowego. Realizacja wielu inwestycji może stanowić duże obciążenie dla budżetu, dlatego istotne jest planowanie perspektywiczne i pozyskiwanie środków finansowych z zewnątrz.

Środki finansowe na cele związane z poprawą atrakcyjności inwestycyjnej gminy, wspieraniem lokalnej przedsiębiorczości, poprawą warunków życia mieszkańców gminy poprzez poprawę stanu infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej oraz społecznej będą pochodziły w całości lub w części z budżetu gminy oraz ze źródeł zewnętrznych, takich jak m.in. środki strukturalne, fundusze unijne, kredyty i pożyczki oraz inne, w oparciu o obowiązujące przepisy i zawarte umowy. Omawiane nakłady inwestycyjne mogą być zrównoważone częściowo poprzez wzrost wpływów do budżetu w wyniku realizacji ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Finansowanie realizacji ww. inwestycji, które należą do zadań własnych gminy, będzie określone w uchwałach budżetowych, odbywać się będzie zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, poprzez wydatki inwestycyjne z budżetu gminy.

Zakłada się więc, iż gmina wiejska Głowaczów posiada możliwości finansowania rozwoju sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej.

Założenia analizy potrzeb i możliwości rozwoju gminy wiejskiej Głowaczów, w tym bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, zakładają zachowanie dotychczasowych tendencji, m.in. w zakresie zmiany liczby mieszkańców i zagospodarowania nowych terenów budowlanych, co wiąże się z utrzymaniem obecnego tempa wyposażania terenów w niezbędne inwestycje z zakresu obsługi komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz podobnej wielkości środków finansowych potrzebnych na ww. inwestycje. Przedstawione powyżej dane dotyczące budżetu gminy wiejskiej Głowaczów wskazują, że gmina posiada możliwości finansowania rozwoju sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej, podobnie jak miało to miejsce w ostatnich latach.

Z przyrostem zainwestowanych terenów na obszarze gminy związany jest m.in. wzrost płaconego podatku od nieruchomości, co warunkuje dalsze możliwości rozwoju, pozwalając na finansowanie inwestycji z zakresu zadań własnych gminy, wspomagających przyszłe procesy inwestycyjne. Ze względów środowiskowych i ekonomicznych, uzasadnione jest uzupełnienie istniejącej zabudowy o nowe zwarte kompleksy terenów budowlanych, wykorzystujące istniejącą infrastrukturę drogową i techniczną.

Podsumowując, biorąc pod uwagę potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z realizacji zadań własnych oraz możliwości finansowania inwestycji gminnych z zakresu sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej i społecznej należy stwierdzić, że gmina posiada wystarczające możliwości finansowania przyszłych zamierzeń inwestycyjnych. Realizacja kolejnych inwestycji będzie rozłożona w czasie i przeprowadzana etapowo zgodnie z przyjętymi przez władze gminy wieloletnimi prognozami finansowymi oraz corocznymi uchwałami budżetowymi.

5. *Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z realizacją nowej zabudowy*

Potrzeby inwestycyjne gminy Głowaczów, wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, będą związane głównie z lokalizacją nowej zabudowy usługowej komercyjnej, usług publicznych i zabudowy produkcyjnej poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć wodociągową, natomiast słabo rozwiniętą sieć kanalizacyjną. Mieszkańcy korzystają z bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe. Wprowadzenie nowej zabudowy będzie wiązać się rozbudową sieci wodociągowej o brakujące odcinki w terenach dotychczas nieuźbrojonych. Lokalizacja nowej zabudowy może wiązać się także z potrzebą rozbudowy sieci infrastruktury komunikacyjnej poprzez budowę nowych dróg lub poprawę stanu istniejących.

Na terenie gminy Głowaczów wyznaczono tereny zabudowy zlokalizowane poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Obszary te zlokalizowane zostały przy istniejących drogach publicznych, a także w lokalizacji posiadającej dostęp do sieci wodociągowej lub i wodociągowej i kanalizacyjnej. Na potrzeby opracowania założono, że gmina poniesie koszt budowy szkieletu sieci infrastruktury tzn. właściciele nieruchomości poniosą koszty powstania dróg wewnętrznych. W związku z powyższym gmina Głowaczów nie będzie musiała ponosić kosztów doprowadzenia do tych terenów dróg publicznych spełniających wymagania techniczne.

Biorąc pod uwagę stopień skanalizowania gminy, w przyszłości gmina będzie musiała ponieść koszty związane z budową sieci kanalizacyjnej na terenach istniejącej oraz planowanej zabudowy. Rozbudowa gospodarki ściekowej na terenie Gminy Głowaczów jako zadanie mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców i ochronę środowiska zostało wskazane w Przedsięwzięciach Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2019-2030 i zgodnie z tym dokumentem mają już zapewnione środki finansowe. Prace nad zbudowaniem powyższego uzbrojenia będą postępować etapami i będą rozłożone na wiele lat. Biorąc pod uwagę bardzo dobrą sytuację finansową gminy oraz możliwość finansowania inwestycji dodatkowymi kredytami, wydatki związane z realizacją nowej zabudowy nie będą stanowiły problemu dla budżetu gminy.

W przypadku realizacji nowej zabudowy na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej nie przewiduje się konieczności realizacji zadań własnych. Wynika to z faktu, iż obszary te są zaopatrzone w podstawowe media oraz posiadają dostęp do dróg.

Ewentualne dodatkowe inwestycje mogą zaistnieć w przypadku, gdy nowa zabudowa będzie realizowana poza terenami objętymi planami i w oddaleniu od głównych ciągów komunikacyjnych. Jako priorytetowe do zaopatrzenia w infrastrukturę techniczną (sieci wodociągowe i kanalizacyjne) wskazane są obszary o już istniejącej zwartej zabudowie. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną nowo wyznaczonych terenów zabudowy będzie zależne od tempa ich zabudowywania.

W perspektywie do roku 2048 w gminie Głowaczów powstanie konieczność zapewnienia dodatkowych obiektów socjalnych (szkoła podstawowa, przedszkole), mających na celu zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności. W zależności od możliwości finansowych gminy, władze gminy zdecydują czy obiekty powstaną jako nowe budynki czy usługi, na które wystąpi dodatkowe zapotrzebowanie, będą realizowane w istniejących budynkach na zasadach najmu powierzchni. Okres realizacji inwestycji z zakresu usług społecznych będzie zależny od tempa zagospodarowywania terenów.

6. Podsumowanie

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową komercyjną, usługową publiczną i produkcyjną wyrażone w powierzchni użytkowej przekracza wielkość powierzchni użytkowej możliwej do uzupełnienia w terenach o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej.

Spełnienie warunku wystąpienia nadwyżki zapotrzebowania nad chłonnością terenów nie jest jednak wystarczające do możliwości wyznaczenia w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy nowych terenów o danej funkcji zabudowy, jeżeli w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wyliczona nadwyżka zapotrzebowania na zabudowę danej funkcji została już rozdysponowana.

Z wyników bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę wynika, że istnieje nadwyżka zapotrzebowania nad chłonnością z zakresu zabudowy usługowej komercyjnej wynosząca 182 736,2 m² powierzchni użytkowej. Przy założeniu, że powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi 80%, liczba kondygnacji będzie wynosić 1,5 kondygnacji i współczynnik powierzchni zabudowy będzie równy 50%, wyliczona nadwyżka pozwala na wyznaczenie w kierunkach zagospodarowania przestrzennego nowych terenów zabudowy usług komercyjnych o powierzchni ok. 60,9 ha. Jednak po porównaniu obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy oszacowano, że istnieje możliwość dodania w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów terenów zabudowy usług komercyjnych o powierzchni około 26,5 ha (poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz poza obszarami o danej funkcji wyznaczonymi w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

Ponadto, z bilansu wynika, że istnieje nadwyżka zapotrzebowania nad chłonnością z zakresu zabudowy usługowej publicznej wynosząca 103 963,3 m² powierzchni użytkowej. Przy założeniu, że powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi 80%, liczba kondygnacji będzie wynosić 2 kondygnacje i współczynnik powierzchni zabudowy będzie równy 50%, wyliczona nadwyżka pozwala na wyznaczenie w kierunkach zagospodarowania przestrzennego nowych terenów zabudowy usług publicznych o powierzchni ok. 26,0 ha. Jednak po porównaniu obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy oszacowano, że istnieje możliwość dodania w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów terenów zabudowy usług publicznych o powierzchni około 21 ha (poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz poza obszarami o danej funkcji wyznaczonymi w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

W przypadku zabudowy produkcyjnej istnieje nadwyżka zapotrzebowania nad chłonnością wynosząca 93 094,5 m² powierzchni użytkowej. Przy założeniu, że powierzchnia użytkowa zabudowy stanowi 80%, liczba kondygnacji będzie wynosić 1 kondygnację i współczynnik powierzchni zabudowy będzie równy 60%, wyliczona nadwyżka pozwala na wyznaczenie w kierunkach zagospodarowania przestrzennego nowych terenów zabudowy produkcyjnej o powierzchni ok. 38,8 ha. Jednak po porównaniu obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy oszacowano, że istnieje możliwość dodania w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów terenów zabudowy produkcyjnej o powierzchni około 18,5 ha (poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz poza obszarami o danej funkcji wyznaczonymi w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów.

W związku z wynikiem bilansu brak jest możliwości lokalizowania poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz poza obszarami o danej funkcji wyznaczonymi w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów zabudowy mieszkaniowej oraz zabudowy rekreacji indywidualnej.

ZARZĄD GMINY GŁOWACZÓW

GMINA GŁOWACZÓW

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

(Część II)

*Załącznik Nr 2
do uchwały Nr XVI.91.2020
Rady Gminy Głowaczów
z dnia 31 stycznia 2020 r.*

**-TEKST UJEDNOLICONY-
2020 ROK**

Opracowanie

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy GŁOWACZÓW”

Integralne części elaboratu „studium”

- **Część graficzna - załącznik Nr 1:**
Uwarunkowania rozwoju: skala 1:10 000;
Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy: skala 1:10 000;
- **Część tekstowa - załącznik Nr 2:**
Uwarunkowania rozwoju (część I);
Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy (część II);

Część graficzna oraz część tekstowa stanowią załączniki Nr 1 i Nr 2 do

Uchwały Nr XXIII/185/2000 Rady Gminy w Głowaczowie z dnia 28.12.2000 roku

w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów”

Elaborat „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów” opracowany został w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Du.U.Nr 15/99 poz.139) i zgodnie z „Umową o dzieło” 27 grudnia 1999 roku, w trybie ustawy o zamówieniach publicznych /art.13 pkt 3, Dz.U.Nr76, poz. 344 z dnia 10.06.1994 roku z późniejszymi zmianami/.

Podstawowy zespół autorski

Główny projektant

mgr Kazimiera Denkiewicz

uprawnienia urbanistyczne Nr 27/88 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa

Projektant

mgr inż.arch. Elżbieta Mazurkiewicz-Pietruczenia

uprawnienia urbanistyczne Nr 1125/90 Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa

Prawa autorskie zastrzeżone: Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U.Nr 24 poz.83).

Opracowanie „Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów”

Następujące części opracowania pt. „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów” stanowią załączniki do uchwały Nr XVI.91.2020 Rady Gminy Głowaczów z dnia 31 stycznia 2020 r.:

- 1. Tekst: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Uwarunkowania rozwoju”, stanowiący **załącznik nr 1** do uchwały.*
- 2. Tekst: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – Kierunki zagospodarowania przestrzennego”, stanowiący **załącznik nr 2** do uchwały.*
- 3. Rysunek w skali 1:10 000: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – uwarunkowania rozwoju”, stanowiący **załącznik nr 3** do uchwały.*
- 4. Rysunek w skali 1:10 000: „Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów – kierunki zagospodarowania przestrzennego”, stanowiący **załącznik nr 4** do uchwały.*
- 5. Rozstrzygnięcie Rady Gminy Głowaczów o sposobie rozpatrzenia uwag złożonych do projektu „Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, stanowiące **załącznik nr 5** do uchwały.*

Tekst ujednolicony zawiera zmiany wyróżnione kolorem fioletowym i kursywą, wprowadzone do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów przez Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 listopada 2015 r. oraz Zarządzenie Zastępcze Wojewody Mazowieckiego z dnia 1 marca 2018 r., znak WNP-II.742.90.2017.

Tekst ujednolicony zawiera zmiany wyróżnione kolorem niebieskim i kursywą, wprowadzone do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów uchwałą Nr XVI.91.2020 Rady Gminy Głowaczów z dnia 31 stycznia 2020 r.

Zespół autorski zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów

Budplan Sp. z o.o.

ul. Kordeckiego 20, 04-327 Warszawa

tel./fax.: 22 870 42 62, e-mail: kontakt@budplan.net

Główny projektant:

mgr inż. Anna Bereś

Zagospodarowanie przestrzenne:

inż. Monika Nasiłowska

inż. Adam Potapowicz

inż. Agnieszka Szaniawska

mgr inż. Magda Walczewska

Środowisko przyrodnicze:

inż. Zuzanna Górecka-Gąbka

mgr inż. Aleksandra Kowalczyk

Spis treści

Cześć II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁOWACZÓW

I. PODSTAWOWE SZANSE I PROBLEMY ROZWOJU GMINY – WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU

- 1.1. W zakresie polityki przestrzennej państwa i województwa
- 1.2. W zakresie powiązań (relacji) zewnętrznych
- 1.3. W zakresie sfery społecznej
- 1.4. W zakresie sfery gospodarczej
- 1.5. W zakresie infrastruktury technicznej
- 1.6. W zakresie sfery ekologicznej
- 1.7. W zakresie sfery kulturowej

II. PODSTAWOWE CELE ROZWOJU GMINY

- 1.1. Podstawowe cele polityki przestrzennego zagospodarowania gminy wynikające z uwarunkowań

III. KIERUNKI I ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY

- 1. PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO
 - 1.1. Dobra kultury objęte ochroną prawną
 - 1.2. Podstawowe kierunki ochrony środowiska kulturowego
- 2. PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
 - 2.1. Obszary i obiekty objęte oraz wskazane do objęcia ochroną z tytułu przepisów szczególnych
 - 2.2. Podstawowe kierunki ochrony środowiska
 - 2.3. Zagrożenie środowiskowe
 - 2.4. Lokalne wartości środowiska przyrodniczego
- 3. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA
 - 3.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna
 - 3.2. Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy
- 4. KIERUNKI ROZWOJU PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY
 - 4.1. Kierunki rozwoju sieci osadniczej
 - 4.1.1. Obsługa ludności i wiodące funkcje jednostek osadniczych
 - 4.1.2. Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy oraz zainwestowania turystyczno-wypoczynkowego

- 4.2. Kierunki rozwoju i zadania w zakresie komunikacji oraz infrastruktury technicznej – rozmieszczenie inwestycji celu publicznego
- 4.2.1. Kierunki rozwoju komunikacji oraz zadania dla realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych
- 4.2.2. Kierunki rozwoju podstawowych systemów infrastruktury oraz zadania dla realizacji celów publicznych
- 4.3. Kierunki rozwoju terenów otwartych
- 4.3.1. Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- 4.3.2. Tereny systemu przyrodniczego

5. POLITYKA KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY – STANDARDY ZAGOSPODAROWANIA I UŻYTKOWANIA TERENÓW

- 5.1. Podstawowe standardy zagospodarowania i użytkowania terenów zabudowanych i wskazanych do zabudowy oraz zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego
- 5.1.1. Ogólne standardy zagospodarowania i użytkowania terenów
- 5.1.2. Szczegółowe standardy zagospodarowania i użytkowania terenów
- 5.2. Podstawowe zasady zagospodarowania w obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- 5.3. Podstawowe zasady gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego
- 5.3.1. Polityka gospodarowania w terenach wyznaczonego systemu przyrodniczego
- 5.3.2. Polityka gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego objętych ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych

IV. OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA SPORZĄDZENIEM MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

V. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM I PONADLOKALNYM

VI. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH

VII. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY

VIII. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

IX. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEN, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

X. OBSZARY ZDEGRADOWANE

XI. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH

***XII. UZASADNIENIE I SYNTEZA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ
USTALEŃ PROJEKTU ZMIANY STUDIUM***

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GŁOWACZÓW

I. PODSTAWOWE SZANSE I PROBLEMY ROZWOJU GMINY - WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU

Podstawowe problemy i szanse rozwoju gminy rozpoznane w ramach oceny stanu zagospodarowania przestrzennego jako warunki dla równoważenia rozwoju stanowią;

1.1 W zakresie polityki przestrzennej państwa i województwa

Szanse

- Wskazywany w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” i przyjmowany w polityce państwa wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez zwiększanie udziału funkcji pozarolniczych na obszarach wiejskich oraz modernizację i budowę infrastruktury technicznej jako szczególnie istotnego elementu dla rozwoju gałęzi z otoczenia rolnictwa, w tym między innymi przetwórstwa rolno-spożywczego, turystyki i agroturystyki. W polityce państwa wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich wspierany jest między innymi przedakcesyjnymi funduszami pomocowymi: „SAPARD”- na modernizację rolnictwa i obszarów wiejskich; „ISPA”- na ochronę środowiska i transport; „PHARE”- na infrastrukturę społeczną; PHARE 2 - na politykę regionalną. Wdrażanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich ma istotne znaczenie dla gminy Głowaczów cechującej się występowaniem szczególnie korzystnych warunków krajobrazowo-przyrodniczych i klimatycznych dla rozwoju różnych form wypoczynku;
- Zapowiadane wdrażanie „paktu na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich”, w tym między innymi poprzez tworzenie warunków dla sukcesywnej poprawy struktury gospodarstw rolnych poprzez określenie warunków przechodzenia na rentę przy rezygnacji prowadzenia gospodarstwa rolnego poniżej 5,0 ha itp. Instrumenty polityki rolnej państwa mają szczególne znaczenie dla obszaru gminy Głowaczów z uwagi jej dominujący rolniczy charakter;
- Uznanie roli i funkcji osiedli wiejskich stanowiących siedziby ośrodków gminnych dla racjonalnej obsługi ludności i zaplecza rolniczego na szczeblu lokalnym jak również agroturystyki i rekreacji;
- Przyjęta w „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” wiodąca zasada równoważenia rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem ochrony wartości przyrodniczych (ekorozwój).

Zachowanie i ochrona obszarów najcenniejszych przyrodniczo stanowiących elementy krajowej sieci ekologicznej o znaczeniu krajowym (ECONET-POLSKA) w obszarze gminy Głowaczów dotyczy przede wszystkim południowo-wschodnich jej obszarów przyrodniczo związanych z Puszcą Kozienicką (pomiędzy rzeką Radomką a obszarami puszczańskimi);

- Wskazywanie do wyłączania z użytkowania rolniczego gleb nieprzydatnych do produkcji rolniczej. Przyjęty do wdrażania „Krajowy program zwiększania lesistości” obejmuje w obszarze subregionu radomskiego (dawnego województwa) planowane zalesienie około 20 000 ha o najniższej przydatności gleb dla rolnictwa (klasa VIz i VI). Elementy składowe tego programu stanowią między innymi gminne programy zwiększania lesistości.
W obszarze gminy Głowaczów planowane jest docelowo zalesienie ponad 2400 ha gruntów o najniższej przydatności do produkcji rolniczej (w przewadze kompleks żytni bardzo słaby);
- Wskazywana konieczność ochrony zasobowej i jakościowej wód powierzchniowych i podziemnych. Oznacza to potrzebę poprawy czystości wód rzeki Radomki oraz ochronę jakości wód podziemnych, w tym Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Nr 215 i 215 A „Subniecka Warszawska”, Nr 405 „Niecka Radomska” oraz 222 „Dolina Środkowej Wisły”; obejmujących północne i wschodnie obszary subregionu radomskiego, w tym znaczną część gminę Głowaczów;
- Wskazywana potrzeba obejmowania ochroną prawną obszarów cennych przyrodniczo. Dotyczy to między innymi doliny rzeki Radomki stanowiącej otulinę Kozienickiego Parku Krajobrazowego z planowanym utworzeniem zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka” z uwagi na wyróżniające walory przyrodnicze i ornitologiczne;

Problemy (ograniczenia)

- Problemy adaptacyjne obszarów wiejskich do wielofunkcyjnego rozwoju przede wszystkim w zakresie tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem wymagające odpowiednich instrumentów polityki państwa oraz długookresowych nakładów kredytowo-finansowych;
- Niska opłacalność produkcji rolniczej wynikająca między innymi z rozdrobnionej struktury gospodarstw rolnych i tradycyjnych kierunków produkcji rolniczej oraz jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej przy występujących jednocześnie problemach organizacji zbytu płodów rolnych;

1.2 W zakresie powiązań (relacji) zewnętrznych

Szanse wynikające z położenia, powiązań infrastrukturalnych i przyrodniczych

- Wdrożona od 1 stycznia 1999 roku reforma samorządowa z wprowadzeniem „szczebla powiatowego” i „wojewódzkiego” prowadząca do integracji społeczności lokalnych i regionalnych oraz promocji i wspierania rozwoju regionalnego;
- Utrwalone powiązania społeczno-gospodarcze gminy z ośrodkami krajowymi i ponadlokalnymi: Warszawą - stolicą kraju i Mazowsza; Radomiem stanowiącym siedziby Delegatur Urzędu Marszałkowskiego i Wojewódzkiego Województwa Mazowieckiego; Kozienicami - ośrodkiem powiatowym;
- Dostępność komunikacyjna gminy o której stanowi położenie gminy w ciągu utrzymanych w randze krajowej dróg Potworów-Białobrzegi-Głowaczów i Głowaczów-Kozienice oraz w ciągu drogi wojewódzkiej Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów. Istotne znaczenie ma również położenie gminy w niedalekiej odległości od linii kolejowej Warszawa-Radom przechodzącej w odległości około 5 km od zachodnich granic gminy;
- Uzbrojenie gminy w systemy infrastruktury technicznej ponadlokalnej: kabel światłowodowy relacji Kozienice-Brzóza-Studzianki Pancerne; linie energetyczne przesyłowe 220 kV Kozienice-Rożki; 110 kV Kozienice-Warka;
- Położenie gminy w systemie doliny Radomki stanowiącej znaczący element sieci ekologicznej oraz jednocześnie otulinę Kozienickiego Parku Krajobrazowego;
- Wyróżniająca gminę atrakcyjność krajobrazowa i walory przyrodnicze wynikające z położenia w dolinie rzeki Radomki oraz na obrzeżu zwartych dużych kompleksów leśnych Puszczy Kozienickiej. Walory te w połączeniu z dobrą jakością podstawowych elementów środowiska (czyste powietrze, odpowiednia jakość wód, cisza) stanowiły o rozwoju funkcji wypoczynkowej o znaczeniu ponadlokalnym oraz warunkują dalszy rozwój tej funkcji, w tym agroturystyki;
- Włączenie obszaru gminy w system wytyczonych i oznakowanych szlaków turystycznych PTTK prowadzących przez miejsca i obszary godne poznania oraz opisywanie tych rejonów w powszechnie dostępnych wydawnictwach turystycznych;

- Położenie gminy w zasięgu zasobnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: Nr 215 „Subniecka Warszawska” obejmującego północne obszary subregionu radomskiego, w tym gminę Głowaczów, 215A „Subniecka Warszawska” - północne rejony gminy, Nr 405 „Niecka Radomska” - południowo-wschodnie obszary subregionu radomskiego do rzeki Radomki oraz Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły” obejmującego dolinę Wisły, w tym wschodnie krańce obszaru gminy;

Problemy (ograniczenia)

- Utrzymujący się w powiecie kozienickim (podobnie jak w obszarze kraju) poziom bezrobocia kształtujący się w wielkościach: kraj - 12,1 %; powiat kozienicki - 13,0 %; gmina Głowaczów - 13,3 %;
- Zagrożenie powodziowe w dolinie rzeki Radomki związane z występowaniem określonych terenów zalewowych zagrożonych „wodą stuletnią” oraz ewentualną falą powodziową w wyniku awarii zapory na zbiorniku wodnym „Domaniów” (III strefa zagrożenia);
- Ujemny wpływ nieuporządkowanej gospodarki ściekowej gmin sąsiednich na jakość wód rzeki Radomki: w górnym biegu do ujścia rzeki Pacynki III klasa; od ujścia rzeki Pacynki do ujścia do Wisły, w tym w obszarze gminy - wody pozaklasowe (non);
- Ograniczenia dla uciążliwej działalności gospodarczej wynikające z występowania obszarów objętych ochroną na podstawie przepisów szczególnych: otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego; obszary zasobowe Głównych Zbiorników Wód Podziemnych;

1.3 W zakresie sfery społecznej

Szanse

- Ukształtowane ośrodki obsługi ludności na poziomie lokalnym: gminny ośrodek administracyjno-usługowy w Głowaczowie zapewniający ludności gminy dobrą dostępność do podstawowych usług użyteczności publicznej, wyposażony w instytucje i placówki ochrony zdrowia, oświaty (szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne), kultury, sportu, administracji samorządowej i specjalnej oraz podmioty handlowo-usługowe w sektorze prywatnym; ośrodek uzupełniający w Brzósie z usługami użyteczności publicznej w zakresie oświaty, ochrony zdrowia, kultury;
- Istniejące trwałe zainwestowanie oraz zasoby mieszkaniowe i mieszkaniowo-usługowe ze wskaźnikiem 287 mieszkań na 1000 ludności, z udziałem około 75 % trwałych, murowanych zasobów mieszkaniowych 2-3 izbowych;

- Historycznie ukształtowana sieć osadnicza z charakteryzującymi się wielowiekową historią miejscowościami w dolinie rzeki Radomki, w tym Głowaczowem z prawami miejskimi w latach 1445-1869 oraz Brzózą;
- Współczesne w miarę równomiernie rozmieszczone osadnictwo gminy z 40 jednostkami sołectwami, z udziałem 40 % miejscowości powyżej 200 mieszkańców, w tym dwoma wyróżniającymi się dużymi jednostkami z liczbą ludności 800 M - Głowaczów i 1300 M - Brzóza;
- Istniejące trwałe zainwestowanie o charakterze wypoczynkowym obejmujące indywidualne budownictwo letniskowe i około 600 wydzielonych działek o charakterze letniskowym z ukształtowanymi rejonami koncentracji we wschodnich obszarach gminy (Brzóza, Wólka Brzózka, Rogożek. Chodków, Sewerynów, Maciejowice);
- Potencjalne możliwości dalszego rozwoju różnych form wypoczynku w określonych planem miejscowym terenach wskazanych dla potrzeb budownictwa rekreacyjnego w powiązaniu z istniejącą siecią jednostek osadniczych charakteryzujących się atrakcyjnym pod względem krajobrazowo-przyrodniczym położeniem w dolinie rzeki Radomki i obszarach pomiędzy Radomką a rozległymi kompleksami lasów Puszczy Kozienickiej na wschodzie;

Problemy (ograniczenia)

- Utrzymywanie się mało korzystnych procesów demograficznych: zmniejszanie zaludnienia gminy; znaczny udział ludności w wieku poprodukcyjnym (21 %); deformacje struktury płci (wskaźnik udziału liczby kobiet na 100 mężczyzn w wieku 20-39 lat, czyli okresie prokreacji wynoszący 81,5); zmniejszający się przyrost naturalny (+ 1,4 ‰);
- Utrzymywanie się niepokojących w skali kraju, powiatu i gminy zjawisk społecznych, przede wszystkim na rynku pracy (utajone bezrobocie na obszarach wiejskich, przy określonej stopie bezrobocia w gminie w wielkości 13,3 % i związane z tym ubożenie ludności;
- Zróżnicowany stan techniczny obiektów użyteczności publicznej wymagający dla podnoszenia standardów obsługi ludności sukcesywnej modernizacji, rozbudowy oraz budowy obiektu dla potrzeb gimnazjum;

1.4 W zakresie sfery gospodarczej

Szanse

- Występowanie w środkowych i południowych rejonach gminy kompleksów glebowo-rolniczych o dobrej w skali gminy przydatności do produkcji rolniczej z możliwością uprawy roślin rolniczych i warzywniczych (udział gleb klasy bonitacyjnej III i IV -32 %);
- Udział trwałych użytków zielonych stanowiący bazę dla rozwoju hodowli bydła wynoszący 14,6 % użytków rolnych;
- Prywatna własność ziemi z udziałem 95 % sektora prywatnego w zakresie władania użytkami rolnymi;
- Ukształtowane kierunki produkcji rolniczej: w produkcji zwierzęcej hodowla trzody chlewnej i bydła; w produkcji roślinnej uprawa zbóż, ziemniaków oraz uzupełniająco owoców jagodowych i warzyw;
- Istniejące podmioty gospodarcze rolnicze i pozarolnicze: 1500 indywidualnych gospodarstw rolnych; około 300 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w sferze usługowo-produkcyjnej ze wskaźnikiem 37 podmiotów na 1000 mieszkańców, przy analogicznym wskaźniku dla subregionu radomskiego -35;
- Rozwijające się funkcje pozarolnicze w obszarze gminy o charakterze wypoczynkowym oparte o istniejące trwałe zainwestowanie budownictwem letniskowym (około 600 wydzielonych działek letniskowych w południowo-wschodnich rejonach gminy);

Problemy (ograniczenia)

- Przeważające w obszarze gminy średnie warunki naturalne do produkcji rolniczej (udział gleb klasy V i VI wynoszący 68 %);
- Rolniczy w przewadze charakter gospodarki gminy przy jednocześnie utrzymującej się od kilku lat niskiej opłacalności produkcji rolniczej wynikającej nie tylko z warunków naturalnych gminy dla rolnictwa i rozdrobnionej struktury gospodarstw rolnych ale również z mało sprzyjającej polityki państwa i występujących trudności w organizacji zbytu produkcji rolniczej;
- Brak stabilnej polityki rolnej państwa i skutecznego wdrażania zapowiadanych pakietowych rozwiązań prawnych (pakt na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, uregulowania w zakresie „grup producentów rolnych i ich związków”, „kontraktacji” itp.)

1.5 W zakresie infrastruktury technicznej

Szanse

- Dobrze rozwinięty układ komunikacyjny w obszarze gminy tworzony przez: drogę krajową Nr 48 (dawniej 740, 729, 731) Potworów-Białobrzegi-Głowaczów i Głowaczów-Kozienice o charakterze strategicznym; drogę wojewódzką Nr 73 i Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów; dziesięć odcinków dróg powiatowych; dwadzieścia sześć odcinków dróg gminnych;
- Istniejące możliwości włączania się zainteresowanych użytkowników w funkcjonujący system łączności z centralami automatycznymi w Głowaczowie z zajętością 420 NN i pojemnością 480 NN oraz Brzózcie z zajętością 450 NN i pojemnością 496 przy technicznych możliwościach dalszego zwiększenia modułów pojemności;
- Dobre warunki zasilania gminy w energię elektryczną zapewniające dostawę energii o właściwych parametrach oraz istniejące rezerwy mocy określane przez służby energetyczne na około 50 %;
- Wysoki stopień zwodociągowania gminy z długością ogólnej sieci rozdzielczej 77,4 km i ilością 1155 połączeń do budynków mieszkalnych (50 % zasobów mieszkaniowych gminy). Planowana rozbudowa i budowa nowych odcinków sieci obejmuje między innymi miejscowości: Jasieniec-Lipa, Mariampol, Cecylówka Głowaczewska, Dąbrówki Grabnowolskie, Bobrowniki, Łukawska Wola, Wólka Brzózka, Klementynów; w trakcie realizacji są połączenia wodociągowe Podmieście-Brzóza, Miejska Dąbrowa-Studnie, Stanisławów-Marianów;
- Funkcjonowanie jednej z nielicznych w obszarach wiejskich komunalnej oczyszczalni ścieków w Głowaczowie o przepustowości 200 m³/d, z długością sieci kanalizacyjnej 18,3 km w dwu największych pod względem zainwestowania i zaludnienia miejscowościach gminy, Głowaczowie-Leżenicach i Brzózcie;
- Występowanie w północnych, wschodnich i południowo-wschodnich rejonach subregionu radomskiego poziomów wodonośnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, z zasięgiem obejmującym gminę Głowaczów, zapewniających możliwość pełnego zaopatrzenia w wodę ludności i rolnictwa gminy;
- Występowanie w obszarze gminy obiektów małej retencji (15 zbiorników) o funkcjach retencyjnych, przeciwpożarowych i gospodarczych oraz planowana dalsza realizacja programu małej retencji z modernizacją przede wszystkim dużego zespołu stawów rybnych w Grądach o łącznej powierzchni 62 ha;

Problemy (ograniczenia)

- Niedoinwestowanie dróg ponadlokalnych stanowiące powszechny problem w skali regionu, powiatu i gminy. W obszarze gminy odcinki dróg powiatowych wskazane do modernizacji występują między innymi w ciągach komunikacyjnych: 34 506 Brzóza-Radom; 34 502 Ryczywół-Brzóza; 34 504 Jasieniec-Leżenice; 34 505 Głowaczów-Lipskie Budy; 34 508 Cecylówka-do drogi Nr 34 506;
- Braki w infrastrukturze komunalnej obejmujące w obszarze gminy między innymi: brak urządzonego gminnego wysypiska śmieci w obszarze gminy; brak wyposażenia gminy w gaz przewodowy;
- Niedotrzymywane warunki napięciowe i ograniczenia w wydawaniu warunków technicznych zasilania (wtz) w miejscowościach: Helenów, Głowaczów GS, Głowaczów Cmentarz, Głowaczów Rzecznica, Brzóza Sokoły, Brzóza Betoniarnia, Brzóza Kościół, Brzóza Przecinka, Wólka Brzózka II, Sewerynów;
- Ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z potrzeby zachowania określonych przepisami szczególnymi stref ochronnych i stref bezpieczeństwa dla przechodzących przez obszar gminy przesyłowych linii energetycznych 220 i 110 kV;

1.6 W zakresie sfery ekologicznej

Szanse wynikające z zasobów środowiska i walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla gospodarczego rozwoju gminy

- Ukształtowanie terenu oraz warunki klimatyczno-zdrowotne nie stwarzające przeszkód dla lokalizacji budownictwa mieszkaniowego, usługowego, wypoczynkowego oraz organizacji produkcji rolniczej;
- Zasoby środowiska przyrodniczego, w tym przede wszystkim dobre gleby w środkowych i południowych rejonach gminy umożliwiające intensyfikację rozwoju produkcji rolniczej na tych obszarach;
- Występowanie w obszarze gminy udokumentowanych złóż surowców mineralnych: surowce ilaste ceramiki budowlanej - złoża „Mariampol”; kruszywo naturalne - złoża „Cecylówka”, „Wólka Brzózka” (w eksploatacji), „Brzóza”; węgle brunatne - złoża „Głowaczów”. Możliwość udokumentowania występujących złóż prognostycznych;

- Zasoby środowiska, w tym przede wszystkim zasoby leśne w północnej i Środkowo-Wschodniej części gminy oraz dobre warunki klimatyczne warunkujące rozwój funkcji wypoczynkowej w szczególności w środkowo-wschodnich oraz północnych rejonach gminy;
- Dobry stan środowiska potwierdzony jakością badanych podstawowych elementów zakresie czystości powietrza, wód podziemnych oraz hałasu ze wskaźnikami kształtującymi się znacząco poniżej obowiązujących norm jako dodatkowy istotny atut dla dalszego rozwoju funkcji wypoczynkowej;
- Atrakcyjność zasobów środowiska dla wypoczynku. Na urozmaicony i zróżnicowany krajobraz składają się: dolina rzeki Radomki, duże obszary leśne, bogactwo form geomorfologicznych, urozmaicona rzeźba terenu, różnorodność zbiorowisk roślinnych oraz mozaikowość w użytkowaniu terenu, dobre warunki klimatyczne, cisza i czyste powietrze;
- Cennieść zasobów przyrodniczych z bogactwem świata roślinnego i zwierzęcego, w tym występowanie gatunków chronionych: 128 gatunków lęgowych, w tym 4 wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt o statusie gatunków narażonych na wyginięcie, 12 chronionych gatunków płazów, 3 gatunki gadów;
- Występowanie rozpoznanych terenów przyrodniczo-krajobrazowych objętych różnymi formami ochrony prawnej i przewidywanych do ochrony: Otulina Kozienickiego Parku Krajobrazowego (południowo-wschodnie obszary gminy); planowane utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka”; planowane rozszerzanie ochrony indywidualnej (postulowane ustanowienie 6 użytków ekologicznych oraz 28 pomników przyrody);
- Sukcesywne dokumentowanie walorów środowiska przyrodniczego: opracowana „waloryzacja przyrodnicza obszaru gminy”;

Problemy (ograniczenia, zagrożenia)

- Zagrożenia powodziowe i wynikające stąd ograniczenia dla lokalizacji zabudowy kubaturowej w dolinie rzeki Radomki w określonych terenach zalewowych zagrożonych „wodą stuletnią”;
- Niezadawalająca czystość rzek przepływających przez obszar gminy jako wynik zrzutu ścieków poza obszarem gminy (pozaklasowa czystość wód Radomki w obszarze gminy Głowaczów);

- Ograniczenia dla prowadzenia działalności produkcyjnej mogącej pogorszyć stan środowiska wynikające z występowania określonych obszarów chronionych z tytułu przepisów szczególnych: obszary otuliny KPK, obszary zasobowe GZWP;
- Średnio korzystne naturalne własności gleb pod względem zasobności w wodę (około 45 % użytków rolnych charakteryzuje się okresowym lub stałym niedoborem wody);

1.7 W zakresie sfery kulturowej

Szanse

- Ukształtowane historycznie osadnictwo gminy w przewadze związane z doliną rzeki Radomki z prawami miejskimi Głowaczowa w latach 1445-1869 i zachowanym zabytkowym regularnym układem przestrzennym rejonu rynku tej miejscowości. Długowiekowa historia osadnictwa Brzózy i innych miejscowości w dolinie Radomki: Leżenice, Bobrowniki, Grądy, Rogożek, Chodków;
- Występowanie obiektów wpisanych do Centralnego Rejestru Decyzji Konserwatora Zabytków: kościół parafialny, park krajobrazowy i spichlerz murowany podworski w Brzózce; park krajobrazowy w Grądach;
- Występowanie innych obiektów zabytkowych oraz wyróżniających gminę miejsc pamięci narodowej z powszechnie znanym Pomnikiem Mauzoleum bitwy na przyczółku warecko-magnuszewskim w Studziankach Pancernych;

Problemy (ograniczenia)

- Potrzeba dokumentowania szczególnie cennych wartości środowiska kulturowego gminy, w tym między innymi opracowania studium historyczno-urbanistycznego miejscowości Głowaczów-Leżenice i Brzózki;

II. PODSTAWOWE CELE ROZWOJU GMINY

1.2 Podstawowe cele polityki przestrzennego zagospodarowania gminy wynikające z uwarunkowań rozwoju

Cele strategiczne

- Dążenie do efektywnego rozwoju społeczno-gospodarczego i harmonijnego rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju w oparciu o możliwości jakie stwarzają:
istniejące i planowane zagospodarowanie uwzględniające racjonalne kształtowanie przestrzeni; *zasoby środowiska naturalnego* związane z położeniem gminy w systemie doliny Radomki oraz na obrzeżach Puszczy Kozienickiej i Stromieckiej, w tym dobre warunki naturalne gleb dla intensyfikacji produkcji rolniczej w obszarach środkowych oraz atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe dla dalszego rozwoju różnych form wypoczynku w obszarach środkowo-wschodnich gminy przy dodatkowych atutach dobrej jakości podstawowych badanych komponentów środowiska;
dostępność komunikacyjna gminy poprzez istniejący krajowy i wojewódzki układ drogowy;
- Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kultury materialnej oraz zachowanie i kształtowanie tożsamości (tradycji) gminy z uwzględnieniem wartości kulturowych wynikających z historycznie ukształtowanego osadnictwa w dolinie rzeki Radomki;
- Ochrona różnorodności przyrodniczej, zasobów biotycznych i abiotycznych środowiska naturalnego;

Cele podstawowe

- **Kierunki rozwoju sieci osadniczej**
 - Stymulowanie skoncentrowanego, wielofunkcyjnego rozwoju miejscowości gminnej Głowaczów jako głównego ośrodka usługowo-administracyjnego w skali gminy i turystyczno-krajoznawczego w skali regionu w funkcjonalno-przestrzennym powiązaniu z Brzózą jak również harmonijny rozwój pozostałych ukształtowanych jednostek osadniczych ze szczególną promocją budownictwa letniskowego i agroturystyki;

- **Kierunki rozwoju podstawowych systemów infrastruktury technicznej**

Komunikacja

- Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz podniesienie standardu obsługi w zakresie komunikacji poszczególnych obszarów w obrębie gminy poprzez modernizację najważniejszych ciągów dróg powiatowych;

Telekomunikacja

- Zwiększenie możliwości przepływu informacji poprzez dalszy rozwój systemów łączności, w tym telekomunikacji;

Elektroenergetyka

- Poprawa pewności zasilania w energię elektryczną i utrzymanie właściwego stanu technicznego sieci;
- Tworzenie warunków dla zaopatrzenia gminy w gaz przewodowy oraz działania w kierunku poprawy funkcjonowania systemu zaopatrzenia w ciepło;

Gospodarka wodno-ściekowa

- Dalsza sukcesywna realizacja współdziałających systemów gospodarki wodno-ściekowej;
- Ograniczanie zagrożenia przeciwpowodziowego w dolinie Radomki;
- Poprawa warunków retencjonowania wód;

Gospodarka odpadami

- Utrzymanie czystości i porządku w obszarze gminy;

- **Kierunki zagospodarowania terenów otwartych**

- Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich z zachowaniem terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej o dobrych w skali gminy warunkach do utrwalania i intensyfikacji funkcji rolniczej w środkowej i południowej części gminy, w tym promowanie różnorodnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej oraz uzupełniający rozwój wypoczynku i agroturystyki w obszarze gminy
- Zachowanie i poszerzanie ochrony oraz racjonalne wykorzystanie i kształtowanie terenów systemu przyrodniczego stanowiących elementy sieci ekologicznej w strukturze funkcjonalnej gminy prowadzące do „życia w harmonii z przyrodą” (podstawowa zasada polityki ekologicznej państwa);

III. KIERUNKI I ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY

1. PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

1.1 Dobra kultury objęte ochroną

Obiekty objęte ochroną z tytułu ustawy z dnia 15 lutego o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. Nr 98, poz.1150 - tekst jednolity)

Ustawa określa, że dobra kultury są bogactwem narodowym i winny być chronione przez wszystkich obywateli. Dobrem kultury w rozumieniu ustawy jest każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny, mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturalnego ze względu na wartość historyczną, naukową lub artystyczną. Celem ochrony dóbr kultury jest ich zachowanie oraz społecznie celowe wykorzystanie i udostępnianie.

Ochronie prawnej podlegają dobra kultury wpisane do rejestru zabytków.

Przedmiotem ochrony pod względem rzeczowym mogą być w szczególności: założenia urbanistyczne osiedli oraz krajobraz kulturowy, parki krajobrazowe, cmentarze; pamiątki historyczne jak pola bitew i miejsca upamiętnione walkami o niepodległość; obiekty archeologiczne;

W obszarze gminy Głowaczów ochronie w rozumieniu w/w ustawy podlegają:

- **Obiekty wpisane do Centralnego Rejestru Decyzji Konserwatora Zabytków**
 - **Brzóza:** Spichlerz murowany podworski z pol. XIX wieku – relikw dawnej zabudowy folwarcznej.
Decyzja Nr 384/A/88; data wpisu: 1998-05-15;
 - **Brzóza:** Park krajobrazowy z XVIII wieku z postulowaną strefą ochrony konserwatorskiej oraz ochrony ekologicznej i ochrony kompozycji widokowej - cały park z chronionymi lipami przy szosie kozienickiej (aleja ponad 300 drzew); Decyzja Nr 293/A/85; data wpisu: 1985-07-19.
 - **Brzóza:** Kościół parafialny pw.św. Bartłomieja oraz dzwonnica.
Decyzja Nr 34/A/80; data wpisu: 1980-04-25;
 - **Wólka Brzózka/Grądy:** Park Grądy - krajobrazowy (z aleją grabową i starymi dębami) z postulowaną strefą ochrony konserwatorskiej w dawnych granicach oraz strefą ochrony ekologicznej i ochrony kompozycji widokowej w granicach: północ-rzeka Radomka; wschód - ostatnia grobla; południe - droga Radom-Brzóza; zachód -kompleks łąk i bagien wsi Lewaszówka .Decyzja Nr 425/A/90; data wpisu: 1990 03-15;

- **Cmentarze zabytkowe**

Cmentarz katolicki w Brzózcie;
Cmentarz katolicki w Głowaczowie;
Cmentarz żydowski w Głowaczowie;;

- **Miejsca pamięci narodowej**

- Studzianki Pancerne: Pomnik Mauzoleum bitwy na przyczółku warecko-magnuszewskim oraz mogiła zbiorowa;
- Lipa: Pomnik miejsce bitwy powstańców z 1863 roku;
- Głowaczów: cmentarz - mogiły żołnierzy września 1939 roku i żołnierzy poległych na przyczółku warecko-magnuszewskim w 1944 roku;
- Cecylówka: Pomnik Ku Czcii zamordowanych mieszkańców wsi;
- Chodków: Obelisk na pamiątkę walki mjr. „Hubala” i jego żołnierzy;
- Głowaczów: Obelisk Ku Czcii poległych mieszkańców gminy;
- Matyldzin: Pomnik zbiorowa mogiła żołnierzy 76 pp i 29 pa 1 1939 roku;

- **Historyczny układ przestrzenny Głowaczowa**

Głowaczów wyróżnia wielowiekowa historia osadnictwa z prawami miejskimi w latach 1445-1869. Zachowany zabytkowy układ przestrzenny miejscowości obejmuje „rejon rynku”. Rejon rynku posiada plan regularny: niemal wszystkie ulice są proste i przecinają się pod kątem prostym. Dwie główne trasy komunikacyjne wschód-zachód i północ południe przebiegają przez obszerny prostokątny rynek wzdłuż jego południowej i wschodniej pierzei. Prócz tych tras z rynku wybiegają 3 inne ulice, dzieląc na krótkie odcinki jego pierzeję zachodnią.

- **Stanowiska archeologiczne**

- Ignacówka: st.1 -ślady osadnictwa, okres nowożytny, wiek XVI;
- Grabnowola Kolonia: st.1 - ślady osadnictwa, późne średniowiecze, okres nowożytny, XV-XVI wiek;
- Studzianki Pancerne: st.1 - osada, wczesne średniowiecze, XII - XIII wiek; osada, okres nowożytny, XVI-XVII wiek;
- Studzianki Pancerne:st.2 - osada, kultura łużycka, epoka brązu?;
- Studzianki Pancerne:st.3 - ślady osadnictwa, okres rzymski?;
- Helenówek:st. 1 - epoka kamienia, wczesna epoka brązu;
- Cecylówka:st.6 - epoka żelaza;
- Cecylówka:st. 1 - cmentarzysko, kultura przeworska;
- Ursynów:st.1 - osada, wczesne średniowiecze, nowożytność;
- Ursynów:st.2 -śląd osadnictwa;
- Ursynów:st.3 -śląd osadnictwa;
- Ursynów:st.4 -śląd osadnictwa, osada, wczesne średniowiecze;

- Ursynów:st.5 -śląd osadnictwa, kultura przeworska;
- Marianów:st. 1 - osada, średniowiecze;
- Cecylówka:st.2- ślad osadnictwa, kultura łużycka;
- Marianów:st.2 -osada, średniowiecze;
- Marianów:st.3 -osada, średniowiecze;
- Marianów:st.4 - ślad osadnictwa, kultura łużycka, osada, średniowiecze;
- Przejazd:st. 1 - ślad osadnictwa;
- Przejazd:st.2 - osada, wczesne średniowiecze;
- Marianów:st.5 - ślad osadnictwa;
- Ursynów:st 6 - osada, wczesne średniowiecze, nowożytność;
- Ursynów:st.7 - ślad osadnictwa, kultura przeworska;
- Stawki: st.1 - cmentarzysko, kultura gr.klosz;
- Ignacówka:st. 1- ślad osadnictwa, epoka brązu/ w ep.żelaza;
- Ignacówka:st.2 - ślad osadnictwa, epoka brązu/ w ep.żelaza;
- Wólka Brzózka:st. 1- ślad osadnictwa, kultura grobów klosz.;
- Wólka Brzózka:st.2 - osada, kultura łużycka;
- Cecylówka:st. 1 - osada, kultura łużycka;
- Cecylówka: st.2- cmentarzysko, epoka brązu/ w ep.żelaza;
- Cecylówka:st.3 - osada ?, kultura łużycka i kultura gr. klosz.;
- Cecylówka:st.4 - ślad osadnictwa, kultura gr.klosz.;
- Cecylówka:st.5 - ślad osadnictwa, kultura gr.klosz.;
- Grądy:st.1 - cmentarzysko, kultura? gr.klosz, kultura przeworska; ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Brzóza 13 - osada, kultura łużycka;
- Brzóza 10 - osada?,kultura łużycka/grobów klosz.;
- Brzóza 11 - osada, kultura grobów klosz/kultura przeworska;
- Leżenice: st.4 - osada?/cmentarzysko?, kultura grobów kolosz.;
- Rogożek:st.5 - osada, kultura przeworska, kultura grobów klosz. ; ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Rogożek 4- osada, kultura przeworska; osada kultura łużycka;
- Rogożek 5- osada, kultura przeworska; osada kultura łużycka;
- Rogożek 6- osada, późne średniowiecze;
- Rogożek 7 - ślad osadnictwa, kultura grobów klosz.;
- Emilów 1 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Emilów 2 - ślad osadnictwa, prehistoryczna?;
- Emilów 3 - ślad osadnictwa, kultura łużycka;
- Emilów 4 - ślad osadnictwa?,(w ep. żelaza);
- Michałów- ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Leżenice 5 - osada prehistoryczna?, ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Leżenice 6 - osada, średniowiecze;
- Leżenice 7 - ślad osadnictwa, prehistoryczna?, osada średniowiecze;
- Głowaczów 2 - ślad osadnictwa, późne średniowiecze;
- Głowaczów 3 - ślad osadnictwa, późne średniowiecze;
- Leżenice 1 -?;
- Leżenice 2 - ?, neolit;

- Leżenice 3 - ?, prehistoryczna;
- Rogożek 1 - ? paleolit?, neolit; ? kultura przeworska;
- Rogożek 2 - ?;
- Rogożek 3 - ?;
- Łukawa 1 - ślad osadnictwa, okres nowożytny XVIII-XIX wiek;
- Łukawa 2 - ślad osadnictwa, okres nowożytny XVII-XVIII wiek;
- Łukawa 3 - ślad osadnictwa, średniowiecze i okres nowożytny XVII-XVIII wiek;
- Przyłuśnia 1- ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Przyłuśnia 2- ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Miejska Dąbrowa 1- ślad osadnictwa, późne średniowiecze;
- Głowaczów 1 - osada, późne średniowiecze i okres nowożytny od XV do XVIII/XIX w.;
- Bobrowniki Podmieście 1- osada?, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska?;
- Bobrowniki Podmieście 2 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki Podmieście 3 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki 1 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki 2 - ślad osadnictwa, średniowiecze;
- Bobrowniki 3 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 4 - cmentarzysko i osada, prawdopodobnie kultura łużycka, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska, również średniowiecze;
- Bobrowniki 5 - osada, wczesne średniowiecze;
- Bobrowniki 6 - ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze;
- Bobrowniki 7 - ? średniowiecze, ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 8 - osada, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 9 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych, osada?, kultura przeworska;
- Bobrowniki 10 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki 11 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki Podmieście 4 - ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych;
- Bobrowniki Podmieście 5 - charakter nieokreślony, epoka brązu do wczesnej epoki żelaza;
- Bobrowniki Podmieście 6 - ślad osadnictwa, epoka brązu do wczesnej epoki żelaza;
- Bobrowniki Podmieście 7 - osada?, epoka brązu?/wczesna epoka żelaza;
- Bobrowniki Podmieście 8 - osad, epoka brązu?/wczesna epoka żelaza;
- Bobrowniki 9 - osada, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska;
- Bobrowniki Podmieście 10 - ślad osadnictwa, kultura łużycka?, osada, kultura grobów kloszowych;
- Brzózka 6 - osada, kultura łużycka;

- Brzóza 7 - osada ?, kultura łużycka;
- Brzóza 3 - cmentarzysko, osada?, kultura przeworska;
- Stara Brzóza 1 - cmentarzysko, kultura grobów kloszowych;
- Stara Brzóza 2 - ?, epoka brązu/ wczesna epoka żelaza;
- Brzóza 1: „Trawka” - cmentarzysko, kultura grobów kloszowych i kultura przeworska;
- Brzóza 2: „Sokół”- cmentarzysko i osada?, kultura przeworska;
- Brzóza 4: „podjenne”- krzemienica, brak chronologii;
- Brzóza 5: -osada?, brak chronologii (epoka brązu lub żelaza?);
- Brzóza Głogowa 1 - charakter nieokreślony, neolit?;
- Stara Brzóza 3 - ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza;
- Stara Brzóza 4- ślad osadnictwa, kultura grobów kloszowych?;
- Wólka Brzózka 1 - cmentarzysko, kultura łużycka;
- Brzóza Zarzeka 1- cmentarzysko, kultura grobów kloszowych, kultura przeworska;
- Brzóza 8- ślad osadnictwa, epoka brązu?/wczesna epoka żelaza;
- Rogożek 3 - osada, okres wpływów rzymskich, nowożytność XV-XVII wiek;
- Rogożek 5, 7 - ślad osadnictwa, nowożytność;
- Rogożek 6 - osada, okres wpływów rzymskich;
- Rogożek 4 - ślad osadnictwa, starożytność bliżej nieokreślona;
- Chodków 1 - ślad osadnictwa, XVII-XVIII w;
- Chodków 2, 3, 4, 5, 6 - ślad osadnictwa, późne średniowiecze - okres nowożytny;

1.2 Podstawowe kierunki ochrony środowiska kulturowego

Regulowane prawem kierunki ochrony i zasady kształtowania środowiska kulturowego w odniesieniu do dóbr kultury obszaru gminy Głowaczów winny obejmować między innymi:

- Zachowanie charakteru historycznego układu przestrzennego rejonu rynku miejscowości Głowaczów poprzez utrzymanie sieci dróg i placu rynkowego oraz wysokości zabudowy i zawartych w niej proporcji w stosunku do obudowanych przestrzeni;
- Ochronę krajobrazu kulturowego wsi, zespołów sakralnych, zespołów parkowych, miejsc pamięci narodowej, jak również harmonijne wpisywanie się w ten krajobraz z nową zabudową z zachowaniem istniejących we wsi zwyczajów lokalizowania budynków (kalenicowe, szczytowe) ;
- Współdziałanie władz samorządowych gminy oraz osób fizycznych i podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego, ochrony zabytków oraz kształtowania zabudowy poprzez wpisywanie się z nową zabudową w nawiązaniu do otaczającej architektury i krajobrazu;

- Uzgadnianie ze służbami konserwatorskimi (Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego - Delegatura w Radomiu) wszelkich prac i robót przy obiektach określonych decyzjami konserwatorskimi jako zabytkowe oraz w rejonach występowania stanowisk archeologicznych. W przypadku odkrycia przedmiotu posiadającego cechy zabytku wskazane jest zabezpieczenie terenu oraz poinformowanie Zarządu Gminy i służb Konserwatora Zabytków;
- Utrzymywanie we właściwym stanie przez właścicieli i użytkowników obiektów kultury objętych ochroną prawną;
- Dbłość przez organy gminy o dobra kultury w obszarze gminy, podejmowanie działań ochronnych i zabezpieczających przed zniszczeniem obiektów zabytkowych w nagłych przypadkach oraz informowanie o takich przypadkach służb Konserwatora Zabytków;
- Zachowywanie poprzez niezbędną renowację i konserwację układów parków krajobrazowych w Brzózce, Wólce-Brzózkiej-Grądach z określonymi, postulowanymi do ochrony strefami ochrony konserwatorskiej w zakresie układu parków oraz ochrony ekologicznej i ochrony kompozycji widokowej (Brzóza: cały park w dawnych granicach z chronionymi lipami przy szosie kozienickiej -aleja ponad 300 drzew: Grądy - park w dawnych granicach, strefa ochrony ekologicznej i ochrony kompozycji widokowej w granicach: północ-rzeka Radomka; wschód -ostatnia grobla; południe - droga Radom-Brzóza; zachód -kompleks łąk i bagien wsi);
- Dalsze sukcesywne dokumentowanie środowiska kulturowego gminy ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości w dolinie Radomki, w tym przede wszystkim Głowaczowa i Brzózy (celowe studia historyczno-urbanistyczne);

2. PODSTAWOWE KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym uznaje ekorozwój za podstawę działań oraz ustalania zasad zagospodarowania obszarów. Ekorozwój oznacza trwały i zrównoważony rozwój czyli rozwój w harmonii z przyrodą.

Wysoka ranga problemu ochrony środowiska nadana została rezolucją ONZ podjętą 3 grudnia 1968 roku. W dokumentach ONZ zwracana jest szczególna uwaga na naturalne zasoby ziemi obejmujące powietrze, wodę, glebę florę i faunę, a zwłaszcza naturalne ekosystemy, które muszą być chronione dla przyszłych pokoleń poprzez staranne planowanie i odpowiednie zarządzanie.

Polska ratyfikując konwencje ONZ przyjęła na siebie zobowiązanie ochrony środowiska. Oddźwiękiem w polskim prawodawstwie są podstawowe regulacje prawne, a mianowicie:

- uchwała Senatu RP z dnia 4 listopada 1994 roku w sprawie polityki ekologicznej państwa;
- uchwała Sejmu RP z dnia 19 stycznia 1995 roku w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju.

Racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi oraz ich ochrona przed degradacją jest podstawowym warunkiem realizacji zasad ekorozwoju.

Dla zachowania i utrzymania równowagi ekologicznej w obszarze gminy Głowaczów określono:

- obszary objęte i planowane do objęcia ochroną prawną jako „ruszt ekologiczny” struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
- podstawowe kierunki ochrony środowiska w odniesieniu do podstawowych jego elementów;
- zagrożenia środowiskowe;
- lokalne wartości zasobów środowiska;

2.1. Obszary i obiekty objęte oraz wskazane do objęcia ochroną z tytułu przepisów szczególnych

2.1.1. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną

- **Obszary i obiekty cenne przyrodniczo** objęte ochroną z tytułu ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz.U.Nr 114, poz.492 z późniejszymi zmianami)

Ochrona przyrody w rozumieniu ustawy oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów i składników przyrody, w szczególności dziko występujących roślin i zwierząt oraz kompleksów przyrodniczych i ekosystemów.

Szczególne formy ochrony przyrody ustanowione w obszarze gminy stanowią:

- utworzenie parku krajobrazowego;
- wprowadzenie ochrony indywidualnej:
- **Kozienicki Park Krajobrazowy ze strefą ochronną parku (otuliną)**
Uchwała Nr XV/70/83 WRN w Radomiu z dnia 28.06.1983 r. w sprawie utworzenia Kozienickiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz.Woj. Radomskiego Nr 9, poz. 52); Rozporządzenie Wojewody Nr 17 z dnia 26.06. 1998 r w sprawie Kozienickiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz. Woj. Radomskiego Nr 15, poz. 107); Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów: białkopodlaskiego, ciechanowskiego, ostrołęckiego, płockiego, radomskiego, siedleckiego, skierniewickiego, warszawskiego nadal obowiązujących na obszarze woj. mazowieckiego lub jego części (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 10, poz. 92).

Na obszarach objętych zmianą studium obowiązującą podstawą prawną określającą zasady gospodarowania na obszarze Kozienickiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną jest Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie Kozienickiego Parku Krajobrazowego imienia Profesora Ryszarda Zręby.

Kozienicki Park Krajobrazowy ze strefą ochronną (otuliną) utworzony został „dla zachowania charakterystycznego, lokalnego krajobrazu przyrodniczo-geograficznego, znacznych obszarów naturalnych Puszczy Kozienickiej z występującymi na północnej granicy zasięgu: jodłą, jaworem i bukiem, tworzącymi z pozostałymi gatunkami drzewostany mieszane, zajmujące niezmiennione siedliska leśne z bogatą roślinnością zieloną, ciekawym ukształtowaniem powierzchni i różnorodnym krajobrazem”.

Strefę ochronną parku (otulinę) utworzono „dla zabezpieczenia parku przed zniekształceniem, a jednocześnie dla zorganizowania zaplecza wypoczynkowo-rekreacyjnego parku” .

Granice KPK przylegają do obszaru gminy Głowaczów od strony południowo-wschodniej, a niewielki fragment parku w rejonie sołectwa Przejazd położony jest w obszarze gminy. Granica strefy ochronnej (otuliny) na terenie gminy Głowaczów prowadzi wzdłuż rzeki Radomki obejmując środkowo-wschodnie obszary gminy.

- *Obszary objęte zmianą studium znajdują się w granicach obszaru Natura 2000 – PLB140013 Ostoja Kozienicka*
Obszar specjalnej ochrony ptaków Ostoja Kozienicka PLB140013 wyznaczony został we wschodniej części gminy. Na terenie gminy Głowaczów granice tego obszaru pokrywają się z granicami dla otuliny

Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Obszary objęte zmianą studium w całości położone są na obszarze Natura 2000 Ostoja Kozienicka.

Na obszarze Natura 2000 Ostoja Kozienicka występuje 29 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Łącznie na tym terenie występuje 200 gatunków ptaków (147 lęgowych).

Obszar specjalnej ochrony ptaków Ostoja Kozienicka PLB140013 ustanowiony został w 2007 r. na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2007 nr 179 poz. 1275). Aktualnym aktem prawnym jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2011, Nr. 25 poz. 133). Przedmiotem ochrony Ostoi Kozienickiej są gatunki ptaków wymienione w załączniku I Dyrektywy Ptasiej oraz ich naturalne siedliska.

Dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka ustanowiono plan zadań ochronnych (Zarządzenie Nr 13 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013), w którym dla objętych ochroną gatunków wyznaczono cele działań ochronnych m.in. utrzymywanie populacji lęgowych dzięki utrzymaniu otwartego charakteru siedlisk gatunków poprzez ekstensywne użytkowanie zbiorowisk łąkowych – wykaszanie w celu ochrony zanikających siedlisk ptaków, oraz uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i o uwarunkowaniach jego ochrony, a także podjęcie stosownych działań w oparciu o nowe dane.

W planie zadań ochronnych dla obszarów objętych zmianą studium nie wskazano działań ochronnych.

- **Ochrona indywidualna w drodze uznania za:**

użytki ekologiczne (Rozporządzenie Nr 50 Wojewody Radomskiego z dnia 27 listopada 1995 r.- Dz. Urz. Woj. Radomskiego Nr 28, poz. 169):

Teren zalewowy rzeki Radomki o powierzchni 1,39 ha stanowiący starorzecze, porośnięty podrostem jodłowo-dębowym z grupami olszy (poddz.6f - teren Nadleśnictwa Kozienice);

Bagno o powierzchni 0,60 ha porośnięte brzozą i olszą, okresowo zalewane wodą poddz. 70o - teren Nadleśnictwa Kozienice);

pomniki przyrody - lokalizacja obręb Studzianki 114d, Nadleśnictwo Dobieszyn:

Dąb szypułkowy, obwód 350 cm, wysokość 27 m, wiek 350 lat. Nr rej. woj. 403;

Dąb szypułkowy, obwód 320 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 404;

Dąb szypułkowy (dwójka), obwód 340, 380 cm, wysokość 25 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 405;

Dąb szypułkowy, obwód 310 cm, wysokość 25 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 406;

Dąb szypułkowy, obwód 370 cm, wysokość 26 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 407;

Dąb szypułkowy, obwód 370 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 408;

Dąb szypułkowy, obwód 410 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 409;

Dąb szypułkowy, obwód 340 cm, wysokość 26 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 410;

Dąb szypułkowy, obwód 380 cm, wysokość 27 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 411;

Dąb szypułkowy, obwód 430 cm, wysokość 26 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 412;

Dąb szypułkowy, obwód 330 cm, wysokość 28 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 413;

Dąb szypułkowy, obwód 300 cm, wysokość 24 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 414;

Dąb szypułkowy, obwód 320 cm, wysokość 25 m, wiek 250 lat. Nr rej. woj. 415;

Aleja 346 drzew: lipa drobnolistna i szerokolistna 327 szt. obwód 100-380 cm, kasztanowiec zwyczajny 14 szt. obwód 130-220 cm; jesion wyniosły 4 szt. obwód 180-220 cm; wiąz szypułkowy obwód 160 cm, wysokość śr. 23 m, wiek 150 lat, lokalizacja droga z Brzózki do Sewerynowa. Nr rej. woj. 555;

Jałowiec pospolity (6 pędów), obwód na wysokości 30 cm-100 cm, wysokość 9 m, wiek 80 lat, lokalizacja Maciejowice. Nr rej. woj. 556;

Grupa 18 drzew: dąb szypułkowy 16 szt. obwód 235-420 cm; jesion wyniosły obwód 275 cm; klon zwyczajny obwód 270 cm, wysokość śr. 19 m, wiek 150 lat, lokalizacja „Grądy” - park zabytkowy;

Klon, jawor, obwód 280 cm, wysokość 17 m, wiek 150 lat, lokalizacja Ursynów 58. Nr rej. woj. 558;

Klon, jawor, obwód 315 cm, wysokość 19 m, wiek 150 lat, lokalizacja Ursynów 58. Nr rej. woj. 559;

- **Obszary zasobów leśnych** objęte ochroną z tytułu ustawy z dnia 28 września 1991r. o lasach (Dz.U. Nr 101, poz. 444 z późniejszymi zmianami)

Ustawa o lasach określa zasady zachowania, ochrony i powiększania zasobów leśnych oraz zasady gospodarki leśnej w powiązaniu z innymi elementami środowiska. Podstawowym celem jest ochrona lasów ze względu na ich ważną rolę środowiskotwórczą, a także w utrzymaniu równowagi ekologicznej systemu przyrodniczego oraz

korzystnego wpływu na warunki życia człowieka. Ustawa wprowadza kategorię lasów szczególnie chronionych zwanych lasami ochronnymi. W obszarze gminy występują niektóre kategorie „lasów ochronnych” i są to: lasy wodochronne; lasy glebochronne; lasy uszkodzone na skutek działalności przemysłu.

- **Lasy szczególnie chronione**

Zarządzenie Nr 142 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 września 1996 r. w sprawie uznania lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwa Dobieszyn:

Lasy wodochronne ustanowione dla ochrony siedlisk wilgotnych w obrębie leśnym Studzianki: oddziały 105 cdgj, 149 jn, 134 cdf, 132 h-k, 73f, 52cj, 125 ag, 126h, 85abdf, 86 g-j, 114 cały, 115 cfghjk, 145b, 168d-p, 169g-j, 172abcj, 175 cały, 176h, 177A cały, 87 fgh, 148d;;

Lasy glebochronne ustanowione dla ochrony gruntów piaszczystych w rejonie Leżenie: oddział 177 cały;

Zarządzenie Nr 78 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 21 czerwca 1996 r. w sprawie uznania lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwa Kozienice:

Lasy wodochronne olchowe o pow. 4,98 ustanowione w oddziale 66 bc;

oraz

Lasy (drzewostany) uszkodzone na skutek działalności przemysłu:

Lasy Nadleśnictwa Kozienice położone w obszarze gminy Głowaczów znajdują się w I strefie uszkodzeń przemysłowych.

- **Obszary związane z zaopatrzeniem w wodę** objęte ochroną z tytułu ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne oraz ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (odpowiednio Dz.U.Nr 38, poz. 230 z 1974 r. z późniejszymi zmianami; Dz.U.z 1995 r Nr 49, poz. 196 z późniejszymi zmianami) Ustawa o ochronie środowiska określa, że wody śródlądowe powierzchniowe i podziemne podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami. Prawo wodne wprowadza kategorię szczególnego korzystania z wód dozwolone na podstawie decyzji administracyjnej.

Obszar gminy Głowaczów położony jest w obszarach zasobowych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych podlegających ochronie.

Są to:

- **Główne Zbiorniki Wód Podziemnych**

Nr 215 „Subniecka Warszawska”

Obejmuje północne obszary subregionu radomskiego, w tym cały obszar gminy Głowaczów. Nie opracowana dokumentacja hydrogeologiczna;

Nr 215 A „Subniecka Warszawska”

Obejmuje również północne obszary subregionu radomskiego, w tym północne obszary gminy Głowaczów. Nie opracowana dokumentacja hydrogeologiczna;

Nr 405 „Niecka Radomska”

Obejmuje południowo-wschodnie obszary subregionu radomskiego do rzeki Radomki, a tym samym południowo-wschodnie tereny gminy Głowaczów. Nie opracowana dokumentacja hydrogeologiczna;

GZWP Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły”

Decyzja Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Nr GK/kdh/BJ/013/6030/97 z dnia 15 grudnia 1997 roku - dokumentacja hydrogeologiczna:

Obejmuje w obszarze subregionu radomskiego dolinę Wisły (z wyjątkiem części południowo-środkowej) między innymi z granicą przebiegającą na wschodnich obrzeżach gminy Głowaczów jednocześnie obejmując jej północno-wschodnie rejony.

- Obszary ustanowionych stref ochrony ujęć wód podziemnych

W oparciu o przepisy Prawa wodnego w obszarze gminy ustanowione zostały strefy ochrony dla ujęć wód podziemnych:

Są to:

- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 7m x 20m dla ujęcia wód w miejscowości Lipa. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/55/94 z dnia 20 grudnia 1994 r.;
- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 27m x 25m dla ujęcia wód w miejscowości Wólka Brzózka. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/60/94 z dnia 30 grudnia 1994 r.;
- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 17m x 40m dla ujęcia wód w miejscowości Brzóza. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/53/94 z dnia 19 grudnia 1994 r.; (studnia wyłączona z eksploatacji);
- Strefa ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m oraz przewidywana do ustanowienia strefa ochrony pośredniej o szerokości 50 m dla ujęcia wód w miejscowości Miejska Dąbrowa. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/2a/94 z dnia 31 stycznia 1994 r.;
- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 8 m x 23 m dla ujęcia wód w miejscowości Studnie. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/54/94 z dnia 19 grudnia 1994 r.;

- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 23 m x 53 m dla ujęcia wód w miejscowości Głowaczów. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/31/95;
- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 8 m x 10 m dla ujęcia wód w miejscowości Marianów;

- Strefa ochrony bezpośredniej o wymiarach 20 m x 25 m dla ujęcia wód w miejscowości Mała Wieś. Decyzja Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/59/94 z dnia 30 grudnia 1994 r.;

W przedmiotowych decyzjach w oparciu o dokumentacje hydrogeologiczne dla poszczególnych ujęć, z wyjątkiem ujęcia w Miejskiej Dąbrowie, stwierdzone zostało, że „nie zachodzi potrzeba wyznaczenia terenu strefy ochrony pośredniej”. Postulowane jest natomiast ustanowienie strefy ochrony pośredniej o szerokości 50 m dla ujęcia wód podziemnych w Miejskiej Dąbrowie.

- **Obszary złóż surowców mineralnych** objęte ochroną z tytułu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnicze (Dz.U.Nr 27, poz.96)

Ustawa tworzy podstawy przede wszystkim dla działalności gospodarczej związanej z wydobywaniem kopalin wraz z zapewnieniem maksymalnej skuteczności w ograniczaniu ujemnych skutków tej działalności.

W obszarze gminy występują udokumentowane i prognostyczne zasoby surowców mineralnych.

- **Udokumentowane złoża surowców mineralnych:**

Surowce ilaste ceramiki budowlanej

złożo „Mariampol” (iły, łupki) - zasoby około 5730 tys. m³ . Złoża nieeksploatowane;

Kruszywo naturalne

złożo „Cecylówka” (piaski) - powierzchnia około 100 ha, zasoby 12 000 tys. ton;

złożo „Wólka Brzózka” (piaski) - zasoby około 120 tys.ton. Złożo eksploatowane. Powierzchnia określonego obszaru górniczego wynosi 21 830 m², terenu górniczego - 46140 m².

złożo „Brzóza” (żwir, pospółki) - zasoby około 500 tys. ton;

Węgle brunatne

złożo „Głowaczów” (węgiel brunatny) - zasoby około 76 300 tys. ton. Strop pokładu węgla zalega na głębokości 4,7-49 m. Miąższość złoża wynosi 0-8,3 m. Złożo nie jest eksploatowane, występuje na obszarze 23,2 km, z tego w połowie w obszarze gminy Jastrzębia;

- **Tereny i obszary górnicze**

Dla złoża kruszywa naturalnego „Wólka Brzózka” będącego w eksploatacji określony został teren górniczy o powierzchni 46 140 m² i obszar górniczy o powierzchni 21 839 m².

- **Zasoby gruntów rolnych i leśnych** objęte ochroną z tytułu ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. Nr 16, poz.78)

Ustawa wprowadza poważne ograniczenia w zmianie przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Zmiana przeznaczenia na inne cele gruntów rolnych o wysokiej i dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz gruntów leśnych wymaga uzyskania zgody w trybie sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla:

- gleb klasy III o zwartym obszarze przekraczającym 0.5 ha - zgoda Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (w obszarze gminy gleby klasy III zajmują około 400 ha);
- gleb klasy IV o zwartym obszarze przekraczającego 1.0 ha - zgoda Wojewody (w obszarze gminy gleby klasy IV zajmują około 3400 ha);
- gleb pochodzenia organicznego (gleby torfowe i murszowe)- zgoda Wojewody;
- gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - zgoda Ministra Ochrony Środowiska Zasobów naturalnych i Leśnictwa (w obszarze gminy lasy SP zajmują około 3000 ha);
- gruntów leśnych pozostałych - zgoda Wojewody (w obszarze gminy lasy prywatne zajmują około 3400 ha);

2.1.2. Obszary i obiekty planowane do objęcia ochroną z tytułu przepisów szczególnych

- **Obszary i obiekty cenne przyrodniczo planowane do objęcia ochroną** z tytułu ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz.U.Nr 114, poz.492 z późniejszymi zmianami)

Szczególne formy ochrony przyrody w obszarze gminy stanowić będzie planowane wprowadzanie ochrony indywidualnej, w zgodności z opracowaną waloryzacją przyrodniczą, w drodze uznania za:

pomniki przyrody pojedynczych obiektów przyrody żywej;

użytki ekologiczne fragmentów pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk stanowiących w przewadze naturalne śródpolne i śródleśne „oczka wodne” ;

zespół przyrodniczo-krajobrazowy części doliny rzeki Radomki dla ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i zachowania jego wartości estetycznych;

Planowane formy ochrony indywidualnej w obszarze gminy

- **Pomniki przyrody**

Dąb szypułkowy, obwód 340 cm, wysokość 17 m, lokalizacja na prywatnej posesji w Moniochach - własność prywatna;

Wierzba (głowiasta), obwód 400 cm, wysokość 10 m, lokalizacja na prywatnej posesji w Bobrownikach - własność prywatna;

Lipa drobnolistna, obwód 320 cm, wysokość 18 m, lokalizacja w rejonie Brzozy przy drodze Głowaczów-Kozienice;

Lipa drobnolistna, obwód 280 cm, wysokość 16 m, lokalizacja w Stanisławowie i przy drodze publicznej- własność prywatna;

Drzewa zlokalizowane w parku zabytkowym w Brzozie – własność Urzędu Gminy:

Jesion, obwód 295 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 330 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 340 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 350 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 360 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 360 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 365 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 380 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 380 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 380 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 400 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 400 cm, wysokość 18 m;

Jesion, obwód 425 cm, wysokość 18 m;

Topola biała, obwód 570 cm, wysokość 20;

Topola biała, obwód 440 cm, wysokość 20;

Topola biała, obwód 410 cm, wysokość 20;

Topola biała, obwód 470 cm, wysokość 20;

Topola biała, obwód 660 cm, wysokość 22;

Lipa drobnolistna, obwód 380 cm, wysokość 18 m;

Buk zwyczajny, obwód 300 cm, wysokość 18 m;

Kasztanowiec, obwód 330 cm, wysokość 18 m;

Dąb czerwony, obwód 400 cm, wysokość 14 m;

Sosna wejmutka, obwód 270 cm, wysokość 18 m;

Daglezja, obwód 300 cm, wysokość 20 m;

- Użytki ekologiczne

„Grądy” - kompleks podworskich zdegradowanych stawów rybnych w Grądach o powierzchni około 60 ha. Obszar porośnięty roślinnością szuwarową (trzcina, pałka, sit), wierzbami oraz samosiewem olszy i brzozy. Miejsce lęgów wielu rzadkich gatunków ptaków jak również miejsce żerowania i odpoczynku ptaków przelotnych;

„Marianów” - staw porośnięty roślinnością szuwarową z fragmentem podmokłego martwego zagajnika brzozowego. Miejsce gniazdowania, żerowania i odpoczynku ptaków oraz miejsce liczego rozrodu płazów;

„Miejska Dąbrowa” - śródpolny staw otoczony zadrzewieniem z brzozy, wierzby, osiki i olszy. Miejsce gniazdowania ptaków, ssaków, płazów i wążek;

„Stawki” - śródleśne obniżenie terenu położone u podnóża wydmy na skraju lasu i łąk, z fragmentami odkrytej wody tworzącej niegdyś rozległy staw. Występuje bujna roślinność szuwarowa, gniazdują ptaki, są miejsca rozrodu płazów, licznie występują wążki;

„Zapole” - dwa śródleśne stawy bezpośrednio otoczone zadrzewieniem brzozy, wierzby, olszy i osiki. Miejsce występowania roślinności szuwarowej, gniazdowania ptaków, występowania płazów i wążek;

„Źródło-Stawki” - dwa niewielkie wąwozy z licznymi źródłami położone w otoczeniu drzewostanu sosnowego;

- **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Radomka”**

Postulowane utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego doliny rzeki Radomki pod nazwą „Radomka” obejmuje fragment doliny od drogi Głowaczów-Kozienice w rejonie Brzozy w kierunku północno-wschodnim do granic gminy. Tak określony obszar stanowi fragment naturalnej doliny z meandrującą rzeką i starorzeczami, z licznymi stanowiskami lęgowymi ptaków i owadów, bogatą oraz zróżnicowaną florą i fauną, terenami zalewowymi i ustanowionymi lasami wodochronnymi.

- **Obszary związane z zaopatrzeniem w wodę planowane do objęcia ochroną** z tytułu ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne oraz ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (odpowiednio Dz.U.Nr 38, poz. 230 z 1974 r. z późniejszymi zmianami; Dz.U.z 1995 r. Nr 49, poz. 196 z późniejszymi zmianami)

Wdrażane formy ochrony dotyczyć winny obszarów zasobowych wód podziemnych, a mianowicie:

- **Planowane strefy ochrony ujęć wód podziemnych**

Strefa ochrony pośredniej o szerokości 50 m dla ujęcia wód podziemnych w miejscowości Miejska Dąbrowa, (zobowiązane zawarte w Decyzji Wojewody Radomskiego Nr OS.III-W-6210/2a/94 z dnia 31 stycznia 1994 r).;

- **Ochrona obszarów zasilania Głównych Zbiorników Wód Podziemnych**

Celowe jest dążenie do spowodowania opracowania przez upoważnione służby hydrogeologiczne dokumentacji hydrogeologicznej dla GZWP Nr 215 i 215 A „Subniecka Warszawska” oraz Nr 405 „Niecka Radomska”;

2.2. Podstawowe kierunki ochrony środowiska

Główne kierunki ochrony środowiska określa Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U z 1995 r Nr 49, poz. 196 z późniejszymi zmianami).

Ustawa wprowadza warunki i zasady racjonalnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi środowiska polegające generalnie na:

- korzystaniu z zasobów tylko w zakresie uzasadnionym interesem społecznym;
- zapewnienie pierwszeństwa przedsięwzięciom umożliwiającym oszczędne wykorzystanie zasobów, zwłaszcza w drodze powtórnego i wielokrotnego ich wykorzystania w procesach gospodarczych;
- niepogarszaniu stanu środowiska;

Podstawowe kierunki ochrony środowiska określone w rozdziale II w/w ustawy dotyczą ochrony

- powierzchni ziemi i kopalin;
- wód;
- powietrza;
- świata roślinnego i zwierzęcego;
- walorów krajobrazowych i wypoczynkowych środowiska;

Regulowane prawem kierunki ochrony środowiska przyrodniczego w odniesieniu do zasobów obszaru gminy Głowaczów obejmować winny między innymi:

- **W zakresie ochrony powierzchni ziemi oraz kopalin**

Ochrona ziemi łącznie z glebą i rzeźbą terenu i zapobieganie oraz przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom poprzez między innymi.

- Nie przeznaczanie gruntów rolnych wysokiej jakości na cele nierolnicze oraz gruntów leśnych na cele inwestycyjne;
- Zapobieganie procesom erozji gleb i rzeźby w obrębie terenów o dużych spadkach poprzez nieodsłanianie zboczy i zadrzewianie stoków (północna krawędź doliny rzeki Radomki oraz krawędzie jej dopływów);

- Zachowywanie wartości użytkowych terenów bagiennych, podmokłych, gleb organicznych występujących w obszarze gminy (liczne śródpolne i śródleśne oczka wodne w części planowane do uznania za użytki ekologiczne, gleby organiczne występujące w obrębie dolin rzecznych);
- Stosowanie środków chemicznych i biologicznych związanych z rolniczym lub leśnym użytkowaniem w ilościach i w sposób nienaruszający równowagi przyrodniczej oraz zachowywanie przy ich stosowaniu określonej ustawowymi przepisami odległości 20 m od budynków mieszkalnych i zabudowań inwentarskich, wód powierzchniowych, dróg publicznych;
- Uwzględnianie w działalności wydobywczej złóż surowców mineralnych faktu nieodnawialności zasobów. Obowiązek racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopalin oraz prowadzenie rekultywacji ciąży na podmiotach gospodarczych eksploatujących złoża. Dotyczy to również respektowania obowiązujących przepisów w tym zakresie określonych ustawowo: prawo geologiczne i górnicze, ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska, ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym, prawo budowlane, ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych, prawo wodne, ustawa o lasach, ustawa o ochronie przyrody.
- Prowadzenie rekultywacji istniejących wyrobisk poeksploatacyjnych na terenie gminy (około 50 odkrywek o powierzchni ponad 0,2 ha przeznaczonych do rekultywacji głównie przez zalesienie lub przywrócenie charakteru rolnego);
- Prowadzenie prac dokumentacyjnych w odniesieniu do obszarów prognostycznych złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej i kruszywa naturalnego określonych w opracowanej dla obszaru gminy „Inwentaryzacji złóż surowców mineralnych i możliwości ich wykorzystania na potrzeby lokalne”;

- **W zakresie ochrony wód**

Ochrona zasobów i jakości wód powierzchniowych oraz podziemnych poprzez między innymi.

- Racjonalne gospodarowanie wodami powierzchniowymi i podziemnymi oraz zapobieganie lub przeciwdziałanie naruszeniom równowagi przyrodniczej i wywoływaniom w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, roślin i zwierząt poprzez dążenie do:

likwidacji źródeł zagrożeń jakości wód podziemnych i powierzchniowych drogą dalszego porządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz likwidacji nieszczelnych szamb;
poprawy czystości rzek przepływających przez teren gminy (rz. Radomka - w obszarze gminy wody pozaklasowe non, planowana - I klasa czystości wód);

- Ochrona ilościowa i jakościowa wód podziemnych i powierzchniowych poprzez: zwiększanie retencyjności środowiska przyrodniczego drogą realizacji programu małej retencji w zlewni rzeki Radomki; zalesianie terenów źródłiskowych rzek i potoków, wododziałowych, piasków i wydmy piaszczystych, stromych stoków, terenów poeksploatacyjnych; urządzenie terenów zielonych o różnych funkcjach;
- Szczególna ochrona wód podziemnych i zachowanie wysokiej jakości wód podziemnych GZWP Nr 215 A i 215 „Subniecka Warszawska, Nr 405 „Niecka Radomska” oraz Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły” (klasa Ib) poprzez niedopuszczanie do zanieczyszczenia wód oraz zapobieganie i przeciwdziałanie szkodliwym wpływom na obszary ich zasilania;

- **W zakresie ochrony powietrza**

Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem poprzez między innymi:

- Zachowanie utrzymujących się w obszarze gminy znacząco poniżej normy stężeń głównych zanieczyszczeń powietrza (pyłu zawieszonego, stężeń dwutlenku siarki, stężeń dwutlenku azotu);
- Stosowanie w prowadzonej działalności produkcyjnej technologii i środków technicznych chroniących powietrze przed zanieczyszczeniem;
- Zapobieganie powstawaniu, ograniczanie i eliminowanie wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających, które mogą ujemnie wpływać na zdrowie człowieka, klimat, przyrodę żywą, glebę, wodę lub powodować inne szkody w środowisku;

- **W zakresie ochrony świata roślinnego i zwierzęcego**

Ochrona świata roślinnego i zwierzęcego poprzez między innymi:

- Racjonalne korzystanie z zasobów świata roślinnego i zwierzęcego oraz stwarzanie warunków do ich odtwarzania w sposób zapewniający utrzymanie równowagi przyrodniczej;

- Zachowywanie dużych ekosystemów leśnych w północnej i środkowo-wschodniej części gminy jako znaczących zasobów biotycznych środowiska warunkujących zachowanie bioróżnorodności środowiska o korzystnym wpływie na równowagę przyrodniczą oraz służących zaspakajaniu potrzeb ludzi w zakresie wypoczynku;
- Prowadzenie polityki ochrony lasów ze szczególnym uwzględnieniem lasów szczególnie chronionych: „wodochronnych” ustanowionych dla ochrony siedlisk wilgotnych w bezodpływowych zagłębieniach w północnej części gminy oraz lasów nadrzecznych w dolinie Radomki w rejonie miejscowości Rogożek i Chodków; glebochronnych ustanowionych dla ochrony gruntów piaszczystych w rejonie Leżenie;
- Sukcesywne wdrażanie opracowanego i zatwierdzonego programu „granica polno-leśna” z planowanym zalesieniem około 2400 ha przede wszystkim gleb kompleksu żytniego bardzo słabego;
- Zachowywanie bogactwa świata ptaków i zwierząt udokumentowanego w „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Głowaczów”. W obszarze gminy inwentaryzowane jest 149 gatunków ptaków, w tym wśród nich 129 to gatunki lęgowe. 4 gatunki wpisane zostało do „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt” o statusie gatunków narażonych na wyginięcie - bąk, kropiatka, zielonka, kraska. Na terenie gminy stwierdzono występowanie 12 gatunków chronionych płazów, 3 gatunki chronione gadów, 13 gatunków motyli, w tym 2 objętych ochroną prawną- paż królowej oraz mieniak tęczowiec;
- Ochrona pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania zasobów genowych i typów środowisk, w tym przede wszystkim występujących w obszarze gminy licznych śródpolnych i śródleśnych oczek wodnych z zadrzewieniami jako miejsc gniazdowania, żerowania i odpoczynku ptaków oraz rozrodu płazów (postulowane do ustanowienia użytki ekologiczne „Grądy”, „Marianów”, „Miejska Dąbrowa”, „Stawki”, „Zapole”, „Źródło Stawki”);
- Zachowywanie, powiększanie i ochrona zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych i szuwarowo-torfowiskowych, stororzeczy, z uwagi na ich walory biocenotyczne oraz naturalne właściwości retencji;

- **W zakresie ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych środowiska**

Ochrona walorów krajobrazowych środowiska, jego zachowanie, kształtowanie lub odtwarzanie poprzez między innymi:

- Zachowywanie elementów cennych przyrodniczo w obszarze gminy tworzących spójny przestrzennie system przyrodniczy stanowiący elementy sieci ekologicznej: obszar węzłowy Puszczy Kozienickiej o znaczeniu krajowym; dolina rzeki Radomki i Lasy Dobieszyńskie o znaczeniu regionalnym;
- Zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych oraz poszerzanie ochrony prawnej:
strefa ochronna (otulina) Kozienickiego Parku Krajobrazowego obejmująca środkowo-wschodnie obszary gminy;
zachowanie i wprowadzanie ochrony indywidualnej: 18 obiektów uznane za pomniki przyrody, 2 obiekty uznane za użytki ekologiczne, planowane uznanie za pomniki przyrody 28 obiektów przyrody żywej, uznanie za użytki ekologiczne pozostałości naturalnych ekosystemów - 6 obiektów: „Grądy”, „Marianów”, „Miejska Dąbrowa”, „Stawki”, „Zapole”, „Źródło Stawki”;
wyznaczenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka” dla ochrony wyjątkowych fragmentów krajobrazu naturalnego doliny Radomki;
- Zachowywanie obszarów zwartych dużych kompleksów leśnych jako istotnego elementu krajobrazu oraz systemu przyrodniczego;
- Zachowywanie wyróżniających elementów krajobrazu gminy stanowiących często obiekty zabytkowej architektury np. kapliczki przydrożne, miejsca pamięci narodowej, zbiorniki wodne itp.;
- Zachowywanie mozaikowości krajobrazu gminy oraz zagospodarowywanie punktów widokowych;
- Zachowanie i uzupełnianie zadrzewień przyzagrodowych, przydrożnych, przywodnych, jako „buforów środowiskowych” wpływających korzystnie na klimat i krajobraz gminy. Wprowadzanie nowych zadrzewień w odniesieniu do agrosystemów rolniczych charakteryzujących się niską stabilnością przyrodniczą i podatnych na utratę równowagi przyrodniczej;

2.3. Zagrożenia środowiskowe

Zagrożenia dla środowiska wyniknąć mogą z występowania obiektów mogących pogorszyć stan środowiska oraz z działalności człowieka i mogą odnosić się do jednego lub wielu komponentów środowiska.

W obszarze gminy Głowaczów mogą to być:

- **Obiekty mogące pogorszyć stan środowiska**

(Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 roku w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz.U. 93, poz.589).

Obiekty (inwestycje) określane w w/w Rozporządzeniu jako „mogące pogorszyć stan środowiska” w odniesieniu do obszaru gminy stanowią: linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 do 220 kV: dotyczy linii elektroenergetycznych 220 kV relacji Kozienice-Rożki oraz 110 kV relacji Kozienice-Warka i Radom Północ-Dobieszyn; drogi krajowe i wojewódzkie: dotyczy ciągu drogi krajowej Nr 48 (dawniej Nr 729 i 731) Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice oraz drogi wojewódzkiej Nr 731 Potycz-Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów; stacje paliw płynnych: dotyczy stacji benzynowych w Głowaczowie (2 obiekty);

- **Obszary zagrożenia powodziowego - tereny doliny Radomki**

Dla rzeki Radomki przepływającej przez środkowo-wschodnie obszary gminy zostały określone „tereny zalewowe zagrożone wodą stuletnią” (graficznie określone w rysunku „studium”). W obszarze gminy obejmują tereny użytków zielonych z istniejącymi łąkami i pastwiskami. W terenach zalewowych obowiązuje ograniczenie lokalizacji obiektów kubaturowych z wyjątkiem budowli hydrotechnicznych.

W środkowym odcinku rzeki Radomki znajduje się w końcowej fazie budowy wielozadaniowy zbiornik wodny o powierzchni około 500 ha, z zaporą wodną w obszarze gminy Przytyk, realizowany między innymi dla ochrony przeciwpowodziowej doliny rzeki Radomki poniżej zapory, przez przechwytywanie szczytu fali powodziowej (około 40 km od gminy Głowaczów).

Obszaru gminy Głowaczów dotyczyć mogą ewentualne skutki awarii zbiornika „Domaniów”. Opracowanie Hydroprojektu Warszawa (1998 r.) „Prognoza fali powodziowej w wyniku przerwania zapory, zasięgu fali niszczącej, obszaru ograniczonej zabudowy, systemu ostrzegania i zasad postępowania w przypadku awarii zapory” określa

trzy strefy zagrożenia, a mianowicie:

I strefa zagrożenia - długość 3,3 km doliny poniżej zapory czołowej;

II strefa zagrożenia - długość 6,0 km doliny poniżej zapory czołowej, do miejscowości Przytyk;

III strefa zagrożenia - długość 40 km doliny poniżej zapory czołowej, do miejscowości **Rogożek** w obszarze gminy Głowaczów;

Przedmiotowe opracowanie wykonane na zlecenie WZMiUW w Radomiu określa, że skutki zejścia fali awaryjnej w dalszym, niższej położonym odcinku doliny rzeki Radomki nie odbiegają od skutków powodzi określanych jako „woda stuletnia”.

Tereny zalewowe zagrożone „wodą stuletnią” oraz „ewentualną falą awaryjną” w dolinie rzeki Radomki, w obszarze gminy Głowaczów graficznie określono w rysunku „studium”.

- **Inne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego gminy**

Zagrożenia dla wysokiej jakości wód podziemnych wynikające między innymi z:

częściowego systemu kanalizacyjnego i występowania „infiltracyjnych” szamb: 18,3 km sieci kanalizacyjnej przy 77,4 km sieci wodociągowej w obszarze gminy;

braku zorganizowanej gospodarki odpadami oraz występowania „dzikich” wysypisk śmieci;

Zagrożenia dla czystości wód powierzchniowych rzeki Radomki głównie ściekami komunalnymi z miasta Radomia poprzez rzekę Mleczną, skutkujące wodami pozaklasowymi non w obszarze gminy;

Zagrożenia dla warunków wodnych ze strony melioracji z uwagi na brak bieżącej konserwacji urządzeń hydrotechnicznych;

Procesy erozyjne (spęływanie i osuwanie się gruntu) na które narażone są tereny o większych spadkach głównie w strefie krawędziowej doliny Radomki;

- **Nadzwyczajne zagrożenia środowiska (nzś)**

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska związane są z możliwością awarii w transporcie drogowym i kolejowym oraz wydostaniem się na zewnątrz substancji niebezpiecznych i toksycznych o właściwościach palnych i wybuchowych.

Drogami o charakterze ponadlokalnym (o znaczeniu strategicznym) przechodzącymi przez obszar gminy przewożone są między innymi substancje takie jak: etylina, gazy płynne, oleje napędowe i opałowe. Obiektami stacjonarnymi z którymi może być związane nadzwyczajne zagrożenie środowiska są stacje benzynowe w Głowaczowie.

2.4. Lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego

- **Zasoby abiotyczne**

- **Rzeźba terenu**

Obszar gminy Głowaczów położony jest w obrębie Równiny Kozienickiej wchodzącej w skład nizin środkowopolskich (środkowomazowieckich). Wyróżniającym elementem krajobrazu i rzeźby terenu jest dolina Radomki przechodząca z południowego zachodu w kierunku północno-wschodnim. Na wschód i zachód od doliny Radomki teren gminy łagodnie wznosi się osiągając charakterystyczne wysokości nad poziom morza: 149 m na wschód od Radomki oraz 156 m na zachód od Radomki w Miejskiej Dąbrowie.

Formy geomorfologiczne w obszarze gminy to: przeważające obszary wysoczyznowe o wysokościach od 120 do 150 m; zagłębienia bezodpływowe w północnej części; niewielkie formy wydmy w południowo-wschodnich rejonach; krawędzie erozyjne dolin o wysokościach rzędu 5-10 m szczególnie na lewym brzegu Radomki.

- **Surowcowe mineralne**

Na terenie gminy występują udokumentowane i prognostyczne złoża surowców mineralnych. Są to surowce ilaste ceramiki budowlanej, kruszywo naturalne, węgle brunatne i torfy.

Dla potrzeb lokalnych wydobywane jest w gminie kruszywo naturalne eksploatowane w Wólce Brzózkiej. Okresowo na własne potrzeby ujmowane są żwiry i piaski w rejonie miejscowości Grabnowola, Głowaczów, Rogożek, Brzóza Piaski, Sewerynów, Cecylówka, Przejazd. Do dalszej eksploatacji na cele lokalne typowane są żwiry i piaski w rejonie miejscowości Cecylówka Głowaczewska, Głowaczów, Lipska Wola, Bobrowniki, Sewerynów, Wola Łukawska, Brzóza Piaski, Cecylówka.

Udokumentowane złoża surowców stanowią: surowce ilaste -złoża „Mariampol”, kruszywo naturalne -złoża „Cecylówka”, „Wólka Brzózka”, „Brzóza”, węgle brunatne - złoża „Głowaczów”.

- **Zasoby glebowe**

Gleby w obszarze gminy stanowią w przewadze gleby pseudobielicowe i brunatno-bielicowe wytworzone w większości z piasków słabo gliniastych i luźnych, rzadziej z piasków gliniastych i glin. W obszarach gminy związanych z systemem Radomki występują gleby organiczne ukształtowane w warunkach trwałego lub okresowego uwilgotnienia.

Pod względem przydatności rolniczej przeważają w obszarze gminy kompleksy żytne ze znacznym udziałem kompleksu zbożowo-pastwnego mocnego.

Zasoby ziemi stanowi 12000 ha użytków rolnych tj. 64,5 % ogólnej powierzchni gminy. Udział gleb dobrych III i IV klasy bonitacyjnej wynosi 32 %.

- **Klimat**

Gmina położona jest w „XI Klimatycznej Dzielnicy Radomskiej”. Jest to obszar cieplejszy w stosunku do terenów położonych na północ i wschód. Średnie roczne opady atmosferyczne wynoszą od 500 do 550 mm, długość okresu wegetacyjnego około 210 dni. Przeważająca część terenu gminy jako obszary wysoczyznowe posiada korzystne warunki klimatyczne dla rozwoju rolnictwa i osadnictwa. Istniejące w północnej i środkowo-wschodniej części kompleksy leśne wpływają lokalnie na złagodzenie temperatury, regulację stosunków wodnych, czystość powietrza.

- **Zasoby wodne**

Wody podziemne

Gmina Głowaczów położona jest w obrębie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Nr 215 A i 215 „Subniecka Warszawska” Nr 405 „Niecka Radomska” (na południe od rzeki Radomki) oraz w niewielkim fragmencie w obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły”. Wody GZWP charakteryzują wysoką jakością wód odpowiadającą klasie Ib (w skali od Ia do III) czyli wody wysokiej jakości wymagające prostego uzdatniania.

Czwartorzędowy poziom wodonośny ma znaczenie lokalne dla zaopatrzenia w wodę przez indywidualnych użytkowników. Ujmowany jest przez studnie gospodarcze kopane oraz płytkie studnie wiercone w przewadze z głębokości 3-7 m.

- **Wody powierzchniowe**

Wody powierzchniowe w obszarze gminy zajmują 177 ha (0,9 % ogólnej powierzchni gminy). Stanowią je wody płynące (88 ha), wody stojące (79 ha) i rowy melioracyjne (46 ha). Pod względem hydrograficznym gmina położona jest w większości w zlewni Radomki. Południowo-wschodnie rejony położone są w zlewni Zagożdżonki, północne w zlewni Pilicy.

- **Mała retencja**

W obszarze gminy występuje kilkanaście wielozadaniowych zbiorników małej retencji o łącznej powierzchni 64,62 ha. Wyróżniający jest duży kompleks stawów w Grądach o powierzchni 62 ha, wymagający modernizacji.

- **Warunki wodne gleb**

Warunki wodne gleb oceniane są jako średnio korzystne dla produkcji rolniczej, z 45 % udziałem użytków o okresowym lub stałym niedoborze wody. Tereny z przewagą gleb o okresowym i częstym nadmiarze wody stanowią 30 %. Optymalne stosunki wodne występują na powierzchni 25 % użytków rolnych.

• **Zasoby biotyczne**

- **Lasy**

Lasy w obszarze gminy położone są w obrębie IV Krainy Mazowiecko-Podlaskiej przyrodniczo-leśnej, w 4 dzielnicach Wysoczyzny Rawskiej. Ogólna powierzchnia lasów w obszarze gminy wynosi 5390 ha oraz gruntów zadrzewionych wynosi w gminie 90 ha. Ogólna powierzchnia użytków leśnych (5480 ha) stanowi 29,4 % ogólnej powierzchni gminy. Lasy w sektorze publicznym zajmują 2992 ha.

W przestrzennym rozmieszczeniu lasów dominuje duży kompleks leśny położony w północnej części gminy jako lasy stanowiące pozostałość Puszczy Stromieckiej zwane również lasami Dobieszyńskimi. Znacznie mniejsze kompleksy leśne położone są w południowo-wschodniej części gminy przyrodniczo związane z lasami Puszczy Kozienickiej i wchodzące w obręb Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Puszczy Kozienickiej”. Uzupełnienie stanowią niewielkie obszary leśne rozproszone w południowo-zachodniej części gminy.

- **Zadrzewienia**

Zadrzewienia tworzone przez pojedyncze drzewa i krzewy w obszarze gminy stanowią 90 ha głównie jako zadrzewienia przyzagrodowe, przydrożne i przywodne. Są to obok lasów naturalne „bufory środowiskowe” wskazane do zachowania i uzupełniania z wykorzystywaniem gatunków rodzimych.

- **Dolesienia**

Gmina posiada opracowany i zatwierdzony program „granica polno-leśna”. Do zalesienia wskazane zostały w przewadze gleby kompleksu żytniego bardzo słabego. Program obejmuje 2805,46 ha, z których 2788,64 stanowią użytki rolne i nieużytki w sektorze prywatnym, a 16,82 ha użytki rolne i nieużytki lasów państwowych. W tak określonej powierzchni znalazło się 399,80 ha gruntów zalesionych nie ujętych w ewidencji. Oznacza to, że faktyczna powierzchnia planowana do zalesienia w obszarze gminy wynosi 2405,66 ha.

Przestrzenne rozmieszczenie projektowanych kompleksów leśnych, z uwzględnieniem etapowania przedstawia się następująco -
powierzchnia w ha:

sołectwo	użytki rolne i N do zalesienia	czasowe użytkowanie rolnicze	do zalesienia w I kolejności	Grunty SP do zalesienia	Grunty zalesione nie ujęte w ewidencji
1	2	3	4	5	6
Ignacówka	38,95	11,13	18,36	-	9,46
Ignacówka –LP	0,25	-	0,25	-	-
Cecylówka M	116,53	29,19	71,68	1,56	14,10
Klementynów	34,60	9,01	22,87	1,86	0,86
Marianów	180,18	123,82	39,20	0,12	17,04
Kolonia Grab.	24,56	14,07	7,74	0,82	1,93
Cecylówka B.	207,71	54,33	132,89	-	20,49
Maciejowice	180,44	85,36	46,38	8,32	40,38
Maciejowice LP	5,05	-	0,93	-	4,12
Adamów	55,80	28,05	5,40	0,37	21,98
Adamów LP	1,11	-	0,87	-	0,24
Ursynów	49,74	36,25	9,39	-	4,10
Helenów	109,81	77,59	24,45	7,25	0,52
Helenów LP	1,0	-	1,0	-	-
Emilów	20,07	2,0	17,11	0,28	0,68
Brzóza	124,69	70,26	30,24	-	24,19
Miejska Dąbrowa	69,20	28,34	25,34	-	15,52
Mariampol	66,22	47,96	10,30	0,16	7,80
Michałów	42,63	19,06	11,59	0,95	11,03
Michałów -LP	3,70	0,68	-	-	3,02
Studnie	59,91	37,57	20,25	-	1,69
Studnie LP	2,72	-	2,72	-	-
Kosny	42,23	22,20	19,40	-	0,63
Ignacówka B	49,69	22,24	20,64	0,13	6,68
Stawki	30,08	20,03	7,04	-	3,01
Jasieniec	60,49	-	47,08	-	13,41
Chodków	3,17	-	2,83	-	0,34
Łukawa	95,76	46,52	35,94	2,93	10,37
Łukawa Lp	0,69	-	0,69	-	-
Zieleniec	84,08	45,39	25,98	4,03	8,68
Zieleniec LP	1,86	-	1,86	-	-
Podmieście	86,17	31,35	39,47	0,57	14,78
Podmieście LP	0,44	-	-	-	0,44
Wólka Urs.	43,43	39,55	-	-	3,88
Głowaczów	92,04	38,46	46,19	-	7,39
Lipa	117,31	27,33	84,91	1,74	3,33
Mała Wieś	58,18	19,86	24,00	-	14,32
Bobrowniki	149,92	46,18	47,15	-	56,59
Lipska Wola	110,14	39,41	60,25	0,29	10,19

Stanisławów	153,84	49,50	70,68	3,16	30,50
Wółka Brzózka	8,88	8,88	-	-	-
Studzianki P	5,38	3,65	-	-	1,73
Sewerynów	27,67	-	22,17	-	5,50
Leżenice	46,32	34,86	11,46	-	-
Dąbrówki Grab.	7,03	-	3,97	0,32	2,74
Moniochy	53,35	28,37	23,47	-	1,51
Grabnowola	29,01	3,92	16,35	1,49	7,25
Rogożek	22,25	6,05	8,29	7,33	0,58
Łukawska Wola	48,40	10,32	32,23	1,23	4,62
LP	16,82	0,68	8,32	-	7,82
Inni razem	2788,64	1217,38	1134,37	44,91	391,98
Ogółem	2805,46	1218,06	1142,69	44,91	399,80

Do zalesienia wskazywane są przede wszystkim grunty orne kompleksu żytniego bardzo słabego, gleby kompleksu żytniego stanowiące enklawy i półenklawy śródleśne, śródleśne grunty orne gdy szerokość działki nie przekracza 50 m. W realizacji dolesień uwzględniać trzeba, że lasy o powierzchni do 2,5 ha funkcjonują jako zbiorowiska brzegowe. Należy więc dążyć żeby docelowa powierzchnia pojedynczego kompleksu nie była mniejsza jak 5,0 ha.

Realizowane zalesienia nie mogą dzielić gruntów ornych na powierzchnie mniejsze niż 5 ha i szerokości mniejsze niż 50 m w rozdrobnionych gospodarstwach rolnych oraz 10 ha i szer. 200 m na terenach wielkopowierzchniowej gospodarki rolnej.

• Zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe i szuwarowo-torfowiskowe

Zbiorowiska łąkowo-pastwiskowe z udziałem szuwarowo-torfowiskowych zajmują w obszarze gminy około 1750 ha (14,6 % użytków rolnych).

Ekosystemy łąkowo-pastwiskowe występują w dolinie Radomki i jej dopływów przede wszystkim Strugi i Leniwej z Narutówką. W ponad połowie użytkowane są jako pastwiska trwałe.

Zespoły roślinności szuwarowo-torfowiskowych związane są z siedliskami łąk wilgotnych, bagiennych, torfowisk oraz brzegami wód. Starorzeczka znajdująca się w dolinie Radomki w większości powoli zarastają roślinnością szuwarową.

Znaczenie ekologiczne zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych z udziałem szuwarowo-torfowiskowych oraz ich powiązanie z glebami organicznymi gminy przesądza o potrzebie ochrony tych ekosystemów.

3. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

3.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Obszar gminy Głowaczów cechuje czytelna struktura funkcjonalno-przestrzenna z wyraźnie wyodrębniającą się doliną Radomki przechodzącą z południowego zachodu w kierunku północno-wschodnim z terenami wysoczyznowymi łagodnie wznoszącymi się na wschód i zachód od rzeki. Dolina Radomki i rolnicze tereny wysoczyznowe oddzielają obszary dużych kompleksów leśnych Puszczy Kozienickiej na wschodzie i południowym wschodzie oraz Puszczy Stromieckiej na północy. Takie uwarunkowania przyrodnicze przesądziły w przeszłości o rozwoju osadnictwa związanego z doliną rzeki, którego szczególnie ważnymi ogniwami pozostały w obszarze gminy miejscowości Głowaczów i Brzóza.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy wyodrębnia się przede wszystkim:

- ukształtowana sieć osadnicza powiązana systemami infrastruktury technicznej;
- tereny o dominacji elementów przyrodniczych stanowiących cenne zasoby i charakterystyczne cechy środowiska naturalnego;
- **Ukształtowana sieć osadnicza oraz podstawowe systemy infrastruktury technicznej**

Sieć osadnicza gminy tworzona jest przez 40 jednostek sołeckich w których mieszka razem ponad 8000 ludności. W sieci osadniczej w sposób zdecydowany wyróżniają się dwie miejscowości największe pod względem zaludnienia i zainwestowania. Jest to miejscowość gminna Głowaczów (820 M) oraz miejscowość Brzóza (1300 M), położone w odległości od siebie około 3 km i oddzielone doliną Radomki, z lokalizacją Głowaczowa po północnej, a Brzózy po południowej stronie rzeki. Z Głowaczowem ściśle związane są historią i zainwestowaniem Leżenice (ponad 200 M) tworząc jeden układ osadniczy. Głowaczów i Brzozę łączy położenie w ciągu tego samego układu komunikacyjnego jakim jest droga nr 48 (dawniej 731) w randze drogi krajowej.

Pozostałe większe miejscowości gminy to ponad 10 jednostek osadniczych liczących powyżej 200 mieszkańców położonych w przewadze w środkowych obszarach gminy.

Jednostki te cechują się stabilizacją zaludnienia i zainwestowania wynikającą z położenia w rejonach kompleksów glebowo-rolniczych o dobrej w skali gminy przydatności do produkcji rolniczej. Wyróżniają się wśród nich położone po prawej stronie Radomki Marianów, Maciejowice, Stanisławów, Ursynów, Wólka Brzózka oraz położone po lewej stronie Radomki Bobrowniki i Miejska Dąbrowa. W północnej części gminy większymi jednostkami osadniczymi są Studzianki Pancerne i Mariampol.

Jednostki osadnicze małe i najmniejsze (do 100 i powyżej mieszkańców) związane są położeniem z obszarami kompleksów glebowo-rolniczych o średniej i niskiej przydatności dla rolnictwa. Są to położone w zachodniej części gminy miejscowości o charakterze rolniczym między innymi: Henryków, Helenów, Jasieniec, Lipska Wola, Klementynów, Kośny, Studnie, Zieleniec. We wschodniej części gminy uzupełniającą funkcją mniejszych jednostek osadniczych jest funkcja letniskowa (np. Sewerynów, Adamów, Rogożek, Chodków).

Układ i rozwój sieci osadniczej gminy znajduje swoje odzwierciedlenie w historii tych ziem. Osadnictwo gminy przez wieki związane z doliną Radomki rozdzielającej obszary puszczańskie Puszczy Kozienickiej i Stromieckiej ukształtowało swoje funkcje powiązane z rolnictwem, produkcją leśną oraz współcześnie z wypoczynkiem.

Ponadlokalny układ drogowy który stanowi ciąg komunikacyjny o znaczeniu krajowym relacji Potworów-Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice na kierunku wschód-zachód oraz droga wojewódzka Potycz-Warka-Głowaczów na kierunku północ-południe obsługuje bezpośrednio najważniejsze jednostki osadnicze gminy, w tym Głowaczów i Brzozę. Położenie gminy „na skrzyżowaniu” tak istotnych ciągów komunikacyjnych w powiązaniu z występującymi walorami środowiska przyrodniczego wpływa aktywizująco na rozwój funkcji wypoczynkowej gminy oraz zapewnia jej dostępność komunikacyjną. Uzupełnienie stanowi promienisty układ dróg powiatowych.

Inne systemy infrastruktury komunalnej to przede wszystkim: drogi gminne obsługujące poszczególne obszary; linie energetyczne przesyłowe i linie niskiego napięcia ze stacjami trafo zapewniającymi dostawę energii o właściwych parametrach; urządzenia telekomunikacji z abonencką siecią telefoniczną opartą o kabel światłowodowy relacji Kozienice-Brzozza-Studzianki Pancerne-Ryczywół z centralami telefonicznymi w Głowaczowie i Brzozie; współdziałające systemy gospodarki wodno-ściekowej, które stanowią między innymi ujęcia wody i prawie 80 km sieci wodociągowej oraz komunalna oczyszczalnia ścieków w Głowaczowie z siecią kanalizacji sanitarnej (18 km) obejmującą Głowaczów, Leżenice, Brzozę.

- **Przyrodnicze elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej**

W przyrodniczych elementach struktury funkcjonalno-przestrzennej wyróżniają się udziałem użytki rolne oraz kompleksy leśne stanowiąc odpowiednio 64,5 % i 29,4 % ogółu powierzchni gminy. Przestrzenny układ tych ekosystemów z użytkami rolnymi w środkowych i południowych obszarach gminy oraz koncentracją obszarów leśnych Puszczy Stromieckiej na północy i mniejszych kompleksów leśnych związanych przyrodniczo z Puszcą Kozienicką w środkowo-wschodnich obszarach gminy wpływa na czytelność struktury gminy. Układ ten „scala” dolina Radomki przechodząca przez środkowo-wschodnie obszary gminy.

Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej o dobrych w skali gminy warunkach naturalnych gleb dla rolnictwa związane są położeniem z wysoczyznowymi terenami gminy na wschód i zachód od Radomki. Są to mające znaczenie dla rolnictwa kompleksy glebowo-rolnicze żytnej bardzo dobry i dobry z niewielkim udziałem pszennej oraz zbożowo-pastewny mocny stanowiące blisko 40 % gruntów rolnych. W skali gminy stwarzają warunki dla intensyfikacji produkcji rolniczej z możliwością upraw większości roślin i krzewów jagodowych i ten rodzaj zagospodarowania winien być zachowany oraz utrwalany. Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy z uwagi na dobry stan środowiska stanowi potencjalne tereny dla wprowadzania różnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej.

W strukturze funkcjonalnej gminy istotne znaczenie mają również użytki zielone związane z doliną Radomki i jej dopływów i stanowiące blisko 15 % użytków rolnych. Ich położenie w terenach dolinnych w powiązaniu z glebami organicznymi przesądza o potrzebie zachowania, ochrony i powiększania tych ekosystemów.

Kompleks glebowo-rolniczy żytnej bardzo słaby o niskiej przydatności dla produkcji rolniczej stanowiący w obszarze gminy prawie 30 % gruntów rolnych winien być sukcesywnie wyłączany z produkcji rolniczej z przeznaczeniem w zależności od położenia między innymi na cele zagospodarowania o charakterze wypoczynkowym, zalesianie, zamianę agrocenoz na użytki zielone itp.

Tereny cenne przyrodnicze w obszarze gminy stanowią tereny doliny rzeki Radomki oraz obszary kompleksów leśnych.

System doliny Radomki to obszar nagromadzenia wyróżniających się walorów przyrodniczych z fragmentami naturalnej doliny z meandrującą rzeką i starorzeczami, z licznymi stanowiskami lęgowymi ptaków, zróżnicowaną florą i fauną, lasami ochronnymi, terenami zalewowymi. Tereny doliny „w górę” od Głowaczowa wyróżniają wyjątkowo cenne fragmenty krajobrazu naturalnego przesądzające o postulowaniu utworzenia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka”.

Są to również tereny predysponowane do dalszego wprowadzania zagospodarowania o charakterze wypoczynkowym.

Obszary leśne zajmujące prawie 30 % powierzchni gminy stanowią istotny element struktury funkcjonalnej gminy z uwagi na ich koncentrację i walory przyrodniczo-krajobrazowe. Lasy stanowią najbardziej znaczące zasoby biotyczne środowiska. Są naturalną formacją przyrodniczą, warunkują zachowanie różnorodności biologicznej i stanowią niezbędny czynnik równowagi środowiska. Z uwagi na te wielorakie funkcje powinny być w całości zachowane w strukturze gminy.

W przestrzennym rozmieszczeniu lasów dominuje duży kompleks leśny w północnej części gminy jako lasy stanowiące pozostałości Puszczy Stromieckiej zwane w tym obszarze również Lasami Dobieszyńskimi. Lasy te tworzą partie starodrzewia z drzewostanami sosnowymi i sosnowo-dębowymi z domieszką brzozy. Znacznie mniejsze kompleksy leśne położone na wschód od Radomki związane są przyrodniczo z Lasami Puszczy Kozienickiej i wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Gatunkiem panującym jest sosna, a gatunkami współpanującymi dąb i jodła.

Kompleksy leśne gminy stanowią naturalny element sieci ekologicznej wpływając korzystnie na mikroklimat i krajobraz warunkując rozwój różnych form wypoczynku. Obrzeża ich w powiązaniu z małymi jednostkami osadniczymi szczególnie w środkowo-wschodnich obszarach gminy to potencjalne tereny dla dalszego zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego stanowiącego obok rolniczego istotny kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. W powiązaniu z funkcją gospodarczą lasów prowadzi to do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

3.2. Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy

W kształtowaniu kierunków struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru gminy przyjęto jako podstawową zasadę prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami przestrzeni, w tym szczególnie cennymi i wyróżniającymi elementami środowiska przyrodniczego, przy wykorzystaniu istniejących trendów i możliwości rozwojowych.

Oznacza to przyjęcie jako podstawowej funkcji gospodarczej rolniczego kierunku rozwoju gminy w oparciu o utrwaloną funkcję towarowego rolnictwa uwarunkowaną dobrymi warunkami naturalnymi gleb w środkowej części gminy oraz zwiększanie usługowego i produkcyjnego otoczenia rolnictwa prowadzące do wielofunkcyjnego zagospodarowywania obszarów gminy.

Znaczącym i prawie równorzędnym kierunkiem rozwoju gminy w przyszłości winna być intensyfikacja rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej ze zwróceniem szczególnej uwagi na agroturystykę.

Taki kierunek zagospodarowania warunkują: walory położenia gminy, na które składają się między innymi: atrakcyjna przyrodniczo dolina Radomki; udział aż 68 % gleb klasy V i VI w użytkach rolnych planowanych do sukcesywnego wyłączenia z produkcji rolniczej; istniejące zainwestowanie o charakterze wypoczynkowym obejmujące około 600 działek letniskowych oraz dalsze zainteresowanie wypoczynkiem tego rodzaju; duże kompleksy leśne w północnej i środkowo-wschodniej części gminy korzystnie wpływające na kształtowanie krajobrazu i mikroklimatu; ukształtowana sieć osadnicza gminy z małymi w części miejscowościami (około 100 i więcej mieszkańców) położonymi na obrzeżach lasów sprzyjającymi wypoczynkowi w ciszy i na świeżym powietrzu oraz umożliwiającymi zaopatrzenie w zdrową żywność i dającymi poczucie bezpieczeństwa; dostępność komunikacyjna gminy poprzez układ dróg krajowych i wojewódzkich.

W związku z powyższym w kierunkach rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy przyjmuje się:

- ***Wzmacnianie roli miejscowości gminnej Głowaczów jako ośrodka usługowo-administracyjnego w funkcjonalno-przestrzennym powiązaniu z Brzózą jako wielofunkcyjnych głównych ośrodków usługowych i turystyczno-wypoczynkowych gminy*** poprzez wykorzystanie atutów geograficznego i komunikacyjnego ich położenia oraz możliwości zagospodarowania rekreacyjnego terenów doliny Radomki na przeciwnych brzegach której są położone;
- ***Utrwalanie harmonijnego rozwoju pozostałych jednostek osadniczych*** z wiodącą funkcją rolniczą miejscowości położonych w środkowych obszarach gminy oraz wypoczynkową funkcją uzupełniającą jednostek osadniczych położonych przede wszystkim w dolinie Radomki i obszarach pomiędzy Radomką a Puszczą Kozienicką;
- ***Ekoturystyczne zagospodarowanie doliny rzeki Radomki*** poprzez urządzenie terenów wypoczynkowo-sportowych ogólnodostępnych w powiązaniu z planowanymi zbiornikami wodnymi w Głowaczowie i Rogożku oraz zagospodarowywanie określonych terenów i rejonów wypoczynkowych w formie budownictwa mieszkaniowo-letniskowego i letniskowego
- ***Rozbudowę systemów infrastruktury technicznej*** poprzez sukcesywną modernizację dróg, kończenie systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodą w powiązaniu z elementami gospodarki ściekowej planowanymi

do rozbudowy, budowę składowiska odpadów, dalszą telefonizację wsi oraz opracowanie i kierunkowe wdrażanie programu gazyfikacji gminy;

- **Wykorzystywanie i zachowanie kompleksów glebowo-rolniczych** o dobrej w skali gminy przydatności naturalnej gleb dla intensyfikacji produkcji rolniczej w środkowych obszarach gminy oraz promowanie powstawania gospodarstw ekologicznych dla produkcji „zdrowej żywności oraz gospodarstw agroturystycznych w ramach tworzonego w subregionie radomskim programu „Agro-Eko-Park”;
- **Zachowanie, wzmacnianie i ochrona wysokich walorów środowiska przyrodniczego** w tym przede wszystkim doliny Radomki i ekosystemów leśnych poprzez między innymi ustanowienie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Radomka” oraz wdrażanie zatwierdzonego programu zalesień „granica polno-leśna”;

Podstawowe elementy kształtujące strukturę funkcjonalno-przestrzennej gminy stanowić winny:

wielofunkcyjne tereny zabudowy kubaturowej, w tym o charakterze wypoczynkowym oraz główne ciągi komunikacyjne i infrastrukturalne; obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej; tereny systemu przyrodniczego o znaczeniu krajowym i regionalnym;

Dla utrzymania i utrwalania ładu przestrzennego oraz prawidłowego rozwoju gminy wskazane zostały podstawowe strefy działań oraz ograniczeń uwarunkowane istniejącym i planowanym zagospodarowaniem, a mianowicie:

- **Strefy działań**
- **Wielofunkcyjne obszary zabudowane i wskazane do zabudowy** określone we wszystkich sołectwach gminy, ze szczególnym wskazaniem miejscowości Głowaczowa i Brzózy oraz sołectw położonych w dolinie Radomki jako strefy działań dla przekształceń i intensyfikacji zainwestowania, w tym o charakterze usługowym, mieszkaniowym, mieszkaniowo-letniskowym i turystyczno-wypoczynkowym. Obszary wskazane do zabudowy oparte zostały o układy komunikacyjne wraz z podstawowymi systemami infrastruktury komunalnej;
- **Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej** z wyróżnieniem terenów o potencjalnych możliwościach do działania w zakresie prowadzenia towarowej produkcji rolniczej oraz ekologicznej i integrowanej;
- **Strefy wymagań (ograniczeń)**
- **Obszary systemu przyrodniczego gminy** stanowiącego elementy sieci ekologicznej o znaczeniu krajowym związane przyrodniczo z terenami Puszczy Kozienickiej oraz dolina rzeki Radomki i ekosystemy leśne gminy tworzące sieć ekologiczną o znaczeniu regionalnym;

4. KIERUNKI ROZWOJU PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

4.1. Kierunki rozwoju sieci osadniczej

4.1.1. Obsługa ludności i wiodące funkcje jednostek osadniczych

- **Podstawowe jednostki usługowo-administracyjnej obsługi ludności gminy**
- **Ośrodki obsługi i równoważenia rozwoju na poziomie ponadlokalnym**

m. Warszawa - ośrodek metropolitalny. Siedziba Urzędu Wojewódzkiego i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, w skład którego wchodzi między innymi jako jeden z 42 powiat kozienicki.

m. Radom - regionalny ośrodek równoważenia rozwoju. Siedziba Delegatury Urzędu Wojewódzkiego i Delegatury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego dla obszaru subregionu radomskiego w obszarze którego położona jest gmina Głowaczów. Miasto Radom pełni i pełnić będzie funkcje obsługi w zakresie usług określanych jako „wyższego rzędu” np. nauka (ponad 20 różnych kierunków kształcenia na studiach wyższych, w tym „agrobiznes”), oświaty (około 70 kierunków kształcenia na poziomie średnim, w tym liczne kierunki rolnicze), ochrona zdrowia (szpital specjalistyczny), kultura (teatr, muzea, w tym Muzeum Wsi Radomskiej), targi, giełdy (Radomska Giełda Rolna). Odległość około 30 km.

m. Kozienice - główny ponadlokalny ośrodek równoważenia rozwoju. Siedziba Starostwa Powiatowego i „powiatowej administracji zespolonej” z przestrzennym zasięgiem obsługi obejmujący obszar siedmiu gmin, w tym gminę Głowaczów (odległość około 10 km);

- **Ośrodki równoważenia rozwoju na poziomie lokalnym;**

Głowaczów - lokalny ośrodek równoważenia rozwoju. Miejscowość gminna z długą historią osadnictwa, w tym miejskiego w latach 1445-1869. Główny ośrodek administracyjno-usługowy i turystyczno-krajoznawczy gminy na lewym brzegu Radomki z liczbą ludności ponad 800 mieszkańców. Zainwestowanie o charakterze usługowym stanowią i stanowią będą obiekty użyteczności publicznej z zakresu administracji samorządowej i „specjalnej”, oświaty na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, ochrony zdrowia, kultury i sportu, obsługi rolnictwa oraz zakłady usługowe i usługowo-produkcyjne w sektorze prywatnym;

W kierunkowym kształtowaniu sieci osadniczej należy dążyć do utrwalania i wzmacniania funkcji Głowaczowa jako głównego gminnego ośrodka usługowo-administracyjnej obsługi ludności gminy, organizacyjnej obsługi rolnictwa oraz funkcji obsługi ruchu turystyczno-wypoczynkowego w dolinie Radomki.

Szczególne znaczenia wymaga dbałość o zachowanie charakteru i klimatu zachowanego historycznego układu przestrzennego obejmującego obszerny rynek i prostokątny rynek z pierzejami zwartej zabudowy i kościołem w północno-wschodnim narożniku.

Brzóza - ośrodek uzupełniający (równoważący) z usługami użyteczności publicznej w zakresie oświaty, ochrony zdrowia, kultury, administracji specjalnej oraz działalności usługowo-produkcyjnej w sektorze prywatnym. Brzóza, dawna wieś królewska, położona na prawym brzegu Radomki, podobnie jak Głowaczów cechuje długa historia osadnictwa z lokacją z XIV wieku. Brzozę wyróżnia największa w gminie liczba ludności (1300 M), znaczne zainwestowanie usługowo-produkcyjne oraz zabytkowe obiekty kultury: kościół, park krajobrazowy z XVIII wieku, unikatowa aleja drzew - pomnik przyrody o długości ponad 2 km wzdłuż drogi Brzóza-Sewerynow.

Funkcje pozostałych jednostek osadniczych pozostałych

Charakter gminy przesądza o wiodących funkcjach rolniczych jednostek osadniczych oraz uzupełniającej funkcji wypoczynkowej większości miejscowości.

Podstawowe istniejące zainwestowanie osadnictwa związane jest w głównie z występowaniem budynków mieszkalnych oraz innych budynków i urządzeń wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących produkcji rolniczej jak również podmiotów (zakładów) usługowo-produkcyjnych związanych z obsługą ludności i rolnictwa funkcjonujących w przewadze w sektorze prywatnym.

Większe jednostki osadnicze wyróżniające się stabilizacją zaludnienia i zainwestowania o charakterze rolniczym związane są położeniem z kompleksami glebowo-rolniczymi o dobrej w skali gminy przydatności dla rolnictwa przede wszystkim w środkowej części gminy.

Uzupełnienie zainwestowania o charakterze usług publicznych stanowią: publiczne szkoły podstawowe w miejscowościach Bobrowniki, Cecylówka Brzózka, Miejska Dąbrowa, szkoły podstawowe pozostawione do funkcjonowania w ramach Stowarzyszenia na rzecz Ekorozwoju Wsi w Studziankach Pancernych oraz Ursynowie ("Nasze Dzieci"), obiekty przekazane na rzecz działalności Fundacji Pomocy Dzieciom z Chorobami Nowotworowymi w Mariampolu i Lipie, ośrodek zdrowia w Studziankach Pancernych;

Strażnice OSP w miejscowościach: Bobrowniki, Cecylówka, Cecylówka Głowaczewska, Chodków, Emilów, Jasieniec, Klementynów, Lipa, Łukawa, Mariampol, Miejska Dąbrowa, Studzianki Pancerne, Ursynów, Wólka Brzózka.

Innym rodzajem stałego zainwestowania w obszarze gminy jest budownictwo letniskowe występujące przede wszystkim w miejscowościach: Brzóza, Wólka Brzózka, Rogożek, Chodków, Sewerynów, Maciejowice. W obszarze gminy jest około 600 działek o charakterze letniskowym z koncentracją tego rodzaju zainwestowania w dolinie rzeki Radomki i obszarach południowo-wschodnich gminy położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Puszczy Kozienickiej.

• **Podstawowe zadania dla realizacji celów publicznych z zakresu obsługi ludności -rozmieszczenie inwestycji celu publicznego**

Kształtowanie i rozwój funkcji Głowaczowa jako głównego gminnego ośrodka usługowo-administracyjnego prowadzi do potrzeby zapewnienia podstawowych standardów obsługi ludności w zakresie usług użyteczności publicznej.

Wobec istniejącej w większości bazy usługowej podstawowe zadania dla realizacji celów publicznych obejmować będą:

- Realizacja obiektu dla potrzeb oświaty publicznej - gimnazjum w Głowaczowie;
- Utrzymywanie i modernizacja istniejących obiektów użyteczności publicznej w Głowaczowie dla utrzymywania standardów technicznych i funkcjonalnych służących sukcesywnej poprawie obsługi ludności gminy, w tym umożliwiających korzystanie z nich przez osoby niepełnosprawne oraz urządzanie terenów przestrzeni publicznej i terenów sportowo-rekreacyjnych;
- Utrzymywanie i modernizacja obiektów użyteczności publicznej położonych w innych miejscowościach gminy, w tym przede wszystkim w Brzozie;
- Zadania dla realizacji celów publicznych z zakresu obsługi ludności dotyczyć będą głównie placówek: oświaty, publicznej służby zdrowia, kultury, administracji samorządowej i specjalnej, sportu i rekreacji, w tym dążenia do urządzania ogólnodostępnych terenów sportowo-rekreacyjnych.

4.1.2. Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy oraz zagospodarowania tury styczno-wypoczynkowego

- **Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy (strefy działań) - przeznaczenie terenów**

„Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy” wyróżnione w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy związane są z charakterem i funkcją poszczególnych jednostek osadniczych. W „terenach wskazanych do zabudowy” zawarte zostały również „docelowe” tereny do zainwestowania w okresie kierunku (rozdzielone graficznie w rysunku „studium”). Wskazanie terenów do zainwestowania jako docelowych w okresie kierunku nie wstrzymuje działalności inwestycyjnej w tych obszarach jeśli zaistnieją potrzeby i zainteresowanie potencjalnych inwestorów.

Obszary wskazane do zabudowy, w tym „w kierunkowe”, to strefy działań obejmujące wielofunkcyjne tereny do prowadzenia polityki koncentracji działalności inwestycyjnej sektora publicznego i prywatnego obejmującej budowę, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę obiektów budowlanych oraz wyposażanie tych obszarów w systemy infrastruktury komunalnej.

Są to również obszary dla realizacji (rozmieszczenia) celów publicznych (z udziałem finansów publicznych) z zakresu infrastruktury społecznej i technicznej w dostosowaniu do zachodzących potrzeb i możliwości.

Istotnym rodzajem zainwestowania będzie zagospodarowywanie nowych terenów o charakterze wypoczynkowym. Celowe jest dążenie do uzyskiwania jednorodnych pod względem architektonicznym zespołów zabudowy, z granicami zespołów kształtowanymi w miarę możliwości w powiązaniu z naturalnymi elementami krajobrazu.

Szczególnie rekomendowane strefy działań do intensyfikacji porządkowania i przekształceń istniejącej zabudowy oraz nowego zainwestowania obejmują wielofunkcyjne tereny w największych miejscowościach gminy Głowaczowie i Brzózcie oraz tereny do zainwestowania o charakterze wypoczynkowym w sołectwach położonych w dolinie Radomki.

Potrzeby mieszkaniowe wspólnoty samorządowej gminy Głowaczów zaspakajane będą w zdecydowanej większości w formie budownictwa indywidualnego. Działania Gminy na rzecz wspomaganie działalności inwestycyjnej w zakresie mieszkalnictwa polegać będą głównie na wskazywaniu terenów dla tej funkcji w trybie obowiązujących przepisów („studium”, plany miejscowe-lokalne, koncepcje podziału nieruchomości itp.) oraz wyposażanie ich w podstawowe urządzenia infrastruktury komunalnej.

Kategorie przeznaczenia wielofunkcyjnych „obszarów zabudowanych i wskazanych do zabudowy” określone w „studium” obejmują:

- **Tereny usług publicznych-symbol UP: UPa, UPo, UPz, UPk;**
- **Tereny usługowo-mieszkaniowe-symbol U/M;**
- **Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -symbol MN/MR, w tym MN;**
- **Tereny produkcyjno-usługowe-symbol P/U;**
- **Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe-symbol M/L;**
- **Tereny turystyczno-wypoczynkowe-symbol ZTW;**
- **Tereny zieleni - symbol Z: Zc, Zp, Zi;**
- *Teren usług sportu i rekreacji – symbol US1;*
- *Tereny usług publicznych – symbol UP1;*

W poszczególnych sołectwach kategorie przeznaczenia terenów określone zostały w zależności od funkcji i roli danej miejscowości w układzie osadniczym gminy, identyfikację kategorii przeznaczenia terenów określa się jako: symbol cyfrowy - numer sołectwa, symbol literowy- symbol przypisany poszczególnym kategoriom przeznaczenia terenów.

Są to:

1 GŁOWACZÓW - gminny ośrodek usługowo-administracyjny

Tereny usług publicznych: administracji - UPa, oświaty -UPo, zdrowia -UPz, kultury -UPk ;

Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M;

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej - MN/MR, MN;

Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

Tereny turystyczno-wypoczynkowe -ZTW;

Tereny zieleni: zieleń cmentarna -Zc, zieleń parkowa -Zp;

2 BRZÓZA -ośrodek usługowy uzupełniający

Tereny usług publicznych: oświaty -UPo, kultury UPk;

Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M;

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowe - MN/MR, MN;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;

Tereny zieleni: zieleń cmentarna - Zc, zieleń parkowa - Zp, zieleń izolacyjna - Zi;

Teren usług publicznych – UP1

3 ADAMÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej- MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe - M/L;

Teren usług sportu i rekreacji – US1

4 BOBROWNIKI

Tereny usług publicznych: oświaty -UPo;
Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;

5 CECYLÓWKA BRZÓZKA

Tereny usług publicznych: oświaty -UPo, kultury UPk;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe - M/L;

6 CECYLÓWKA GŁOWACZEWSKA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;
Tereny turystyczno-wypoczynkowe -ZTW;

7 CHODKÓW

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

8 DĄBRÓWKI GRABNOWOLSKIE

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

9 EMILÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

10 GRABNOWOLA

Tereny usługowo-mieszkaniowe - U/M;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

11 GRABNOWOLA KOLONIA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

12 HELENÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

13 HENRYKÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

14 IGNACOWKA BOBROWSKA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

15 IGNACOWKA GRABNOWOLSKA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;
Tereny turystyczno-wypoczynkowe -ZTW

16 JASIENIEC

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;
Tereny turystyczno-wypoczynkowe -ZTW;

17 KLEMENTYNÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

18 KOSNY

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

19 LEŻENICE

Tereny usługowo -mieszkaniowe U/M;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;
Tereny turystyczno-wypoczynkowe -ZTW;
Tereny zieleni: zieleń izolacyjna -Zi;

20 LIPA

Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M (UPo);
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

21 LIPSKA WOLA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

22 ŁUKAWA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

23 ŁUKAWSKA WOLA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

24 MACIEJOWICE

Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

25 MARIAMPOL

Tereny usługowo-mieszkaniowe-U/M (UPo);

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

26 MARIANÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

Teren usług publicznych – UP1

27 MICHAŁÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

28 MIEJSKA DĄBROWA

Tereny usług publicznych: oświaty -UPo, kultury -UPk ;

Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M;

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

29 MONIOCHY

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

30 PODMIEŚCIE

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

31 PRZEJAZD

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;

32 ROGOŹEK

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

Tereny turystyczno-wypoczynkowe -ZTW

33 SEWERYNÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

34 STANISŁAWÓW

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

35 STAWKI

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

36 STUDNIE

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

37 STUDZIANKI PANCERNE

Tereny usług publicznych: oświaty -UPo, zdrowia -UPz, kultury -UPk;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;
Tereny turystyczno-wypoczynkowe - ZTW;

38 URSYNÓW

Tereny usług publicznych: oświaty -UPo;
Tereny usługowo-mieszkaniowe -U/M;
Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe -M/L;
Tereny produkcyjno-usługowe -P/U;

39 WÓŁKA BRZÓZKA

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

40 ZIELENIEC

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -MN/MR;
Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe -M/L;

Tereny usługowe i tereny usługowo-mieszkaniowe to obszary wskazane do prowadzenia działalności inwestycyjnej obejmującej budowę, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę obiektów usług publicznych dla realizacji celów publicznych z zakresu administracji samorządowej i specjalnej, oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i rekreacji, zieleni towarzyszącej, urządzania przestrzeni publicznych, urządzeń i obiektów gospodarki komunalnej (np. tereny targowisk, obsługi komunikacji-UT, zieleni urządzonej i nieurządzonej, cmentarzy itp.). Możliwa jest wymiennosc programowa poszczególnych rodzajów usług.

Są to również tereny usług komercyjnych rozwijające się w przewadze w sektorze prywatnym.

Istotną funkcją uzupełniającą tych terenów jest i pozostanie funkcja mieszkaniowa z możliwością wszystkich działań modernizacyjnych istniejącej substancji oraz lokalizacji nowych obiektów mieszkalnych jak również w szczególnych przypadkach budynków i urządzeń wchodzących w skład gospodarstw rolnych;

Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej to określone we wszystkich sołectwach obszary dla działalności inwestycyjnej podejmowanej w przewadze w sektorze prywatnym dla zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych w zakresie budownictwa mieszkaniowego indywidualnego, potrzeb wynikających z prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz (lub) działalności usługowej, w tym agroturystyki oraz działalności usługowo-produkcyjnej.

Dopuszcza się w obrębie tych terenów lokalizację obiektów o funkcji mieszkaniowo-letniskowej i letniskowej z uwagi na uzupełniającą funkcję wypoczynkową gminy. Działania inwestycyjne obejmują budowę, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę obiektów budowlanych.

Tereny produkcyjno-usługowe to przede wszystkim obszary dla prowadzenia różnorodnej działalności produkcyjno-usługowej przy zachowaniu ewentualnej uciążliwości w granicach własności. Są to również obszary adaptacji i lokalizacji obiektów z usługowego i produkcyjnego otoczenia rolnictwa dla różnorodnej działalności usługowej, produkcyjnej i przetwórczej, budowlanej, transportowej zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym.

W procedurze ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu obejmującej budowę, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę obiektów należy dążyć do pełnego uzbrajania tych terenów w urządzenia techniczne zabezpieczające stan środowiska;

Uzupełnienie zabudowy usługowej oraz usługowo-produkcyjnej stanowić może zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa.

Tereny mieszkaniowo-letniskowe i letniskowe to wskazane w rejonach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych obszary dla adaptacji istniejącego zainwestowania oraz lokalizowania nowych obiektów (budynków) o wiodącej lub uzupełniającej funkcji wypoczynkowej. Formy zagospodarowania stanowić mogą między innymi indywidualne budownictwo letniskowe, budownictwo mieszkaniowo-letniskowe, budownictwo rezydencjonalne na dużych działkach, pensjonaty (ośrodki) wypoczynkowe z bazą noclegową, infrastruktura z zakresu obsługi ruchu turystyczno-wypoczynkowego.

W kształtowaniu zagospodarowania terenów letniskowych należy dążyć do uzyskiwania w miarę jednorodnych pod względem architektonicznym „wielokrotności” zespołów zabudowy letniskowej i mieszkaniowo-wypoczynkowej składających się z 10-20-30 domków jako „zespołów optymalnych” dla indywidualnego wypoczynku.

W miarę możliwości granice zespołów winny być określone w oparciu o naturalne elementy krajobrazu.

Atutem wskazanych terenów jest możliwość uzupełniającego powiązania ich oznakowanymi szlakami turystycznymi pieszymi, konnymi, ścieżkami rowerowymi itp.

Tereny turystyczno-wypoczynkowe to wyróżnione w strukturze funkcjonalno-przestrzennej rejonu zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego w przewadze o charakterze ogólnodostępnym, uwarunkowane walorami środowiska kulturowego i przyrodniczego gminy.

W polityce przestrzennego kształtowania tych terenów należy dążyć do powodowania ich urządzania i wyposażania w urządzenia sportowo-wypoczynkowe ogólnodostępne którymi mogą być między innymi: plaże, tereny spacerowe, pola biwakowe, obozy harcerskie, boiska sportowe, zielone szkoły, place zabaw, gastronomia sezonowa itp.

Uzupełnienie zainwestowania stanowić może indywidualna zabudowa mieszkaniowo-letniskowa i letniskowa.

W terenach i rejonach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Radomki należy przestrzegać zasady pozostawiania terenów ogólnodostępnych wzdłuż brzegów rzeki.

4.2. Kierunki rozwoju i zadania w zakresie komunikacji oraz infrastruktury technicznej - rozmieszczenie inwestycji celu publicznego

4.2.1. Kierunki rozwoju komunikacji oraz zadania dla realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych

Reforma w zarządzaniu drogami publicznymi wprowadzona z dniem 1 stycznia 1999 roku wprowadziła podział dróg w kraju w dostosowaniu do nowego podziału administracyjnego - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 roku (Dz.U.Nr 160, poz.1071) .

Zasady administrowania drogami publicznymi obejmujące zarządzanie, finansowanie budowy, modernizacji i utrzymywania dróg określone zostały dla poszczególnych kategorii odpowiednio: drogi krajowe - Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej za pośrednictwem Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych; drogi wojewódzkie - Samorząd Województwa; drogi powiatowe - Samorząd Powiatu; drogi gminne - Samorząd Gminy.

Podstawowy układ komunikacyjny gminy Głowaczów tworzony jest i będzie przez:

- **Drogi krajowe (G)**
odcinek drogi 48 Tomaszów Mazowiecki Inowłódź-Klów-Potworów-Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice-Nowe Słowiki-Sieciechów-Opactwo-Dęblin-Moszczanka-Kock (dawniej w obszarze gminy drogi Nr 729 i 731): Zarządzenie Nr 6 z dnia 9 maja 2000 roku Dyrektora Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych;
- **Drogi wojewódzkie**
droga Nr 731 Potycz-Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów;
- **Drogi powiatowe** - administrowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Kozienicach: długość w obszarze gminy razem - 58,389 km;
Nr 34 224 Magnuszew-Moniochy: 6,456 km;
Nr 34 417 Łukawa-Głowaczów: 7,819 km;
Nr 34 501 Stanisławów-Katarzynów: 5,200 km;
Nr 34 502 Ryczywół-Brzóza: 3,250 km;
Nr 34 503 Studzianki Pancerne-Ryczywół: 1,182 km;
Nr 34 504 Jasieniec-Lipa-Leżenice: 5.700 km;
Nr 34 505 Głowaczów-Lipskie Budy: 6,000 km;
Nr 34 506 Brzóza-Radom: 7,018 km;
Nr 34 507 Brzóza-Przejazd- do drogi Nr 737 (Radom-Kozienice): 9,703 km;
Nr 34 508 Cecylówka-do drogi 34 506: 2,590 km;
Sieć dróg powiatowych w obszarze gminy zaakceptowana i zatwierdzona została Uchwałą Nr XVI/2000 Rady Gminy w Głowaczowie z dnia 29.04. 2000 roku.

- **Drogi gminne** (Uchwała Nr XXI/154/87 WRN w Radomiu z dnia 17 lipca 1987 roku)

Nr 3426 001 od drogi 73 1-Jasieniec-Cecylówka Głowaczewska;
Nr 3426 002 (Lipskie Budy)-granica gminy-Helenówek-Cecylówka Głowaczewska;
Nr 3426 003 (Sułków)-granica gminy-Kosny-do drogi 729;
Nr 3426 004 Studzianki Pancerne-granica gminy (Paprotnia);
Nr 3426 005 Trawka-Brzóza;
Nr 3426 006 Michałów-granica gminy- (Staniszówka);
Nr 3426 007 Wólka Brzózka-Ursynów-Stanisławów;
Nr 3426 008 Brzóza-Adamów;
Nr 3426 009 od drogi 34 507-Marianów;
Nr 3426 010 Brzóza-Wólka Brzózka;
Nr 3426 011 Brzóza-Trawka (Belon);
Nr 3426 012 Chodków-granica gminy-(Wola Chodkowska);
Nr 3426 013 od drogi 731-granica gminy-(Paprotnia);
Nr 3426 014 Mariampol-Grabnowola-Ewinów;
Nr 3426 015 Maniochy-Michałów;
Nr 3426 016 Leżenice-Emilów;
Nr 3426 017 Bobrowniki-Ignacówka Bobrowska;
Nr 3426 018 (Nijaków)-granica gminy-Zieleniec-Józefów-Wola Łukawska-Ignacówka Bobrowska;
Nr 3426 019 Wola Łukawska-Stawki;
Nr 3426 020 Bobrowniki-Miejska Dąbrowa;
Nr 3426 021 Miejska Dąbrowa-Zieleniec;
Nr 3426 022 Lipa-Klementynów;
Nr 3426 023 Miejska Dąbrowa-Lipska Wola;
Nr 3426 024 Lipa-Helenów-Helenówek;
Nr 3426 025 Głowaczów-Chodków-do drogi 723;
Nr 3426 026 Kosny-Studnie;

Podstawowy układ komunikacyjny jest dobrze rozwinięty i nie wymaga większych weryfikacji połączeń drogowych. Zapewnia powiązania zewnętrzne z dużymi ośrodkami miejskimi Warszawą i Radomiem oraz ośrodkami miejskimi ponadlokalnymi Kozienicami, Białobrzegami, Warką.

Istotne dla zewnętrznych połączeń gminy są drogi krajowe i wojewódzkie tworzące w obszarze gminy podstawowy układ przez ciąg krajowy na kierunku wschód-zachód i wojewódzki na kierunku północ południe. Układ ten uzupełnia promienista sieć dróg powiatowych z których istotne funkcje dla zewnętrznych powiązań gminy mają ciągi 34 506 Brzóza-Radom, 24 507 Brzóza-Przejazd, 34 502 Ryczywół-Brzóza, 34 417 (Jedlińsk)- Łukawa-Głowaczów;

Droga krajowa Nr 48 Potworów-Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice (dawniej w obszarze gminy Nr 729 i 731) zachowała swoją rangę z uwagi na funkcje strategiczne w sytuacjach ewentualnych zagrożeń. W związku z tak określoną przez odpowiednie służby funkcją drogi zalecane parametry geometryczne oraz obciążenia dróg i mostów określone są w wielkościach: przepustowość - 5-6 pojazdów; nośność - 100 kN; szerokość jezdni - 6,0 m; nośność mostów w ruchu ciągłym - 300 kN. Celowa jest również kierunkowa realizacja obejść głównych miejscowości Głowaczowa i Brzozy położonych w ciągu tej drogi. Na odcinku Głowaczów-Kozienice istnieje potrzeba utrzymywania w odpowiednim stanie technicznym istniejących mostów na rzece Radomce i jej starorzeczach.

Droga wojewódzka Nr 731 Warka-Głowaczów w powiązaniu z odcinkiem drogi krajowej Głowaczów-Kozienice stanowi główną oś komunikacyjną gminy łączącą gminę z ośrodkiem powiatowym Kozienice na południu oraz z Warką i pośrednio z Warszawą na północy. Planowany w planie ogólnym gminy docelowy przebieg tej drogi w obszarze miejscowości Głowaczów oddziela tereny ścisłego zainwestowania od terenów sportowo-wypoczynkowych nad rzeką Radomką. Kierunkowa realizacja obejścia Głowaczowa w ciągu drogi krajowej może prowadzić do weryfikacji klasyfikacji drogi wojewódzkiej w obszarze miejscowości Głowaczów (obniżenie rangi) co byłoby korzystne dla struktury funkcjonalno-przestrzennej ośrodka gminnego.

Dla dostępności komunikacyjnej gminy oraz zachowania bezpieczeństwa ruchu istotne jest zapewnienie i utrzymywanie właściwych parametrów technicznych odpowiednich dla funkcji i klasy tych dróg.

Na poziomie lokalnym działania inwestycyjne winny dotyczyć w pierwszej kolejności modernizacji dróg powiatowych istotnych dla połączeń gminy oraz ciągów dróg z nieutwardzonymi odcinkami w celu uzyskania dobrego stanu technicznego nawierzchni. Sukcesywna modernizacja obejmować winna przede wszystkim odcinki dróg w ciągach dróg powiatowych: Nr 34 506 Brzoza-Radom; 34 502 Ryczywół-Brzoza; Nr 34 224 Magnuszew-Moniochy; 34 501 Stanisławów-Katarzynów; 34 504 Jasieniec-Lipa-Leżenice (w części droga gruntowa); 34 505 Głowaczów-Lipskie Budy (w części droga gruntowa); Nr 34 508 Cecylówka - do drogi Nr 34 506;

Zachodzi również potrzeba sukcesywnego utwardzania dróg gminnych, w tym przede wszystkim obsługujących obszary zabudowane i wskazane do zabudowy, w tym do zabudowy mieszkaniowo-wypoczynkowej. Podnoszenie standardów obsługi komunikacyjnej obszarów wskazanych do rozwoju uzupełniającej funkcji wypoczynkowej jest szczególnie istotne dla dalszego rozwoju gminy.

Położenie gminy w dolinie rzeki Radomki stanowi o potrzebie utrzymania w dobrym stanie technicznych istniejących mostów drewnianych i przejść dla pieszych w ciągach dróg lokalnych umożliwiających łączność obszarów gminy rozdzielonych rzeką.

W obszarze gminy celowe jest również spowodowanie zaistnienia komunikacji rowerowej, w pierwszym etapie głównie poprzez odpowiednie oznakowanie istniejących ciągów drogowych oraz wytyczonych szlaków turystycznych. Obszar gminy wyróżniają szczególnie atrakcyjne walory środowiska kulturowo-przyrodniczego i uwarunkowana nimi rozwinięta uzupełniająca funkcja wypoczynkowa. Rower może więc być środkiem transportu służącym przejazdom o charakterze turystycznym i zapoznającym z obszarami gminy szczególnie interesującymi pod historycznym i przyrodniczym.

Założenia kierunkowe w zakresie komunikacji wymagają więc sukcesywnej realizacji zadań obejmujących głównie:

Zadania planowane o charakterze ponadlokalnym:

- Utrzymywanie właściwych parametrów technicznych odpowiednich dla strategicznej funkcji ciągu drogi krajowej Nr 48 (dawniej w obszarze gminy Nr 729 i 731) relacji Tomaszów-Mazowiecki- Potworów-Białobrzegi-Głowaczów-Kozienice-Dęblin-Kock (przepustowość - 5-6 pojazdów; nośność - 100 kN; szerokość jezdni - 6,0 m; minimalny promień skrętu - 30,0m, skrajnia pionowa - 4,5 m; nośność mostów w ruchu ciągłym - 300 kN) oraz docelowa realizacja obwodnic w ciągu tej drogi dla miejscowości Głowaczów i Brzóza;
- Utrzymywanie właściwych parametrów technicznych odpowiednich dla funkcji i klasy drogi wojewódzkiej Nr 731 Potycz-Warka-Grabów n/Pilicą-Głowaczów.

Zadania planowane o charakterze lokalnym

- Modernizacja i sukcesywna poprawa stanu technicznego dróg powiatowych w obszarze gminy, a w szczególności:
 - Nr 34 507 Brzóza-Przejazd (w realizacji);
 - Nr 34 505 Brzóza-Radom;
 - Nr 34 224 Moniochy- Magnuszew;
 - Nr 34 501 Stanisławów-Katarzynów;
 - Nr 34 502 Ryczywół-Brzóza;
 - Nr 34 504 Jasieniec-Lipa-Leżenice (w części droga gruntowa);
 - Nr 34 505 Głowaczów-Lipskie Budy (w części droga gruntowa);
 - Nr 34 508 Cecylówka - do drogi Nr 34 506;

- Sukcesywne utwardzanie dróg gminnych:
W pierwszej kolejności celowe jest utwardzanie nawierzchni dróg obsługujących obszary zabudowane i wskazane do zabudowy i połączenia ich z podstawowym układem komunikacyjnym, w tym między innymi:
realizacja utwardzonych odcinków dróg w obszarach znaczącego zainwestowania w miejscowościach Głowaczów i Brzóza;
ulepszanie nawierzchni dróg w rejonach zainwestowania o charakterze wypoczynkowym w miejscowościach w dolinie rzeki Radomki;
realizacja utwardzonych odcinków w obszarach zainwestowania w pozostałych większych miejscowościach gminy;
- Ustanawianie nowych odcinków dróg gminnych dla prawidłowej obsługi między innymi:
obszarów zabudowanych i wskazanych do zabudowy;
terenów o funkcji turystyczno-wypoczynkowej;

Zalecane parametry techniczne lokalizowania zabudowy

Zamierzone inwestycje drogowe powinny być realizowane w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy.

Zmiany w ustawie o drogach publicznych (Dziennik ustaw Nr 106 z 17 sierpnia 1998 roku) określają, w artykule 43, sytuowanie „**obiektów budowlanych**” mierzone od zewnętrznej krawędzi jezdni w minimalnych wielkościach:

- **Drogi ogólnodostępne krajowe**
10 m -na terenie zabudowy miast i wsi; 25m - poza terenem zabudowy;
- **Drogi ogólnodostępne wojewódzkie i powiatowe**
8 m -na terenie zabudowy miast i wsi; 20m - poza terenem zabudowy;
- **Drogi ogólnodostępne gminne**
6 m - na terenie zabudowy miast i wsi; 15 m - poza terenem zabudowy;

Projekt załącznika do ustawy o drogach publicznych określa lokalizowanie **zabudowy mieszkaniowej** od poszczególnych kategorii dróg (mierzone od krawędzi jezdni) następująco:

- **Drogi krajowe:**
70 m - zabudowa wielokondygnacyjna; 50 m – zabudowa jednokondygnacyjna;
- **Drogi wojewódzkie i powiatowe:**
40 m - zabudowa wielokondygnacyjna; 30 m - zabudowa jednokondygnacyjna;

Drogi gminne:

20m -zabudowa wielokondygnacyjna; 15 m - zabudowa jednokondygnacyjna;

Zalecane parametry techniczne układu komunikacyjnego
(Rozporządzenie MTiGM z 2 marca 1999r -Dz.U.Nr 43 z dnia 14 maja 1999 roku):

- Najmniejsza szerokość w linach rozgraniczenia ulicy o przekroju jednojezdniowym/dwujezdniowym:

Klasa ulicy

GP (główna ruchu pośpiesznego): jednojezdniowa - 30 m (1x2);
dwujezdniowa - 40m (2x2);

G (główna) : jednojezdniowa -25 m (1x2);
dwujezdniowa -35 m (2x2);

Z (zbiorcza): jednojezdniowa -20 m (1x2); dwujezdniowa-30 m (2x2);

L (lokalna): jednojezdniowa -12 m (1x2);

D (dojazdowa): jednojezdniowa -10 m (1x2);

- Najmniejsza szerokość w liniach rozgraniczających (poza terenem zabudowy i nie przeznaczonym pod zabudowę) drogi o przekroju jednojezdniowym/dwujezdniowym (w metrach):

Klasa drogi

drogi krajowe:

GP: jednojezdniowa - 25 m (1x2); dwujezdniowa - 35 m (2x2);
dwujezdniowa - 45 m (2x3);

drogi wojewódzkie i powiatowe:

G: jednojezdniowa - 25 m (1x2); dwujezdniowa- 35 m (2x2);

drogi gminne;

L: jednojezdniowa - 15 m (1x2);

D: jednojezdniowa - 15 m(1x2);

4.2.2. Kierunki rozwoju podstawowych systemów infrastruktury technicznej oraz zadania dla realizacji celów publicznych

• Telekomunikacja

Podstawowe systemy łączności w gminie stanowią:

- miejscowa telefoniczna centrala automatyczna w Głowaczowie o pojemności 480 NN i zajętości około 420 NN;
- miejscowa telefoniczna centrala automatyczna w Brzózcie o pojemności 496 NN i zajętości około 450 NN;
- aparaty publiczne ogólnodostępne w Głowaczowie i Brzózcie;
- kabel światłowodowy relacji Kozienice-Brzózca-Studzianki Pancerne;
- rozdzielcza sieć telefoniczna (napowietrzna i kablowa) doprowadzona do poszczególnych miejscowości w gminie;
- stacja bazowa telefonii bezprzewodowej;

Istniejące systemy łączności dają możliwość modułowego zwiększania ich pojemności. Stworzone zostały więc warunki dla sukcesywnej poprawy ilości i jakości usług telekomunikacyjnych jako współczesnego systemu istotnego dla dalszego rozwoju gminy.

Zadania planowane

- Sukcesywna rozbudowa rozdzielczej abonenckiej sieci telefonicznej oraz uruchamianie aparatów publicznych ogólnodostępnych;
- Kierunkowe powiększanie pojemności automatycznej telefonicznych central automatycznych w Głowaczowie i Brzózcie;
- Rozbudowa telefonii bezprzewodowej;

• Elektroenergetyka

Obiekty i urządzenia elektroenergetyki w obszarze gminy stanowią:

- Linie energetyczne przesyłowe wysokiego napięcia:
 - linia energetyczna 220 kV relacji Kozienice-Rożki;
 - linia energetyczna 110 kV Kozienice-Warka;
 - linia energetyczna 110 kV Kozienice -Dobieszyn;
 - linia energetyczna 110 kV Radom Północ-Dobieszyn;
- Źródła zasilania obszaru gminy w energię elektryczną:
 - Stacje transformatorowe 15/0.4 kV (łącznie 88 w obszarze gminy) pokrywające zapotrzebowanie mocy odbiorców bytowo-komunalnych i obiektów usługowych.

Linie napowietrzne średniego napięcia wraz ze stacjami SN/n.n z których wychodzą linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich gospodarstw domowych i odbiorców.

Dla utrzymania odpowiedniego poziomu technicznego zapewniającego niezawodność przesyłu i rozdziału energii o wymaganych parametrach technicznych celowe jest odtwarzanie 3,3 % stanu sieci w skali roku. Szacunki takie podawane są przez odpowiednie służby energetyczne.

W obszarze gminy Głowaczów istniejąca rezerwa mocy w zainstalowanych transformatorach na sieci wykorzystywana jest w około 40-50 % i jest wystarczająca.

Wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną lub potrzeba nowych odcinków sieci zaspakajany będzie na określonych warunkach przez administratora sieci (Rejonowy Zakład Energetyczny Kozienice w zgodności z opracowanymi „Kierunkami rozwoju sieci SN i nn w RZE Kozienice”-1999 rok).

Planowane modernizacje dla poprawy warunków napięciowych umożliwiających wydawanie „warunków technicznych zasilania- wtz „ obejmują między innymi zadania:

Zadania planowane

- Modernizacja na linii SN Dobieszyn-Lipskie Budy z lokalizacją łączników w Studziankach (3 sztuki) - odłączniki sterowane radiem dla skrócenia czasu lokalizacji awarii;
- Wymiana przewodów w obszarze gminy Głowaczów w linii magistralnej na przewody o większym przekroju - 70 mm² od bramki Brzóza do bramki Majdany (około 16,5 km);
- Modernizacja stacji SN/nn, budowa linii SN, w miejscowościach z ograniczeniami wydawania „wtz” w zakresie obejmującym wymianę przewodów, słupów, wymianę przyłączy, zabudowę złączy ZL, a mianowicie:
Helenów, Głowaczów GS, Głowaczów Cmentarz, Głowaczów Rzeczką, Brzóza Sokoły, Brzóza Betoniarnia, Brzóza Kościół, Brzóza Przecinka, Wólka Brzózka II, Sewerynow;
- Wymiana przewodów w liniach SN z AFI na izolowane PAS ze względu na prowadzenie linii magistralnych oraz odgałęzień 15 kV po terenach leśnych Puszczy Stromieckiej i Puszczy Kozienickiej;
- Oświetlenie przestrzeni publicznych i dróg znajdujących się w obszarze gminy (zadanie własne Gminy - Prawo energetyczne);

Strefy ochronne

- Linie 15 kV i 30 kV

Strefa ochronna – 5 m: minimalna odległość pozioma budynków od osi linii napowietrznych (PN-75/E-05100);

- Linia 110 kV

Strefa ochronna - po 9 m od osi linii w obie strony:

Strefa ochronna dla zwykłych budynków (bez balkonów i tarasów) dla linii jednotorowej na typowych słupach kratowych H 52 według opracowań Instytutu Energetyki wynosi 9 m od osi linii w obie strony. Dla nowo wznoszonych wysokich budynków z tarasami zgodnie

z Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r (MP Nr 3/85) najmniejsza odległość między najbliższym przewodem linii, a krawędzią balkonu lub tarasu winna wynosić minimum 14,5 m. Uwzględniając odległość skrajnego przewodu od osi linii wynoszącą 3,65 m dla słupów przelotowych „P” i 2,7 m dla słupów odporowo-narożnych „ON”, strefa ochronna dla budynków z balkonami lub tarasami wyniesie 2 x 18,5 m od osi słupów przelotowych oraz 2 x 17,5 m od osi słupów odporowych.

Strefa bezpieczeństwa -15 m od skrajnego przewodu:

Dla budynków wznoszonych w pobliżu jednotorowej linii 110 kV zgodnie z Rozporządzeniem Nr 93 MBiPMB w sprawie BHP przy wykonywaniu robót (Dz.U.Nr 13/72 z dnia 10.IV. 1972 r.). odległość pozioma winna wynosić minimum 15 m od skrajnego przewodu. Strefa ochronna wyniesie więc 15 +3,65 m = 18,65 m w obie strony od osi linii dla słupów przelotowych oraz 15 +2,7 m = 17,7 m od osi linii dla słupów odporowych.

- Linia 220 kV

Strefa ochronna - po 19 m od osi linii w obie strony:

Strefa ochronna dla zwykłych budynków (bez balkonów i tarasów) dla linii jednotorowej na typowych słupach kratowych H 52 według opracowań Instytutu Energetyki wynosi 19 m od osi linii w obie strony. Dla nowo wznoszonych wysokich budynków z tarasami zgodnie z Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r (MP Nr 3/85) najmniejsza odległość między najbliższym przewodem linii, a krawędzią balkonu lub tarasu winna wynosić minimum 26 m. Uwzględniając odległość skrajnego przewodu od osi linii wynoszącą 7,6 m dla słupów przelotowych „P” i 8,8 m dla słupów odporowo-narożnych „ON”, strefa ochronna dla budynków z balkonami lub tarasami wyniesie 2 x 33,6 m od osi słupów przelotowych oraz 2 x 34,8 m od osi słupów odporowych.

Strefa bezpieczeństwa -15 m od skrajnego przewodu:

Dla budynków wznoszonych w pobliżu jednotorowej linii 220 kV zgodnie z Rozporządzeniem Nr 93 MBiPMB w sprawie BHP przy wykonywaniu robót (Dz.U.Nr 13/72 z dnia 10.IV. 1972 r.). odległość pozioma winna wynosić minimum 15 m od skrajnego przewodu. Strefa ochronna wyniesie więc 15 +7,6 m = 22,6 m w obie strony od osi linii dla słupów przelotowych oraz 15 + 8,8 m = 23,8 m od osi linii dla słupów odporowych.

- **Gospodarka wodna**

- **Zaopatrzenie w wodę**

Obszar gminy Głowaczów posiada korzystne uwarunkowania w zakresie zaopatrzenia w wodę poprzez położenie w zasięgu zasobnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych o wodach zaliczanych do klasy Ib czyli „wody wysokiej jakości”: Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły” (część wschodnia gminy); Nr 215 i 215 A Subniecka Warszawska (część centralna i północna gminy); Nr 405 Niecka Radomska (na południe od rzeki Radomki).

„Warunki korzystania z wód dorzecza Radomki” określające zasady i możliwości gospodarowania zasobami wód podziemnych i powierzchniowych zawierają ustalenia, że w skali całej zlewni istnieje znaczna rezerwa zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych (opracowanie „Hydroprojektu Warszawa” na zlecenie Ministerstwa Ochrony Środowiska - 1995 rok). Zasoby wód podziemnych w rejonie położenia między innymi gminy Głowaczów całkowicie pokrywają potrzeby użytkowników. Szczególna uwaga zwracana jest natomiast na potrzebę sukcesywnego porządkowania gospodarki ściekowej dla ochrony wód podziemnych i powierzchniowych.

W zakresie wód powierzchniowych w obszarze zlewni na całej długości rzeki Radomki przepływy nienaruszalne według kryterium hydrobiologicznego zachowane są z gwarancją przekraczającą 97 %, natomiast poniżej zrzutu ścieków z Radomia (na Pacynce, Mlecznej i Radomce) rezerwa zasobów wodnych występuje stale (gwarancja 100 %) i możliwe jest lokalizowanie nowych użytkowników wód powierzchniowych. Ustalenia te zawarte w „Warunkach korzystania z wód dorzecza Radomki” dotyczą między innymi obszaru gminy Głowaczów.

W działaniach Gminy stworzone zostały warunki dla rozwiązania problemów zaopatrzenia ludności poprzez zbiorowe systemy wodociągowe w ramach opracowanych projektów technicznych.

Systemy wodociągowe zaopatrzenia w wodę z możliwością ich ewentualnej rozbudowy stanowią:

- Ujęcie wody z utworów trzeciorzędowych w Głowaczowie o wydajności 36,4 m³/h zasilające wodociąg w miejscowościach Głowaczów, Podmieście i Leżenice;
- Ujęcie wody z utworów trzeciorzędowych w Brzózce o wydajności 30,0 m³/h i Sewerynowie o wydajności 7,2 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Brzóza-Sewerynow;

- Ujęcie wody w Ursynowie o wydajności 29,6 m³/h i Stanisławowie o wydajności 20,3 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Ursynów-Stanisławów oraz Maciejowice;
 - Ujęcie wody w Marianowie o wydajności 22,0 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Marianów oraz w przyszłości Przejazd i Cecylówka (w trakcie realizacji);
 - Ujęcie wody w Miejskiej Dąbrowie o wydajności 42,6 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Miejska Dąbrowa;
 - Ujęcie wody z utworów czwartorzędowych w Studniach o wydajności 52,0 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Studnie i Kośny;
 - Ujęcie wody w Emilowie o wydajności 20,0 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Emilów i Moniochy;
 - Ujęcie wody w Grabnowoli o wydajności 8,1 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Grabnowola;
 - Ujęcie wody w Studziankach Pancernych o wydajności 18,15 m³/h zasilające wodociąg w miejscowości Studzianki Pancerne;
 - Ujęcie wody z utworów czwartorzędowych w Małej Wsi dla potrzeb wodociągi wiejskiego obejmującego zasięgiem miejscowości Mała Wieś i Klementynów;
 - Ujęcie wody z utworów trzeciorzędowo-kredowych w Wólce Brzózkiej dla potrzeb wodociągu wiejskiego w miejscowości Wólka Brzózka;
 - Ujęcie wody z wód trzeciorzędowych w Lipie dla potrzeb wodociągu wiejskiego w miejscowości Lipa i Jasieniec (w trakcie rozbudowy);
 - Podłącza wodociągowe realizowane: Podmieście-Brzoza, Miejska Dąbrowa-Studnie, Stanisławów-Marianów
- Docelowo zakłada się doprowadzenie sieci wodociągowej do wszystkich miejscowości w obszarze gminy. Kierunkowe zadania w zakresie zaopatrzenia to przede wszystkim:

Zadania planowane

- Kierunkowa rozbudowa i realizacja systemów zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę obejmująca sukcesywnie miejscowości nie posiadające wyposażenia w sieć wodociągową, w tym a między innymi:
 - z ujęcia wody w Bobrownikach - Bobrowniki i miejscowości sąsiadujące;
 - docelowa realizacja ujęcia wody dla miejscowości położonych w południowo-zachodnich rejonach gminy: Łukawa, Łukawska Wola, Ignacówka, Ignacówka Bobrowska, Zieleniec;
 - docelowa rozbudowa sieci wodociągowej dla miejscowości położonych w zachodnich rejonach gminy: Helenów, Henryków, Cecylówka Głowaczewska, Lipska Wola;
 - docelowa rozbudowa sieci wodociągowej dla miejscowości położonych w północnych rejonach gminy: Dąbrówki Grabnowolskie, Michałów;
 - kierunkowe doprowadzenie sieci wodociągowej dla miejscowości Chodków od strony Woli Chodkowskiej (gmina Kozienice);

- Racjonalizacja zużycia wody poprzez opomiarowywanie użytkowników;

- **Regulacja stosunków wodnych**

- **Melioracje**

Regulacja stosunków wodnych obejmuje systemy melioracyjne którymi są:

urządzenia melioracji podstawowych - regulacje rzek;

urządzenia melioracji szczegółowych użytków rolnych (grunty orne i użytki zielone);

Potrzeby regulacji stosunków wodnych w obszarze gminy Głowaczów dotyczą około 18 % użytków rolnych, a stopień ich realizacji kształtuje się w wielkościach:

- W zakresie melioracji podstawowych:

rzeki wymagające regulacji - 10,2 km; stopień realizacji -3,92 tj. 38 %;

- W zakresie melioracji szczegółowych:

użytki rolne wymagające melioracji - 2173 ha; stopień realizacji - 558 ha tj. 26 %;

w tym:

grunty orne wymagające melioracji -1443 ha; stopień realizacji -169 ha tj. 12 %;

użytki zielone wymagające melioracji - 730 ha; stopień realizacji - 389 ha tj. 53 %;

Określone potrzeby w zakresie melioracji szczegółowych nie zostały zrealizowane.

W docelowej realizacji zadań melioracyjnych optymalna regulacja stosunków wodnych winna obejmować stosowanie urządzeń odwadniająco-nawadniających. Istotna dla prawidłowego funkcjonowania urządzeń hydrotechnicznych jest ich bieżąca, właściwa konserwacja.

Podstawowe zadania w zakresie regulacji stosunków wodnych to przede wszystkim:

Zadania planowane

- Sukcesywna realizacja nowych dwustronnych systemów melioracyjnych odwadniająco-nawadniających, przede wszystkim w rejonach na zachód od rzeki Radomki, a w szczególności:

w zakresie melioracji podstawowych - regulacja odcinków rzek Łukawka; Leniwa, Struga Głowaczewska;

w zakresie melioracji szczegółowych - między innymi obiekty Cecylówka Brzózka; Mariampol; Lipa; Stanisławów; Studnie; Kosny; Łukawa;

- Bieżąca konserwacja i działania w zakresie zabezpieczenia prawidłowego funkcjonowania urządzeń hydrotechnicznych;

- Retencja wód

W obszarze gminy są warunki dla rozszerzania programu małej retencji. Podstawowe zadania zbiorników retencyjnych to funkcje przeciwpożarowe, retencyjne, gospodarcze.

Istniejące elementy małej retencji w obszarze gminy stanowi kilkanaście małych zbiorników wodnych o powierzchni od 0,01 ha do 1,0 ha oraz jeden duży (62 ha) kompleks stawów w zlewni Radomki oraz zbiornik w Studziankach Pancernych w zlewni Pilicy. Stan techniczny zbiorników określany jest w przewodzie jako średni, przy złym stanie technicznym kompleksu stawów w Grądach. Poprawa funkcjonowania zbiorników małej retencji wymaga w większości pogłębienia tych zbiorników oraz odbudowy stawów w Grądach.

Znaczenie dla retencji wód w zlewni Radomki w obszarze której położona jest większa część terenu gminy będzie mieć będący w końcowej fazie realizacji zbiornik wodny „Domaniów” o powierzchni lustra wody około 500 ha, zlokalizowany w środkowym biegu Radomki (zapora w gminie Przytyk) w odległości około 40 km od Głowaczowa.

Planowane realizacje w ramach opracowanego „programu małej retencji” dotyczą zadań obejmujących

Zadania planowane

- Modernizacja stawów rybnych o powierzchni 62 ha w Grądach
- Realizacja projektowanego zbiornika wodnego w Głowaczowie;
- Realizacja projektowanego zbiornika wodnego w Rogożku;
- Rozszerzanie programu małej retencji o inne wielozadaniowe zbiorniki wodne;

• Gospodarka ściekowa

W obszarze gminy funkcjonują zbiorowe systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków. Są to:

- Komunalna oczyszczalnia ścieków w Głowaczowie o przepustowości 200 m³/d;

- Sieć kanalizacyjna w Głowaczowie i Leżenicach oraz częściowo w Brzózce o długości 18,3 km (podłączenie do ponad 450 mieszkań);
- Zbiorniki bezodpływowe - „szamba”;
W związku z realizowanym programem wodociągów grupowych z długością istniejącej sieci wodociągowej blisko 80 km i podłączeniem do sieci ponad 1100 mieszkań w gminie zachodzi potrzeba rozbudowy sieci kanalizacyjnej przede wszystkim w miejscowościach o największym zaludnieniu i zainwestowaniu (Głowaczów, Brzózka);

Zadania planowane

- Sukcesywne obejmowanie grupowymi systemami sieci kanalizacyjnej obszarów ścisłego zainwestowania miejscowości Głowaczowa, Leżenic, Brzózki oraz kierunkowe rozszerzanie systemów kanalizacyjnych na miejscowości położone w środkowych obszarach gminy;
- Kierunkowa realizacja bezodpływowych zbiorników ściekowych i indywidualnych oczyszczalni zagrodowych w obszarach zabudowy w miejscowościach o mniejszej liczbie ludności i obszarach koncentracji zainwestowania budownictwa letniskowego w dolinie Radomki;
- Docelowe wywożenie wozami asenizacyjnymi ścieków i osadów do gminnej oczyszczalni w Głowaczowie, z bezodpływowych zbiorników ściekowych i indywidualnych oczyszczalni zagrodowych z terenów z mniejszą liczbą ludności o luźnej zabudowie oraz sezonowym napływie ludności w celach rekreacyjnych.

• Zaopatrzenie w ciepło

Podstawowe źródła zaopatrzenia w ciepło gminie stanowią:

- indywidualne źródła ciepła (piece, piece c.o) oparte na paliwie węglowym obejmujące ponad 90 % gospodarstw domowych;
- kotłownie lokalne węglowe w obiektach użyteczności publicznej;

W zaopatrzeniu w ciepło w obszarach rozwoju jednostek osadniczych należy dążyć do eliminowania w ogrzewaniu paliw węglowych i węglopochodnych na rzecz oleju opałowego, energii elektrycznej czy w przyszłości gazu przewodowego.

Zadania planowane o charakterze lokalnym

Sukcesywna modernizacja, przede wszystkim w obiektach użyteczności publicznych, istniejących źródeł ciepła z eliminowaniem paliw węglowych i węglopochodnych, w tym między innymi wpisanych na listę priorytetów WFOŚiGW modernizacji kotłowni w szkołach

podstawowych w Głowaczowie i Brzózcie oraz w budynku Urzędu Gminy w Głowaczowie ;

- Opracowanie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (realizacja ustawy Prawo energetyczne - Dz.U. Nr 54 poz. 348 z dnia 4 czerwca 1997 r.);

- **Zaopatrzenie w gaz**

Obszar gminy nie jest wyposażony w gaz przewodowy.

Możliwości pełnego zaopatrzenia w gaz przewodowy obszaru subregionu radomskiego, w obszarze którego położona jest gmina Głowaczów, określone zostały w „Studium programowym rozwoju gazyfikacji województwa radomskiego” (opracowanie Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa - marzec 1998 rok).

Założone są dwa warianty rozwoju gazyfikacji w subregionie, a mianowicie:

- *wariant I rekomendowany*: zbilansowanie możliwości zasilania w gaz z istniejącego układu przesyłowego „Lubienia-Sękocin”, przechodzącego w obszarze subregionu radomskiego w korytarzu tras krajowych Nr 9 i Nr 7 jako „nowy gazociąg wysokoprężny” z pozostawieniem „starego gazociągu” jako układu średnioprężnego (gazociąg przebudowany po równoległej trasie)
wariant II: budowa, w okresie 2001-2005 układu przesyłowego Wronów-Radom dla kierunkowego zasilania południowych obszarów subregionu radomskiego (wariant bardzo kosztowny z uwagi na „przejsie” przez Wisłę”);

W obszarze gminy szczególnie celowe jest doprowadzenie gazu przewodowego nie tylko ze względów bytowych ludności, ale również dla stosowania tego ekologicznego paliwa ze względów potrzeby ochrony i zachowania szczególnie cennych walorów środowiska przyrodniczego.

Zaopatrzenie gminy Głowaczów w gaz przewodowy jest planowane według wyżej wymienionego „wariantu I rekomendowanego” poprzez realizację projektowanego odgałęzienia od układu przesyłowego „Lubienia – Sękocin”. „Odgałęzienie” przewidywane jest w obszarze gminy Jedlińsk w rejonie miejscowości Jedlanka w kierunku Głowaczowa z planowaną stacją redukcyjno-pomiarową na terenie gminy Głowaczów.

Warunki zasilania określone są każdorazowo na etapie „koncepcji programowej zaopatrzenia gminy w gaz przewodowy” .

Zadania planowane

- Opracowanie „Koncepcji programowej zaopatrzenia gminy Głowaczów w gaz przewodowy”;
- Docelowa realizacja stacji redukcyjno-pomiarowej w rejonie Głowaczowa oraz sieci dystrybucyjnej niskiego ciśnienia w obszarze gminy;

• Gospodarka odpadami

Na organy gminy nałożone jest ustawowe zobowiązanie zapewnienia warunków organizacyjnych i technicznych niezbędnych dla ochrony środowiska przed odpadami oraz dbania o utrzymanie porządku i czystości na obszarze gminy.

Gmina nie posiada urządzonego i usankcjonowanego składowiska odpadów w swoim administracyjnym obszarze.

W obszarze gminy konieczna jest realizacja gminnego składowiska odpadów nie tylko wobec zobowiązań ustawowych, ale również z uwagi na charakter gminy z rozwiniętą uzupełniającą wypoczynkową funkcją uwarunkowaną szczególnie atrakcyjnymi i cennymi walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy.

Przyjmuje się różne warianty dla rozwiązania i zapewnienia warunków organizacyjnych oraz technicznych utrzymania porządku i czystości na obszarze gminy.

Są to:

- lokalizacja międzygminnego składowiska odpadów w północnej gminy, w obszarze sołectwa Grabnowola;
- doprowadzenie do usankcjonowania prawnego i modernizacji istniejącego „dzikiego” wysypiska śmieci w rejonie miejscowości Lipa.

Zadania planowane

- Opracowanie i wdrażanie kompleksowego programu gospodarki odpadami uwzględniającego segregację odpadów oraz realizacja gminnego składowiska odpadów w obszarze gminy lub uczestnictwo w budowie międzygminnego wysypiska śmieci;
- Rekultywacja dzikich wysypisk śmieci w obszarze gminy;

4.3. Kierunki rozwoju terenów otwartych

Zasoby środowiska naturalnego gminy przesądziły o wyróżnieniu w terenach otwartych struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy obszarów stanowiących:

- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej o wiodącej funkcji rolniczej;
- obszary o bardzo wysokich walorach środowiska przyrodniczego stanowiące elementy krajowej sieci ekologicznej;

4.3.1. Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej

- **Potencjał produkcyjny rolnictwa**

Podstawowy rolniczy potencjał gospodarczy gminy tworzą przede wszystkim:

Zasoby ziemi w gminie - 12 000 ha użytków rolnych, w tym: grunty orne - 10 050 ha; użytki zielone trwałe - 1750 ha, sady - 200 ha. W zasobach ziemi gleby klasy bonitacyjnej stanowią III i IV 32 % (około 3 800 ha);

- 1500 indywidualnych gospodarstw rolnych stanowiących rolnicze podmioty gospodarcze, przy około 300 podmiotach gospodarczych w sferze pozarolniczej (stosunek 1:5). Prawie 60 % gospodarstw rolnych stanowią gospodarstwa z powierzchnią użytków rolnych powyżej 5,0 ha. Przeciętna wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 7,2 i jest równa średniej powierzchni gospodarstwa w woj.mazowieckim;
- Prywatna własność ziemi: 95 % użytków rolnych znajduje się w sektorze prywatnym. Około 60 % ludności gminy utrzymuje się ze źródeł rolniczych;
- Ukształtowane kierunki produkcji rolniczej w zakresie produkcji roślinnej (zboża, ziemniaki, pastewne) i zwierzęcej (trzoda chlewna, bydło):

- **Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej stanowią ponad połowę (64,5 %) ogólnej powierzchni

gminy zajmując w przewadze wysoczyznowe obszary w środkowych obszarach gminy.

Dla dalszego rozwoju i intensyfikacji produkcji rolniczej w gminie znaczenie mają przede wszystkim zwarte rejony kompleksów żytniego bardzo dobrego i żytniego dobrego oraz zbożowo-pastewnego mocnego z niewielkim udziałem kompleksu pszennego (39 % gruntów ornych) występujące w środkowych obszarach gminy. W skali gminy stwarzają dogodne warunki do produkcji rolniczej z możliwością upraw większości gatunków roślin oraz warzyw. W powiązaniu z nimi występuje trwała zabudowa rolnicza z ustabilizowaną wielkością zaludnienia w jednostkach osadniczych od 200 nawet 400 mieszkańców.

Przestrzenna waloryzacja przydatności obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie oparta o rodzaje kompleksów glebowo-rolniczych pozwala wyróżnić:

- dobre, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej obejmujące w przewadze gleby klasy III i IV kompleksu żytniego bardzo dobrego i dobrego, zbożowo-pastewnego mocnego z niewielkim udziałem pszennego - 39 % gruntów ornych w przewadze w środkowych rejonach gminy;
- średnie, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej obejmujące w przewadze gleby klasy IVb i V kompleksu żytniego słabego oraz zbożowo-pastewnego słabego - jedna trzecia gruntów ornych gminy (32 %) w przewadze w południowo-wschodnich i północnych rejonach gminy;
- cenne obszary użytków zielonych związane z systemem doliny Radomki;
- słabe, w skali gminy, obszary do produkcji rolniczej obejmujące w przewadze gleby klasy VI kompleksów żytniego bardzo słabego - 29 % gruntów ornych występujących w większych rejonach w południowo-zachodnich obszarach gminy oraz mozaikowo na pozostałym obszarze.

- **Kierunki zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej**

Waloryzacja obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej stanowiła podstawę wyróżnienia w kierunkach zagospodarowania przestrzennego zalecanych rejonów do ochrony i zachowania użytków rolnych przed zmianą użytkowania oraz rejonów sukcesywnego wyłączania użytków rolnych z produkcji rolniczej.

Uzupełnienie waloryzacji stanowiły również względy społeczne. Mimo, że gmina w przewadze charakteryzuje się średnimi warunkami do produkcji rolniczej, to jednak rolnictwo stanowi podstawowe źródło utrzymania dla około 60 % ludności gminy.

Stąd też obszary średnich warunków naturalnych gleb dla rolnictwa pozostaną jeszcze przez dłuższy czas w użytkowaniu rolniczym przez wielokierunkowe gospodarstwa rolne bez względu na niską opłacalność produkcji rolniczej.

Szansą dla ludności utrzymującej się z rolnictwa może być między innymi rozwój rolnictwa ekologicznego i włączanie się w bardziej pracochłonną produkcję „zdrowej żywności” w ramach powstawania gospodarstw ekologicznych i produkcji integrowanej. Kierunkom takim sprzyja udokumentowany dobry stan środowiska przyrodniczego w obszarze gminy oraz stosunkowo niedalekie rynki zbytu w dużych ośrodkach miejskich (Warszawa, Radom).

Rolnictwo ekologiczne to system gospodarowania, który jest zrównoważony pod względem ekologicznym, ekonomicznym i społecznym, aktywizujący przyrodnicze mechanizmy produkcji rolniczej poprzez stosowanie naturalnych środków produkcji, zapewniający trwałą żyzność gleby oraz zdrowotność roślin i zwierząt.

Dla obszarów subregionu radomskiego położonych na południe od Pilicy budowany i wdrażany jest program w ramach utworzonego w tym celu Stowarzyszenia „Agro-Eko-Park”. Główne założenia programu związane są z promowaniem i wdrażaniem produkcji zdrowej żywności oraz rozwoju agroturystyki. W tak przyjęte założenia programowe „Agro-Eko-Parku” dobrze wpisuje się obszar gminy Głowaczów z niezwykle korzystnymi uwarunkowaniami środowiska do produkcji zdrowej żywności i rozwoju agroturystyki.

W kierunkach zagospodarowania zróżnicowanych jakościowo obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wyróżnione zostały:

- **Obszary zachowania i ochrony użytków rolnych przed zmianą użytkowania**

Są to:

Strefy (obszary) o potencjalnych warunkach dla intensyfikacji produkcji rolniczej (symbol RMw), w tym produkcji „zdrowej żywności” (symbol RMe). Obejmują dobre, w skali gminy, warunki naturalne gleb dla rolnictwa w środkowych obszarach gminy. Z uwagi na wiodącą funkcję rolniczą gminy i podstawowe rolnicze źródło utrzymania ludności winny być chronione przed zmianą użytkowania z założeniem stałej poprawy ich produktywności (melioracje, wapnowanie, retencja, dostosowywanie upraw do warunków kompleksów glebowo-rolniczych itp.).

Są to w zasadzie jedyne obszary w gminie z szansą powstawania specjalistycznych gospodarstw rolnych przewidywanych do wspomagania instrumentami polityki rolnej w „Założeniach strategii rozwoju rolnictwa województwa mazowieckiego”.

Założenia przedmiotowej „strategii” zawierają prognozy zwiększenia o około 50 % gospodarstw specjalistycznych przy jednoczesnym zmniejszeniu średnio o około 40 % liczby gospodarstw rolnych w ciągu najbliższych 15 lat.

Strefy (obszary) średniointensywnego rolnictwa (symbol RMs), w tym również produkcji „zdrowej żywności” (symbol RMe) uwarunkowane średnią jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Obejmują około jednej trzeciej użytków rolnych gminy o słabszych w skali gminy warunkach naturalnych gleb, w tym użytki zielone wskazane do ochrony, zachowania i powiększania ich powierzchni.

- **Obszary sukcesywnego wyłączania gruntów z użytkowania rolniczego**

Są to:

Obszary (tereny) „wskazane do zabudowy” oraz zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego. Obejmują „tereny do zabudowy” przeznaczone dla potrzeb rozwoju istniejących jednostek osadniczych oraz tereny dla rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej.

Szczególnie atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego gminy szczególnie w środkowo-wschodnich obszarach gminy wynikające z położenia pomiędzy rzeką Radomką a obszarami Puszczy Kozienickiej, przesadziły o rozwiniętej uzupełniającej funkcji wypoczynkowej oraz warunkują możliwości dalszego rekreacyjnego zagospodarowania jako znaczącego kierunku rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Stąd też wskazane zostały do sukcesywnego wyłączania grunty orne żytnie bardzo słabe z przeznaczeniem na cele mieszkaniowo-lotniskowe i lotniskowe oraz turystyczno-wypoczynkowe o charakterze ogólnodostępnym. Dotyczy to rejonów miejscowości w dolinie Radomki oraz na obrzeżach terenów puszczańskich.

Obszary (strefy) zwiększania lesistości. Do sukcesywnego zalesiania winny być przede wszystkim przeznaczone:

grunty orne zaliczane kompleksu żytniego bardzo słabego;

gleby żytnie słabe jeżeli stanowią enklawy i półenklawy śródlasne lub występują płatowo wśród gleb żytnich bardzo słabych;

śródlasne grunty orne wszystkich kompleksów, gdy szerokość działki nie przekracza 50 m.

Zalesianie nie może dzielić gruntów ornych na powierzchnie mniejsze od 5 ha i szerokości mniejszej od 50 w rozdrobnionych gospodarstwach rolnych oraz 10 ha i szerokości 200 m na terenach wielkopowierzchniowej gospodarki rolnej. Grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (art.14 ust.3 ustawy o lasach).

W obszarze gminy Głowaczów do zalesienia planowane jest według opracowanego i zatwierdzonego programu „granica polno-leśna” 2405,66 ha, w tym w I etapie 1142,69 ha.

4.3.2. Tereny systemu przyrodniczego

Polska ratyfikując konwencje ONZ przyjęła na siebie zobowiązanie ochrony środowiska.

Opracowana została Koncepcja Krajowej Sieci Ekologicznej „ECONET-POLSKA” określająca spójny przestrzennie system obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych w skali europejskiej i krajowej (1995 rok).

W obszarze subregionu radomskiego wskazane elementy sieci krajowej stanowią:

Dolina Wisły, Pilicy z dopływem Drzewiczki oraz Zwolenki - obszary systemu przyrodniczego o znaczeniu międzynarodowym;

Puszcza Kozienicka, Lasy Przysusko-Szydłowieckie - obszary węzłowe o znaczeniu krajowym; Przedgórze Iłżeckie z lasami starachowickimi - korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym.

Aspekty tworzenia polskiej sieci ekologicznej stanowiły między innymi:

- dążenie do włączenia w obręb sieci pełnego zestawu siedlisk typowych dla danej strefy kraju;
- zapewnienie jedności przestrzennej i funkcjonalnej sieci w celu ochrony dróg migracji i rozprzestrzeniania się gatunków;
- włączenie obszarów chronionych w obręb sieci;
- wskazanie potencjalnych obszarów ochrony przyrody.

Koncepcja krajowej sieci ekologicznej będzie przedmiotem „obligatoryjnych negocjacji” dla utworzenia w krajach Unii Europejskiej spójnej sieci obszarów chronionych o nazwie „**NATURA 2000**” przy założeniu potrzeby „ochrony gatunków”.

Waloryzacja środowiska przyrodniczego subregionu radomskiego z uwzględnieniem aspektów branych pod uwagę w tworzeniu koncepcji krajowej sieci ekologicznej pozwoliła na uzupełnienie systemu przyrodniczego o elementy o znaczeniu regionalnym.

Potencjalnymi elementami sieci ekologicznej o znaczeniu regionalnym są (źródło-Studium zagospodarowania przestrzennego województwa radomskiego):

- obszary węzłowe: tereny stanowiące pozostałości Puszczy Stromieckiej, torfowiskowy rejon górnej Tymianki, rejon doliny Szabasówki, Oronki, dolnej Jabłonicy i fragmentu doliny Radomki, Obszar Krajobrazu Chronionego „Iłża-Makowiec”;
- korytarze ekologiczne związane z dolinami głównych rzek w subregionie i ich dopływów: **Radomki**, Iłżanki; Pacynki, Wiązownicy, Brzuśni, Jeziorki, Mogielanki, Kraski, Czarnej.

Rozpoznanie zasobów środowiska przyrodniczego gminy z wykorzystaniem waloryzacji przyrodniczej pozwoliło na przestrzenne określenie systemu przyrodniczego gminy wpisującego się w układ krajowy i subregionalny. Podstawowe kryteria waloryzacji struktur przestrzennych dla wskazania cennych przyrodniczo obszarów w obszarze gminy stanowiły, tak jak w koncepcji krajowej sieci ekologicznej, różnorodność biologiczna, naturalność, częstość występowania i stopień ewentualnego zagrożenia. Celem było wyodrębnienie systemu dla zachowania jego struktury, oszczędnego wykorzystywania zasobów abiotycznych i biotycznych oraz ochrony obszarów najcenniejszych.

System przyrodniczy w obszarze gminy tworzą elementy o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym. Są to:

- **Tereny krajowej sieci ekologicznej o znaczeniu krajowym**

Obszary węzłowe o znaczeniu krajowym obejmujące „Obszar Puszczy Kozienickiej” (12K)

Obszary węzłowe stanowią w krajowej sieci ekologicznej wielkoprzestrzenne struktury nie mniejsze niż 500 ha, odznaczające się różnorodnością gatunkową oraz różnorodnością form siedliskowych i krajobrazowych. Są ważnymi ostojami dla gatunków rodzimych i zagrożonych wyginięciem.

O włączeniu obszarów przyrodniczo związanych z Puszcą Kozienicką w system krajowej sieci ekologicznej przesądziły między innymi aspekty tworzenia sieci definiowane jako:

- dążenie do włączenia w obręb sieci pełnego zestawu siedlisk typowych dla danej strefy kraju;
- zapewnienie jedności przestrzennej i funkcjonalnej sieci w celu ochrony dróg migracji i rozprzestrzeniania się gatunków;
- włączenie obszarów chronionych w obręb sieci;

Obszar Puszczy Kozienickiej oznaczony w krajowej sieci ekologicznej symbolem „12K” obejmuje powierzchnię ponad 30 000 ha, w tym teren parku krajobrazowego i w części jego strefy ochronnej (otuliny).

W sieci ECONET-POLSKA charakteryzowany jest jako: „*Obejmuje duży zwarty kompleks leśny z zachowaną pewną liczbą fitocenoz o charakterze naturalnym i półnaturalnym, głównie borów i borów mieszanych. Na uwagę zasługuje występowanie tu boru jodłowego (*Abietetum polonicum*) , na północnych krańcach zasięgu. Mozaikę zbiorowisk uzupełniają torfowiska niskie, przejściowe, a także wysokie oraz występujące w dolinach cieków półnaturalne łąki, wśród których zdarzają się rzadkie łąki jednokośne, reprezentujące związek *Molinion*. Wśród tego obszaru węzłowego stwierdzono występowanie 1 gatunku zagrożonego w Polsce, 2 gatunków rzadkich i 4 innych ważnych gatunków*”.

Przestrzenny zasięg obszaru węzłowego o znaczeniu krajowym w obszarze gminy obejmuje pogranicze wschodnich terenów gminy związanych przyrodniczo z Puszcą Kozienicką. Obszary leśne Puszczy Kozienickiej i Stromieckiej (Lasy Dobieszyńskie) oddzielała w przeszłości dolina Radomki, stanowiąca w systemie przyrodniczym korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym z funkcją „zwornika tych terenów”.

- **Tereny systemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym**

- ***Kompleksy leśne w północnej i południowo-wschodniej części gminy - obszar węzłowy o znaczeniu regionalnym.***

Wielkoprzestrzenne obszary lasów w północnej i południowo-wschodniej części gminy spełniają kryteria obszaru węzłowego jako cenna naturalna formacja przyrodnicza o powierzchni prawie 5000 ha odznaczająca się różnorodnością gatunkową oraz różnorodnością form siedliskowych i krajobrazowych.

Lasy Dobieszyńskie to lasy stanowiące fragment dużego kompleksu leśnego biegnące szerokim łukiem wzdłuż wododziału Pilicy i Radomki. W rejonie Studzianek Pancernych drzewostany przechodzą w bory sosnowe porastające piaszczyste wydmy dochodzące do rzeki Radomki. Jako pozostałości Puszczy Stromieckiej stanowią partie starodrzewia z drzewostanami sosnowymi i sosnowo-dębowymi, porastające równiny i miejscami tereny podbagnione. Drzewostany te uzupełniają młode bory sosnowe z domieszką dębu. W roli gatunków domieszkowych występuje brzoza, świerk, osika, lipa i klon. Gatunkiem ginącym jest jawor występujący na kilku stanowiskach. Dawna granica zwartego zasięgu jawora biegnąca wzdłuż Pilicy ma znaczenie jedynie historyczne. Modrzew polski, który niegdyś tu występował jest obecnie rzadki nawet w sztucznych nasadzeniach. Na całym obszarze spotykana jest olcha czarna. W miejscach bezodpływowych występuje bór bagienny z charakterystycznymi roślinami zielnymi: bagnem, borówką bagienną, modrzewnicą, borówką brusznicą i niekiedy żurawiną.

Przestrzenny zasięg obszaru węzłowego o charakterze regionalnym obejmuje tereny leśne w północnej części gminy stanowiące fragment dużego kompleksu lasu położonego na wododziale Pilicy i Radomki w obszarach gmin Głowaczów oraz Grabów n/Pilicą dochodząc na wschodzie do rzeki Radomki oraz zwarty kompleks leśny w południowo-wschodniej części gminy.

- ***Korytarz ekologiczny rzeki Radomki o znaczeniu regionalnym***

Korytarze ekologiczne to struktury przestrzenne, które umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi stanowiąc między innymi drogi migracji.

Szczególną cechą wyodrębnionego korytarza ekologicznego *doliny rzeki Radomki* uchodzącej do Wisły w rejonie Ryczywołu-Kłody (gmina Kozienice) jest jego funkcja „zwornika” o długości ponad 100 km. Dolina Radomki łączy niezwykle cenne obszary doliny Wisły o znaczeniu międzynarodowym z Lasami Przysusko-Szydłowieckimi (skąd Radomka bierze początek w lasach Wzgórz Koneckich) stanowiącymi korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym.

Radomka w obszarze gminy zasilana jest niewielkimi dopływami, z których istotnymi są lewobrzeżna Struga i prawobrzeżna Leniwka z Narutówką.

Na różnorodność i naturalność doliny Radomki składają się fragmenty naturalnej doliny z meandrującą rzeką i starorzeczami, bogata oraz zróżnicowana flora i fauna, ekosystemy łąkowo-pastwiskowe z zespołami roślinności wodnej i bagiennej. Tereny podmokłe i związane z nimi gleby organiczne są istotnym naturalnym elementem retencji. Urozmaiceniem są liczne zadrzewienia przywodne, zarośnięte starorzecza, powierzchnie leśne towarzyszące rzece, w tym lasy szczególnie chronione.

Mimo przeprowadzonych w znacznej części prac melioracyjnych dolina Radomki wciąż odgrywa ważną rolę dla ptaków wodno-błotnych z licznymi stanowiskami lęgowymi. W obszarze gminy rejestruje się około 150 gatunków, wśród nich 129 to gatunki lęgowe.

Przestrzenny zasięg korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym w obszarze gminy obejmuje obszar doliny Radomki, w tym tereny zdelimitowane jako „zalewowe zagrożone wodą stuletnią”, ekosystemy łąkowo-pastwiskowe związane z doliną, powierzchnie leśne towarzyszące rzece.

- **Tereny systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym**

Tereny systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym pełnią rolę terenów wspomagających ekologiczne elementy sieci o znaczeniu regionalnym i krajowym. Są to zazwyczaj naturalne „bufory środowiskowe” wskazane do zachowania.

Lokalny system przyrodniczy w obszarze gminy stanowią głównie doliny rzek Strugi oraz Leniwej z Narutówką. Dolina Leniwej z Narutówką jako lokalny korytarz ekologiczny łączy tereny Puszczy Kozienickiej zdelimitowane jako obszary węzłowe o znaczeniu krajowym z korytarzem ekologicznym rzeki Radomki o znaczeniu regionalnym.

Uzupełnienie stanowią rozproszone niewielkie powierzchnie lasów głównie w południowo-zachodniej części gminy, ekosystemy łąkowe położone poza głównymi dolinami rzek, liczne śródpolne stawy wodne z roślinnością szuwarową i zadrzewieniami, zalesiane grunty porolne. Elementy te zapewniają bytowanie określonych gatunków roślin i zwierząt, zwiększają warunki retencyjne środowiska, przeciwdziałają erozji gleb itp. Jednocześnie też wpływają na mozaikę użytkowania terenów i urozmaicenie krajobrazu.

5. POLITYKA KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA GMINY - STANDARDY ZAGOSPODAROWANIA I UŻYTKOWANIA TERENÓW

W prowadzeniu polityki przestrzennej gminy należy dążyć do dalszej krystalizacji struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Dla utrwalania ładu przestrzennego wskazane zostały podstawowe strefy działań i wymagań. Są to:

- **Strefy działań:** wielofunkcyjne „obszary zabudowane i wskazane do zabudowy”, w tym o charakterze wypoczynkowym oraz główne ciągi komunikacyjne i infrastrukturalne z rekomendacją wielofunkcyjnych obszarów Głowaczowa, Brzozy oraz terenów o charakterze wypoczynkowym określonych w sołectwach położonych w dolinie rzeki Radomki (rekomendowana strefa D1);
obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej z rekomendacją terenów o potencjalnych możliwościach do działania w zakresie prowadzenia towarowej produkcji rolniczej (rekomendowana strefa D2) ;
- **Strefy wymagań (ograniczeń):** tereny systemu przyrodniczego o znaczeniu krajowym i regionalnym z określonymi zasadami zagospodarowania i użytkowania w pkt 5.3 (strefa W);
Dla ochrony i kształtowania ładu przestrzennego przyjmuje się standardy zagospodarowania i użytkowania terenów stanowiących podstawowe elementy struktury funkcjonalnej gminy.

5.1. Podstawowe standardy zagospodarowania i użytkowania „terenów zabudowanych i wskazanych do zabudowy oraz zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego”

5.1.1. Ogólne standardy zagospodarowania i użytkowania terenów

- „Obszary zabudowane i wskazane do zabudowy, w tym kierunkowe” określone graficznie w rysunku „studium” stanowią tereny wielofunkcyjne z podkreśleniem wiodącej (przeważającej) kategorii przeznaczenia terenów;
- Działalność inwestycyjna w „terenach zabudowanych i wskazanych do zabudowy” obejmuje budowę, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę obiektów budowlanych oraz wyposażanie w podstawowe systemy infrastruktury komunalnej;
- Wskazane jest dążenie do koncentracji działalności inwestycyjnej w „obszarach zabudowanych i wskazanych do zabudowy, w tym „kierunkowych”. Określenie terenów do zainwestowania jako „kierunkowe” nie wstrzymuje działalności inwestycyjnej w tych obszarach jeżeli zaistnieje zainteresowanie potencjalnych inwestorów do zainwestowania na tych terenach;
- Dla realizacji przyjętych celów rozwoju gminy dopuszcza się w szczególnych przypadkach możliwość lokalizowania nowej zabudowy poza określonymi graficznie „terenami zabudowanymi i wskazanymi

do zabudowy” przy uwzględnieniu rozpoznanych i określonych w „studium” uwarunkowań prawnych wynikających z przepisów szczególnych, uwarunkowań określających wartości i walory danego terenu oraz możliwości wykorzystania istniejącego lub planowanego uzbrojenia w infrastrukturę komunalną .

Uzasadnione przypadki inwestycyjnego zagospodarowywania i urządzania terenów nie określonych graficznie w „studium” obejmują między innymi:

Lokalizacja na terenach przyległych do „obszarów zabudowanych i wskazanych do zabudowy z preferowaniem działek cechujących się niską przydatnością rolniczą (gleby klasy V i VI) oraz zachowaniem standardów zagospodarowania określonych dla danej kategorii przeznaczenia terenów;

Lokalizacja inwestycji służących aktywizacji rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, z priorytetowym traktowaniem inwestycji dla rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej;

Wprowadzanie funkcji mieszkaniowo-wypoczynkowej i wypoczynkowej na działkach cechujących się szczególnie niską przydatnością rolniczą oraz w obrębie działek leśnych nie będących własnością państwową bądź komunalną z zachowaniem w przypadku działki leśnej powierzchni działki w wielkości nie mniejszej niż około 1500 m , przy jednoczesnym utrzymaniu terenów biologicznie czynnych na powierzchni nie mniejszej niż 75 % powierzchni działki.

Uzasadnieniem dla takich ustaleń jest charakter gminy z rozwiniętą uzupełniającą funkcją wypoczynkową, udział aż 68 % gleb klasy V i VI planowanych do sukcesywnego wyłączenia z produkcji rolniczej przy jednoczesnym występowaniu szczególnie atrakcyjnych walorów środowiska przyrodniczego gminy związanych z położeniem w dolinie Radomki oraz na obrzeżach Puszczy Kozienickiej oraz Stronieckiej.

5.1.2. Szczegółowe standardy zagospodarowania i użytkowania terenów

Kategorie przeznaczenia terenów zabudowanych i wskazanych do zabudowy oraz zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego obejmują:

- Tereny usług publicznych-symbol UP: UPa, UPo, UPz, UPk;
- Tereny usługowo-mieszkaniowe-symbol U/M;
- Tereny mieszkaniowo-usługowe i zabudowy zagrodowej -symbol MN/MR, w tym MN;
- Tereny produkcyjno-usługowe-symbol P/U;
- Tereny mieszkaniowo-lotniskowe i lotniskowe-symbol M/L;
- Tereny turystyczno-wypoczynkowe-symbol ZTW;
- Tereny zieleni - symbol Z: Zc, Zp, Zi;
- *Teren usług sportu i rekreacji – symbol US1;*
- *Tereny usług publicznych – symbol UP1;*

Podstawowe standardy i zasady gospodarowania w poszczególnych kategoriach terenów stanowią:

- **Dla terenów usługowych i usługowo-mieszkaniowych oraz terenów zieleni - symbole UP: UPa, UPo, UPz, UPk: U/M; Z:Zc,Zp,Zi;**
- Utrzymanie i utrwalanie wiodącej funkcji usługowej i usługowo-mieszkaniowej terenów;
- W terenach (działkach) zabudowanych budowa, odbudowa, rozbudowa, nadbudowa, przebudowa obiektów budowlanych o funkcji usługowej (w tym budynków użyteczności publicznej) usługowo-mieszkaniowej i mieszkaniowej w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy szczególne lub gminne;
- W terenach (działkach) nie zabudowanych, lokalizowanie nowych obiektów budowlanych o funkcji usługowej (w tym budynków użyteczności publicznej) usługowo-mieszkaniowej i mieszkaniowej w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy szczególne lub gminne;
- Zagospodarowywanie terenu, przy nowych realizacjach lub modernizacjach, umożliwiające powstawanie koniecznych miejsc parkingowych stosownie do rodzaju usług;
- Uwzględnianie w procedurach lokalizacyjnych i realizacyjnych postulatów konserwatorskich w obszarze zachowanego zabytkowego układu przestrzennego obejmującego rejon rynku z pierzejami zwartej zabudowy w miejscowości Głowaczów, stanowiących o potrzebie zachowania charakteru rynku i sposobu jego zabudowy. Uzgodnianie z państwowymi służbami konserwatorskimi wszelkich wyburzeń, remontów i budowy nowych obiektów, prowadzące do wpasowywania nowej architektury we fragmenty istniejącej zabudowy z utrzymaniem właściwych proporcji i właściwego klimatu otoczenia;
- Zachowywanie i ochrona obiektów (terenów) o wartościach kulturowo-historycznych. W działaniach realizacyjnych i lokalizacyjnych w obszarach występowania obiektów o charakterze zabytkowym oraz rejonach występowania udokumentowanych stanowisk archeologicznych uwzględnianie postulatów państwowych służb konserwatorskich;
- Nawiązywanie charakterem architektury i gabarytem nowych obiektów do charakteru otaczającej, istniejącej zabudowy oraz krajobrazu, a przede wszystkim zachowywanie gradacji wysokości zabudowy i zawartych w niej proporcji w stosunku do obudowanych przestrzeni oraz stosowanie tradycyjnych materiałów budowlanych cegły i drewna;
- Kształtowanie przestrzeni publicznych z uwzględnieniem możliwości korzystania z nich przez osoby niepełnosprawne;

- Powiększanie w miarę możliwości gminnego (komunalnego) zasobu gruntów pod kątem wykorzystania dla rozwoju funkcji usługowej i obsługi ruchu turystyczno-wypoczynkowego;
- Wyposażanie terenu w podstawowe systemy infrastruktury komunalnej oraz elementy układu komunikacyjnego;
- Nawiązywanie w lokalizacji i uzupełnianiu nową zabudową do istniejącej utrwalonej linii zabudowy, gabarytów i charakteru zabudowy w sąsiedztwie;
- Uwzględnianie w planowanej działalności inwestycyjnej warunków wynikających z występowania obszarów chronionych z tytułu przepisów szczególnych;
- Zachowanie i ochrona istniejącej zieleni (drzewostanu) przy podejmowaniu działalności realizacyjnej oraz powiększanie i wzbogacanie zieleni urządzonej poprzez nowe nasadzenia,
- Zachowywanie istniejącej zieleni urządzonej i nieurządzonej, terenów cmentarzy, jak również urządzenie przestrzeni publicznych i nowych terenów zielonych zwłaszcza w miejscowości gminnej i innych sołectwach z uzupełniającą funkcją usługową;
- Sporządzanie, dla obszarów obecnie nie zabudowanych, a wskazanych pod zabudowę usługowo-mieszkaniową położonych poza zasięgiem bezpośredniej obsługi ciągów komunikacyjnych, opracowań szczegółowych zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami (dla zapewnienia obsługi komunikacyjnej obszarów);
- **Dla terenów mieszkaniowo-usługowych i zabudowy zagrodowej - symbol MN/MR, w tym MN**
 - Utrzymanie i utrwalanie wiodącej funkcji mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej terenów, w tym z udziałem budynków i urządzeń wchodzących w skład gospodarstw rolnych, służących produkcji rolniczej i przetwórstwu rolno-spożywczemu;
 - W terenach (działkach) zabudowanych budowa, odbudowa, rozbudowa, nadbudowa, przebudowa obiektów o funkcji mieszkaniowej, usługowej i usługowo-produkcyjnej oraz domów mieszkalnych i innych budynków wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących produkcji rolniczej, w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy szczególne lub gminne;

- W terenach (działkach) nie zabudowanych, lokalizowanie nowych obiektów o funkcji mieszkaniowej, usługowej i usługowo-produkcyjnej oraz domów mieszkalnych i innych budynków wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących produkcji rolniczej, w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy szczególne lub gminne;
- Dopuszczenie w obrębie terenów mieszkaniowo-usługowych i zabudowy zagrodowej adaptacji istniejącego zainwestowania na cele zabudowy mieszkaniowo-letniskowej oraz lokalizowania nowej zabudowy o tej funkcji;
- Przestrzeganie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie;
- W działaniach realizacyjnych i lokalizacyjnych w obszarach występowania zabytkowych układów przestrzennych (rejon rynku w Głowaczowie) i obiektów o charakterze zabytkowym oraz rejonach występowania udokumentowanych stanowisk archeologicznych uwzględnianie postulatów państwowych służb konserwatorskich;
- Nawiązywanie charakterem architektury i gabarytem nowych obiektów do charakteru otaczającej, istniejącej zabudowy oraz krajobrazu, a przede wszystkim zachowywanie gradacji wysokości zabudowy i zawartych w niej proporcji w stosunku do obudowanych przestrzeni oraz stosowanie w miarę możliwości tradycyjnych materiałów budowlanych cegły i drewna;
- Uwzględnianie w planowanej działalności inwestycyjnej warunków wynikających z występowania obszarów chronionych z tytułu przepisów szczególnych;
- Dostosowywanie architektury budynków do miejscowej tradycji, otoczenia i krajobrazu a między innymi:
nowy budynek, wyglądem nie powinien zakłócać charakteru istniejącej zabudowy;
usytuowanie budynku winno być zgodne z istniejącym w danej miejscowości zwyczajem: kalenicowe lub szczytowe;
gabaryty budynków mieszkalnych winny być dostosowane do otaczającej zabudowy;
- Ujednolicanie linii zabudowy od dróg w terenach zabudowanych w nawiązaniu do istniejącej trwałej zabudowy w dobrym stanie technicznym;
- Ustalanie linii zabudowy od dróg na terenach nie zainwestowanych lub luźno zabudowanych w oparciu o obowiązujące przepisy szczególne;

- Wyposażanie terenów w podstawowe urządzenia infrastruktury komunalnej oraz elementy układu komunikacyjnego, z uwzględnieniem w pierwszej kolejności obszarów najbardziej zainwestowanych;
- Rezerwowanie w pasach drogowych i ich sąsiedztwie terenów dla realizacji niezbędnej infrastruktury komunalnej;
- Zachowywanie w przypadku realizacji inwestycji usługowo-produkcyjnych ewentualnej uciążliwości w granicach własności (działki);
- Zachowywanie istniejących zadrzewień, w tym przyzagrodowych, wprowadzanie nowych zadrzewień przyzagrodowych oraz wzdłuż ciągów komunikacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem gatunków rodzimych;
- Sporządzanie dla obszarów obecnie nie zabudowanych, a wskazanych pod zabudowę mieszkaniowo-usługową i zagrodową położonych poza zasięgiem bezpośredniej obsługi ciągów komunikacyjnych, opracowań szczegółowych zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami;
- **Dla terenów produkcyjno-usługowych - symbol P/U**
 - Utrwalanie wielofunkcyjnego charakteru terenów o funkcji produkcyjno-usługowej związanych z szeroko rozumianym otoczeniem rolnictwa;
 - Dopuszczenie uzupełniającej funkcji mieszkaniowej oraz funkcji obsługi ludności w terenach produkcyjno-usługowych;
 - Zachowywanie w istniejącej i realizowanej w przyszłości działalności usługowo-produkcyjnej ewentualnych stref uciążliwości (określonych przez odpowiednie służby) w granicach własności (działki);
 - Wyposażanie terenów w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej oraz elementy układu komunikacyjnego;
 - Stosowanie w działalności usługowo-produkcyjnej rozwiązań technicznych stwarzających jak najmniejsze zagrożenie lub uciążliwości dla środowiska;
 - Izolowanie w miarę możliwości obiektów usługowo-produkcyjnych zielenią wysoką z wykorzystaniem gatunków rodzimych i odpornych na zanieczyszczenia;

- **Dla terenów mieszkaniowo-lotniskowych i lotniskowych - symbol M/L**

- Promowanie rozwoju funkcji wypoczynkowej, w tym agroturystyki oraz tworzenie warunków do dalszego zagospodarowywania terenów pod zabudowę mieszkaniowo-lotniskową, lotniskową oraz o charakterze wypoczynkowym i usługowo-wypoczynkowym;
- Tworzenie nowych zespołów zabudowy lotniskowej i mieszkaniowo-wypoczynkowej składających się z kilku lub kilkunastu domków jako „zespołów optymalnych” dla indywidualnego wypoczynku. Kształtowanie w miarę możliwości granic zespołów w oparciu o naturalne elementy krajobrazu;
- Uwzględnianie przy określaniu powierzchni indywidualnych działek o charakterze wypoczynkowym cech położenia, rzeźby terenu, szaty roślinnej itp.;
- Nawiązywanie form architektonicznych do otaczającego krajobrazu z preferowaniem form niskich wtopionych w krajobraz, ujednoliconych pod względem architektonicznym - kubaturowym i stylistycznym;
- Wyposażanie terenu w niezbędne urządzenia infrastruktury komunalnej oraz elementy układu komunikacyjnego;
- Zachowywanie istniejących zadrzewień, oraz wprowadzanie nowych form roślinności, w tym zalesień, oddzielających poszczególne zespoły o charakterze mieszkaniowo-wypoczynkowym;
- Sporządzanie opracowań szczegółowych, przy tworzeniu zespołów zabudowy mieszkaniowo-lotniskowej i lotniskowej wymagających wprowadzania elementów nowego układu komunikacyjnego czy ustalenia zasad kształtowania zabudowy i podziału terenu na działki;

- **Dla terenów turystyczno-wypoczynkowych - symbol ZTW**

- Zagospodarowywanie i urządzenie terenów ogólnodostępnych o funkcjach sportowo-wypoczynkowych, między innymi w atrakcyjnych terenach doliny Radomki nie wskazanych ze względów fizjograficznych do trwałej zabudowy kubaturowej (m.in.tereny zalewowe). Formy zagospodarowania stanowić mogą między innymi plaże, tereny spacerowe, pola biwakowe, pola dla obozów harcerskich, boiska sportowe, zielone szkoły, gastronomia sezonowa itp.;
- Dopuszczenie w uzasadnionych merytorycznie przypadkach zabudowy o charakterze lotniskowym;
- Zachowanie wolnych od zabudowy ogólnodostępnych terenów na bezpośrednich obrzeżach rzeki Radomki;
- Działania na rzecz współpracy dla ekoturystycznego zagospodarowania doliny Radomki;

- ***Dla terenów usług sportu i rekreacji - symbol US1***

- *Podstawowe kierunki przeznaczenia:*
 - *usługi sportu i rekreacji.*

- Dopuszczalne kierunki przeznaczenia:
 - *zieleń urządzona z możliwością lokalizowania urządzeń sportowo-rekreacyjnych, placów zabaw, obiektów małej architektury, itp.,*
 - *drogi, place, ciągi pieszo-jezdne,*
 - *obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, parkingi.*
- Standardy kształtowania zabudowy i zasad zagospodarowania terenu:
 - *maksymalna wysokość zabudowy do 10 m,*
 - *maksymalna powierzchnia zabudowy – do 70% powierzchni działki budowlanej,*
 - *minimalna powierzchnia biologicznie czynna – 10% powierzchni działki budowlanej,*
 - *zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych,*
- ***Dla terenu usług publicznych - symbol UP1***
- Podstawowe kierunki przeznaczenia:
 - *usługi publiczne z zakresu usług oświaty, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, ochrony zdrowia.*
- Dopuszczalne kierunki przeznaczenia:
 - *zieleń urządzona z możliwością lokalizowania urządzeń sportowo-rekreacyjnych, placów zabaw, obiektów małej architektury, itp.,*
 - *drogi, place, ciągi pieszo-jezdne,*
 - *obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, parkingi.*
- Standardy kształtowania zabudowy i zasad zagospodarowania terenu:
 - *maksymalna wysokość zabudowy do 17 m,*
 - *maksymalna powierzchnia zabudowy – do 70% powierzchni działki budowlanej,*
 - *minimalna powierzchnia biologicznie czynna – 15% powierzchni działki budowlanej,*
 - *zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych,*

5.2. Polityka gospodarowania w obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W polityce gospodarowania obszarami rolniczej przestrzeni produkcyjnej jako główne zasady i kierunki zagospodarowania przyjmuje się - **symbol terenów: RMw, RMs, RMe:**

- Utrzymanie i utrwalanie w terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej wiodącej funkcji produkcji rolniczej przede wszystkim w środkowych i południowych obszarach gminy z uwagi na dobre warunki naturalne gleb w tych rejonach;
- Rozwijanie produkcji rolniczej uznawanej za dział specjalny (nasadzenia krzewów owocowych i jagodowych, sady, warzywa w

tunelach) szczególnie w obszarach (strefach) o potencjalnych możliwościach do prowadzenia towarowej produkcji rolniczej (środkowe obszary gminy);

- Promowanie rozwoju różnorodnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej w związku z rosnącym popytem na „zdrową żywność” oraz występowaniem w obszarze gminy bardzo dobrych warunków środowiska przyrodniczego do produkcji tego typu produktów rolnych;
- Racjonalne gospodarowanie w obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez między innymi:

ochroną najlepszych gleb użytkowanych rolniczo przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze, zwłaszcza zwartych kompleksów tych gleb - kompleksy glebowo-rolnicze o dobrych oraz średnich w skali gminy warunkach naturalnych do produkcji rolniczej (potencjalne obszary/strefy do prowadzenia towarowej produkcji rolniczej: w przewadze środkowe obszary gminy);

zwiększanie produktywności użytków rolnych i poprawa wartości użytkowej gruntów poprzez między innymi:

zwiększanie retencji, działania melioracyjne nawadniająco-odwadniające, właściwe zabiegi agrotechniczne (dostosowywanie roślin do możliwości kompleksów glebowo-rolniczych, wapnowanie, nawożenie, itp.);

utrzymanie w użytkowaniu rolniczym trwałych kultur rolniczych, wieloletnich trwałych nasadzeń drzew i krzewów owocowych;

utrzymywanie i powiększanie trwałych użytków zielonych z uwagi na bazę paszową dla produkcji zwierzęcej oraz szczególne funkcje w regionalnej sieci ekologicznej;

- Lokalizowanie i realizowanie obiektów nie zmieniających charakteru gruntów rolnych takich jak:

budynków mieszkalnych oraz innych budynków i urządzeń wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu ;

budynków i urządzeń służących bezpośrednio do produkcji rolniczej uznanej za dział specjalny (budynki gospodarcze; szklarnie, tunele; kotłownie do ogrzewania obiektów produkcyjnych; obiekty przeznaczone do produkcji drobiu rzeźnego, niosek i zwierząt futerkowych; obiekty do produkcji grzybów i grzybni; magazyny paszowe, chłodnie, przechowalnie; deszczownie, urządzenia melioracyjne; urządzenia do wykorzystywania na cele produkcyjne naturalnych źródeł energii - wiatru, spadku wód);

dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych;

urządzeń melioracji wodnych, przeciwpowodziowych i przeciwpożarowych, zaopatrzenia rolnictwa w wodę, urządzeń kanalizacji, utylizacji ścieków i odpadów dla potrzeb rolnictwa i mieszkańców wsi;

- Zachowywanie odległości 20 metrów od obszarów upraw wymagających intensywnego stosowania środków ochrony roślin w odniesieniu do: budynków mieszkalnych i zabudowań inwentarskich, pasiek, upraw zielarskich, ogrodów działkowych, rezerwatów przyrody, wód powierzchniowych oraz od granicy wewnętrznego terenu ochrony strefy pośredniej źródeł i ujęć wody, dróg publicznych;
- W istniejącej rozproszonej zabudowie zagrodowej adaptowanie, porządkowanie, odtwarzanie zainwestowania, budowa nowych domów mieszkalnych i innych budynków wchodzących w skład gospodarstw rolnych i służących produkcji rolniczej oraz obiektów o charakterze wypoczynkowym, usługowym i usługowo-produkcyjnym;
- Dopuszczenie lokalizacji obiektów podstawowego (lokalnego) uzbrojenia terenu m.in. drogi publiczne, linie energetyczne, linie telekomunikacyjne, sieci kanalizacyjne, wodociągowe, gazociągowe, lokalne punkty gospodarki odpadami, wraz z obiektami gospodarki komunalnej związanymi z ich eksploatacją;
- Dopuszczenie eksploatacji kopalin (złoża szacunkowe-prognostyczne) na cele lokalne w trybie przepisów prawa geologicznego i górniczego z uwzględnieniem ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz o zagospodarowaniu przestrzennym.

(Na podmiocie gospodarczym eksploatującym kopaliny ciąży obowiązek racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopalin oraz sukcesywne prowadzenie rekultywacji. Wniosek o koncesję na eksploatację jest przedmiotem „opinii” Samorządu Gminy, a decyzja na eksploatację przedmiotem „uzgodnienia” z Samorządem Gminy);

- Ochronę występujących wewnątrz kompleksów rolnych elementów cennych przyrodniczo np. źródeł, torfowisk, oczek wodnych, podmokłości z łąkami, drobnych obszarów leśnych, itp.;
- Wzbogacanie krajobrazu i mikroklimatu poprzez wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, przywodnych, przydrożnych, przyzagrodowych i innych z uwzględnianiem gatunków rodzimych;
- Sukcesywne wyłączenie z produkcji rolniczej terenów o najniższej przydatności rolniczej przestrzeni produkcyjnej (gleby klasy VI z enklawami V) między innymi poprzez:

zagospodarowywanie na cele budownictwa mieszkaniowego, mieszkaniowo-lotniskowego i lotniskowego itp. z zachowaniem przepisów szczególnych, z uwagi na charakter gminy z rozwiniętą uzupełniającą funkcją wypoczynkową (budownictwo lotniskowe);

zalesianie - do zalesienia mogą być przede wszystkim przeznaczane: grunty orne zaliczane do kompleksu żytńskiego bardzo słabego; gleby żytne słabe jeżeli stanowią enklawy i półenklawy śródlądowe lub występują płatowo wśród gleb żitnych bardzo słabych; śródlądowe grunty orne wszystkich kompleksów, gdy szerokość działki nie przekracza 50 m. Zalesianie nie może dzielić gruntów ornych na powierzchnie mniejsze od 5 ha i szerokości mniejszej od 50 w rozdrobnionych gospodarstwach rolnych oraz 10 ha i szerokości 200 m na terenach wielkopowierzchniowej gospodarki rolnej. (Grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu - art.14 ust.3 ustawy o lasach).

5.3. Podstawowe zasady gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego oraz obszarach objętych ochroną z tytułu przepisów szczególnych

5.3.1. Polityka gospodarowania w terenach wyznaczonego systemu przyrodniczego

W polityce gospodarowania w terenach systemu przyrodniczego przyjmuje się podstawowe kierunki i zasady użytkowania.

Są to:

- **Dla terenów systemu przyrodniczego gminy budujących sieć ekologiczną**

- Zachowanie wielkości i wartości ekologicznych komponentów środowiska budujących system przyrodniczy gminy;
- Zachowanie naturalności, wielkości i wartości oraz walorów krajobrazowych określonych przestrzennie podsystemów sieci ekologicznej:

o znaczeniu krajowym - obszar węzłowy „Puszczy Kozienickiej” (12 K);

o znaczeniu regionalnym - obszary węzłowe związane z kompleksami lasów Puszczy Stromieckiej i Kozienickiej (północne i południowo-wschodnie obszary gminy) oraz korytarz ekologiczny rzeki Radomki;

o znaczeniu lokalnym - doliny rzeczne stanowiące dopływy Radomki oraz inne elementy przyrodnicze (rozproszone niewielkie kompleksy lasów, ekosystemy łąkowe jako „bufory środowiskowe”);

- Zachowanie potencjału obszarów systemu przyrodniczego między innymi poprzez:

zachowywanie naturalności, różnorodności gatunkowej oraz różnorodności form siedliskowych i krajobrazowych jako ostoji dla gatunków rodzimych i zagrożonych wyginięciem;

utrzymanie naturalnych cech konfiguracji terenu;

zachowanie naturalności zbiorowisk leśnych oraz powiększanie ich obszarów jako naturalnej formacji przyrodniczej warunkującej zachowanie różnorodności biologicznej;

odtworzenie i wzbogacanie wartości ekologicznych, które uległy zachwianiu (np. dążenie do poprawy czystości wód powierzchniowych rzeki Radomki, poprawa stosunków wodnych ekosystemów, ochrona wód podziemnych, w tym GZWP Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły”, Nr 215 i 215 A Subniecka Warszawska, Nr 405 Niecka Radomska

wraz z obszarami ich ochrony i zasilania, utrzymywanie czystości w obszarze gminy itp.);

- Zachowanie walorów przyrodniczych doliny Radomki oraz jej funkcji korytarza ekologicznego (wentylacyjnego) dla umożliwienia migracji gatunków oraz swobodnego przepływu powietrza w procesie nawietrzania terenów poprzez między innymi;
dążenie do objęcia ochroną indywidualną w drodze uznania za „zespół przyrodniczo-krajobrazowy” określonego fragmentu doliny (od drogi Głowaczów-Kozienice w kierunku północno-wschodnim) ;
realizację odpowiednich prześwitów przy budowie układów komunikacyjnych przecinających dolinę dla ułatwienia migracji organizmów;
stosowanie zasady niezawężania światła doliny poprzez realizację obiektów kubaturowych w zarysie doliny;
zachowywanie istniejących użytków zielonych poprzez niedopuszczanie do przekształcania ich w agrocenozy oraz powiększanie powierzchni tego ekosystemu;
stosowanie niskich form architektonicznych i struktury zabudowy zgodnej z kierunkiem spływu powietrza i przewietrzania;
stosowanie ażurowych ogrodzeń działek przydolinnych;
- Ograniczenie lokalizacji obiektów kubaturowych w terenach zalewowych doliny Radomki do budowli przewidywanych prawem wodnym;
- Unikanie prowadzenia w dnie doliny podziemnych przewodów infrastruktury technicznej;
- Zachowanie wielkości i wartości ekologicznej obszarów węzłowych o znaczeniu regionalnym tworzonych w przewodzie przez ekosystemy leśne w północnej części gminy poprzez
zachowanie funkcji ustanowionych lasów chronionych (wodochronnych i gleb ochronnych) dla zachowywania zasobów genowych flory i fauny, ochrony siedlisk wilgotnych, ochrony gruntów piaszczystych i piasków wydmywanych oraz naturalności krajobrazu;
trwale zachowanie lub odtwarzanie naturalnych walorów lasów oraz ochronę różnorodności biologicznej i zbiorowisk dziko żyjących roślin;
prowadzenie gospodarki leśnej na obszarach gruntów leśnych będących w zarządzie Nadleśnictw z promocją proekologicznych technologii;
- Adaptowanie i realizowanie obiektów związanych z utrzymywaniem i ochroną systemu przyrodniczego, a w szczególności ekosystemów leśnych jak gajówki, leśniczówki itp.;

- Podnoszenie potencjałów obszarów systemu między innymi poprzez *zalesianie i zadrzewianie* głównie gruntów kompleksu żytniego bardzo słabego o bardzo niskiej przydatności dla rolnictwa oraz zwiększanie powierzchni ekosystemów łąkowych;
- Promowanie i rozwijanie dotychczasowych form użytkowania terenu oraz dalsze tworzenie warunków dla turystyczno-wypoczynkowego zagospodarowywania terenów w jednostkach osadniczych związanych położeniem z doliną Radomki i bezpośrednim sąsiedztwem lasów;
- Dążenie do dalszego porządkowania gospodarki komunalnej (gospodarka wodno-ściekowa, odpadami) w obszarach zabudowanych i wskazanych do zabudowy, w tym w terenach zabudowy mieszkaniowo-letniskowej i letniskowej w poszczególnych jednostkach osadniczych położonych w obrębie zdelimitowanego systemu przyrodniczego;
- Sukcesywne wdrażanie programu małej retencji poprzez modernizację istniejących i realizację nowych, małych wielozadaniowych zbiorników wodnych;
- Ograniczanie lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska oraz mogących pogorszyć stan środowiska;
- Tworzenie stref buforowych (leśnych, zadrzewieniowych) oddzielających uciążliwe obiekty od otoczenia;
- Promowanie różnorodnych form rolnictwa ekologicznego i produkcji integrowanej na terenach użytków rolnych systemu;
- Uwzględnianie w zagospodarowaniu terenu zachowania węzłów ekologicznych (np. ekosystemów łąkowo-pastwiskowych, leśnych, zadrzewień, agrocenoz) jako obszarów wspomagających, zasilających inne tereny;
- Dążenie i działania na rzecz obejmowania ochroną prawną elementów cennych przyrodniczo zdelimitowanych w waloryzacji przyrodniczej gminy: uznawanie za użytki ekologiczne fragmentów pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk stanowisk w przewadze naturalne śródpolne i śródleśne „oczka wodne”; uznawanie szczególnie cennych drzew za pomniki przyrody (około 28 obiektów);
- Przestrzeganie w obszarach objętych ochroną prawną, zasad użytkowania określonych w aktach prawnych ustanawiających określone formy ochrony;

5.3.2. Podstawowe zasady gospodarowania w obszarach objętych ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych

Zasady gospodarowania w obszarach objętych ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych określone są w aktach prawnych ustanawiających poszczególne formy ochrony prawnej.

Dla obszarów objętych różnymi formami ochrony w gminie Głowaczów ustanowione zostały zasady gospodarowania którymi są:

- **Zasady gospodarowania w obszarach objętych ochroną na podstawie „ustawy o ochronie przyrody”;**

- **Kozienicki Park Krajobrazowy ze strefą ochronną parku (otuliną)**

Uchwała Nr XV/70/83 WRN w Radomiu z dnia 28.06.1983 r. w sprawie utworzenia Kozienickiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz.Woj. Radomskiego Nr 9, poz. 52); Rozporządzenie Wojewody Nr 17 z dnia 26.06. 1998 r w sprawie Kozienickiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz. Woj. Radomskiego Nr 15, poz. 107); Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów: białkopodlaskiego, ciechanowskiego, ostrołęckiego, płockiego, radomskiego, siedleckiego, skierniewickiego, warszawskiego nadal obowiązujących na obszarze woj. mazowieckiego lub jego części (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego Nr 10, poz. 92).

W rozporządzeniu Nr 17 w sprawie Kozienickiego Parku Krajobrazowego (ze strefą ochronną parku - otuliną) dla zabezpieczenia walorów krajobrazu i środowiska przyrodniczego ustalone zostały zasady zagospodarowania (dotyczy południowo-wschodnich obszarów gminy).

Są to:

Zasady gospodarowania:

Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych wykonywana będzie poprzez przestrzeganie w szczególności następujących zasad zagospodarowania:

- Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z równoczesnym podporządkowaniem jej celom ochronnym, a mianowicie:

ustalenie rozmiaru użytkowania w wysokości wyliczonego etatu cięć i sortymentów w granicach objętych szacunkami brakarskimi z równoczesnym okresowym wyłączeniem zrębów drzewostanów ponad 100-letnich, które spełniałyby funkcje rekreacyjne dla ludności;

ochronę naturalnych lasów poprzez wyłączenie ich z ogólnego schematu gospodarczego i zagospodarowania z dostosowaniem rębni do lokalnych potrzeb drzewostanu z maksymalnym wykorzystaniem odnowień naturalnych;

objęcie szczególną ochroną jodły i buka w celu ich zachowania i odbudowy;

ochronę naturalnych biocenoz przed zmianą stosunków wodnych;

- Wdrażanie i rozwijanie biologicznych metod ochrony lasów i użytków rolnych oraz nawożenia organicznego;
- Odbudowę dawnych, zaniedbanych, małych zbiorników wodnych znajdujących się na terenach leśnych i nieużytkach, koniecznych dla poprawy bilansu wodnego Puszczy;
- Udostępnienie obszaru dla celów krajoznawstwa i rekreacyjno-wypoczynkowych poprzez zagospodarowanie szlaków turystycznych i miejsc ogólnodostępnych ze szczególnym ukierunkowaniem na uprawianie turystyki wędrownej, pieszej i rowerowej;
- Prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej i zwalczanie kłusownictwa:

Na obszarze Parku zabrania się:

- Zanieczyszczania wód i powietrza;
- Wprowadzania niekorzystnych zmian stosunków wodnych;
- Wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów innych nieczystości;
- Poboru kruszywa naturalnego i torfu;
- Niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania;
- Budowy i modernizacje przesyłowych linii energetycznych, ciepłowniczych i innych mediów technicznych bez opinii Dyrektora Parku;
- Lokalizowania obiektów wypoczynkowych o charakterze pobytowym bez opinii Dyrektora Parku;

- Używania urządzeń powodujących powstawanie nadmiernego hałasu (za wyjątkiem sprzętu administracji lasów państwowych i rolnictwa);
- Palenia ognisk poza miejscami do tego wyznaczonymi;
- Wędkowania;
- Uprawiania sportów i turystyki wodnej bez zgody Dyrektora Parku;
- Umieszczanie tablic, ogłoszeń, napisów reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną przedmiotu, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa;
- Stosowania środków chemicznych w ilości ponad 10 % w mieszaninie z piaskiem do uszorstnienia dróg;

Na obszarze otuliny zabrania się:

- Zanieczyszczania wód, powietrza i gleby;
- Wprowadzania niekorzystnych zmian stosunków wodnych;
- Wprowadzenia elementów industrializacji bez urządzeń zabezpieczających środowisko przed zanieczyszczeniem;
- Poboru kruszywa naturalnego i innych kopalin na cele przemysłowe;
- Stosowanie środków chemicznych w ilości ponad 10 % w mieszaninie z piaskiem do uszorstnienia dróg;
- Lokalizowania obiektów wypoczynkowych o charakterze pobytowym bez opinii Dyrektora Parku;
- Umieszczania tablic, ogłoszeń, napisów reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną przedmiotu, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa;

Na obszarach objętych zmianą studium obowiązującą podstawą prawną określającą zasady gospodarowania na obszarze Kozienickiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną jest Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie Kozienickiego Parku Krajobrazowego imienia Profesora Ryszarda Zręby.

- **Zasady gospodarowania i ochrony zasobów leśnych określone na podstawie „ustawy o lasach”**

- **Lasy ochronne w obszarze gminy**

Zarządzenie Nr 142 Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 września 1996 roku w sprawie uznania za ochronne lasów Skarbu Państwa będących w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Dobieszyn;

Zarządzenie Nr 78 Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 21 czerwca 1996 roku w sprawie uznania za ochronne lasów Skarbu Państwa będących w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Kozienice;

Zasady gospodarowania:

- Zapewnienie pełnienia przez lasy szczególnie chronione (wodochronne i glebochronne) celów, dla których zostały wydzielone, a przede wszystkim:

zachowanie trwałości lasów;

indywidualne sposoby zagospodarowywania;

ochrona poszczególnych drzewostanów;

ograniczenie udostępnienia turystycznego;

- **Lasy pozostałe w obszarze gminy**

Zasady gospodarowania:

- Powszechna ochrona lasów polegająca na podnoszeniu naturalnej odporności lasów poprzez między innymi:

zabiegi profilaktyczne i ochrona przeciwko szkodnikom, pożarom;

gospodarowanie zwierzyną w lasach w sposób nie zagrażający trwałości lasów;

przebudowa drzewostanów na bardziej odporne na zanieczyszczenia z uwzględnieniem zgodności drzewostanu z siedliskiem;

preferowanie stosowania biologicznych metod ochrony lasów;

- Trwałość utrzymania lasów i ciągłość ich użytkowania poprzez:
pozyskiwanie drewna w granicach nie przekraczających możliwości produkcyjnych lasów;

promocję proekologicznych technologii w gospodarce leśnej, zwłaszcza w obszarach ustanowionego Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Puszczy Kozienickiej”;

zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego powierzchni leśnych;

zachowanie w lasach roślinności leśnej oraz naturalnych bagien, łąk, torfowisk, oczek wodnych;

ponowne wprowadzanie roślinności leśnej w lasach w okresie do dwóch lat od usunięcia drzewostanu;

zmiana użytkowania leśnego na inny rodzaj użytkowania tylko w uzasadnionych przypadkach;

- Powiększanie zasobów leśnych poprzez zalesianie między innymi:
nieużytków, gruntów rolnych nieprzydatnych dla rolnictwa - gleb kompleksu żytniego bardzo słabego;
gruntów położonych przy źródłiskach rzek, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek i na obrzeżach zbiorników wodnych;
wydm i pól piasków przewianych;
terenów poeksploatacyjnych;

- **Zasady gospodarowania i ochrony obszarów związanych z zaopatrzeniem w wodę (prawo wodne, ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska)**

- **Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 222 „Dolina Środkowej Wisły”**

Decyzja Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Nr GK/Kdh/013/6030/97 z dnia 15 grudnia 1997 roku.

Dokumentacja hydrologiczna określiła między innymi strefy ochrony szczególnej GZWP z propozycją wprowadzenia zakazów, nakazów i zaleceń dla wydzielonych obszarów ochronnych obejmujących obszary całej strefy oraz strefy ochrony szczególnej A₂ i A₃ (dotyczy północno-wschodnich obszarów gminy).

Postulowane zakazy, nakazy, zalecenia określone w dokumentacji hydrogeologicznej obejmują:

Postulowane nakazy w obszarze całej strefy ochrony GZWP Nr 222

- Prowadzenie monitoringu jakości wód podziemnych GZWP;
- Oznakowanie terenu wyznaczonego zbiornika Nr 222 oraz jego strefy ochronnej poprzez umieszczenie tablic informacyjnych na przecięciu poszczególnych granic z ważniejszymi drogami krajowymi i wojewódzkimi;
- Wykonywanie OOŚ dla obiektów uciążliwych;
- Okresowa kontrola szkodliwości obiektów uciążliwych;

Postulowane zalecenia w obszarze całej strefy ochrony GZWP Nr 222

- Przeprowadzenie weryfikacji zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych na obszarze zbiornika ze względu na zbyt wysoką wartość w stosunku do zasobów dyspozycyjnych;

Postulowane zakazy w określonych obszarach ochrony szczególnej A₂ i A₃

- Lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i mogących pogorszyć stan środowiska oraz zanieczyścić wody podziemne ze względu na wytworzone ścieki, emitowane pyły i gazy oraz składowane odpady określonych w Rozporządzeniu MOŚZNiL z dnia 14.07.1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz ocen oddziaływania na środowisko - Dz.U. Nr 53, poz.589).

W przypadku lokalizacji małych obiektów (nie dotyczy to wylewisk, także wysypisk przemysłowych w obszarze A₂) o zezwoleniu na lokalizację decydować będą organy administracji państwowej w oparciu o obligatoryjną ocenę oddziaływania na środowisko poprzedzoną wykonaniem projektem badań środowiska oraz w obszarze A₂ projektem inwestycji zawierającej proponowane urządzenia zabezpieczające ochronę środowiska;

- Wprowadzania ścieków do ziemi;
- Rolniczego wykorzystania ścieków;
- Lokalizacji bezściólkowych ferm chowu zwierząt;
- Lokalizacji zabudowy przemysłowej i zwartej mieszkaniowej bez uregulowania gospodarki ściekowej;
- Lokalizacji mogilników środków ochrony roślin;

Postulowane nakazy w określonych obszarach ochrony szczególnej A₂ i A₃

- Objęcie kanalizacją zwodociągowanych wsi;
- Przy budowie nowych wodociągów wiejskich wykonanie kanalizacji i jeśli to konieczne lokalnych oczyszczalni;
- Rekultywacja stwierdzonych zanieczyszczeń gruntu i likwidacja zanieczyszczeń antropogenicznych wód podziemnych;
- Ustalenie ograniczeń w nawożeniu i stosowaniu SOR (środków ochrony roślin);

Postulowane zalecenia w określonych obszarach ochrony szczególnej A₂ i A₃

- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na obszarach zabudowy wiejskiej nieskanalizowanej poprzez kontrolowanie sposobu gromadzenia i wykorzystania ścieków oraz stanu sanitarnego studni gospodarczych;
- Poprawa klasy czystości wód powierzchniowych w ciekach (obszar A₂);
- Wytyczenie tras przewozu środków szczególnie niebezpiecznych dla jakości wód podziemnych;

- **Obszary Głównych zbiorników Wód Podziemnych: „Subniecka Warszawska” 215 I 215A; „Niecka Radomska” Nr 405:**

Racjonalne gospodarowanie zasobami wód;

Przeciwdziałanie naruszeniom równowagi przyrodniczej i wywoływanie w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi oraz dla świata roślinnego lub zwierzęcego;

Sukcesywne porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;

- **Obszary ustanowionych stref ochrony ujęć wód podziemnych:**

Zapewnienie odprowadzania wód opadowych w taki sposób, aby nie mogły one przedostać się do urządzeń służących do poboru wody;

Zagospodarowanie terenu zielenią:

Ogrodzenie terenu ochrony bezpośredniej i umieszczenie tablicy informacyjnej o ujęciu wody oraz zakazie wstępu osobom nieupoważnionym;

IV. OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA SPORZĄDZENIEM MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Obszary dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe wynikają:

- ze względu na przepisy szczególne;
- ze względu na istniejące uwarunkowania;

Dla obszaru gminy Głowaczów sporządzanie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego jest pożądane dla terenów obejmujących:

- **Ze względu na przepisy szczególne**
 - **Obszary przewidywanych zadań** (programów) dla realizacji ponadlokalnych oraz lokalnych celów publicznych (z udziałem finansów publicznych) z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego.
 - **Obszary poddawane ochronie w trybie ustawy o ochronie przyrody.** Rada Gminy może wprowadzać formy ochrony obejmujące między innymi wprowadzanie ochrony indywidualnej w drodze uznania za pomniki przyrody, użytki ekologiczne obszarów, zespół przyrodniczo-krajobrazowy - obiektów wskazanych do ochrony w inwentaryzacji przyrodniczej gminy i uwzględnionych w „studium”.
 - **Obszary terenów górniczych udokumentowanych złóż kopalin publicznych.** Dla terenów górniczych plan miejscowy sporządza się w przypadku przewidywanych ujemnych wpływów eksploatacji na środowisko. Dla terenu górniczego utworzonego w związku z wydobywaniem kopalin można odstąpić od sporządzania miejscowego planu zagospodarowania jeżeli nie przewiduje się ujemnych wpływów na środowisko (prawo geologiczne i górnicze);
 - **Obszary wskazane do zmiany dotychczasowych funkcji terenów rolnych i leśnych** na inne funkcje w przypadkach: zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze zwartych obszarów przekraczających; 0,5 ha III klasy bonitacyjnej; 1,0 ha IV klasy bonitacyjnej; gleb pochodzenia organicznego; zmiany przeznaczenia gruntów leśnych (ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych);
- **Ze względu na istniejące uwarunkowania**
 - Obszary zainwestowania gminnego ośrodka administracyjno-usługowego w Głowaczowie z zachowanym

historycznym układem przestrzennym rejonu rynku oraz obszary zainwestowania ośrodka usługowego uzupełniającego w Brzózcie dla określenia między innymi:

zasad porządkowania, przekształceń i wpisywania się z nową zabudową w obszarze zachowanego historycznego układu przestrzennego w Głowaczowie oraz w rejonach sąsiadujących z obiektami zabytkowymi w Brzózcie;

zasad kształtowania zabudowy i podziału na działki w poszczególnych „obszarach wskazanych do zabudowy” dla różnych funkcji;

zasad prawidłowej obsługi komunikacyjnej poszczególnych „obszarów wskazanych do zabudowy”;

zasad uzbrojenia technicznego;

- Obszary „wskazane do zabudowy” w innych miejscowościach gminy położone poza bezpośrednim zasięgiem obsługi komunikacyjnej, na których zachodzi potrzeba wyznaczenia dróg publicznych, zasad podziału terenu na działki budowlane i warunków ich zagospodarowania oraz zasad obsługi terenu w podstawowe urządzenia infrastruktury komunalnej;

Opracowania szczegółowe winny być sporządzane w przypadku stwierdzenia przez Zarząd zainteresowania prywatnych inwestorów zagospodarowaniem i realizacją zainwestowania na tych obszarach. Podstawowym celem sporządzania opracowań planistycznych winno być określenie form i warunków inwestowania dla określonych funkcji oraz zapewnienie prawidłowej obsługi komunikacyjnej obszarów.

Delimitację granic obszaru i zakresu opracowania w zależności od potrzeb określi każdorazowo Rada Gminy w drodze Uchwały;

Brak sporządzenia planu miejscowego nie wstrzymuje wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu na podstawie przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

V. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM I PONADLOKALNYM

Na obszarach zmiany studium wyznacza się obszary, na których będą realizowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym z zakresu:

- *usług sportu i rekreacji w miejscowości Adamów;*
- *usług publicznych w miejscowości Brzóza i Marianów.*

Na obszarach zmiany studium nie wyznacza się obszarów, na których będą realizowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

VI. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH

Na obszarach zmiany studium nie występują obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

VII. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY

Na obszarach zmiany studium nie występują obszary, dla których należy wyznaczyć w złożu kopaliny filar ochronny.

VIII. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Na obszarach zmiany studium nie występują obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych.

IX. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEN, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Na obszarach zmiany studium nie wyznacza się obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

X. OBSZARY ZDEGRADOWANE

Na obszarach zmiany studium nie wyznacza się obszarów zdegradowanych.

XI. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH

Na obszarach zmiany studium nie występują tereny zamknięte i ich strefy ochronne.

XII. UZASADNIENIE I SYNTEZA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ USTALEŃ PROJEKTU ZMIANY STUDIUM

Zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów, opracowaną na podstawie uchwały Nr VII.43.2019 Rady Gminy Głowaczów z dnia 29 marca 2019 r., wprowadzono zmiany w obszarach zlokalizowanym w obrębach geodezyjnych Marianów, Adamów oraz Brzóza.

Obszar nr 1 w miejscowości Marianów jest niezagospodarowany i stanowi nieużytkowane, zarastające tereny rolnicze o zróżnicowanym stopniu sukcesji. Obszar nr 2 w miejscowości Adamów również jest niezagospodarowany i stanowi grunt porośnięty lasem. Obszar nr 3 w miejscowości Brzóza obejmuje tereny po byłym Państwowym

Gospodarstwie Rolnym. Znajduje się tu zabudowa dawnego spichlerza folwarcznego z połowi XIX w., objętego ochroną konserwatorską, a także inne zabudowania oraz zieleń nieurządzona towarzysząca zabudowie. Na wskazanych obszarach planuje się utworzenie terenów usług sportu i rekreacji oraz usług publicznych. Mają one stworzyć przestrzeń do wypoczynku dla mieszkańców gminy.

Zmiana studium, zgodnie z wynikami bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, wyznacza nowe tereny zabudowy usługowej o powierzchni ok. 5,5 ha wykorzystując częściowo opisane w części I (Uwarunkowania rozwoju) w rozdziale IV, możliwe do dodania w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy Głowaczów tereny zabudowy o funkcji usługowej.